

High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina
Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Высокий судный и прокурорский совет Боснии и Герцеговины

CEST F BiH

CEST RS

MODUL 1

**Krivična oblast
ISTRAŽNI POSTUPAK**

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

Bosna i Hercegovina – Босна и Херцеговина – Bosnia and Herzegovina
Federacija Bosne i Hercegovine – Федерација Босне и Херцеговине –
Federation of Bosnia and Herzegovina

Javna ustanova centar za edukaciju sudija i tužilaca u F BiH
Javna ustanova centar za edukaciju sudaca i tužitelja u F BiH
Јавна установа центар за едукацију судија и тужилаца у Ф БиХ

Јавна установа центар за едукацију судија и јавних тужилаца у РС
Javna ustanova centar za edukaciju sudija i javnih tužilaca u RS

MODUL 1

KRIVIČNA OBLAST

ISTRAŽNI POSTUPAK

Vodeći ekspert:

Milan Tegeltija, Okružno tužiteljstvo Banja Luka

Konsultanti:

Obren Bužanin, Vrhovni sud RS

Nenad Vranješ, Republi ko tužiteljstvo

Marija Zgonjanin Aničić, Okružni sud Banja Luka

Danijela Milovanović, Okružni sud Banja Luka

Harija Sijerčić Čolić doc.dr., Pravni fakultet Sarajevo

Vildana Helić, Kantonalni sud Tuzla

Vlado Adamović, Sud BiH

Jasmina Kosović, Kantonalni sud Sarajevo

Azra Miletić, Sud BiH

SADRŽAJ

I PODMODUL 1: ULOGA SUBJEKATA KRIVIČNOG POSTUPKA U ISTRAŽNOM POSTUPKU	10
1. UVOD	10
2. ULOGA TUŽIOCA U ISTRAZI	11
3.1. Kad počinje krivični postupak	12
3.1.1. Ko izdaje uvjerenje da li se vodi krivični postupak.....	15
3.2. Šta zakonodavac podrazumjeva pod pojmom istraga?	16
3.3. Otkrivanje krivičnih djela.....	17
3.4. Postoji li prekrivični postupak?	18
3.5. Osnov istrage i otvaranje istrage	19
3.5.1. Procjena osnova sumnje?.....	20
3.5.2. Pravni karakter naredbe o sprovođenju istrage?.....	21
3.5.3. Obaveza donošenja i forma naredbe o sprovođenju istrage?	22
3.5.3.1. Činjenični opis djela u naredbi za sprovođenje istrage	24
3.6. Planiranje, rukovođenje i nadzor nad istragom.....	25
3.6.1. Planiranje istrage.....	25
3.6.1.1. Postavljanje hipoteza.....	26
3.6.1.2. Pravovremeno obavještanje i dinamika planiranja.....	26
3.6.1.3. Podjela rada	27
3.6.1.4. Procjena rizika i tajnost istrage	27
3.6.2. Rukovođenje i nadzor nad istragom	28
3.6.3. Odnos tužioca i oštećenog u istražnom postupku.....	30
4. FINANSIJSKE ISTRAGE	32
5. PRAVA I OVLAŠTENJA OVLAŠTENIH SLUŽBENIH LICA U ISTRAZI	36
6. OSUMNJIČENI I NJEGOV BRANILAC U ISTRAZI	45
6.1. Položaj osumnjičenog i njegovog branioca prema kojem nisu primjenjene mjere i radnje koje zahtjevaju sudsko odobrenje.	47
6.1.1. Pravo na razmatranje spisa i pregledanje pribavljenih predmeta.....	50
6.1.1.1. Ko utvrđuje koji su dokazi na štetu a koji u korist osumnjičenog u istražnom postupku?	50
6.1.1.2. Šta je Cilj istrage.....	52
6.2. Položaj osumnjičenog i njegovog branioca prema kojem su primjenjene mjere i radnje koje zahtjevju sudsko odobrenje.....	54

6.2.1. Prava osumnjičenog u slučaju pretresanja	54
6.2.1.1. Pravo na obavještenje branioca	54
6.2.1.2. Pravo na javnost izvođenja istražne radnje	55
6.2.2. Prava osumnjičenog prilikom privremnog oduzimanja predmeta i imovine	56
6.2.2.1. Pravo na odbijanje predaje predmeta	56
6.2.2.2. Pravo žalbe	57
6.2.2.3. Pravo na obavještenje branioca o otvaranju privremeno oduzetih predmeta odsono dokumentacije, te pravo prisustva takvom otvaranju	57
6.3. Položaj osumnjičenog i njegovog branioca kada je osumnjičenom određen pritvor (uključujući prava lica lišenih slobode)	59
7. ULOGA SUDA U ISTRAŽNOM POSTUPKU	59
7.1. Uloga suda u ocjeni osnovanosti vođenja istrage	61
7.2. Dužnost suda da ograničenje ljudskih prava i sloboda građana u istražnom postupku svede na najmanju moguću mjeru	62
7.3. Obezbeđivanje prava na odbranu	62
7.4. Sudsko obezbeđenje dokaza	66
II PODMODUL 2: TOK ISTRAGE I RADNJE DOKAZIVANJA	67
1. UVOD	67
2. TOK ISTRAGE	69
3. PRIJAVLJIVANJE KRIVIČNOG DJELA	69
3.1. Na koji način tužilac saznaje za osnov sumnje da je izvršeno krivično djelo? ..	69
3.1.1. Prijava od strane službenih i odgovornih lica koja imaju obavezu prijavljivanja krivičnog djela odsono lica koja su dužna da pružaju zaštitu i pomoć maloljetnim licima	70
3.1.2. Prijave od strane građana	71
3.1.3. Sta sve mora da sadrzi prijava?	71
3.1.4. Obavještenja i izvještaji ovlaštenih službenih lica	72
3.1.4.1. Primjer (obrazac) izvještaja ovlaštenog službenog lica tužiocu (protiv poznatih izvršilaca)	75
4. OTVARANJE ISTRAGE	78
4.1. Podaci o učiniocu krivičnog djela	78
4.2. Opis djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja krivičnog djela	78
4.3. Zakonski naziv krivičnog djela	79

4.4. Okolnosti koje potvrđuju osnovne sumnje za sprovođenje istrage i postojeći dokazi.....	81
4.5. Okolnosti koje treba istražiti i istražne radnje koje treba preduzeti.....	81
4.6. Primjer (obrazac) naredbe o sprovođenju istrage (protiv određenog osumnjičenog).....	82
5. NEOTVARANJE ISTRAGE.....	85
5.1. Forma odluke o nesprovođenju istrage.....	86
5.2. Obaveze tužioca u slučaju nesprovođenja istrage i prava oštećenog odnosno podnosioca prijave	87
6. SUDSKO OBEZBJEĐENJE DOKAZA.....	90
6.1. Sudsko obezbjeđenje dokaza - iskaza svjedoka	91
6.1.1. Uzimanje izjave svjedoka putem mjere sudskog obezbjeđenje dokaza	91
6.1.2. Upotreba izjave svjedoka dobijene sudskim obezbjeđenjem dokaza.....	93
6.1.2.1. . Može li se koristiti izjava svjedoka pribavljena primjenom mjere sudskog obezbjeđenja dokaza ukoliko je svjedok prisutan na glavnom pretresu i iskazuje suprotno svom iskazu kod sudije za prethodni postupak?.....	93
6.1.3. Primjer (obrazac) prijedloga za sudsko obezbjeđenje dokaza – svjedoka	95
6.1.4. Primjer (obrazac) Naredbe suda za sudsko obezbjeđenje dokaza – iskaza svjedoka	96
6.2. Sudsko obezbjeđenje dokaza - objektivnih dokaza	96
7. OBUSTAVA ISTRAGE.....	97
7.1. Primjer (obrazac) naredbe o obustavi istrage	100
8. OKONČANJE ISTRAGE.....	102
9. RADNJE DOKAZIVANJA	103
10. PRETRESANJE STANA, PROSTORIJA I OSOBA.....	105
10.1. Pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari	105
10.1.1. Osnov pretresanja	106
10.1.2. Prema kome se može preduzeti pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari?.....	107
10.1.3. Pretresanje kompjutera i sličnih uređaja za automatsku bradu podataka koji su s njima u vezi.....	108
10.1.4. Ko može podnijeti zahtjev za pretresanje?	109
10.1.5. Forma i sadržaj zahtjeva za pretresanje	109
10.1.5.1. Pismeni zahtjev za pretresanje	109
10.1.5.2. Usmeni zahtjev za pretresanje.....	111

10.1.6. Sadržaj naredbe za pretresanje	111
10.2. Pretresanje bez naredbe	112
10.3. Hipotetički predmet sa primjerima zahtjeva za pretresanje I naredbe za pretresanje	114
10.3.1. Primjer (obrazac) zahtjeva za pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari	116
10.3.2. Primjer (obrazac) Naredbe za pretresanje stana, ostalih prostorija i drugih pokretnih stvari	120
10.4. Postupak pretresanja	122
10.5. . Posljedice nezakonitog pretresanja stana , ostalih prostorija I drugih pokretnih stvari te osoba	123
11.PRIVREMENO ODUZIMANJE PREDMETA I IMOVINE.....	124
11.1.Naredba za oduzimanje predmeta	125
11.2.Privremeno oduzimanje predmeta bez naredbe	127
11.3.Primjer (obrazac) zahtjeva za privremeno oduzimanje predmeta	129
11.4.Primjer (obrazac) Naredbe za privremeno oduzimanje predmeta	131
11.5.Privremeno oduzimanje pisama, telegrama, i drugih pošiljki	132
11.5.1.Uslovi za privremeno oduzimanje	133
11.5.2.Predmet privremnog oduzimanja	133
11.5.2.1. Kako razlikovati ovu mjeru od posebne istražne radnje nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija?	134
11.5.3.Prema kome se može primjeniti te ko izdaje naredbu za ovu mjeru?....	135
11.5.4.Trajanje ove mjere.....	135
11.5.5.Primjer (obrazac) prijedloga za izdavanje naredbe za privremeno oduzimanje pisama, telegrama i drugih pošiljki	136
11.5.6.Primjer (obrazac) Naredbe za privremeno oduzimanje pisama, telegrama i drugih pošiljki.....	138
11.6.Naredba banci ili drugom pravnom licu	139
11.6.1. Primjer (obrazac) prijedloga za izdavanje naredbe banci ili drugom pravnom licu	141
11.6.2.Primjer (obrazac) naredbe banci ili drugom pravnom licu	142
12.1. .Šta se podrazumjeva pod obavještanjem o krivičnom djelu i osnovima sumnje koji stoje protiv osumnjičenog prilikom ispitivanja osumnjičenog?	143
12.2.Da li ovlaštena službena lica mogu saslušati osumnjičenog u istražnom postupku.....	144
13.POSEBNE ISTRAŽNE RADNJE	146
13.1.Nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija	152

13.1.1. Da li je "listing" posebna istražna radnja nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija?	153
13.1.2. Sudska praksa (Okružni sud Banjaluka br. Kpp-19/05 od 10.06.2005.godine).....	155
III PODMODUL 3: MJERE OBEZBJEĐENJA PRISUSTVA OSUMNJIČENOG U POSTUPKU I USPJEŠNO VOĐENJE POSTUPKA	157
1. UVOD.....	157
2. POZIV.....	160
2.1. Primjer (obrazac) poziva osumnjičenom za prvo ispitivanje	162
3. DOVOĐENJE.....	163
3.1. Primjer (obrazac) naredbe za dovođenje osumnjičenog kojem je određen pritvor 166	
4. ZABRANA NAPUŠTANJA BORAVIŠTA	167
5. JEMSTVO.....	169
5.1. Sudska praksa (Okružni sud Banjaluka Br.Kpp-19/05 od 10.06.2005.godine-jemstvo i zabrana napuštanja boravišta)	171
6. PRITVOR.....	174
6.1. Lišenje slobode od strane policijskog organa i zadržavanje	175
6.2. Razlozi za pritvor.....	179
6.2.1. Opšti uslov za određivanje pritvora	179
6.2.2. Posebni uslovi za pritvor	182
6.2.2.1. Pritvor radi obezbjeđenja prisustva osumnjičenog u postupku.....	183
6.2.2.2. Obezbjedenje uspješnosti vođenja krivičnog postupka (koluzijska opasnost).....	184
6.2.2.3. Opasnost od nove kriminalne aktivnosti osumnjičenog (iteracijska opasnost)	185
6.2.2.4. Pritvor zbog potrebe sigurnosti građana i imovine	187
6.3. Određivanje i trajanje pritvora u istražnom postupku	188
6.3.1. Prijedlog za određivanje pritvora	188
6.3.1.1. Da li je uz prijedlog za određivanje pritvora nužno dostavljati i naredbu za sprovođenje istrage?.....	189
6.3.2. Rješenje o određivanju pritvora	190
6.3.3. Trajanje pritvora u istražnom postupku	191
6.3.4. Ukidanje pritvora u istražnom postupku	192
6.3.5. Sudska praksa (Okružni sud Banjaluka br. Kpp-149/05 od 01.11.2005.godine).....	193

<i>6.3.6.Sudska praksa (Okružni sud Banjaluka Br. Kv-199/05 od 02.11.2005.god.).....</i>	<i>197</i>
<i>6.3.7.Sudska praksa (Okružni sud Banjaluka br. Kv-161/05 od 02.09.2005.god.).....</i>	<i>200</i>
LITERATURA.....	204

UVODNE NAPOMENE

Kategorije

Podmodul br. 1 Zakon i krivi nom postupku(opšte odredbe, istraga), tužilac , ovlašteno službeno lice, osumnji eni , branilac, sud, osnov istrage, otvaranje istrage, planiranje istrage, rukovo enje i nadzor nad istragom,

Podmodul br.2 Zakon o krivi nom postupku, tok istrage, radnje dokazivanja istražni postupak, prikupljanje dokaza, prijavljivanje krivi nog djela, naredba o sprovo enju istrage, naredba o obustavi, okon anje istrage, sudsko obezbje enje dokaza, pretresanje, svjedok, vještak, osumnji eni, tužilac , sudija za prethodni postupak.

Podmodul br.3 Zakon o krivi nom postupku, poziv, dovo enje, zabrana napuštanja boravišta, jemstvo, pritvor.

Trajanje

3 dana

Oblik

vježbe, predavanje, radionice, panel diskusije,

Ciljevi edukacije

- Podmodul br. 1- Cilj ovog podmodula je korisniku da jasnu sliku o ulozi svakog od subjekata krivi nog postupka u fazi istražnog postupka po ev od tužioca preko ovlaštenih službenih lica , preko osumnji enog njegovog branioca pa do sudije za prethodni postupak.

Podmodul br. 2- za cilj ima

- Pravilnu i efikasnu upotrebu mehanizama krivi nog gonjenja u istražnom postupku
- Olakšavanje prakti nog sprovo enja istrage i upotrebe radnji dokazivanja u istražnom postupku

Podmodul br. 3- za cilj ima pravilnu i efikasnu upotrebu mjera za obezbje enje prisustva osumnji enog, odnosno uspješno vo enje krivi nog postupka.

Opis

Podmodul br. 1- Stupanjem na snagu novog zakona o krivi nom postupku, došlo je do zna ajne izmjene uloge subjekata krivi nog postupka u istrazi. Te izmjena se ogledaju u promejni nadležnosti za vo enje istrage i konecepta same istrage , te je nadležnost za istragu sa suda prešla na tužioca, a tako e sublimiran je raniji pretkrivi ni postupak i prethodni krivi ni postupak u jednu i jedinstvenu istragu kojom rukovodi i koju nadzire tužilac.

Ovaj podmodul razmatra sljede e oblasti::

- Prava i ovlaštenja tužioca u istrazi

- Prava ovlaštenja ovlaštenih službenih lica u istrazi
- Osnov istrage i otvaranje istrage
- Planiranje, rukovo enje i nadzor nad istragom
- Položaj osumnji enog i njegovog branioca u istrazi
- Uloga suda u istrazi

Podmodul br. 2- U okviru ovog podmodula br.2 a u kojem su tematski spojeni tok istrage i radnje dokazivanja, stavi e se akcenat na prakti nu primjenu pojedinih radnji dokazivanja te prakti nom sprovo enju istrage , prilikom ega e iste biti analizirane sa posebnim osvrtom na odre ene diskutabilne situacije, te e biti prikazani modeli prijedloga, zahtjeva i odluka za izvo enje pojedinih radnji dokazivanja.

Tako e, u ovom podmodulu br. 2 pod naslovom tok istrage i radnje dokazivanja bi e obra ene i posebne istražne radnje, kao novi oblik radnji dokazivanja ustanovljen novim zakonom o krivi nom postupku.

U pogledu korištenja podmodula br. 2 (Tok istrage i radnje dokazivanja), isti je usko vezan i komplementaran sa podmodulom br. 1(uloga subjekata krivi nog postupka u istražnom postupku), te njegovo korištenje podrazumjeva istovremeno korištenje podmodula br. 1(Uloga subjekata krivi nog postupka u istražnom postupku) u kojem su date analize pojedinih dilema i spornih momenata u istražnom postupku, dok e se ovaj podmodul br. 2 (Tok istrage i radnje dokazivanja) baviti specifi nostima pojedinih situacija u toku istražnog postupka po ev od saznanja za postojanje sumnje da je po injeno krivi no djelo do pojedinih radnji dokazivanja.

Podmodul br. 3 - Mjere za obezbje enje prisustva osumnji enog u postupku i uspješno vo enje postupka predstavljaju takozvane radnje procesne prinude koje se sastoje u razli itim oblicima ograni avanja li ne slobode osumnji enog.

Zbog njihovog zna aja i intenziteta kojim se ograni avaju neke osnovne slobode i prava gra ana, ove mjere su izdvojene u poseban podmodul modula istražni postupak upravo da bi se i na ovaj na in ukazalo na specifi nost ovih mjera i njihove primjene.

Mogući predavači/edukatori	Vode i ekspert, konsultanti i ostali predavači/edukatori Centra.
Dnevni red modula	Dnevni red modula se nalazi kao dio modula ili će biti kreiran od strane Centra na bazi potreba za pojedinačni modul.
Vodeći ekspert	Milan Tegeltija, Okružno tužiteljstvo Banja Luka.

I PODMODUL 1: Uloga subjekata krivičnog postupka u istražnom postupku

1. Uvod

Stupanjem na snagu novih Zakona o krivičnom postupku u BiH, najveće izmjene u odnosu na raniji krivični postupak sastojale su se upravo u izmjenjenoj ulozi subjekata krivičnog postupka u istražnom postupku.

Naime, stupanjem na snagu novih Zakona o krivičnom postupku u BiH, u skladu sa snažno naglašenom akuzatornošću u krivičnom postupku, nadležnost za sprovođenje istražnog postupka data je u cjelosti tužiocu, koji opet određena ovlaštenja u istražnom postupku može prenijeti na ovlaštena službena lica, koja moraju djelovati pod njegovim rukovodjenjem odnosno njegovim nadzorom.

Takođe, novi krivični postupak sublimirao je raniji prekrivični postupak i prethodni krivični postupak u jednu i jedinstvenu istragu, koju sprovodi, kojom rukovodi ili koju nadzire tužilac, kao izvorni nosilac istražnih ovlaštenja. Ova sublimacija ima jedan izuzetan značaj jer tužiocu omogućava da od samog otkrivanja krivičnih djela usmjerava istražni postupak u smjeru koji će mu omogućiti efikasno iznošenje predmeta pred sud, odnosno podizanje i zastupanje optužnice na glavnom pretresu. U vezi s tim, ovakvo sublimiranje ranijeg prekrivičnog i prethodnog krivičnog postupka omogućava tužiocu da od samoga početka istrage obezbijedi zakonitost pribavljanja dokaza odnosno formalnu ispravnost pribavljenih dokaza.

Pored toga ovakva sublimacija omogućava tužiocu da formira multidisciplinarnе istražne timove sastavljene od različitih institucija i agencija za sprovođenje zakona (policije, raznih inspekcija, sipe, poreskih uprava itd) te mu omogućava da pravilnom podjelom rada i koordinacijom ima cjelovitu sliku istrage, i njenih rezultata kako u pojedinim segmentima tako i rezultata istrage kao cjeline.

Pored izmjenjene uloge tužioca, koji je stupanjem na snagu novog Zakona o krivičnom postupku, postao svojevrsni «menadžer istrage» izmjenila su se i ovlaštenja ovlaštenih službenih lica u istražnom postupku, te je dokazima pribavljenim od strane ovlaštenih službenih lica u istražnom postupku dat validan dokazni karakter pod uslovom da su dokazi pribavljeni na zakonit način, čime je znatno ojačan položaj ovlaštenih službenih lica u istražnom postupku.

Položaj osumnjičenog i njegovog branioca u istražnom postupku je takođe izmjenjen te su novim zakonom o krivičnom postupku osumnjičenom već od samog početka istrage zagarantovana njegova prava u smislu procesnih garancija koje su ranije važile tek od prethodnog krivičnog postupka dok takvih garancija nije bilo u ranijem prekrivičnom postupku. Sada osumnjičeni već od prvog pojavljivanja pred tužiocem ili ovlaštenim službenim licima mora biti poučen o svojim pravima, te su mu prilikom ispitivanja obezbijena sva prava počev od prava na branioca do prava da se brani utajanjem. Na taj način osumnjičenom su zagarantovana sva njegova prava već od samog početka istražnog postupka. Istina, s obzirom da je tužilac u molgu nosti da praktično vodi

istragu u tajnosti te da na samom kraju sasluša osumnji enog koji tek tada može saznati da je protiv njega vo ena istraga , u tom smislu je strategijski u toj fazi postupka oslabljen položaj osumnji enog u odnosu na raniji zakon o krivi nom postupku, no to je logi na posljedica ve navedene sublimacije ranijeg pretkrivi nog i prethodnog krivi nog postupka u jednu i jedinstvenu istragu, jer ni u ranijem pretkrivi nom postupku osumnji eni nije morao znati da isti protiv njega te e.

Kada je u pitanju uloga branioca u istražnom postupku, ista je tako e doživjela izvjesne promjene koje suštinski predstavljaju posljedicu ve navedene sublimacije ranijeg pretkrivi nog i prethodnog krivi nog postupka u jednu i jedinstvenu istragu, te sa jedne strane omogu ava braniocu da od trenutka saznanja za istragu, preduzima sve radnje u cilju utvr ivanja svih injenica i pribavljanja dokaza koji idu u korist osumnji enog, da ve od prvog pojavljivanja osumnji enog pred tužiocem ili ovlaštenim službenim licima razvija strategiju odbrane i daje aktivnu odbranu osumnji enog uz odre ena ograni enja koja se uglavnom odnose se na tajnost istrage i dokaze koji idu na štetu osumnji enog.

Uloga suda u istrazi tako e je doživjela veliku izmjenu u odnosu na raniji Zakon o krivi nom postupku, u kojem je istražni sudija bio nosilac istražnog postupka, pa je tako sada sudska intervencija u istražnom postupku ograni ena na one situacije, odnosno one istražne radnje i mjere kojima se u odre enoj mjeri ogrni avaju ljudska prava i slobode gra ana.

2. ULOGA TUŽIOCA U ISTRAZI

Uloga tužioca u novom sistemu krivi nog postupka jedna je od najzna ajnih novina novih Zakona o krivi nom postupku u BiH. Ta nova uloga tužioca u krivi nom postupku proizilazi prevashodno iz adversarnog sistema krivi ne procedure koja daje snažan pe at novom Zakonu o krivi nom postupku i u velikoj mjeri približava ulogu tužioca ulozi kakvu tužilac ima u sistemu krivi ne procedure koja postoji u anglosaksonskim zemljama.

Ono što daje «adversarni pe at» itavom novom sistemu krivi nog postupka jeste postavka krivi nog postupka kao svojevrsne «krivi ne parnice» sa snažno naglašenom akuzatornoš u svake faze krivi nog postupka, u kojoj je tužilac jedna od stranaka u postupku, sa ovlaš enjima da goni u inioce krivi nih djela, pri emu mu zakonodavac prepušta nadležnost i daje odgovornost za cjelokupan postupak otkrivanja i rasvjetljavanja krivi nih djela, na taj na in što istražni postupak u cjelosti stvlja u ovlaštenje i dužnost tužioca , ograni avaju i sudsku intervenciju u istražnom postupku samo na slu ajeve u kojima istraga, odnosno pojedine radnje i mjere koje se sprovode u istražnom postupku proizvode ili mogu da proizvedu takve posljedice kojima mogu biti narušena ili ograni ena neka od osnovnih ljudskih prava i sloboda gra ana.

U skladu sa ovom osnovnom intencijom novih zakona o krivi nom postupku , zakonodavac svim dokazima pribavljenim od strane tužioca ili ovlaštenih službenih lica koja rade po njegovom nalogu ili ovlaštenju, u toku istražnog postupka, daje validnu dokaznu snagu, od uslovom da su takvi dokazi pribavljeni na zakonit na in, odnosno u skladu sa odredbama zakona o krivi nom postupku.

Uloga, odnosno prava i ovlaštenja tužioca u istražnom postupku određena je prvenstveno članovima 35 ZKPBIH i ZKPBD, te 43. Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske odnosno članom 45 ZKPFBIH, iz kojeg jasno proizilazi da je osnovna uloga tužioca u krivičnom postupku otkrivanje krivičnih djela i otkrivanje i gonjenje učinilaca krivičnih djela.

Kada se posmatra ova osnovna uloga tužioca u krivičnom postupku vidi se da se ona ostvaruje u nekoliko različitih faza krivičnog postupka, a koje proizilaze iz člana 35 ZKPBIH i ZKPBD, te 43. Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske odnosno člana 45 ZKPFBIH., koje odredbe upravo ukazuju na način, ovlaštenja i obim prava i dužnosti tužioca u krivičnom postupku, od saznanja da postoje osnovi sumnje da je počinjeno krivično djelo pa do postupka po pravnim lijekovima.

Upravo iz navedenih članova proizilazi da je osnovna faza i polje djelatnosti tužioca u krivičnom postupku, koja ujedno predstavlja i polje djelatnosti tužioca, pa time i *condicio sine qua non* svih drugih faza krivičnog postupka istražni postupak.

Uloga tužioca u istražnom postupku, posebno je određena članom 216 ZKPBIH;RS;BD odnosno članom 231 ZKP FBiH, iz kojeg je jasno vidljivo da je tužilac subjekt koji odlučuje o postojanju osnovne sumnje kao osnovu na osnovu kojeg se sprovodi istražni postupak, dok je članom 217.ZKPBIH;RS i BD, odnosno članom 232 ZKP FBiH određeno da u toku istrage tužilac može preduzeti sve istražne radnje, uključujući i

3.1. Kad počinje krivični postupak

Za razliku od ranijeg Zakona o krivičnom postupku u kojem je ovo pitanje bilo preciznije riješeno, te je krivični postupak počinjavao sa donošenjem rješenja o sprovođenju istrage, u novim Zakonima o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini, to pitanje nije preciznije riješeno, pa se odgovor mora tražiti indirektno.

Naime, u pogledu ovog pitanja postoje 2 ključna različitna stanovišta.

1. Krivični postupak počinje donošenjem naredbe o sprovođenju istrage, ili preduzimanjem mjera od strane ovlaštenih službenih lica u skladu sa članom 218 ZKP BIH odnosno analognim članovima ZKP BD; RS I FBiH., sa kojim se nakon obavještenja saglasi tužilac.
2. Krivični postupak počinje sa potvrđivanjem optužnice.

Osnovu dileme kada počinje krivični postupak stvorila je odredba člana 18 Zakona o krivičnom postupku BIH, odnosno analognih članova ZKP BD; RS I FBiH, koje su identične i glase:

« Kad je propisano da pokretanje krivičnog postupka ima za posljedicu ograničenje određenih prava, ove posljedice, ako ovim zakonom nije drugačije određeno,

nastupaju potvrđivanjem optužnice. Ako se radi o krivičnim djelima s propisanom kaznom zatvora do pet godina ili novčanom kaznom kao glavnom kaznom, ove posljedice nastupaju od dana kada je donesena osuđujuća presuda, bez obzira da li je postala pravomoćna.»

Prvo stanovište, da krivi ni postupak po inje sa potvrđivanjem optužnice, argumentaciju nalaze upravo u ovoj zakonskoj odredbi prema kojoj trenutak nastupanja ovih posljedica smatraju po etkom krivi nog postupka.

Zastupnici ovog stanovišta naglašavaju, da po novom sistemu pretpostavka za istragu je postojanje osnova sumnje da je izvršeno krivi no djelo. Dakle nema osnovane sumnje i nema odre enog lica za koje postoji ta osnova i nema sudskog organa koji svojom odlukom potvr uje takvu sumnju tužioca. Iz tog proizilazi da naredba o sprovo enju istrage iz lana 216. nema karakter optužbe protiv osumnji enog ni u širem smislu: formalno krivi ni postupak nije pokrenut. Stoga nema ni fakti ki pravnih posljedica krivi nog postupka, a što je, uostalom, izri ito re eno u 18, po kome pravne posljedice pokretanja krivi nog postupka nastupaju potvrđivanjem optužnice.*(Prof. Dr. Miodrag Simovi – Prakti ni komentar zakona o krivi nom postupku Republike Srpske izdanje 2005.godine, str. 375. i 376.)

Me utim, drugo stanovište polazi od toga da krivi ni postupka postoji i kada ne postoje gore naveden posljedice, odsono smatra se da krivi ni postupka postoji i kada on ne proizvodi takve posljedice, smatraju i da se trenutak otpo injanja krivi nog postupka ne može vezati za trenutak nastupanja ovih posljedica, nego krivi nim postupkom tretiraju sve aktivnosti tužioca i ovlaštenih službenih lica od ustanovljavanja osnova sumnje da je izvršeno krivi no djelo.

Pored ova dva klju na, jedno od mišljenja je da krivi ni postupak po inje i od trenutka kad optuženi ospori krivnju.

Nedostatak ovog mišljenja sastoji se u tom što bi se u tom slu aju svaki postupak u kojem optuženi priznaje krivnju bilo po sporazumu o priznanju krivnje bilo bez sporazuma lišio karaktera krivi nog postupka, a što nije prihvatljivo.

Kada se svestrano sagledaju oba ova stanovišta može se izvu i nekoliko zaklju aka:

1. Gore navedenom zakonskom odredbom nije regulisan trenutak po etka krivi nog postupka, nego trenutak od kojeg nastupaju ograni enja odre enih prava, pa se prema tome iz gore navedeno zakonske odredbe ne može izvlašiti zaklju ak o trenutku otpo injanja krivi nog postupka.
2. Ukoliko bi se striktno prihvatilo vezivanje po etka krivi nog postupka sa gore navedenom zakonskom odredbom, u tom smislu bi se došlo do zaklju ka da je za krivi na djela za koje je zakonom propisana kazna zatvora do pet godina, odsono nov ana kazna kao glavna kazna, krivi nim postupkom obuhva en samo postupa po pravnim lijekovima, dok bi prvostepeni sudski postupak koji je

doveo do osuđujuće presude bio smatran nekakvim drugim a ne krivi nim postupkom.

3. Istražni postupak bi u tom smislu ukoliko nije proizveo ograničenja određenih prava osumnjičenog, tako je bio tretiran nekakvim drugim a ne krivi nim postupkom, iako je regulisan «Zakonom o krivi nim postupku»

Prema tome, dosljednim vezivanjem tumačenja otpornosti postupka za član 18 ZKP BiH odnoso analognih članova ZKP BD; RS i FBiH, došlo bi se u jedan sovjerski apsurd.

Naime, Zakon o krivi nim postupku je sistemski zakon koji reguliše aktivnosti subjekata krivi nog postupka, pa prema tome i aktivnosti koje tužilac i ovlaštena službena lica sprovode u istražnom postupku.

Sprovođenje krivi ne istrage, etimološki ima značenje krivi nog postupka, jer se može obavljati samo po Zakonu o krivi nim a ne nekakvom drugom (npr. Upravnom postupku).

To što je zakonodavac spustio standard dokazivanja potreban za pokretanje istražnog postupka sa osnovane sumnje na osnov sumnje, ne znači da je istražnom postupku oduzeo karakter krivi nog postupka, nego samo da je krivi nim postupkom obuhvatio i ranu fazu saznanja o krivi nim djelu i njegovom učinu, te obavezao tužioca i ovlaštena službena lica da već od te faze primjenjuju standarde koji važe za krivi nim postupak.

Na kraju dokazima pribavljenim u istražnom postupku od strane tužioca i ovlaštenih službenih lica dat je validan dokazni karakter u prvostepenom sudskom postupku, pod uslovom da su pribavljeni u skladu sa Zakonom o krivi nim postupku, što ne znači kada su u pitanju dokazi pribavljeni u nekakvom drugom (npr. upravnom postupku) za koji vrijede drugi odnoso niži standardi nego za krivi nim postupak.

Na kraju treba reći da je spuštanjem standarda za sprovođenje istražnog postupka sa osnovane sumnje na osnov sumnje, odnosno sa uvođenjem standard krivi nog postupka u ovu ranu fazu saznanja o krivi nim djelu i učinu, suštinski ojačan je i položaj osumnjičenog jer je upravo sa uvođenjem ovih standarda krivi nog postupka standard prava osumnjičenog pojačan.

Međutim, pored ovoga kao moguće rješenje ove dileme treba uzeti u obzir i jedno mišljenje koje se suštinski svodi na to da krivi nim postupak počinje sa trenutkom uspostavljanja kontradiktornosti stranaka pred sudom.

Naime, naša ranija pravna teorija po etak krivi nog postupka tretirala kao trostrani procesnopravni odnos koji se obrazovao između suda, tužioca i tada okrivljenog i da krivi nim postupak nije mogao poći ako nema ta tri glavna procesna subjekta, ali i nekog odlučivanja suda. U tom smislu se smatralo da redovni krivi nim postupak, koji je prvi stadij istrage – započinje donošenjem rješenja o sprovođenju istrage od strane istražnog sudije ili vanraspravnog vijeća. Nadalje, kada je bila u pitanju neposredna optužnica, smatralo se da krivi nim postupak započinje davanjem saglasnosti istražnog sudije za podizanje optužnice za krivi nim djelo za koje je predviđena kazna preko pet

godina ili teža kazna, odnosno stupanjem neposredne optužnice na pravnu snagu za krivi no djelo za koje je predvi ena kazna zatvora od tri do pet godina. Zatim, za krivi no djelo za koje se podiže privatna tužba u redovnom krivi nom postupku (kada se odnosila na tzv. srodni ka krivi na djela), smatralo se da krivi ni postupak zapo inje njenim stupanjem na pravnu snagu i dr.

Dakle, smatralo se da je krivi ni postupka trostranopravni procesni odnos izme u glavnih procesnih subjekata i da uvijek po inje nekim odlu ivanjem suda (na pr. donošenjem rješenja o sprovo enju istrage). Ako se slijedi takvo ranije shvatanje takve naše pravne teorije onda prema novim procesnim zakonima krivi ni postupak može po eti bilo kojom odlukom suda kojom se ustanovljava postojanje osnova sumnje ili osnovane sumnje, te primjenjuju , nare uju ili odobravaju odre ene istražne mjere i radnje (npr. Pritvor, posebne istražne radnje, pretres itd.)

Nakon ovoga se naravno otvara pitanje sadašnje istrage koju vodi tužilac i koji preduzima radnje po propisanim pravilima postupka (ili kada te radnje u smislu lana 36. ZKP FBiH preduzima preko osoba koje su na osnovu zakona obavezne da postupaju po njegovom zahtjevu u krivi nom postupku). Ovo mora imati neki svoj naziv te u Zakonima o krivi nom postupku nema zapreke da se preduzimanjem takvih radnji po procesnim pravilima pokre e krivi ni postupak, iz razloga, jer zakonodavac kod na ela akuzatornosti (lan 16. ZKP FBiH) veže pokretanje krivi nog postupka za postupanje tužitelja. Dakle, sintagma pokretanja krivi nog postupka nije nešto novo, s obzirom da je ve unesena u tekst zakona.

3.1.1. Ko izdaje uvjerenje da li se vodi krivični postupak

Dilemu u ovom smislu najviše je stvorilo pitanje izdavanje uvjerenja o vo enju ili ne vo enju krivi nog postupka.

Prema ranijem zakonu o krivi nom postupku ove dileme nije bilo jer je sud bio taj koji je donosio rješenje o sporvo enju istrage sa kojim je zapo injao krivi ni postupka, koji je o tome posjedovao evidenciju, te je na osnovu te evidencije mogao izdavati takva uvjerenja.

Kako shodno novom zakonu o krivi nom postupku, sud ne mora ni znati da je pokrenut krivi ni postupak protiv odre enog lica, odnosno ne mora ni znati da je donešena naredba o sporvo enju istrage ili da su ovlaštena službena lica preduzela odre ene radnje sa kojima se nakon obavještenja sglasio tužilac, to sud i ne može posjedovati evidenciju o samom pokretanju krivi nog postupka, niti takvo rješenje uopšte može izdati.

Tužilaštvo može posjedovati takvu evidenciju, ali s obzirom na mogu not vo enja tajne istrage, ne mora izdati takve podatke na zahtjev odre enog lica.

S obzirom da se takvo uvjerenje zahtjeva od gra ana u raznim oblastima društvenog života, postavlja se pitanje ko e izdati takvo uvjerenje.

Tu je sada ključna odredba člana 18 ZKP BiH odnosno analognih članova ZKP BD; RS i FBiH, koja govori o momentu po etka ograničenja određenih prava kao posljedica krivičnog postupka.

Prema tome, da bi došlo do ograničenja određenih prava osumnjičenog odnosno optuženog sud o tome mora donijeti određenu odluku (pritvor, potvrđivanje optužnice i dr.), i o tome može voditi evidenciju i o tome izdati uvjerenje na zahtjev zainteresovanog lica.

Ovdje se suštinski radi o tome da administrativna procedura ne prati promjene Zakona o krivičnom postupku, jer se shodno novoj koncepciji krivičnog postupka koju je uspostavio novi zakon o krivičnom postupku, od građana i ne može tražiti pribavljanje uvjerenja da li se vodi krivični postupak, jer ima takvo uvjerenje ne mogu ni dobiti, nego se od građana može tražiti samo uvjerenje da nisu nastupila određena ograničenja njihovih prava kao posljedica krivičnog postupka, u kom slučaju im takvo uvjerenje može izdati samo sud koji o tome ima evidenciju.

3.2. Šta zakonodavac podrazumjeva pod pojmom istraga?

Definiciju istrage daje član 20 tačka j) ZKP BiH, ZKP BD, te član 21. tačka j) ZKP FBiH odnosno član 20 tačka i) ZKP RS, koji su suštinski identični a koji glase: «*istraga obuhvata aktivnosti poduzete od strane tužitelja ili ovlaštene službene osobe u skladu sa ovim zakonom, uključujući prikupljanje i čuvanje izjava i dokaza.*»

Međutim, u članu 43. stav 2. tačka a) KZRS te članovima 35. stav 2 tačka a) ZKP BiH i, ZKPBD, odnosno članu 45 stav 2. tačka a) ZKP FBiH predviđeno je da tužilac ima pravo i dužnost da «*odmah po saznanju da je učinjeno krivično djelo preduzme potrebne mjere u cilju njegovog otkrivanja i sprovođenja istrage, pronalaženja osumnjičenog rukovođenja i nadzora nad istragom, kao i radi upravljanja aktivnostima ovlaštenih službenih lica vezanih za pronalaženje osumnjičenog i prikupljanje izjava i dokaza*»

Dok u članu u stav 2. tačka b) istih zakonskih članova, predviđeno je da

«*tužilac ima pravo da sprovede istragu u skladu sa ovim zakonom*»

Iz ovakve pravne norme mogu proizaći izvjesne nedorečenosti i nejasnoće, pa se onda postavlja pitanje šta to zakonodavac uopšte podrazumjeva pod pojmom istraga?

Prva svojevrsna nejasnoća koja se može pojaviti iz ovakve odredbe postoji u samom sadržaju člana 35 stav 2 tačka a) ZKP BiH i ZKPBD odnosno člana 43. stav 2. tačka a) KZRS odnosno člana 45 stav 2. tačka a) ZKFBiH; gdje se govori da tužilac ima pravo i dužnost da odmah po saznanju da je izvršeno krivično djelo preduzme potrebne mjere u cilju njegovog otkrivanja i sprovođenja istrage. Prema tome, zakonodavac ovakvom odredbom vrši svojevrsnu diferencijaciju između «otkrivanja krivičnih djela» i

«sporovo enja istrage», mada je nejasno kakav bi karakter izuzev istražnog mogle imati mjere koje se sprovode u cilju «otkrivanja krivi nog djela»?

Naime, mjere koje se preduzimaju u cilju «otkrivanja krivi nog djela» shodno Zakonu o krivi nom postupku ne mogu se preduzimati u nekakvom drugom postupku izuzev shodno Zakonu o krivi nom postupku, a u lanovima 20 ta ka j) ZKP BIH, ZKP BD, te lan 21. ta ka j) ZKP FBiH odnosno lan 20 ta ka i) ZKP RS, koji su suštinski identični a kako je ve naglašeno odre eno je da: « *istraga obuhvata aktivnosti poduzete od strane tužioca ili ovlaštene službene osobe u skladu sa ovim zakonom, uključujući prikupljanje i čuvanje izjava i dokaza.*»

Shodno ovome , potpuno je jasno da se radi o aktivnostima tužioca i ovlaštenih službenih lica usmjerenih na otkrivanje krivi nog djela a koje se preduzimaju shodno Zakonu o krivi nom postupku.

Nadalje, od momenta saznanja da postoje osnovi sumnje da je po injeno krivi no djelo, tužilac je dužan otvoriti istragu u okviru koje se preduzimaju sve radnje i mjere otkrivanja krivi nog djela i njegovog izvršioca pa prema tome zakon o krivi nom postupku u tom dijelu ni im ne razdvaja postupak otkrivanja krivi nog djela i postupak sprovođenja istrage.

Nadalje, otkrivanje krivi nog djela podrazumjeva prikupljanje i obezbjeđivanje dokaza, a to se pribavljanje dokaza može initi isključivo na osnovu odredbi Zakona o krivi nom postupku.

Prema tome, otkrivanje krivi nog djela nije obuhva eno nekakvim dugim posebnim postupkom nego predstavlja sastavni dio istražnog postupka kojim rukovodi i koji nadzire tužilac.

Shodno navenom pod pojmom istraga zakonodavac podrazumjeva **skup svih radnji i mjera koje preduzima tužilac ili ovlaštena službena lica nakon saznanja da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo, usmjerenih na otkrivanje i rasvjetljavanje krivičnih djela i njihovih učinilaca a u cilju njihovog krivičnog gonjenja.**

3.3. *Otkrivanje krivičnih djela*

S obzirom na navedeno ovlaštenje tužioca u pogledu otkrivanja krivi nih djela, postavilo se pitanje šta obuhvata termin otkrivanja krivi nih djela koji se odnosi na ovlaštenje tužioca, a imaju i u vidu da je osnov svake aktivnosti tužioca osnov sumnje da je izvršeno krivi no djelo.

Prema tome, kada se ovo ima u vidu, postojanje osnova sumnje podrazumjeva da je na odre ni na in krivi no djelo ve otkriveno, pa se onda postavlja pitanje šta to tužilac otkriva ako ve ima uspostavljen osnov sumnje da je izvršeno krivi no djelo.

Nadalje, postavilo se pitanje , u emu se onda ogleda razlika između otkrivanja krivi nih djela od strane tužioca i otkrivanja krivi nih djela od strane ovlaštenih službenih lica iz agencija za sprovo enje zakona, prije sve policije.

Treba razlikovati policijsko postupanje na otkrivanju krivi nih djela u skladu sa zakonskim propisima kojima se propisuje temeljni rad policije, od procesne uloge tužioca na otkrivanju krivi nih djela. Tužilac poduzima potrebne mjere na otkrivanju krivi nog djela isklju ivo temeljem postojanja osnova sumnje da je krivi no djelo izvršeno. Prikupljanje i pronalazak saznanja i dokaza koji ine osnove sumnje da je djelo izvršeno je isklju ivo nadležnost policijskih organa u okviru svojih nadležnosti. Zna i da otkrivanje krivi nog djela koje obavlja tužilac predstavlja dogaja no usmjereno otkrivanje krivi nog djela, odnosno dodatno razotkrivanje krivi nog djela na temelju ve ste enog saznanja da postoji dogaja koji u sebi nosi osnov sumnje da je po injeno krivi no djelo, za razliku od policijskog otkrivanja krivi nog djela gdje je otkrivanje osnova sumnje da je krivi no djelo izvršeno suštinska posljedica redovnih aktivnosti koje nisu bile usmjerene na dogaja koji u sebi nosi osnov sumnje da je po injeno krivi no djelo.

Iz naprijed navedenog direktno proizilazi da tužitelj nema nikakvu funkciju u odnosu na postupanje policije i drugih agencija za sprovo enje zakona na otkrivanju krivi nih djela i sprije avanju i suzbijanju kriminala do trenutka ustanovljavanja osnova sumnje da je izvršeno krivi no djelo. U prilog tome stoji i injenica da je u temeljnim propisima kojima se ure uje postupanje policijskih službi, kao što su zakoni o unutrašnjim poslovima, Zakon o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu, Zakon o državnoj grani noj službi, itd., kao jedna od osnovnih funkcija ovih službi propisana i obaveza otkrivanja i sprije avanja krivi nih djela.

3.4. Postoji li prekrivični postupak?

Gore navedenim zakonskim rješenjima otvara se tako e i pitanje postoji li nešto što je ranijim zakonom o krivi nom postupku bilo tretirano kao “prekrivi ni postupak”.

Ovo pitanje je pitanje konceptijskog karaktera, naro ito kad se ima u vidu da je po ranijem Zakonu o krivi nom postupku Standard dokazivanja potreban za prekrivi ni postupak bio “osnov sumnje” dok je za istragu koju je sprovodio sud na zahtjev tužioca Standard dokazivanja bila “osnovana sumnja”.

Odgovor na ovo pitanje dao je član 216 stav 1. Zakona o krivi nom Postupku RS, odnosno analogni članovi ZKPBIH, ZKP FBIH i ZKPBD, koji predvi aju:

“Tužilac naređuje sprovođenje istrage ako postoje osnovi sumnje da je počinjeno krivično djelo”

Iz ovakve zakonske odredbe jasno i potpun o nedvosmisleno proizilazi da je sadašnjom istragom sublimiran raniji prekrivi ni postupak i ranija sudska istraga(prethodni krivi ni postupak) u jednu i jedinstvenu istragu, koja se sprovodi na bazi jedinstvenog standarda dokazivanja “osnova sumnje” a kojom rukovodi ili koju nadzire tužilac.

Vidljivo je da je u odnosu na raniji Zakon o krivi nom postupku , standard dokazivanja potreban za otvaranje istrage spušten sa osnovane sumnje na osnov sumnje, odnosno jasno je da istraga po injete i onog trenutka kada bi po ranijem Zakonu o krivi nom postupku bio pokrenut prekrivi ni postupak.

Prema tome, za naređivanje istrage potreban i dovoljan je “osnov sumnje da je izar krivi no djelo”, dok podaci o detaljnom na inu izar krivi nog djela, Samo a izar i drugim relevantnim injenicama i okolnostima mogu predstavljati predmet istaživanja u istražnom postupku.

Prema tome, u trenutku u kojem tužilac naređuje sprovođenje istrage potreban je toliki kvantum injenica i okolnosti koje ukazuju na osnov sumnje da je izar krivi no djelo.

Shodno svemu, a vraćaju i se na odredbu člana 43. stav 2 tačka a) ZKPRS, odnosno članova 35 ZKPBIH i ZKPBD ; odnosno člana 45 ZKPFBIH odnosno vraćaju i se na dilemu koja može proizaći iz same konstrukcije zakonske odredbe gdje zakonodavac na određeni način diferencira otkrivanje krivi nog djela i istragu, upravo tu možemo vidjeti suštinsku koncepciju novog Zakona o krivi nom postupku, jasno određenu članom 216 stav 1 ZKPBIH, ZKPRS i ZKPBD odnosno člana 231 ZKPFBIH , koja u potpunosti rješava tu dilemu, a prema kojoj se sve aktivnosti tužioca i ovlaštenih službenih lica po postojanju osnova sumnje da je izvršeno krivi no djelo, a preduzetih u cilju otkrivanja svih relevantnih injenica i okolnosti vezanih za krivi no djelo, odnose njegovog izar, tretiraju kao istragu koju naređuje, kojom rukovodi , te koju nadzire tužilac.

U skladu s tim, pretkrivi ni postupak u formi i obliku ako je postojao u ranijem zakonu o krivi nom postupku više ne postoji, nego je jednostavno inkorporiran u istražni postupak.

Međutim, određene aktivnosti ovlaštenih službenih lica, koje one sprovode u sklopu svojih redovnih aktivnosti tzv operativne aktivnosti ovlaštenih službenih lica, a prije postojanja osnova sumnje da je izar krivi no djelo, a iz kojih se može doći do saznanja da postoje osnovi sumnje da je izar krivi no djelo, mogle bi se na određeni način tretirati kao pretkrivi ni postupak, koji bi u tom slučaju ostojao sve do trenutka dok se ne dođe do saznanja o postojanju osnova sumnje da je izar krivi no djelo, kada počinje istražni postupak.

Naime, kada se uzme u obzir odredba člana 216. stav 2 tačka b) ZKPRS ZKPBIH i ZKPBD; odnosno člana 231 stav 2. tačka b) ZKPFBIH; u kojoj zakonodavac određuje tužioca kao nosioca istrage koju je ranije sprovodio sud, i tačka a) u kojoj je faktički obuhvaćen raniji pretkrivi ni postupak, jedini mogući zaključak je da je osnovna intencija zakonodavca naglašavanje tužioca kao izvornog nosioca ovlaštenja za sprovođenje istražnog postupka, te da upravo tužilac može neposredno sprovoditi istragu ili pojedina ovlaštenja prenijeti na ovlaštena službena lica koja od trenutka ustanovljavanja ostanja osnova sumnje moraju raditi pod rukovodjenjem odnosno pod nadzorom tužioca.

3.5. Osnov istrage i otvaranje istrage

S obzirom na postojeće odredbe Zakona o krivi nom postupku, uloga tužioca u istražnom postupku koncipirana je kao uloga svojevrsnog “menadžera istrage”, koji u saradnji sa ovlaštenim službenim licima , po saznanju da postoji osnov sumnje da je izar krivi no djelo, preduzima muere koje se sastoje u planiranju istrage, rukovodjenju istragom i nadzoru nad istragom, odnosno nadzoru nad radom ovlaštenih službenih lica

u istražnom postupku, te eventualno neposredno preduzima pojedine istražne radnje, a u cilju otkrivanja svih relevantnih činjenica i okolnosti izar krivi nog djela i njegovih počinilaca.

Sprovedenje istrage podrazumjeva nekoliko faza:

- 1. Donošenje odluke o sprovođenju istrage (Naredba o sprovođenju istrage)**
- 2. Planiranje istrage**
- 3. Rukovođenje i nadzor nad istragom**

Po etni stadij svake istražnog postupka, predstavlja donošenje odluke o sprovođenju istrage koju tužilac donosi u formi naredbe.

Osnovni i jedini uslov koji zakonodavac predviđa za donošenje takve naredbe predstavlja «osnov sumnje» da je izvršeno krivi no djelo, pa je shodno tome osnov sumnje inicijalni standard vođenja istrage od strane tužioca, odnosno osnov vođenja istražnog postupka.

3.5.1. Procjena osnova sumnje?

Zašto je ovo pitanje važno?

Kada se svestrano analizira Zakon o krivi nom postupku, jasno je vidljivo da je osnov svake aktivnosti tužioca u krivi nom postupku postojanje osnova sumnje da je izvršeno krivi no djelo, što znači da tužilac ne bi trebao preduzimati nijednu radnju u krivi nom postupku pa tako ni u istražnom postupku bez postojanja tog inicijalnog standarda sumnje.

Bez postojanja tog inicijalnog standarda dokazivanja «osnova sumnje» osnovano bi se moglo postaviti pitanje validnosti svih preduzetih radnji istražnog karaktera od strane tužioca ili ovlaštenih službenih lica koja rade po njegovom nalogu ili pod njegovim nadzorom, jer bi takve istražne radnje u tom slučaju bile preduzete u postupku za koje pokretanje nisu postojali zakonski uslovi, odnosno osnov sumnje da je izvršeno krivi no djelo. To bi predstavljalo ozbiljnu prepreku krivi nom gonjenju u počinilaca krivi nih djela pa čak i u slučaju kada bi u takvom postupku koji je vođen bez postojanja tog inicijalnog standarda dokazivanja naknadno pronašli dokaze koji bi upućivali na izvršenje krivi nog djela od strane tužioca, te bi iz ovih razloga, eventualno, došli u pravnu nemogućnost korištenja dokaza koji su od esencijalne važnosti za dokazivanje krivi nog djela i krivi ne odgovornosti u tužioca, odnosno podizanja optužnice, a ukoliko bi optužnica već bila podignuta i potvrđena, pa usljed takvih prigovora odbrane dokazi tužilaštva pribavljeni na takav način budu isključeni iz daljeg postupka, u tom slučaju usljed oslobađajuće presude koja bi uslijedila nakon eventualnog podizanja i potvrđivanja optužnice, a usljed pravila *ne bis in idem* u potpunosti bi bilo onemogućeno krivi no gonjenje u tužioca takvog krivi nog djela.

Shodno tome, procjena osnova sumnje predstavlja po etnu fazu donošenja odluke o sprovođenju istrage koju u krivičnom gonjenju ovih krivičnih djela treba shvatiti veoma ozbiljno, ali ipak ne restriktivno. Znači, osnovno pitanje u ovoj fazi je kada postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo.

Osnov sumnje da je izvršeno krivično djelo nije standard sumnje koji je u ovim krivičnim djelima neminovno zasnovan na neposrednim dokazima, pa je prema tome osnov sumnje onaj stepen sumnje koji postoji kada tužilac ili ovlašteno službeno lice sazna da postoje određene činjenice i okolnosti, koje dovedene u vezu sa određenim logičkim hipotezama proizilaze iz određenih neposrednih ili posrednih dokaza, na osnovu iskustva mogu ukazivati da je izvršeno krivično djelo.

Kada tužilac ocijeni da postoje osnovi sumnje tada on shodno zakonu o krivičnom postupku donosi odluku o sprovođenju istrage u formi Naredbe o sprovođenju istrage.

3.5.2. Pravni karakter naredbe o sprovođenju istrage?

Donošenje naredbe o sprovođenju istrage ima izuzetno veliku važnost. Ova naredba sa jedne strane predstavlja odluku tužioca o postojanju osnova sumnje dok sa druge strane predstavlja svojevrsno planiranje istrage u njenoj početnoj fazi, te razradu istražne strategije i taktike koja će obezbijediti efikasno krivično gonjenje.

U odgovoru na pitanje pravnog karaktera naredbe o sprovođenju istrage, treba poći od člana 216 stav 2. ZKP BiH, RS te BD odnosno od člana 231 stav 2. ZKP FBiH, koji predviđaju:

“ O sprovođenju istrage donosi se naredba, koja sadrži : podatke o učiniocu krivičnog djela ukoliko su poznati, opis djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja krivičnog djela, zakonski naziv krivičnog djela, okolnosti koje potvrđuju osnovne sumnje za sprovođenje istrage i postojeće dokaze. U naredbi tužilac će navesti koje okolnosti treba istražiti i koje istražne radnje treba preduzeti.”

Prvo pitanje koje se postavlja u vezi sa naredbom o sprovođenju istrage, je pitanje njenog pravnog karaktera, odnosno pitanje da li se radi o obaveznom formalnom procesnom aktu koji proizvodi određene pravne posljedice po osumnjičenog ili se radi o internom aktu tužioca usmjerenom na planiranje i rukovođenje istragom.

U odgovoru na ovo pitanje prvenstveno treba poći od člana 18 ZKP RS te analognim članovima ZKP BiH; BD i FBiH koji predviđaju:

“Kada je propisano da pokretanje krivičnog postupka ima za posljedicu ograničenje određenih prava, ove posljedice, ako ovim zakonom nije drugačije određeno, nastupaju potvrđivanjem optužnice, a za krivična djela za koja je propisana kao glavna kazna novčana kazna ili zatvor do pet godina – od dana kada je donesena osuđujuća presuda, bez obzira na to da li je postala pravosnažna.”

Shodno navedenoj zakonskoj odredbi, jasno proizilazi da samo donošenje naredbe o sprovođenju istrage ne proizvodi nikakve posljedice za osumnjičenog u smislu ograničenja njegovih prava. Naravno, u toku istrage može doći do ograničenja njegovih prava osumnjičenog (mjere za obezbjeđenje prisustva, posebne istražne radnje) ali tada osnov takvih ograničenja ne predstavlja naredba o sprovođenju istrage nego odluka suda zasnovana na većem standardu dokazivanja (osnovnaoj sumnji) od standarda dokazivanja potrebnom za donošenje naredbe o sprovođenju istrage.

Nadalje u odgovoru na pitanje o pravnom karakteru naredbe o sprovođenju istrage treba poći i od samog sadržaja već citiranog člana 216 stav 2. ZKP BiH; RS i BD odnosno člana 231 ZKP FBiH. koji određuje sadržaj naredbe o sprovođenju istrage iz kojeg je jasno vidljivo da je naredba o sprovođenju istrage usmjerena ka uspješnom i efikasnom sprovođenju istrage, pri čemu ta naredba faktički sadrži dva dijela.

Prvi dio sadržaja naredbe o sprovođenju istrage odnosi se na osnov i predmet istrage i to izražen kao: *“podatke o učiniocu krivičnog djela ukoliko su poznati, opis djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja krivičnog djela, zakonski naziv krivičnog djela, okolnosti koje potvrđuju osnove sumnje za sprovođenje istrage i postojeće dokaze... “* dok je drugi dio sadržaja usmjeren na planiranje i rukovođenje istragom izražen kao: *“... U naredbi tužilac će navesti koje okolnosti treba istražiti i koje istražne radnje treba preduzeti.”*

Prema tome sadržaj naredbe o sprovođenju istrage ukazuje da tom naredbom tužilac istovremeno odlučuje o postojanju osnova za istragu, odlučuje o predmetu istrage, te odlučuje o načinu sprovođenja istrage (istražna strategija i taktika).

Međutim gledaju i naredbu o sprovođenju istrage kao cjelinu, a posebno imaju u vidu da ne postoji obaveza njenog dostavljanja, ne predviđanja procesnih sankcija u slučaju ne donošenja takve naredbe, te činjenicu da u odnosu na osumnjičenog ne proizvodi nikakvo pravno dejstvo u smislu ograničenja njegovih prava, kao i činjenicu da je u članu 218 stav 4. ZKP BiH, ZKPRS i ZKPBD, odnosno člana 233 ZKPFBiH, tužiocu data slobodna dispozicija u pogledu donošenja naredbe o sprovođenju istrage, proizilazi da je naredba o sprovođenju istrage, interni akt tužioca, inicijalni u istražnom postupku, kojim tužilac odlučuje o postojanju osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo, predmetu istrage te kojim rukovodi istragom.

Shodno tome, naredba o sprovođenju istrage ne može se posmatrati kao strogo formalni akt, odlučujući i za pravnu valjanost preduzetih radnji u istražnom postupku.

3.5.3. Obaveza donošenja i forma naredbe o sprovođenju istrage?

Kada je u pitanju obaveza donošenja i forma naredbe o sprovođenju istrage u praksi je stvorena dilemma oko toga da li tužilac u svakom slučaju mora donijeti naredbu o sprovođenju istrage, te u kojoj formi istu mora donijeti?

U odgovoru na ovo pitanje ponovo se treba vratiti na član 216. ZKP BiH, ZKP RS i ZKP BD odnosno član 231 ZKP FBiH, koji suštinski daje odgovor na ovo pitanje.

Naime, navedenim članom određeno je: “ *Tužilac naređuje sprovođenje istrage ako postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo.*” Dok u stavu 2. istog člana određuje: “ *O sprovođenju istrage donosi se naredba, koja sadrži : podatke o učiniocu krivičnog djela ukoliko su poznati, opis djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja krivičnog djela, zakonski naziv krivičnog djela, okolnosti koje potvrđuju osnovne sumnje za sprovođenje istrage i postojeće dokaze. U naredbi tužilac će navesti koje okolnosti treba istražiti i koje istražne radnje treba preduzeti.*”

Shodno ovakvoj zakonskoj odredbi, zakonodavac uopšte ne ostavlja dileme oko toga da li se i u kojoj formi donosi naredba o sprovođenju istrage, jer se u samoj zakonskoj odredbi određuje i sadržaj takve naredbe o sprovođenju istrage, bez obzira na činjenicu što zakonodavac nije predvidio obavezu dostavljanja takve naredbe bilo kome, niti je predvidio procesne sankcije u slučaju ne donošenja takve naredbe.

Međutim, nedoumicu u pogledu potrebe donošenja naredbe o sprovođenju istrage, stvara član 218. stav 4 ZKP BiH, ZKP RS i ZKP BD, odnosno član 233 ZKP FBiH, koji određuje:

“ U slučajevima iz stava 1. do 3. ovog člana tužilac će donijeti naredbu o sprovođenju istrage ako to ocijeni potrebnim. ”

Član 218 ZKP BiH, ZKP RS i ZKP BD odnosno član 233 ZKP FBiH regulišu situacije u kojima ovlašteno službeno lice na izvjestan način postupajući samostalno u odlučivanju o postojanju osnova sumnje, i preduzimanju određenih radnji i mjera istražnog karaktera, s tim što član 218 (odnosno 231 ZKPFBiH), s obzirom na težinu krivičnih djela određuje moment obavještanja tužioca o postojanju osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo i preduzetim radnjama, te u tim situacijama ustanovljava nadzor tužioca nad radom ovlaštenih službenih lica.

Prema tome, u ovim situacijama, može se desiti da je zbog opasnosti od odlaganja potrebno preduzeti radnje i mjere istražnog karaktera hitno, u kojim slučajevima se može desiti da su do obavještanja tužioca već preduzete istražne radnje i mjere koje su dovele do potpunog rasvjetljavanja krivičnih djela i njegovog učinioca, u kojim slučajevima donošenje naredbe o sprovođenju istrage, planiranje istrage i slično ne bi imalo nikakvu svrhu.

Nadalje, moglo bi se desiti da su preduzete istražne radnje od strane ovlaštenih službenih lica u slučajevima iz članova 218 stav 1. do 3. pokazale da postoji neki od razloga za obustavljanje istrage iz člana 224. ZKP-a u kojima takođe ne bi bilo smisleno donositi naredbu o sprovođenju istrage, pa odmah po tom obustavljati istragu.

S obzirom na sve takve i slične situacije zakonodavac je ostavio mogućnost tužiocu da donese naredbu o sprovođenju istrage ako to ocijeni potrebnim, prema tome odluku o formalnom donošenju pismene naredbe o sprovođenju istrage ostavio je u dispoziciji tužioca.

Kada se dovedu u vezu član 216 stav 1. i 2. ZKP BiH, RS i BD odnosno član 231 stav 1. i 2. ZKPFBiH sa članom 218 stav 4 ZKP-a BiH, RS i BD, odnosno članom 233 ZKP FBiH, ne može se izvući zaključak da je tužilac u svakom slučaju postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo obavezan donijeti naredbu o sprovođenju istrage u pismenoj formi. Međutim, u trenutku u kojem se u istrazi zahtjeva određena sudska odluka –intervencija (pretres, privremeno oduzimanje predmeta, pritvor, posebne istražne radnje i dr.), takva naredba o sprovođenju istrage se mora donijeti u

pismenoj formi I predo iti sudiji za prethodni postupka uz zahtjev za donošenje odre ene naredbe ili rješenja, jer je to jedini na in da sud stekne uvid u osnov , predmet i rezultate dotadašnje istrage, te ocijeni opravdanost zahtjeva za donošenje tražene odluke.

Prema tome, a u skladu sa svrhom i pravnim karakterom naredbe o sprovo enju istrage moglo bi se konstatovati da se u istražnom postupku u pravilu donosi pismena naredba o sprovo enju istrage , dok u odre enim slu ajevima tužilac može ocijeniti donošenje takve naredbe nepotrebno.

3.5.3.1. Činjenični opis djela u naredbi za sprovođenje istrage

U naredbi za sprovo enje istrage tužilac obuhvata lice ili lica protiv kojih e se sprovesti istraga, ukoliko su ona poznata (može se desiti da tužilac nije u stanju u po etnoj fazi istrage ustanoviti osumnji enog ne zato što se on krije nego zato što iz objektivne posljedice koja je predstavljala osnov za istragu nije vidljiva radnja izvršenja iz koje je ova posljedica nastala – recimo nastali manjak po vanrednom popisu) u kojim e slu ajevima tužilac može otvoriti istragu protiv nepoznatog po inioca, koji e biti predmet istraživanja. Tako e tužilac u toj naredbi treba da navede i opis djela iz kojih proizilaze obilježja krivi nog djela.

Ovu odredbu ne treba shvatati resriktivno i potpuno je jasno da injeni ni opis djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja krivi nog djela (koji nekad može biti o igledan i u po etnoj fazi istrage) ne mora da bude istog sadržaja i kvaliteta kao onaj injeni ni opis djela koji se navodi prilikom podizanja optužnice.

Taj injeni ni opis djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja krivi nog djela , prilikom otvaranja može biti postavljen dosta generalno, npr. samo sa posljedicom, objektom krivi nog djela i širim vremenskim razdobljem izvršenja, dok e sama radnja izvršenja ili njeni detalji biti predmetom istraživanja.

Cilj istražnog postupka upravo i jeste utvr ivanja svih relevantnih injenica i okolnosti u vezi sa krivi nim djelom i njegovim u iniocem. Kada se ima u vidu nova koncepcija istražnog postupka, koja je sublimirala raniji pretkrivi ni I prethodni krivi ni postupak u jednu I jedinstvenu istragu, spuštaju i standard dokazivanja istražnog postupka na “osnov sumnje” to je jasno da i stepen spoznaje o krivi nom djelu i u iniocu na po etku istrage ne može biti jednak kao stepen spoznaje na kraju istrage prilikom podizanja optužnice.

Hipotetička situacija

U toku no i desio se nestanak skupocjenog dijamanta iz izuzeno dobro obezbje enog zatvorenog prostora u kojem je tokom no i bio uvan. Niko nije vidio izvršioca niti na in izvršenja, niti je nestanak na bilo koji na in zabilježen sigurnosnim mehanizmima (alarmi, kamere i dr.)dok ujutro nije primjeno da je dijamant nestao, iako je bio ostavljen u navedenom prostoru tokom no i i u taj prostor do jutra niko nije legalno ulazio.

Dovoljna injenica koja se predstavlja osnov sumnje da je izvršen krivično djelo teške krađe na osnovu kojeg se bitno naređena istraga je nestanak takvog skupocjenog dijamanta iz takvog prostora, uz injenicu da je dijamant prema svim podacima bio ostavljen u tom prostoru preko noći i da nije zabilježeno njegovo legalno odnošenje iz takvog prostora.

U tom trenutku, ne može se znati na koji način je u inilac ili u inioči izvršili krivično djelo, nego se to bitno jedan od predmeta istraživanja.

Prema tome i opis djela predviđen članom 216 stav 2. ZKP bitno u naredbi za sprovođenje istrage postavljen tako da se sadržavati poznate injenice koje daju osnov sumnje, i to okvirno vrijeme izvršenja, mjesto izvršenja, objekt krivičnog djela, te injenicu njegovog nestanka, dok se istraga bitno naređena protiv nepoznatog po inioča.

Naredbom o sprovođenju istrage tužilac se određiti tako se koje okolnosti treba istražiti i koje istražne radnje treba preduzeti, sa čime dolazimo u fazu Planiranja istrage.

3.6. Planiranje, rukovođenje i nadzor nad istragom

3.6.1. Planiranje istrage

Planiranje istrage po inje već sa donošenjem naredbe o sprovođenju istrage i traje kroz itavu istragu kao jedan dinamičan i dijalektički proces osmišljavanja istrage te prilagođavanja novonastalim situacijama i momentima u istrazi.

Planiranje istrage kao ključni element istrage, od kojeg u velikoj mjeri zavisi uspjeh i efikasnost istrage, pored toga što je metodološki neophodan korak za efikasno i uspješno sprovođenje tako kompleksne i multidisciplinarnе aktivnosti kakva je istraga, predviđeno je i odredbama člana 216. stav 2 ZKP-a kojima je regulisano da se u naredbi za sprovođenje istrage tužilac navesti koje okolnosti treba istražiti i koje istražne radnje treba preduzeti.

Planiranje istrage podrazumjeva nekoliko faza :

- Utvrđivanje poznatih injenica i okolnosti, te poznatih neposrednih ili posrednih dokaza vezanih za eventualno krivično djelo i u inioča
- Postavljanje hipoteza
- Sagledavanje potrebe za primjenom eventualnih mjera za obezbjeđenje prisustva osumnjičenog u postupku i uspješno sprovođenje krivičnog postupka.
- Utvrđivanje koje je injenice i okolnosti u toku istrage neophodno a koje korisno utvrditi.
- Utvrditi kojim dokaznim sredstvima se utvrđivati pojedine injenice i okolnosti važne za krivično gonjenje.

- Utvrditi koje istražne radnje treba preduzeti, te da li je za neku od radnji potrebno tražiti sudsko odobrenje.
- Utvrđivanje subjekata koji će biti nosioci pojedinih planiranih istražnih radnji.
- Utvrđivanje redosljeda izvođenja istražnih radnji
- Određivanje vremenskog okvira za svaku istražnu radnju pojedinačno, te sve istražne radnje zajedno.
- Odrediti vremenske periode i način komunikacije subjekata koji učestvuju u istrazi.

3.6.1.1. Postavljanje hipoteza

Nakon sagledavanja poznatih činjenica i okolnosti te neposrednih i posrednih dokaza koji su doveli do otvaranja istrage, neophodan metodološki korak je postavljanje hipoteza.

Ovaj korak omogućava fokusiranje na bitne činjenice i okolnosti koje treba istražiti te vrstu dokaza kojima bi se moglo dokazivati počinjeno krivično djelo, locirati takve dokaze itd.

Prilikom postavljanja hipoteze ne treba se ograničiti na jednu hipotezu nego je poželjno ukoliko je to smisleno, alternativno postaviti više hipoteza koje će se paralelno istraživati.

3.6.1.2. Pravovremeno obavještanje i dinamika planiranja

Planiranje istrage potrebno je sprovesti u saradnji sa ovlaštenim službenim licima koja su planirana kao nosioci planiranih istražnih radnji, te nakon obavljanja svake istražne radnje, tužilac kao svojevrsni koordinator i menadžer istrage, od strane ovlaštenih službenih lica mora biti obavješten o njihovom provođenju i njihovom rezultatu, radi koordinacije, eventualnog dodatnog planiranja ili izmjena postojećeg plana u pojedinim ili svim njegovim segmentima.

Ovdje valja napomenuti da je istraga jedna dinamična i dijalektička aktivnost, koja podrazumjeva prilagodbu avansne novonastalim situacijama i momentima u istrazi, te je zbog toga pravovremeno obavještanje tužioca o svim preduzetim radnjama i novonastalim činjenicama i okolnostima od ključne važnosti za uspjeh cjelokupne istrage.

3.6.1.3. *Podjela rada*

Tako e treba re i da pojedine istrage naro ito krivi nih djela iz oblasti korupcije i privrednog kriminala po pravilu treba da uklju uju više subjekata ovlaštenih službenih lica (policije, inspektora poreske uprave, budžetskih inspekcije te drugih ovlaštenih službenih lica, eksperata iz pojedinih oblasti-vještaka itd.) jer samo na ovakav na in istraga e i i u dobrom smjeru , te e se omogu iti pravovremeno fokusiranje na klju ne elemente istrage.

S obzirom na ovo, potrebno je ve u samom planiranju iskoristiti stru na znanja navedenih lica kako bi se sa inio efikasan plan istrage fokusiranjem na klju ne injenice koje treba istražiti , te je stoga potrebno ve u samom planiranju izvršiti „podjelu rada“ i redosljed izvo enja pojedinih istražnih radnji kako bi svaka naredna istražna radnja kao podlogu imala ve dobijeni rezultat prethodno provedenom istražnom radnjom. Tako e izuzetno je bitno odrediti vremenske okvire i na in komunikacije subjekata koji u estvuju u istrazi kako bi svi subjekti istrage pravovremeno raspolagali saznanjima do kojih se došlo u istrazi te kako bi im ta saznanja poslužila radi uspješnijeg ostvarivanja njihovih zadataka.

3.6.1.4. *Procjena rizika i tajnost istrage*

Prilikom planiranja istraga potrebno je izvršiti procjenu rizika od uništavanja, sakrivanja dokaza ili ometanja istrage na drugi na in, jer se u pojedinim istragama po pravilu radi o svojevrsnom konspirativnom i po istragu destruktivnom ponašanju izvršilaca i eventualnih sau esnika krivi nih djela koja se i dešavaju ine u tajnosti, zbog ega je koliko je to god mogu e potrebno izbjegavanje preranog preduzimanja istražnih radnji i mjera koje zahtjevaju sudsko odobrenje (izuzev u slu aju kada postoji ozbiljan rizik da e ne preduzimanje tih mjera dovesti do uništavanja ili sakrivanja dokaza). Te zbog toga faza planiranja koja se odnosi na utvr ivanje redosljeda preduzimanja pojedinih istražnih mjera i radnji ima izuzetno veliku važnost.

Shodno navedenom, prilikom planiranja istraga pojedinih krivi nih djela a naro ito krivi nih djela iz oblasti korupcije i privrednog kriminala treba pribjegavati tajnim istragama pri kojima se osumnji eni saslušava na kraju istrage (izuzev u slu ajevima u kojima je takvo saslušanje osumnji enog na po etku istrage neophodno) pri emu je potrebno preduzeti sve potrebne mjere kako bi se izbjeglo ili na najmanju mogu u mjeru svelo tzv. curenje informacija. Ovakav pristup bitan je iz razloga što se na takav na in osumnji eni nastavlja da djeluje kao da se ništa ne dešava, njegova opreznost je kud i kamo manja što istražiocima omogu ava da lakše i brže do u do potrebnih informacija i dokaza.

Kada je u pitanju tajnost istrage, postoji nekoliko različitih stavova:

Jedan polazi od toga da iako tužilac ima zakonsku mogućnost ispitivanja osumnjičenog na samom kraju istrage, pa samim tim i vođenja tajne istrage on tom svom prau mora pristupiti krajnje restriktivno, pa se tako navodi: Obavještenje osumnjičenog, odnosno optuženog o djelu koje mu se stavlja na teret i dokaznom materijalu sa kojim raspolaže organ krivičnog postupka, u smislu da je dato mora se zabilježiti u zapisnik o ispitivanju. Također, zakon vremenski postavlja davanje ovih obavještenja: "već na prvom ispitivanju". Jemstvo koje predviđena odredba je jemstvo obavještanja u najkraćem mogućem roku. Ova odredba se mora razumjeti kao jedno od temeljnih prava priznatih međunarodnim dokumentima o pravima uvijek u krivičnom postupku i ne može se tumačiti i primjenjivati na način da se npr. ispitivanju osumnjičenog pristupa na kraju istrage. U tom smislu, mogućnost ispitivanja osumnjičenog na kraju istrage se mora restriktivno tumačiti i primjenjivati izuzetno, a suprotno postupanje tužioca se može uzeti kao nepravilno, jer se njime dovodi u pitanje ostvarivanje jednog od naročito važnih prava osumnjičene osobe. (* Komentari Zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini izdanje 2005. str. 55)

Dok drugo stanovište polazi od toga da se radi o načinu vođenja istrage koja je upotpunoj dispoziciji tužioca, pa se tako ističe da se ovdje postavlja pitanje: da li osumnjičeni uvijek ima pravo da bude obavješten da se protiv njega vodi istraga i to u trenutku otpočinjanja istrage? Odgovor je negativan. Osumnjičeni jedino ima pravo da bude ispitan prije zaključenja istrage (član 225 stav 2.) *..... Brojni zahtjevi iz člana 142 i 225 više su nego dovoljni u smislu zaštite prava osumnjičenog. ZKP ne treba postavljati pred tužioca još veće zahtjeve koji se neopravdano utiču na izvršenje pravde. Nema potrebe za nametanjem zahtjeva da tužilac u svakom pojedinačnom slučaju, prije saslušanja, obavještava osumnjičenog o istrazi koja se vodi protiv njega*

3.6.2. Rukovođenje i nadzor nad istragom

Rukovođenje i nadzor nad istragom obavlja tužilac. To rukovođenje i nadzor nad istragom traje već od samog planiranja istrage pa do njenog okončanja te predstavlja svojevrsni kontinuitet planiranja koje se ostvaruje kroz rukovođenje i nadzor tužioca. Ono podrazumjeva aktivnu ulogu tužioca u istrazi već od postojanja osnovne sumnje da je u pitanju krivično djelo.

Rukovođenje i nadzor tužioca predstavlja dva oblika tužilačkog angažmana u istražnom postupku, u odnosu na ovlaštena službena lica.

Rukovođenje predstavlja aktivniji odnos tužioca uz njegovo neposredno i aktivno učestvovanje u planiranju i izvođenju određenih istražnih radnji, analiziranje, sumiranje itd, dok nadzor predstavlja na jedan način pasivniji angažman tužioca u istrazi, u kojem tužilac inicijativu i dinamiku istrage prepušta ovlaštenim službenim licima nadziru i pri tom njihov rad u smislu njegove zakonitosti i efikasnosti i pomažu im u istom.

Naimenovano rukovoditelj je samo po sebi podrazumjeva da u istrazi sudjeluje više subjekata i je aktivnosti koordinira, kojima rukovodi i koje nadzire tužilac koji je u principu djeluje kao svojevrsni menadžer istrage.

Rukovoditelj je istragom kako je to već određeno po nje planiranjem istrage i traje tokom itave istrage kroz razvijanje istražne strategije i taktike koja se prilagođava svim novonastalim momentima u istrazi.

Rukovoditelj je istragom u prvom redu ima osmišljavanje i prilagođavanje istražne strategije i taktike prilikom čega tužilac može odlučiti da određene istražne radnje obaviti neposredno a pojedine opovjeri ovlaštenim službenim licima.

Kod istrage ovih krivičnih djela, naročito iz oblasti privrednog kriminala, po pravilu, u samom početku korisno je obezbjediti preliminarni nalaz eksperta iz oblasti koja se istražuje kako bi istraga bila fokusirana na bitne činjenice i okolnosti, a kako bi se izbjeglo nepotrebno gubljenje vremena i resursa na prikupljanje irelevantnih dokaza za dokazivanje predmetnog krivičnog djela.

Redosljed izvođenja istražnih radnji, kako je već određeno potrebno je odrediti već na samom početku istrage, međutim u toku same istrage, u zavisnosti od novonastalih momenata i saznanja, moguće je da će biti potrebno promijeniti taj redosljed izvođenja istražnih mjera i radnji.

Rukovoditelj je takođe podrazumjeva održavanje redovnih i vanrednih kontakata sa svim subjektima koji učestvuju u istrazi, pri čemu je korisno ustanoviti redovne sastanke sa svim subjektima istrage na kojima će se iznositi rezultati provedenih istražnih radnji, problemi na koje se tokom istrage naišlo, te će se vršiti procjena dotadašnjeg stanja u istrazi i donositi odluke o daljim pravcima istrage i eventualnim novim istražnim mjerama i radnjama koje nisu bile planirane na početku istrage a kojima bi bili prevaziđeni problemi nastali tokom istrage odnosno kojima bi istraga dobila na dinamici i efikasnosti.

Rukovoditelj je podrazumjeva i brigu o dinamici istrage, odnosno o vremenskim okvirima za provođenje pojedinih istražnih mjera i radnji, jer je samo na taj način istraga biti efikasna i uspješna, dok će njeni troškovi biti smanjeni, a materijalni i ljudski resursi biti najoptimalnije iskorišteni.

Rukovoditelj je i nadzor nad istragom ne treba shvatiti kao sputavanje kreativnosti ovlaštenih službenih lica koja učestvuju u istrazi, nego upravo suprotno, ovlaštena službena lica koja učestvuju u istrazi pod rukovodjenjem i nadzorom tužioca moraju iskazati maksimalnu stepen kreativnosti prilikom sprovođenja zadataka datih od tužioca. Rukovoditelj i nadzor od strane tužioca moraju podsticati kreativnost ovlaštenih

službenih lica koja u estvuju u istrazi, te je upravo to razlog zbog kojeg ovlaštena službena lica treba uklju it u osmišljavanje istražne strategije i taktike ve od samog planiranja istrage pa do okon anja istrage.

Rukovo enje i nadzor nad istragom od strane tužioca mora u svakom trenutku biti usmjereno na brigu o optimalnom angažovanju materijalnih i ljudskih resursa istrage, te brigu a zakonitosti preduzetih istražnih mjera i radnji.

Nadzor nad radom ovlaštenih službenih lica manifestuje se na tri razli ita na ina:

- a) Tužilac osigurava stru nu podršku i tuma enje krivi no-pravnih odredbi, kako materijalnog tako i procesnog krivi nog prava, te vodi ra una o primjeni i zaštiti ljudskih prava gra ana u postupcima ovlaštenih službenih lica,
- b) Tužilac izdaje potrebne naredbe i uputstva ovlaštenim službenim licima u toku istrage, u smislu prikupljanja informacijani dokaza na zakonom dopušten na in, kako bi isiti bili pravno valjani u postupku pred sudom, i
- c) Tužilac u estvuje u potrebnim procesnim radnjama i drugim postupanjima u toku istrage, a koja se odnose na angažman ovlaštenih službenih lica. NA primjer, nastupanje tužioca prema sudu temeljem zahtjeva ovlaštenih službenih lica za preduzimanje odre ene mjere i radnje i sli no. Isto tako , primjena posebnih istražnih radnji u smislu lana 116. mora biti pod direktnim nadzorom i usmjeravana od strane tužioca.*
(*komentari Zakona o krivičnom postupku u BiH)

3.6.3. Odnos tužioca i oštećenog u istražnom postupku

U pogledu uloge ošte enog u istražnom postupku, treba re i dase stupanjem na snagu novog krivi no procesnog zakonodavstva ta uloga zna ajno promjenila, na na in da je istražni postupak postao isklju ivo javno pravno ovlaštenje tužioca, dok ošte eni u toj istrazi prakti no nema nikakvu ulogu, odnsono ak i sama istraga I njen sadržaj mogu predstavljati tajnu kako za osumnji enog tako I za ošte enog, odnosno ošte eni uopšte ne mora znati da se sprovodi istraga jer tužilac nema obavezu obavještanja ošte enog o otvaranju istrage, mada treba re i da je ošte eni vrlo esto izuzetno koristan izvor informacija neophodan za uspješno sprovo enje istrage.

Me utim, treba re i da bi tužilac u svakom slu aju trebao bavjstiti ošte enog o sprovo enju istrage I mogu nosti stavljanja prijedloga za privremenu mjeru obezbje enja imovinsko pravnog zahtjev, kad ustanovi da postoji razlozi koji ukazuju da takav prijedlog može biti postavljen.

Prema tome, kada je u pitanju ošte eni moe se govoriti samo o odnosu tužioca prema ošte enom u fazi istražnog postupka.

Naime iz same zaštitne funkcije krivi nog zakonodavstva odre ene u lanu 1. Krivi nog zakona BiH odnosno analognim lanova Krivi nih Zakona RS, FBIH i BD, proizilazi da se krivi ni postupak sprovodi u cilju zaštite osnovnih prava I sloboda ovjeka I gra anina, odnsono u cilju zaštite druge individualne I opšte vrijednosti koje ustanovljuje i jem i pravni poredak.

Prema tome itav krivi ni postupak pa tako i istražni postupak se sprovodi , na prvom mjestu radi zaštite prava I sloboda gra ana, koji u slu aju izvršenja krivi nih dobijaju status ošte enih ukoliko im je neko od tih prava i sloboda napadnuto odnsono ugroženo.

Zbog toga tužilac I u svakom trenutku 8u istražnom postupku mora imati u vidu ošte enog kao lica ija su prava I slobode povrije eni odnosno ugroženi krivi nim djelom.

Pored toga što je izuzetno koristan izvor saznanja o krivi nom djelu I u iniocu ošte eni je I lice koje je izuzetno zainteresovano za uspješno okon aje krivi nog postupka, prije svega istražnog postupka.

Ova zainteresovanost ošte enog u istražnom postupku može proizvesti dvojak efekt, koji se ogleda u tome, što e ošte eni u initi dodatni napor kako bi olakšao i ubrzao istražni postupak, dok s druge strane, precepcija i subjektivnost ošte enog mogu uticati na kvalitet informcija koje se u istražnom postupku dobijaju od ošte enog.

Upravo zbog ove zainteresovanosti I zaštitne funkcije ošte enog zakon o krivi nom postupku, dopušta mogu nost ošte enom za stavljanje pritužbi na odluke tužioca o nesprovo enju odnosno obustavi istrage.

Kada je u pitanju sam istražni postupak, a s obzirom na ve pomenute izmjene krivi no procesnog zakonodavstva, pošto ošte eni viuše nema nikakvu procesnu u istražnom postupku, to je tužilac u obavezi da u istražnom postupku ispita i utvrdi sve injenice I okolnosti od zna aja za ostvarivanje imovinsko pravnog zahtjeva ošte enog, kako bi ošte eni mogao ostvariti svoje pravo na imovinsko pravni zahtjev po okon anom krivi nom postupku.

Me utim u tom smislu zakon o krivi nom postupku za ošte enog dopušta mogu nost stavljanja zahtjeva za privremene mjere za obezbje enje imovinsko pravnog zahtjeva shodno lanu 202 Zakona o krivi nom postupku BiH odnsono analognim odredbama Zakona o krivi nom postupku RS, FBIH I BD, te na takav na in dopušta odre enu aktivnost ošte enog u istrazi .

4. FINANSIJSKE ISTRAGE

U pogledu finansijskih istraga kao relativno novog pojma u procesnoj praksi u Bosni i Hercegovini, treba reći da te finansijske istrage ne predstavljaju isključivo sastavni dio krivične istrage odnosno sastavni dio istrage kojom rukovodi ili koju nadzire tužilac, nego te "finansijske istrage" mogu biti i one tokom vršenja operativno-analitičkih poslova ovlaštenih službenih lica u agencijama za sprovođenje zakona, te na taj način mogu i one da finansijske istrage nekad dovedu do osnovne sumnje da je izvršeno krivično djelo, na osnovu kojih se otvara krivična istraga. Prema tome vidio je tzv. Finansijskih istraga ne mora uvijek kao podlogu pokretanja imati osnovnu sumnju da je izvršeno krivično djelo.

Međutim isto tako nakon utvrđivanja osnovne sumnje da je izvršeno krivično djelo, i otvaranja krivične istrage, finansijska istraga mora biti inkorporirana kao sastavni dio istrage kojom rukovodi odnosno koju nadzire tužilac.

Uloga tužioca u istrazi nije ograničena samo otkrivanjem i gonjenjem krivičnih djela i njihovih učesnika nego i shodno novom Zakonu o krivičnom postupku tužilac ima ovlaštenje za utvrđivanje svih činjenica i okolnosti koji su bitni radi utvrđivanja i oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom, odnosno sve činjenice i okolnosti koje se odnose na ostavarijanje imovinsko-pravnog zahtjeva oštećenog. Pravni okvir za sprovođenje finansijskih istraga postavljen je u članovima 197 i 392 ZKP BiH odnosno analognim odredbama Zakona o krivičnom postupku RS, FBiH i BD.

Član 197 ZKP BiH

«(1) Tužilac je dužan da prikupi dokaze i izvidi sve što je potrebno za odlučivanje o imovinsko-pravnom zahtjevu vezanom za krivično djelo.

(2) Sud će ispitiati optuženog o činjenicama vezanim za prijedlog ovlaštene osobe»

Član 392 ZKP BiH

«(1) Imovinska korist pribavljena krivičnim djelom utvrđuje se u krivičnom postupku po službenoj dužnosti.

(2) Tužilac je u toku postupka dužan prikupljati dokaze i zviđati okolnosti koje su od važnosti za utvrđivanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

(3) Ako je oštećeni podnio imovinsko-pravni zahtjev u pogledu povraćaja predmeta pribavljenih krivičnim djelom, odnosno u pogledu novčanog iznosa koji odgovara vrijednosti stvari, imovinska korist će se utvrđivati samo u onom dijelu koji nije obuhvaćen imovinsko-pravnim zahtjevom»

Kao što je već naprijed rečeno samo u slučaju finansijskih istraga, koje samo po sebi ne predstavljaju ništa drugo nego jedan poseban oblik operativno-analitičkog rada policije i drugih agencija sa policijskim ovlaštenjima, ne zahtijeva uvijek učešće tužioca niti takve finansijske istrage treba poistovjetivati sa tužilačkom istragom. Finansijske istrage mogu biti dio ili na ino tužilačke istrage kad za to postoji osnov i

potreba, ali isto tako njihova primjena nije uslovljena bilo kakvim u eš em ili autorizacijom tužioca izuzev u sluajevima kada dolazi do preklapanja dokaznih sredstava, odnosno kada se dokazi pribavljeni vo enjem finansijskih istraga istovremeno koriste za dokazivanje krivih djela, u kom sluaju ve finansijske istrage moraju biti vo ene pod rukovo enjem odnosno nadzorom tužioca., odnosno u sluaju postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivo djelo.

Tradicionalne represivne metode suzbijanja i kontrole kriminaliteta, a na temelju raspoloživih saznanja o modernim oblicima i na inima izvršenja krivih djela, ne predstavljaju najadekvatnije oru e za borbu protiv kriminala niti su uspjele osigurati zna ajnije rezultate u tom pogledu. Pošto se do sada pokazalo o itim da su kriminalne organizacije najosjetljivije i najranjivije u segmentu ostvarene dobiti, bilo je logi no zaklju iti da je u tom pogledu potrebno u initi dodatni napor na pronalaženju novih rješenja koja bi omogu ila identifikovanje i pra enje takvih sredstava. injenica je da ovakva dobit u jednom trenutku mora u i u proces legalizacije (mora biti upotrijebljena u neke legalne svrhe), te da sam taj ulazak, u stvari, predstavlja ta ku na kojoj su izvršioi krivi njih djela izloženi najve em riziku. Isto tako, otkrivanje nelegalnih sredstava pri pokušaju njihovog unošenja u legalne tokove, te njihova zapljena ima e puno ve e efekte po rad kriminalnih organizacija i pojedina njih izvršilaca krivih djela, nego mnoga druga konvencionalna sredstva što se primjenjuju u borbi protiv kriminala. Zbog ovog se težište borbe protiv pranja novca, ali i kriminaliteta u cjelini, prenosi na podru je institucija i oblasti gdje se novac i nalazi tj. na podru je finansijskih institucija i svih drugih institucija koje dolaze u doticaj sa nov anim sredstvima pri obavljanju svoje redovne djelatnosti. Ovim se, djelimi no, i oblast borbe protiv organizovanog kriminala i drugih vezanih aktivnosti prenosi u ovo podru je.

Vo enje finansijskih istraga, a koje se u dobroj mjeri zasniva na tzv. *principu praćenja novca* – pokazalo se izuzetno korisnim u suzbijanju kriminaliteta i otkrivanju brojnih krivih djela, a ne samo pranja novca, za što se esto vjeruje da je jedini rezultat vo enja finansijskih istraga.

U samoj oblasti suzbijanja i kontrole pranja novca, primjena principa pra enja tokova novca ostvaruje se kroz oblast primjene propisa kojima se regulišu oblasti nov anih kretanja. S tim u vezi, potrebno je da oblast finansijskog i bankarskog poslovanja, kao i neke druge oblasti, moraju biti ure ene posebnim zakonskim propisima koji e regulirati procedure kontrole nov anih kretanja. Obaveznost prijavljivanja transakcija iznad odre enog iznosa nadležnoj instituciji, vo enje dosjea, te identifikacija nalagodavaca i klijenata koji zahtjevaju takve transakcije samo su neki od instrumenata borbe protiv pranja novca sadržanih u ovakvim propisima. Istovremeno, ovo predstavlja i jedan od suštinskih dijelova finansijskih istraga.

Zna aj finansijskih istraga koje se poduzimaju od strane agencija za sprovo enje zakona ne bi bilo mogu e ili bi bilo izuzetno otežano kad ne bi postojali podaci i evidencija institucija koje su obavezne da primjenjuju naprijed navedeni niz propisa.

U prilog ovakvih stavova idu i pokušaji na uspostavljanju sveobuhvatne saradnje i koordiniranja oblika borbe protiv pranja novca na me unarodnom nivou, što je uo ljivo iz itavog niza donijetih rezolucija i dokumenata raznih organizacija kao što su Ujedinjeni Narodi, Interpol, Finansijska Grupa OECD-a (FATF), Vije e Evrope i druge.

Najvažnije pitanje u ovom podru ju je pravilno razlikovanje finansijskih istraga od vo enja krivih njih istraga za kriva djela finansijskog ili ekonomskog kriminala.

Mada postoje različiti koncepti finansijskih istraga i različite definicije finansijskih istraga, ne može se ulaziti u opširnije razmatranje ovih razlika, već se nastojati dati integralni, sažeti prikaz finansijskih istraga kao oblika i agencija za sprovođenje zakona u kontroli kriminaliteta.

Prije svega, finansijske istrage treba shvatiti kao sistematski pristup proučavanju ekonomskih i socijalnih odnosa kao mogućih indikatora kriminalnih ponašanja pojedinaca. Drugim riječima, finansijske istrage nisu ništa drugo nego «prikupljanje, kontrolisanje, upoređivanje, obrada i analiza finansijskih i/ili drugih vezanih podataka za potrebe agencija za sprovođenje zakona»¹ a sve u svrhu otkrivanja krivičnih djela i njihovih počinilaca, kao i dokaza potrebnih za sprovođenje krivičnog postupka. Ilustracije radi, u slučaju finansijske istrage za određeni broj osoba, koji u relativno kratkom vremenskom periodu pokazuju znake naglog bogatstva i enormnog trošenja sredstava (kupovina kuća, stanova, automobila, luksuzan javni život, itd.) i što u stvari inicira cjelovitu finansijsku istragu, može se doći, sistemskim analiziranjem prikupljenih informacija, do otkrivanja krivičnih djela i učinilaca. Naime, u datom primjeru, vrlo je moguće da će se prilikom analiziranja podataka o predmetnim osobama i uvezivanjem tih podataka sa drugim raspoloživim podacima o izvršenom krivičnom djelu razbojništva nad bankom, utvrditi da su baš te osobe izvršile to krivično djelo, mada prva saznanja sa lica mjesta izvršenja krivičnih djela nisu upućivala na njih kao moguće počinilce.

Za efikasno sprovođenje finansijskih istraga, od velikog je značaja da osoblje uključeno u takve istrage ima potrebna znanja i vještine iz ovog područja. To nikako ne znači da se ovdje radi isključivo o znanjima iz oblasti ekonomije i finansija. Naprotiv, ta znanja i vještine moraju biti kombinacija temeljnih znanja o policijskom operativno-kriminalističkom djelovanju i znanja o privrednom poslovanju. U toku sprovođenja finansijske istrage, neophodne je konstantno kreirati moguće verzije i hipoteze, te iste neprestano testirati dok se ne dođe do pozitivne ili negativne eliminacije. Kako se povećava obim prikupljenih saznanja, logično je otkrivati i povećanje nivoa znanja i vještina potrebnih za njihovo tumačenje i analizu, a što vodi i angažovanju stručnih kadrova, kao što su specijalisti i vještaci iz pojedinih oblasti (pravno savjetništvo, knjigovodstvo, bankarstvo, itd.).

Na temelju prikupljenih saznanja u procesu sprovođenja finansijskih istraga, ne dolazi se samo do podataka o počinjenim krivičnim djelima i njihovim počinilcima, već se, također, može doći do drugih korisnih saznanja, kao što su iznos nezakonitostima sredstava i njihovo samo porijeklo. Otkrivanje nelegalnih transakcija i dokazivanje povezanosti sredstava sa svojim nezakonitim porijeklom može dalje voditi do oduzimanja i zapljene tih sredstava, kao i drugih oblika imovine koji su proistekli vršenjem krivičnih djela.

Kao što je naprijed to pomenuto, posebni značaj unutar finansijskih istraga su sprovođenje i kontrola novanih tokova. U tom smislu treba posmatrati i važnost dosljednog sprovođenja propisa koji regulišu ovu oblast, kontrolisanja i sprovođenja evidencija o svakoj transakciji propisanog oblika, te primjene strogih pravila kod obavljanja poslova s no-

1 van Duyne et al. (2003), *Financial investigation of crime*, p.18., Wolf Legal Publishers, Nijmegen

vcem i drugim monetarnim instrumentima. Karakter ovih propisa je o ito preventivnog oblika, jer se njima nastoji sprije iti svaki pokušaj implementacije nelegalnih (prljavih) sredstava u legalne finansijske institucije i normalne nov ane tokove. Isto tako, primjenom propisa o evidentiranju trnasakcija prikupljaju se i podaci važni za vo enje finansijskih istraga na na in da se osigurava podloga za vršenje analiza i postavljanje verzija i hipoteza.

Relativno zna ajan nedostatak ovog koncepta je kvantitativni razmjer primjene, jer je u svakodnevnoj praksi finansijskog poslovanja ogroman broj transakcija koje ispunjavaju zakonske uslove o preduzimanju potrebnih mjera za provjeru i prijavljivanju tih transakcija. Zbog ovog su prouzrokovani dodatni napori i optere enja za institucije na koje se odnose ovi propisi, što se odražava na ekonomi nost i uspješnost poslovanja, jer kapital u ovakvim situacijama ide linijom manjeg otpora traže i sigurnija uto išta sa manje komplikovanim sistemom poslovanja.

Što se ti e korištenja finansijskih istraga u kontekstu važe eg zakonodavstva u Bosni i Hercegovini, ne postoji ni jedna prepreka da se iste ne koriste kao sredstvo (metod rada) za otkrivanje krivi nih djela, po initelja krivi nih djela, visine nezakonito ste ene imovinske koriste, lociranja nezakonito ste ene koristi, a sve u cilju pronalaska i osiguranja dokaza za krivi no gonjenje po initelja kao i za vo enje postupaka za oduzimanje imovinske koristi pribavljene izvršenjem krivi nog djela.

Tužilac i ovlaštene službene osobe u agencijama za sprovo enje zakona u Bosni i Hercegovini bi trebalo da koriste finansijske istrage kad god je to mogu e i u što ve oj mjeri. Finansijske istrage treba sprovoditi i u onim slu ajevima koji ne spadaju u podru je ekonomskog i finansijskog kriminala, ve i kod drugih krivi nih djela ijim izvršenjem je mogu e ste i nezakonitu imovinsku korist. Takva djela bi bila sva ona djela u rasponu od koruptivnih krivi nih djela, krivi nih djela protiv imovine, pa do krivi nih djela razbojništava i ubistava radi koristoljublja.

Prilikom vo enja finansijskih istraga kao dijela krivi ne istrage kojom rukovodi onsono koju nadzire tužilac, mogu e je korisititi sve radnje dokazivanja predvi ene zakonom o krivi nom postupku, a posebno treba izdvojiti naredbu banci ili drugom pravnom licu kao jednoj specifi noj radnji dokazivanja koja pun kvanutm svojih efekata upravo doživljava prilikom vo enja finansijskih istraga.

5. PRAVA I OVLAŠTENJA OVLAŠTENIH SLUŽBENIH LICA U ISTRAZI

Kako je to naprijed navedeno stupanjem na snagu novih Zakona o krivi nom postupku u BiH, rad ovlaštenih službenih lica koji se odvija na bazi postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivi no djelo odvija se pod rukovo enjem ili nadzorom tužioca i u tim slu ajevima radnje ovlaštenih službenih lica imaju status istražnih radnji i mjera. Odnosno izjave i dokazi koje ovlaštena službena lica pribave u toku takve istrage, pod uslovima koje propisuje Zakon o krivi nom postupku imaju validan dokazni karakter.

Sublimiranjem ranijeg pretkrivi nog postupka i prethodnog krivi nog postupka u jednu i jedinstvenu istragu pod rukovo enjem ili nadzorom tužioca, uloga ovlaštenih službenih lica u istražnom postupku je proširena sa inicijatora-podnosioca krivi ne prijave(po ranijem zakonu o krivi nom postupku) na aktivnog istražnog subjekta.

Me utim uloga ovlaštenih službenih lica u istražnom postupku ima odre enih specifi nosti koje proizilaze iz injenice da ovlaštena službena lica djeluju ne samo u istražnom postupku, na bazi postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivi no djelo , nego je njihov redovan rad uglavnom regulisan i drugim propisima izuzev Zakona o krivi nom postupku, odnosno njihove djelatnosti nisu isklju ivo istražnog nego su i operativnog karaktera.

Aktivnosti ovlaštenih službenih lica operativnog karaktera predstavljaju redovne djelatnosti ovlaštenih službenih lica u okviru njihovih redovnih službenih dužnosti, prevencije, kontrole, obavještavanja, prikupljanja informacija itd.

U okviru tog svog operativnog rada ovlaštena službena lica mogu prikupljati informacije od gra ana , ustanova i dr. i o tome sa injavati službene zabilješke, operativne izvještaje, obavještajne izvještaje, podnositi prekršajne prijave te provoditi odre ene upravne postupke.

Me utim , taj operativni rad ovlaštenih službenih lica, može rezultirati sticanjem saznanja o postojanju osnova sumnje da je izvršeno krivi no djelo.

Prema tome, ni u kom slu aju ne može se zanemariti važnost tzv. operativnog rada ovlaštenih službenih lica koji u odnosu na istražni postupak ima karakter svojevrsnog pretkrivi nog postupka.

Taj momenat kada u okviru svojih redovnih operativnih aktivnosti ovlašteno službeno lice stekne saznanje o postojanju osnova sumnje da je izvršeno krivi no djelo predstavlja grani ni momenat od kojeg ovlaštena službena lica po inju djelovati shodno Zakonu o krivi nom postupku, odnosno to je momenat,od kojeg Zakon o krivi nom postupku odre uje dalje postupke i radnje ovlaštenih službenih lica.

Kda je u pitanju uloga ovlaštenih službenih lica u istražnom postupku ta uloga je uglavnom definisana članovima 218 , 219, 220,221, ZKP BIH; BD i RS odnosno članom 233 , 234, 235 i 236 ZKP FBIH.

Odredbe ovih članova su suštinski identične

Član 218 ZKP BIH; BD i RS odnosno član 233 ZKP FBIH

Naime odredbama člana 218 ZKP BIH, ZKPBD i ZKPRS odnosno člana 233 ZKP FBIH, određeno je osnov postupanja ovlaštenih službenih lica te na in i rokovi obavještenja tužioca. Pa je tako ustanovljena razlika u postupanju ovlaštenih službenih lica u zavisnosti od težine krivih djela (shodno zaprijetoj kazni).

Naime, stavom 1. navedenih članova regulisana je situacija u slučaju postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo za koje je zaprijetena kazna zatvora preko pet godina, te je u tim slučajevima određena obaveza ovlaštenog službenog lica da odmah po saznanju za postojanje osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo obavjesti tužioca i pod njegovim nadzorom preduzme potrebne mjere da se pronađe i inilac krivih djela, da se spriječi i skrivanje ili bjekstvo osumnjičenog ili saučesnika, da se otkriju ili sa ujavu tragovi krivih djela i predmeti koji mogu poslužiti kao dokazi, te da se prikupe sve informacije koje mogu biti korisne u krivičnom postupku.

Izuzetak od obaveze trenutnog obavješćavanja tužioca uspostavljen je u stavu 2. navedenih zakonskih članova, a osnov za uspostavljenje takvog izuzetka predstavlja opasnost od odlaganja.

Međutim i kada uspostavlja izuzetak zakonodavac traži od ovlaštenog službenog lica da prilikom takvog postupanja, odnosno preuzimanja radnji postupaju shodno zakonu o krivičnom postupku, kako bi i u tom slučaju radnje koje je ovlašteno službeno lice preduzelo prije obavješćavanja tužioca, a zbog opasnosti od odlaganja, imale validnu dokaznu snagu.

U stavu 3. navedenog člana uređuje se na in osnov i na in postupanja ovlaštenog službenog lica u slučaju postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo za koje je zakonom zaprijetena kazna zatvora do pet godina. Pa tako u tom slučaju predviđena obaveza ovlaštenog službenog lica da tužioca obavjesti o svim raspoloživim informacijama, radnjama i mjerama koje je preduzela najkasnije 7 dana (ZKP BIH, ZKPBD i ZKP FBIH) odnosno 3 dana (ZKP RS) od dana saznanja o postojanju osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo.

Shodno navedenom članu 218 ZKP BIH; ZKPBD i ZKP RS odnosno članu 233 ZKP FBIH proizilazi da ovlašteno službeno lice u slučaju spoznaje o osnovima sumnje da je izvršeno krivično djelo, nije dužno čekati naredbu tužioca o sprovođenju istrage, nego je dužno preduzeti sve gore navedene radnje u cilju otkrivanja i rasvjetljavanja krivih djela i njegovog počinioča, s tim da te radnje mora preduzimati pod nadzorom tužioca, koji mora po etim odmah po saznanju da je izvršeno krivično djelo za koje je zaprijetena kazna zatvora do pet godina, odnosno 7 dana (ZKP BIH; ZKPBD, ZKPBIH) 3 dana (ZKP RS) od dana saznanja za postojanje osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo.

Shodno ovakvom zakonskom rješenju postavlja se pitanje izvornih istražnih ovlaštenja u krivičnom postupku, odnosno postavlja se pitanje da li se ovdje radi o izvornom ovlaštenju ovlaštenog službenog lica za provođenje istrage.

U odgovoru na ovo pitanje u svakom slučaju ne smije se zanemariti nadzorna uloga tužioca i u ovakvim situacijama. Naime, postavlja se pitanje ko ima ovlaštenje narediti istragu i obustaviti istragu. Odnosno pri odgovoru na ovo pitanje treba po i od dvije hipotetičke situacije.

Hipotetička situacija br. 1 :

Ovlašteno službeno lice obavjestilo je tužioca da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivi no djelo za koje je zaprije ena kazna zatvora do pet godina, te da je preduzelo izvjesne mjere i radnje uklju uju i ispitivanje svjedoka. Nakon obavještenja, tužilac procjenjuje da je ovlašteno službeno lice pogrešno procjenilo postojanje osnova sumnje te da postoji jedan od razloga iz lana 216 stav 3. zbog kojeg tužilac ne e narediti sprovo enje istrage.

Iz ovakve hipoteti ke situacije proizilazi pitanje, da li e u toj situaciji tužilac donijeti naredbu o obustavi istrage predvi enu lanom 224 ili obavjest o nesprovo enju istrage iz lana 216. stav 3.

Kako je sprovo enje istrage (rukovo enje i nadzor) navedenim lanovima 35 ZKP BIH i ZKPBD, odnosno lanovima 43 i 45 ZKP RS i FBIH, dato u nadležnost i ovlaštenje tužoca, to je jasno da je i odluka o postojanju osnova sumnje da je izvršeno krivi no djelo odnosno da je odre eno lice po inilo odre eno krivi no djelo, data u krajnje i suštinsko ovlaštenje tužioca.

Shodno tome, u navedenoj hipoteti koj situaciji, tužilac može obavjestiti ovlašteno službeno lice, da se ne e sporvesti istraga, na koju odluku ovlašteno službeno lice ima pravo primjedbe uredu glavnog tužioca.

Iz toga proizilazi da radnje koje je preduzelo ovlašteno službeno lice prije obavještanja tužioca, nemaju validnu dokaznu snagu jer su preduzete bez postojanja inicijalnog standarda za sprovo enje istrage, odnosno bez postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivi no djelo.

Hipotetička situacija br. 2 :

Ovlašteno službeno lice obavjestilo je tužioca da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivi no djelo za koje je zaprije ena kazna zatvora do pet godina te da je preduzelo odre ene mjere i radnje, no tužilac nalazi da postoji jedan od razloga za obustavljanje istrage iz lana 224. Zakona o krivi nom postupku.

Iz ove hipoteti ke situacije, proizilaze dva osnovna pitanja: a) prvo pitanje je ima li tužilac obavezu donijeti naredbu o sprovo enju istrage b) drugo pitanje je ima li ovlašteno službeno lice pravo nastaviti istragu ukoliko tužilac donese naredbu o obustavljanju istrage.

U odgovoru na prvo pitanje odgovor daje lan 218. stav 4. koji odre uje da e u slu ajevima iz lana 218 stav 1 do 3 tužilac donijeti naredbu o sprovo enju istrage , ako to ocijeni potrebnim. Prema tome, donošenje naredbe o sprovo enju istrage kao formalnog akta tužioca, nema nužno konstitutivno dejstvo u smislu postojanja ili nepostojanja istrage , jer predstavlja dispoziciju tužioca, pa prema tome ni za donošenje

naredbe o obustavi istrage iz člana 224 nije nužno prethodno donošenje naredbe o sprovođenju istrage iz člana 216, jer istraga je započela preduzimanjem radnji predviđenih članom 218 od strane ovlaštenog službenog lica na osnovu njegove vlastite odluke i procjene postojanja osnova sumnje, sa kojom se nakon obavještanja saglasio obavješteni tužilac koji je od tog trenutka preuzeo nadzor nad radom ovlaštenog službenog lica, pa je u okviru tog nadzora prvo procjenio dali je ovlašteno službeno lice ispravno postupilo u ocjeni postojanja osnova sumnje i do tad preduzetim radnjama.

Nadalje, drugo pitanje koje se postavlja iz ove hipoteze je ima li ovlašteno službeno lice koje je postupalo na osnovu člana 218. stav 1. Zakona o krivičnom postupku pravo i ovlaštenje preduzimati dalje istražne radnje i mjere nakon eventualne odluke tužioca o obustavi istrage predviđene članom 224. Zakona o krivičnom postupku.

U odgovoru na ovo pitanje treba poći od ovlaštenja tužioca **koja** su mu data članom 35 ZKP BiH i ZKP BD odnosno članom 43. i 45 ZKP RS i FBIH.

Kojim je potpuno jasno i nedvosmisleno određeno izvorno istražno ovlaštenje tužioca, pa je shodno tom ovlaštenju tužilac taj istražni subjekt koji donosi konačnu odluku o istrazi, i njenim rezultatima i konsekvencama.

Shodno tome, u navedenoj hipotezi u kojoj situaciji ukoliko tužilac donese naredbu o obustavljanju istrage iz člana 224. Zakona o krivičnom postupku, u tom slučaju takvoj naredbi se mora povinovati i ovlašteno službeno lice, odnosno nakon takve odluke tužioca, ne smije dalje samostalno nastavljati istragu.

Član 219 ZKP BiH, BD i RS odnosno član 234 ZKP FBIH

Članom 219 Zakona o krivičnom postupku BiH, BD i RS, odnosno članom 234 ZKP FBIH, vrste radnji i mjera koje može preduzeti ovlašteno službeno lice radi izvršenja zadataka iz člana 218 Zakona o krivičnom postupku, te na njih njihovog izvorenja.

U stavu 1. ovog člana Zakon o krivičnom postupku određuje da ovlašteno službeno lice radi izvršenja zadataka iz člana 218 može:

- prikupljati potrebne izjave od lica,
- izvršiti potreban pregled prevoznih sredstava, putnika i prtljage
- ograničiti kretanje na određenom prostoru za vrijeme potrebno da se obavi određena radnja
- preduzeti potrebne mjere u vezi sa utvrđivanjem identiteta lica i predmeta
- raspisati potragu za licem i stvarima za kojima se traga
- u prisustvu odgovornog lica pretražiti određene objekte i prostorije državnih organa, javnih preduzeća i ustanova

- obaviti uvid u određenu njihovu dokumentaciju
- preduzeti druge potrebne mjere i radnje.

U daljnim stavovima ovog člana utređuje se na in izvođenja ovih radnji pa se tako kod uzimanja izjava od lica ističe da ovlašteno službeno lice može izdati pismeni poziv licu da dođe u službene prostorije pod uslovom u pozivu naznačeno razlozi pozivanja, te se ističe da će prilikom prikupljanja izjava od lica ovlašteno službeno lice postupiti u skladu sa odredbama zakona o krivičnom postupku koji se odnose na ispitivanje osumnjičenog odnosno svjedoka, te da se samo u tim situacijama zapisnici o prikupljenim izjavama tih lica mogu koristiti kao dokazi u krivičnom postupku.

Nadalje, ovim članom je regulisano pravo lica prema kojem je preduzeta neka od radnji ili mjera iz ovog člana da podnese pritužbu tužiocu u roku od tri dana, u kom slučaju će tužilac provjeriti osnovanost iste i u slučaju da utvrdi da su se u preduzetim radnjama ili mjerama stekla obilježja krivičnog djela ili povrede radne obaveze, postupiće prema pritužbi u skladu sa zakonom.

Nadalje, ovim članom određeno je na in izvještavanje tužioca od strane ovlaštenog službenog lica, te je regulisano da ovlašteno službeno lice na osnovu prikupljenih izjava i dokaza sastavlja izvještaj, uz koji se dostavljaju svi materijali koji mogu biti korisni za uspješno vođenje krivičnog postupka.

Shodno navedenom jasno proizilazi da ovlaštena službena lica imaju na raspolaganju širok spektar istražnih mehanizama, a pravila za njihovo korištenje su jednaka kao i kada te istražne mehanizme koristi tužilac, upravo radi obezbjeđivanja zakonitosti dokaza u krivičnom postupku.

Međutim ovdje treba reći da tužilac u svakom trenutku, može preuzeti od ovlaštenog službenog lica preduzimanje neke istražne radnje, ili mu izdati nalog da izvrši određenu istražnu radnju, čime iz funkcije nadzora koja je funkcija pasivnijeg karaktera prelazi u funkciju rukovođenja kao aktivnijeg oblika u slučaju da tužionevog angažmana u istrazi.

Kada je u pitanju izvođenje pojedinih istražnih radnji od strane ovlaštenog službenog lica, predviđeni članom 219 ZKP, pri izvođenju tih radnji ovlašteno službeno lice mora postupati na jednak način kao i u slučajevima kada te radnje izvodi neposredno tužilac, prema tome, na ovaj način zakonodavac obezbjeđuje jednake procesne garancije bilo da pojedine istražne radnje izvodi neposredno tužilac ili ovlašteno službeno lice, te na taj način postavlja iste uslove za zakonitost izvođenja istražnih radnji u oba slučaja, a čime dokazi pribavljeni pod takvim uslovima i garancijama imaju jednak dokazni karakter i snagu, a sa čime se ujedno obezbjeđuju osnovna ljudska prava i slobode građana.

Član 220 i 221 ZKP BIH, BD, RS odnose član 235 i 236 ZKP FBIH

Članom 220 ZKP BIH, RS i BD, odnosno članom 235 ZKP FBIH, određena su ovlaštenja ovlaštenog službenog lica koja se odnose na zadržavanje na mjestu izvršenja krivičnog djela, fotografisanje i uzimanje otisaka dok je članom 221. ZKP BIH, RS, i

BD odnosno članom 236 ZKP FBiH Regulisano ovlaštenje i dužnost ovlaštenog službenog lica u odnosu na vršenje uviđaja i obavljanje potrebnih vještajenja iz koje odredbe jasno proizilazi da ovlašteno službeno lice može odrediti potrebna vještajenja izuzev obdukcije i ekshumacije leša.

I u ovoj odredbi naglašena je uloga tužioca kao izvornog nosioca istražnih ovlaštenja, jer ova odredba ističe da ukoliko je tužilac prisutan u toku vršenja uviđaja može tražiti da ovlašteno službeno lice izvrši određene radnje koje on smatra neophodnim, te tako još jednom snažno naglašava rukovodeću ulogu tužioca u istražnom postupku, već od samog početka istražnog postupka odnosno od vršenja uviđaja.

Kada su u pitanju ovlaštena službena lica - policijski organi, zakon o krivičnom postupku njihovu ulogu određuje i jednom posebnom odredbom odnosno odredbom člana 139 ZKP BiH i BD odnosno člana 153 ZKP FBiH 196 ZKP RS daje jedno posebno ovlaštenje policijskom organu, odnosno ovlaštenje za lišenje slobode, te određuje uslove za takvo lišenje slobode od strane policijskog organa, te na in postupanja sa takvim licem.

Osnovni uslov koji se postavlja je da postoje osnovi sumnje da je određeno lice počinilo određeno krivično djelo, te da postoji barem jedan od razloga za određivanje pritvora.

I u takvim situacijama, kontrolu osnovanosti takvog lišenja slobode i negovog daljeg zadržavanja ima tužilac, kojem se lice lišeno slobode mora privesti bez odlaganja a najkasnije u roku od 24 sata, koji nakon što to lice ispita odlučuje da li će staviti prijedlog za određivanje pritvora ili će lice lišeno slobode pustiti na slobodu.

Da bi smo jasnije sagledali ulogu ovlaštenih službenih lica u istražnom postupku, postavimo nekoliko hipotetičkih situacija

Hipotetička situacija 3 :

U toku obavljanja redovnih policijskih aktivnosti policajac uđe u pucanj, te ide prema smjeru iz kojeg je došlo na parking stambene zgrade primijećuje mrtvo muško tijelo, dok na udaljenosti od pedesetak metara vidi lice koje se okreće i udaljava od mjesta događaja držeći u ruci pištolj.

Prije elaboriranja uloge ovlaštenog službenog lica u ovoj hipotetičkoj situaciji, potrebno je navedenu hipotetiku situaciju razložiti na faze,

Razrada hipotetike predmeta po fazama:

1. Policajac obavlja svoju redovnu policijsku aktivnost
2. Policajac uđe u pucanj

3. Policajac se kreće prema pucnju
4. Policajac vidi leš
5. Policajac na udaljenosti od pedeset metara vidi nno lice koje se trče i udaljava od mjesta događaja držeći u ruci pištolj

Faza 1. Policajac obavlja svoju redovnu pozorničku dužnost

U ovoj fazi još uvijek ne postoje osnovi sumnje da je počinjeno krivično djelo, te stoga aktivnosti navedenog policajca u toj fazi ne mogu biti tretirane zakonom krivičnom postupku, odnosno to su aktivnosti koje nemaju istražni karakter.

Faza 2. Policajac čuje pucanj

Ova faza već ima granični karakter, jer u zavisnosti od okolnosti pod kojima policajac čuje pucanj to može ukazivati da je počinjeno neko krivično djelo (pucanj u blizini ili unutar banke ili nekakve druge ustanove koja se bavi prometom ili uvoženjem novca ili hartija od vrijednosti), ili možda prekršaj (proslava svadbi, svečanosti i dr. recimo sportskih događaja)

Prema tome u zavisnosti od okolnosti u kojima čuje pucanj, policajac će na osnovu iskustva procijeniti postoje li osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo.

Faza 3. Policajac kreće prema pucnju

Nakon što je čuo pucanj policajac ima obavezu da izvidi šta se desilo, te kreće prema pucnju, to kretanje policajca prema pucnju predstavlja radnju koja ima potencijalni istražni karakter, u zavisnosti od okolnosti pod kojima policajac čuje pucanj.

Faza 4. Policajac vidi leš

U ovoj fazi policajac sasvim sigurno ustanovljava osnov sumnje da je izvršeno krivično djelo, te od tog trenutka u svakom slučaju svaka radnja koju preduzme ima istražni karakter.

Faza 5. Policajac na udaljenosti od 50 metara vidi nno lice koje se trčeći udaljava noseći u ruci pištolj.

Kada je u pitanju ova faza u ovoj fazi postoji osnov sumnje da je izvršeno krivično djelo, te osnov sumnje da je navedeno lice koje se trčeći udaljava sa pištoljom u ruci izvršilo navedenog krivičnog djela.

Pitanje br. 1.

Da li policajac u trenutku kada uje pucanj, ako procjeni da postoji osnov sumnje da je izvršeno krivi no djelo, ima ovlaš enje da bez obavještenja tužioca po e u smjeru pucnja

U trenutku kada uje pucanj, policajac kao ovlašteno službeno lice obavlja svoju redovnu pozornu aktivnost koja nema karakter istražne radnje, ali u svakom slu aju predstavlja službenu radnju policajca u okviru njegovih redovnih dužnosti i ovlaš enja.

Kako policajac još uvijek sa sigurnoš u ne zna okolnosti odnosno uzroke niti posljedice navedenog pucnja, te kako ne zna da li još uvijek postoji opasnost po sigurnost ljudi i imovine, on ima obavezu da se uputi u smjeru pucnja jer se radi o službenoj radnji koja ne trpi odlaganje, te za takvo postupanje ne mora tražiti posebnu naredbu ili odobrenje.

Pitanje br. 2.

Da li policajac u trenutku kada vidi leš, ima obavezu da o istome odmah obavjesti tužioca.

U trenutku u kome policajac vidi leš, on stie saznanje da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivi no djelo za koje je predvi ena kazna zatvora preko pet godina, te od tog trenutka nastaje obaveza trenutnog obavještavanja tužioca, te obaveza na preduzimanje svih radnji i mjera predvi enih lanom 218 stav 1 pod nadzorom tužioca, ikzuzev ukoliko postoji opasnost od odlaganja, u kom slu aju obavještavanje tužioca se vrši odmah po preduzimanju radnji i mjera kod kojih postoji opasnost od odlaganja.

Pitanje br. 2.

Šta bi trebao uraditi policajac u trenutku kada na 50 m vidi lice koje se tr e i sa pištoljem u ruci udaljava od mjesta doga aja.

Takvo ponašanje navedenog lica kod policajca mora stvoriti saznanje da postoji osnov sumnje da je navedeno lice koje se udaljava izvršilac navedenog krivnog djela te opasnost od bjekstva, što policajca mora navesti na olrimjenu lana 196 ZKP (lišenje slobode od strane policijskog organa), te pošto postojio opasnost od odlaganja, policajac e odmah prije obavještenja tužioca preduzeti sve potrebne mjere u cilju hvatanja navedenog lica i njegovog lišenja slobode.

Hipotetička situacija br. 4.

Ovlaštena službena lica Poreska uprave su u toku svog operativnog rada, uvidjela da određeno privatno preduzeće "X" posluje sa četiri tzv. fiktivne firme, odnosno firme za koje je utvrđeno da su nepostojeće, ostvarivši promet sa istim preduzećima u iznosu od 50.000.000,00KM.

Pitanje br. 1.

Da li će ovlaštena službena lica Poreske uprave ispitati direktora preduzeća "X" i o tome obavjestiti tužioca.

U ovoj hipotetičkoj situaciji ovlaštena službena lica poreske uprave saznala su postojanje osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo poreske utaje odnosno pranja novca u njihovim kvalifikovanim oblicima (zbog visine utajenog poreza ili opranog novca), odnosno krivičnih djela za koje je predviđena kazna zatvora preko pet godina, te s obzirom na to, da kako ne postoji opasnost od odlaganja, ovlaštena službena lica moraju odmah po saznanju o postojanju osnova sumnje da je izvršeno ovo krivično djelo obavjestiti o istom tužioca i dalje postupati pod njegovim nadzorom, odnosno rukovođenjem ukoliko tužilac odluči da preuzme neposredno rukovođenje istragom. Prema tome, ovlaštena službena lica poreske uprave ne bi trebala vršiti ispitivanje direktora preduzeća "X" prije obavještanja tužioca u kom slučaju će tužilac preuzeti nadzor nad daljim radom ovlaštenih službenih lica.

Pogrešna je dosadašnja praksa poreskih uprava u BiH, da u slučajevima vođenja istraga za krivična djela utaje poreza i doprinosa i pranja novca u njihovim kvalifikovanim oblicima za koje je predviđena kazna preko pet godina zatvora, tužiocu dostavljaju izvještaj o počinjenom krivičnom djelu i preduzetim istražnim radnjama, koje su preduzeli bez obavještanja tužioca u okviru svojih redovnih poslova. Bez obzira što se radi o specifičnoj službi, ipak od trenutka kad ta služba stekne saznanje da postoji osnova sumnje da je počinjeno krivično djelo, od tog trenutka ovlaštena službena lica te službe moraju postupati shodno zakonu o krivičnom postupku, odnosno o istom obavjestiti tužioca u roku, zavisnom od težine krivičnog djela, od kojeg trenutka tužilac preuzima nadzor nad radom ovlaštenih službenih lica te službe, ili preuzima neposredno rukovođenje istragom, što predstavlja njegovu dispoziciju u predmetnom slučaju.

6. OSUMNJIČENI I NJEGOV BRANILAC U ISTRAZI

Novi sistem istražnog postupka koji je uspostavljen sa novim Zakonom o krivi nom postupku, na jedan potpuno druga iji na in odredio je položaj osunji enog i njegovog branioca u istražnom postupku.

Kada govorimo o osumnji enom i njegovom braniocu u istražnom postupku, podrazumjeva se da se radi o procesnim situacijama kad osumnji eni ima branioca, dok u drugim procesnim situacijama, kada nije u pitanju obavezna odbrana a osumnji eni nema branioca, sva prava osumnji enog u istražnom postupku su neposredna i direktna ali suštinski potpuno ista kao i u situacijama kada osumnji eni ima branioca, s tim što je u tim slu ajevima kada osumnji eni ima branioca, osumnji enom osigurana stru na pomo u ostvarivanju svih prava koje je osumnji enom daje Zakon o krivi nom postupku..

Na po etku odmah treba re i da pravo na odbranu, pripada osumnji enom, dok prava branioca nisu izvorna nego proizilaze iz prava osumnji enog, tako da ne postoji ni jedno pravo iz spektra prava na odbranu koje pripada braniocu a ne pripada osumnji enom, dapa e pravo na branioca je jedno od prava osumnji enog u istražnom postupku.

Kada je rije o položaju osumnji enog u istražnom postupku, ono što je novina u odnosu na raniji zakon o krivi nom postupku, a što proširuje spektar prava osumnji enog u odnsou na raniji zakon o krivi nom postupku, prvenstveno je pravo na branioca ve od prvog saznanja osumnji enog da protiv njega te e istraga, odnsono ve od njegovog prvog pojavljivanja odnsono ispitivanja pred organima koji sprovode istržni postupak, bilo da je rije o tužiocu bilo da je rije o ovštenim službenim licima.

Moglo bi se re i da je novi istražni postupak proizveo dvojako dejstvo po položaj osumnji enog u istražnom postupku. Naime, dok je sa jedne strane osumnji eni u novom sistemu istražne procedure uživa sve procesne garancije u smislu poštovanja svih njegovih prava i sloboda zagarantovanih ustavom, ve od svog prvog pojaljivanja pred istražnim organima bilo da se radi o ispitivanju od strane tužioca ili ovlaštenih službenih lica, da druge strane položaj osumnji enog i njegovog branioca u istražnom postupku je zna ajno pasiviziran u odnosu na položaj osumnji enog i njegovog branioca shodno ranijem zakonu o krivi nom postupku.

U novom istražnom postupku osumnji eni nema mehanizam da osporava osnov vo enja krivi ne istrage protiv njega, kako je to imao po ranijem zakonu o krivi nom postupku (žalbom na rješenje o sprovo enju istrage) .

Naime, ne samo da nema mogu nost niti mehanizam osporavanja osnova za otvaranje istrage koja se vodi protiv njega, nego osumnji eni ne mora ni znati da se protiv njega uopšte vodi krivi na istraga, jer ne u zakonu o krivi nom postupku nije konstituisana obaveza tužioca da ga o tome obavjesti, odnosno ne postoji obaveza tužioca da osumnji enom dostavi inicijalni akt sporovo enja istrage (naredbu o sprovo enju istrage), u kojoj je navedeno za koje se krivi no djelo osumnji eni tereti, koji osnovi sumnje stoje protiv njega i dr.

Naravno, ukoliko se tužilac odlu i da ve na samom po etku istrage ispita osumnji enog, on mu ve u toj po etnoj fazi prilikom prvog ispitivanja, mora saopštiti

sve osnove sumnje koji stoje protiv njega, te osumnji eni samo u tom slu aju sa sigurnoš u može znati šta je predmet istraživanja tužioca ili ovlaštenih službenih lica i samo u tom slu aju on može formirati svoju odbranu, odnsono da bi uopšte formirao bilo kakvu odbranu osumnji eni bi morao znati da se protiv njega vodi istraga i radi ega.

Me utim ukoliko se tužilac ne odlu i za ovakvo ispitivanje u ovoj ranoj fazi istrage, tada osumnji eni suštinski i ne može formirati i provoditi svoju odbranu, odnsono njegovu uloga u toj fazi istražnog postupka u tom slu aju je potpuno pasivna.

Ali, ak i kada tužilac ili ovlašteno službeno lice u toj ranoj fazi istrage ispita osumnji enog te mu saopšti osnove sumnje koji stoje protiv njega, on ni u tom slu aju ni približno ranijem zakonu o krivi nom postupku ne može ostvariti nekakvu posebno jaku ulogu.

Naime, kada je u pitanju provo enje istražnih mjera i radnji, osumnji eni odnsono njegov branilac u rakvim radnjama i mjerama nemaju aktivnog u eš a, odnosno ak nije predvi eno njihovo prisustvo provo enju pojedinih istražnih radnji (npr. saslušanje svjedoka) a kamoli da bi osumnji eni ili njegov branilac u tim fazama istražnog postupka mogli ispitivati svjedoke itd. Prisustvo osumnji enog odnsono njegovog branioca u istražnom postupku prilikom provo enja odre enih istražnih radnji predvi eno je vrlo restriktivno i to kod onih radnji kojima se ograni avaju pojedina prava ili slobode gra ana (npr. Pretres) premda se ni tada ne radi o aktivnoj ulozi osumnji enog odnosno njegovog branioca, nego o svojevrsnoj kontroli zakonitosti izvo enja odre ene istražne radnje, odnsono ostojanju mogu nosti za stavljanje odre enih prijedloga za obezbje enje dokaza.

Shodno gore navedenom, uloga osumnji enog a posebno njegovog branioca u istrazi, na neki na in svodi se uglavnom na prava a ne na ovlaštenja, a u cilju ostvarivanja i zaštite ustavnih prava i sloboda osumnji enog, pa samim tim mogli bismo re i da osumnji eni i njegov branilac u istražnom postupku imaju ulogu pasivnog subjekta krivi nog postupka.

Obim prava osumnji enog i njegovog branioca u istražnom postupku, odre ena su u Zakonu o krivi nom postupku s obzirom na obim ograni enja prava osumnji enog u istražnom postupku, pa tako u slu ajevima kada uopšte ne dolazi do ograni enja tih prava osumnji enog u istražnom postupku obim tih prava osumnji enog i njegovog branioca je vrlo uzak i svodi se na obavještenje osumji enom o djelu za koje se tereti i osnovima sumnje koji stoje protiv njega , te davanja procesnih garancija i uputstava osumnji enom ve prilikom njegovog prvog ispitivanja bilo kod tužioca ili ovlaštenih službenih lica, od kada optuženi i njegov branilac mogu razlgledati sve dokaze koji udu u korist osumnji enog, dok sa pove anjem obima i stepena ograni enja prava i sloboda osumnji enog u istražnom postupku, raste i kvantum prava osumnji enog odnosno njegovog branioca u istražnom postupku.

U pogledu prava osumnji enog ta prava bi smo mogli podijeliti na osnovna prava osumnji enog u istražnom postupku, i prava koja zavise od karaktera istražnih mjera i radnji koje se preduzimaju u istražnom postupku a koja mogu dovesti do ograni enja odre enih prava osumnji enog koja mu pripadaju kao gra aninu.

Osnovna prava osumnji enog, koja imaju svi osumnji eni, nezavisno od karaktera istražnih mjera i radnji koji se prema njemu preduzimaju. a ona su određena članom 6 ZKP BIH, ZKP BD, ZKP RS i ZKP FBiH, koji su identični i glase:

« 1) Osumnji eni već na prvom ispitivanju mora biti obavješten o djelu za koje se tereti i osnovima sumnje koji stoje protiv njega.

2) Osumnji enom, odnosno optuženom se mora omogućiti da se izjasni o svim činjenicama i dokazima koji ga terete i da iznese sve činjenice i dokaze koji mu idu u korist.

3) Osumnji eni, odnosno optuženi nije dužan iznijeti svoju odbranu niti odgovarati na postavljena pitanja.

Tako je u red osnovnih prava osumnji enog spada i pravo na izbor branioca, odnosno pravo na branioca po službenoj dužnosti, pravo na usluge prevodioca

Kada je u pitanju diferencijacija prava osumnji enih s obzirom na karakter istražnih radnji i mjera koje se preduzimaju u istražnom postupku, mogli bi smisliti da postoje tri različita stepena prava osumnji enog u istražnom postupku, u zavisnosti od stepena ograničenja prava osumnji enog koji su posljedica provođenja pojedinih istražnih mjera i radnji u istražnom postupku, pa tako možemo razlikovati:

1) Položaj osumnji enog i njegovog branioca prema kojem nisu primjenjene mjere i radnje koje zahtjevaju sudsko odobrenje,

2) Položaj osumnji enog i njegovog branioca prema kojem jesu primjenjene mjere i radnje koje zahtjevaju sudsko odobrenje i

3) Položaj osumnji enog i njegovog branioca kada je protiv osumnji enog određen pritvor (uključujući i lica lišena slobode).

6.1. Položaj osumnjičenog i njegovog branioca prema kojem nisu primjenjene mjere i radnje koje zahtjevaju sudsko odobrenje.

Kada je u pitanju položaj osumnji enog odnosno njegovog branioca prema kojem osumnji enom nije primjenjena ni jedna istražna mjera i radnja koja zahtjeva sudsko odobrenje, to onda znači da istraga niti u jednom svom segmentu nije zadržala u ustavna prava i slobode osumnji enog koje mu pripadaju kao građaninu, jer u svakom slučaju kada istražne mjere i radnje ili njihove konsekvence imaju za posljedicu narušavanje odnosno ograničavanje određenih sloboda i prava osumnji enog kao građanina u tom slučaju za izvođenje takvih istražnih mjera i radnji potrebno je odobrenje suda, odnosno sudije za prethodni postupak, koji upravo vrši kontrolu opravdanosti i zakonitosti izvođenja pojedinih istražnih mjera i radnji kojima se ograničavaju određena ustavna prava i slobode osumnji enog koja mu pripadaju kao građaninu.

U tom slučaju, kada takvo sudsko odobrenje nije zahtjevano tokom sprovođenja istražnog postupka prava osumnjičenog su ograničena na prava koja mu pripadaju od momenta njegovog prvog ispitivanja bilo kod tužioca bilo kod ovlaštenog službenog lica, a koja se svode uglavnom na upoznavanje krivim djelom koje se osumnjičenom stavlja na teret te osnovima sumnje koje stoje protiv njega, te procesnim garancijama i uputstvima, pa tako prilikom prvog ispitivanja osumnjičenog a shodno odredbama članova 78. ZKP BiH, ZKP BD, 92 ZKP FBiH i 142 ZKP RS, osumnjičenom se saopštiti :

- Za koje se krivim djelo tereti
- Osnove sumnje koji stoje protiv njega

Te se se poučiti o sljedećim pravima:

- Da nije dužan iznijeti svoju odbranu niti odgovarati na postavljena pitanja
- Da može uzeti branioca po svom izboru koji može biti prisutan njegovom ispitivanju, kao i da ima pravo na branioca bez naknade u slučaju jevim predviđenim zakonom o krivim postupku
- Da se može izjasniti o djelu koje mu se stavlja na teret i iznijeti sve činjenice i dokaze koji mu idu u korist,
- Da ima pravo u toku istrage razmatrati spise i razgledati pribavljene predmete koji mu idu u korist, osim ako je riječ o spisima i predmetima koje bi otkrivanje moglo dovesti u opasnost cilj istrage
- Da ima pravo na besplatne uloge prevodioca ako ne razumije ili ne govori jezik koji se koristi prilikom ispitivanja.

Kada je riječ o osumnjičenom prema kojem nije preduzeta ni jedna istražna mjera ili radnja koja zahtjeva sudsko odobrenje, njegova prava u istražnom postupku određena su uglavnom članom 6 ZKP BiH, ZKP BD, ZKP FBiH, i ZKP RS koji su identični u svim zakonima a koji glase:

«1) Osumnjičeni već na prvom ispitivanju mora biti obavješten o djelu za koje se tereti i osnovima sumnje koji stoje protiv njega

poziv za njegovo ispitivanje i samo ispitivanje je momenat saznanja da se protiv njega vodi istraga. Već od samog prijema poziva osumnjičenom se daje na znanje da se protiv njega vodi istraga, da on u toj istrazi ima svojstvo osumnjičenog te mu se daju pouke o njegovim pravima, na isti način na koji se te pouke daju prilikom samog prvog ispitivanja sa izuzetkom da se prilikom pozivanja osumnjičenom ne saopštava koji osnovi sumnje stoje protiv njega, niti činjenice ni opis krivih djela koje mu se stavlja na teret, nego se osumnjičenom u pozivu samo naglašava naziv krivih djela odnosno njegova pravna kvalifikacija.

Ovo jasno proizilazi iz odredbe članova 124 stav 4. ZKP BiH, BD, odnosno člana 138 stav 4, ZKP FBiH odnosno člana 181, stav 4 ZKP RS, koji su identični i glase :

« *Kada se osumnjičeni prvi put poziva, poučit će se u pozivu o njegovim pravima u skladu sa članom (78. ZKP BiH, ZKP BD, 92 ZKP FBiH i 142 ZKP RS).....* »

To su upravo prava o kojima je u gornjem tekstu bilo riječi, s tim da se u pozivueosumnjenom ne saopštava injenični opis krivih djela koje mu se stavlja na teret, nego samo pravna kvalifikacija krivih djela koje mu se stavlja na teret, niti mu se u pozivu saopštavaju osnovi sumnje koji stoje protiv njega, dok mu se u pozivu daju sve pouke o pravima koje mu se daju (odnosno ponavljaju) prilikom prvog ispitivanja.

Kada se ovo ima u vidu, odbrana osumnjenog prema kojem nisu primjenjene istražne mjere i radnje koje zahtjevaju sudsko odobrenje, na određeni način počinje prijemom poziva u kojem mu se jasno naglašava da je to «poziv osumnjenog» te mu se daju pouke o pravima. Naime to je momenat u kojem osumnjičeni sa sigurnošću može da zna da se protiv njega vodi istraga, te u kojem mu se otvara mogućnost angažovanja branioca i preliminarnog formiranja njegove odbrane.

Naime, iako u trenutku prijema poziva, osumnjičeni saznaje samo pravnu kvalifikaciju krivih djela koje mu se stavlja na teret, a ne i suštinski sadržaj njegovog osumnjičenja (usljed čega on suštinski i ne može kreirati svoju odbranu), on već u toj fazi saznaje za težinu krivih djela koje mu se stavlja na teret, usljed čega može angažovati branioca, te osmisлити procesnu strategiju odbrane (npr. može se u saradnji sa svojim braniocem odlučiti za odbranu utanjem, sve dok ne ostvari uvid osnovni predmet istrage, te eventualno dokaze tužioca.), takva odluka osumnjenog uz odluku da angažuje branioca već predstavlja određenu odbrambenu strategiju, iz domena prava osumnjenog u istražnom postupku.

U svakom slučaju već u trenutku prijema poziva, osumnjičeni postaje svjestan svog statusa, te svojih prava, te već od tog trenutka može počineti graditi svoju, u najmanju ruku, procesnu odbrambenu strategiju, dok od trenutka prvog ispitivanja, prilikom kojeg osumnjičeni saznaje i za predmet istrage, odnosno sadržinski odnosno injenični saznaje za krivno djelo koje mu se stavlja na teret i osnove sumnje koji stoje protiv njega, od kojeg trenutka može ostvarivati svoju odbranu i u njenom materijalnom odnosno injeničnom i pravnom smislu.

Kada je u pitanju otvorenost istrage prema osumnjičenom, u ovom slučaju osumnjičeni nema pravo prisustva izvođenju pojedinih istražnih radnji i mjera koje se obavljaju po inicijativi tužioca ili ovlaštenih službenih lica pa samim tim njegova uloga kod izvođenja ovih istražnih radnji je vrlo pasivna i usmjerena isključivo na zaštitu prava osumnjenog, premda tokom istrage osumnjičeni ili njegov branilac može iznositi injenice i predlagati dokaze tužiocu.

Iako, tužilac nema obavezu prihvatanja ovakvih prijedloga osumnjenog ili njegovog branioca, takvi prijedlozi se u svakom slučaju moraju ozbiljno razmotriti, iz dva osnovna razloga.

Prvi razlog sadržan je u obavezi tužioca da tokom istrage prikuplja sve dokaze i to kako one koji idu na štetu tako i one koji idu u korist osumnjenog, a sve u cilju utvrđivanja istine, dok sa druge strane, prijedloge koje postavlja osumnjičeni tokom istražnog

postupka, mogu ukazivati i na odbrambenu strategiju osumnji enog odnosno njegovog branioca kojom e se rukovoditi nakon eventualnog podizanja i potvr ivanja optužnice.

6.1.1. Pravo na razmatranje spisa i pregledanje pribavljenih predmeta

Pravo osumnji enog na razmatranje spisa i razgledanje pribavljenih predmeta tokom istrage usko je vezano za njihov dokazni karakter i vrijednost, odnosno vezano za pitanje da li se radi o dokazima na štetu ili u korist osumnji enog p je tako pristup spisu predmeta odsnono pribavljenim dokazima dozvoljen ukoliko su u korist osumnji enog (pod uslovom da to ne dovodi u opasnost cilj istrage) a onemogu en ukoliko su na štetu osumnji enog.

Kada je u pitanju branilac, pored toga što ovo njegovo pravo proizilazi iz prava osumnji enog, to njegovo pravo izri ito je odre eno i razra eno u lanovima 47 ZKPBIH i ZKP BD, odnosno lanovima 61 ZKP FBIH i lana 55 a koji su identitni i glase:

« U toku istrage branilac ima pravo da razmatra spise i razgleda pribavljene predmete koji su u korist osumnjičenog. Ovo pravo se braniocu može uskratiti ako je riječ o spisima i predmetima čije bi otkrivanje moglo dovesti u pitanje cilj istrage.»

Ovdje se radi o vrlo složenom pravnom pitanju.

Naime, potpuno je jasno da je za aktivno ostvarivanje prava na odbranu osumnju enog neophodno raspolagati saznanjem o dokaznom materijalu do kojeg se došlo putem istrage.

Me utim zakonodavac, je suzio vrstu dokaznog materijala kojem omogu ava uvid osumnji enom podnosno njegovom braniocu, samo na dokaze koji idu u korist osumnji enog, a ak i kod dokaznog materijala koji ide u korist osumnji enog dopustio je odstupanje i od tog prava osumnji enog u slu aju postojanja opasnosti za cilj istrage.

6.1.1.1. Ko utvrđuje koji su dokazi na štetu a koji u korist osumnjičenog u istražnom postupku?

Ovo pitanje je u stvari suštinsko pitanje kada se govori o pravu na razmatranje spisa i razgledanje pribavljenih predmeta tokom istražnog postupka.

Naime, tokom istražnog postupka provode e odre ene istražne mjere i radnje koje za rezultat imaju odre ene pribavljene predmete, zapisnike, spise itd.

Sav taj materijal ima karakter potencijalnog dokaznog materijala, te osumnji eni i njegov branilac od trenutka kada saznaju za sprovo enje istrage , radi kvalitetnog pripremanja odbrane imaju interes da izvrše uvid u sav materijal sa kojim raspolaže tužilac, a zakon o krivi nom postupku im daje pravo na razmatranje spisa i razgledanje pribavljenih predmeta do kojih se došlo tokom istrage.

Tu se postavlja pitanje, kome se osumnjičeni ili njegov branilac obratiti radi ostvarivanja tog svoga prava.

Kada je u pitanju osumnjičeni prema kojem nije primjenjena ni jedna istražna radnja i mjera koja zahtjeva sudsko odobrenje, jasno je da taj istražni postupak nikada nije ni došao do suda, odnosno do sudije za prethodni postupak, jer tužiocu ni za jednu istražnu radnju nije bila potrebna intervencija sudije za prethodni postupak, te je potpuno jasno da je u takvoj situaciji tužilac taj kome se obratiti osumnjičeni ili njegov branilac radi ostvarivanja tog svoga prava.

Pokušavaju i da ostvare to svoje pravo na razmatranje spisa i pregledanje pribavljenih predmeta tokom istrage osumnjičeni ili njegov branilac obrađuju se tužiocu,

Tada tužila procjenjuje dvije stvari:

1. Ima li dokaza koji su u korist osumnjičenog i koji su to dokazi
2. Da li se njihovo razmatranje i razgledanje dovesti u pitanje cilja istrage.

Kada je u pitanju prva procjena tužioca, odnosno postoje li i koji su to dokazi u korist tu odluku donosi tužilac i od te njegove odluke zavisi ostvarivanje prava osumnjičenog odnosno njegovog branioca.

Međutim, prilikom takve procjene može se desiti da tužilac određenoj činjenici koja je u korist osumnjičenog ne da takav značaj, i ocjeni tu činjenicu kao činjenicu koja je na štetu osumnjičenog, premda bi osumnjičeni odnosno njegov branilac takvoj činjenici dali drugačiji značaj smatrajući je dokazom u korist osumnjičenog.

Tu se postavlja pitanje, postoji li za osumnjičenog efikasan pravni mehanizam da u toj situaciji izvrši uvid u takav dokaz?

Kada se razmotre sve relevantne odredbe Zakona o krivičnom postupku ne može se izvući i zaključiti da osumnjičeni ili njegov branilac raspolažu u istražnom postupku sa takvim mehanizmom kojim bi se efikasno zaštitili od takve tužiočeve procjene i odluke.

Prvi razlog je to što osumnjičeni i njegov branilac uopšte ne znaju sadržaj tužiočevog spisa, pa samim tim što im nije poznat sadržaj tog spisa, ne mogu ni znati da u njemu postoji neki dokaz u korist osumnjičenog.

Drugi razlog je to što sud, odnosno sudija za prethodni postupak ni na koji način još nije involviran u taj istražni postupak, pa se ne vidi na koji način bi osumnjičeni ili njegov branilac, čak i kada bi znali sadržaj tužiočevog spisa, izdejsvovali odluku suda u predmetu u kojem nije ni formiran sudski spis, premda se ne može sasvim isključiti ni mogućnost obratnja sudu od strane osumnjičenog odnosno njegovog branioca radi ostvarivanja ovog prava osumnjičenog, no o tom pitanju još nije uspostavljena nikakva sudska praksa.

Tre i razlog, je to što je istražni postupak u cjelosti stavljen u nadležnost tužioca, te naročito kada se ima u vidu da po osumnjičenog ne proizvodi nikakve pravne posljedice, a u slučaju kada tužilac ne traži sudsku intervenciju, ne vidi se osnov po kojem bi se sud, uopšte mogao upustiti u nešto što je u isključivoj nadležnosti tužioca, koji istragu vodi kao vlastitu aktivnost na osnovu vlastite procjene o postojanju osnova za istragu, a u cjelosti nezavisnu od sudske odluke.

Odgovor na pitanje, zašto je zakonodavac tužiocu stavio u ovlaštenje procjenu karaktera dokaza u istražnom postupku, leži u činjenici da je tužilaštvo državni organ, samostalan i nezavistan u svom radu, te da tužilac ima u obavezi da pravilno i potpuno, te potpuno nepristrasno utvrdi sve relevantne činjenice i okolnosti vezane za krivično djelo i njegovog učinioca, te da tek nakon što utvrdi takvo činjenično stanje, rukovođen na temelj istine kojim je obuhvaćen na isti način kao i sud, donese tužilačku odluku.

Znači pretpostavka je da je tužilac radi po zakonu, da je nezavistan i nepristrasan, te da u skladu sa takvim svojim odnosom i obavezama koje proističu iz Zakona o krivičnom postupku i zakona o tužilaštvu, bez obzira na činjenicu što se pred sudom pojavljuje kao osumnjičenom suprotna stranka, ima mogućnost nepristrasnog i profesionalno odlučivanja o ovom pitanju u fazi istražnog postupka kada još uvijek nije podigao optužnicu kao izraz svog konačnog stava o rezultatima istražnog postupka.

Međutim, čak i kada tužilac procjeni da u tužilačkom spisu postoje dokazi koji idu u korist osumnjičenog on i tada može osumnjičenom odnosno njegovom braniocu uskratiti pravo razmatranja spisa i razgledanja pribavljenih predmeta tokom istrage i tih koji su u korist osumnjičenog, ukoliko ocijeni da bi takvo razmatranje spisa i razgledanje takvih predmeta dovelo u opasnost cilj istrage.

Da bi tužilac mogao pravilno odgovoriti na ovo pitanje, on bi prvo morao znati šta se podrazumjeva pod pojmom «cilj istrage»

6.1.1.2. Šta je Cilj istrage

Neki autori tumače i cilj istrage u kontextu ove zakonske odredbe kao primjer cilja(interesa) istrage navode» npr. težinu krivičnih djela, broj osumnjičenih, otkrivanje dokaza za koje postoji opasnost od odlaganja, interesi čuvanja tajne, interesi javnog reda ili razlozi morala.»*(*Komentari Zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini str. 167.*)

Zbog ovakvog tumačenja cilja istrage i njegovog poistovještavanja sa tzv. interesima istrage, dalo bi se protumačiti da je cilj istrage, nešto što postoji izuzetno i vrlo rijetko.

Te da bi u tom slučaju, dosljednim tumačenjem ovakvog stava mogli doći do toga da postoje istrage koje nemaju nikakav cilj,

Međutim sasvim je sigurno da svaka istraga ima cilj istrage, jer istraga je jedan dijalektički i dinamični put saznanja činjenica i okolnosti bitnih za krivičnu stvar.

Ako želimo odgovoriti na pitanje šta je cilj istrage moramo imati u vidu, šta zakonodavac podrazumjeva pod istragom, te svrhu odnosno cilj krivičnog postupka.

Kako je već rečeno pod istragom se podrazumjevaju aktivnosti tužioca i ovlaštenih službenih lica u skladu sa zakonom o krivičnom postupku.

Da bi smo potpunije dali odgovor na pitanje šta je cilj istrage, moramo poći od njenog otvaranja. Prema tome kako je već rečeno tužilac otvara istragu onda kada postoje osnovi sumnje da je počinjeno krivično djelo.

Prema tome, nakon što otvori istragu, istraga može doživjeti samo dva epiloga, odnosno tužilac može donijeti samo dvije odluke i to:

1. podizanje optužnice
2. obustava istrage

Obe odluke tužioca predstavljaju rezultat istrage.

Prema tome cilj otvaranja istrage utvrđivanje svih činjenica i okolnosti na osnovu kojih će tužilac moći donijeti jednu od ove dvije odluke.

Nadalje, da bi smo došli do pojma cilja istrage, moramo uzeti u obzir član 2 stav 1. Zakona o Krivičnom postupku BiH, RS, BD, FBiH, koji su istovjetni i glase:

«Pravila utvrđena ovim zakonom trebaju osigurati da niko nevin ne bude osuđen, a da se učinitelju krivičnog djela izrekne krivično pravna sankcija.....»

Tako je treba imati na umu i član 14. Svih Zakona o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini koji utvrđuju «tzv. načelo istine» prema kojem su sud, tužilac i drugi organi u postupku dužni potpuno i istinito, odnosno sa jednakom pažnjom ispitiati i utvrditi sve činjenice, kako one koje terete osumnjičenog, tako i one koje mu idu u korist.

Prema tome sa jedne strane istraga ima za cilj rasvjetljavanje krivičnih djela i njegovog tužioca u cilju njegovog krivičnog gonjenja pred sudom, dok sa druge strane ima za cilj da niko nevin ne bude krivično gonjen ni osuđen.

S obzirom na sve ove odredbe se može odrediti cilj istrage, kao potpuno i tačno utvrđivanje svih relevantnih činjenica i okolnosti vezanih za krivično djelo i u tužioca u cilju krivičnog gonjenja.

Pa prema tome ukoliko tužilac ocijeni da je razmatranje spisa i pregledanje pribavljenih predmeta u toku istrage, od strane osumnjičenog odnosno njegovog branioca, dovesti u opasnost utvrđivanje istine odnosno utvrđivanje svih relevantnih činjenica i okolnosti vezanih za krivično djelo i u tužioca, on u tom slučaju može uskratiti ovo pravo osumnjičenom odnosno njegovom braniocu.

6.2. Položaj osumnjičenog i njegovog branioca prema kojem su primjenjene mjere i radnje koje zahtjevaju sudsko odobrenje

U pogledu prava osumnjičenog prema kojem su primjenjene neke od istražnih mjera i radnji koje zahtjevaju sudsko odobrenje, treba prije svega reći i da takav osumnjičeni uživa sva prava kao i osumnjičeni prema kojem nije primjenjena niti jedna od ovih mjera ili radnji, te uz ta osnovna prava osumnjičenog, ovakvom osumnjičenom prema kojem je primjenjena neka od istražnih mjera i radnji koja zahtjeva sudsko odobrenje pored ovih osnovnih prava obezbjeđena su još neka prava, zavisno od istražne radnje koja se prema njemu preduzima.

Na ovom mjestu, ukazujemo na neka prava osumnjičenog i njegovog branioca prilikom izvođenja pojedinih istražnih radnji koje zahtjevaju sudsko odobrenje, ne ulaze i u elaboriranje samih istražnih radnji, što će biti uinjeno u podmodulu 2.

6.2.1. Prava osumnjičenog u slučaju pretresanja

6.2.1.1. Pravo na obavještenje branioca

Članovima 58 stav 1 tačka j) ZKP BiH i BD, odnosno član 72 stav 1 tačka j) ZKP FBiH te član 122 stav 1 tačka j) određeno je:

«Pouku da osumnjičeni ima pravo obavjestiti branioca i da se pretresanje može izvršiti i bez prisustva branioca ako to zahtjevaju izuzetne okolnosti.»

Shodno navedenom, jasno je da je ovom zakonskom odredbom osumnjičenom dato pravo obavještanja branioca o pretresanju koje se treba preduzeti. Očito je da se ovakva pouka osumnjičenom daje prije pretresanja, jer u suprotnom bi ovakva odredba izgubila svoj smisao.

Podrazumjeva se da i osumnjičeni, kao izvorni nosilac pravna odbranu, ima prvo prisustva pretresanju.

Međutim, u istoj zakonskoj odredbi u kojoj uspostavlja pravo osumnjičenog na obavještanje branioca, zakonodavac nalaže stavljanje pouke osumnjičenom da se pretresanje može izvršiti i bez prisustva branioca, ako to zahtjevaju izuzetne okolnosti.

Shodno navedenom postavlja se sljedeće pitanje:

Može li se pristupiti izvršenju pretresanja ukoliko je osumnjičeni, nakon ove pouke obavjestio branioca te zatražio da se zastane sa pretresanjem do dolaska branioca na lice mjesta pretresanja?

Daju i odgovor na ovo pitanje, mora se po i od injenice, da pouka osumnji enom da ima pravo obavjestiti branioca ima smisla jedino ukoliko takvo pravo osumnji enog može biti i realizovano i ukoliko takvo obavještenje može proizvesti odre enu posljedicu u uvom slu aju prisustvo branioca prilikom izvršenja naredbe za pretresanje, kako bi se na licu mjesta uvjerio da se se ista poštuje i da nije prekora ena na štetu osumnji enog. Prema tome , kako zakonodavac u ovom slu aju odre uje da se istovremeno sa poukom o pravu na obavještanje branioca istovremeno odre uje davanje pouke da se pretresanje može izvršiti i bez prisustva branioca , ali za to zahtjeva postojanje «izuzetnih okolnosti» koje treba cijeniti u svakom konkretnom slu aju, pa premda za te izuzetne okolnosti ne postavlja nikakve kriterijuma, ipak postojanje ovih izuzetnih okolnosti, prema samoj svojoj prirodi « izuzetnih» ne može se pretpostavljati u svakom slu aju odnosno , njihovo postojanje bi trebalo predstavljati izuzetak od pravila.

Shodno navedenom , ukoliko osumnji eni obavjesti branioca, i zatraži da se ne zapo inje pretresanje do dolaska branioca, ukoliko ne postoje ve navedene izuzetne okolnosti, braniocu se mora ostaviti razuman rok (koji se mora cijeniti u svakom konkretnom slu aju) za dolazak da bi se zapo elo sa pretresanjem.

No ukoliko branilac ne bi ispoštovao taj razumni rok, u tom slu aju, ve bi se moglo govoriti o zloupotrebi ovog prava, u kojem slu aju bi se ve moglo raditi o izuzetnim okolnostima , usljed kojih se sa pretresanjem može po eti i bez prisustva branioca.

Iz ovog prava osumnji enog , može se izvu i još nekoliko zaklju aka.

- a) Naime, samim obavještenjem osumnji enom da e se naodre enoj lokaciji izvršiti pretresanje te da ima pravo o tome obavjstiti branioca, posredno na i obavještenje osumnji enom da se protiv njega vodi istraga. Zna i ve u fazi pretresanja, osumnji eni sti e saznanje da se protiv njega vodi krivi na istraga , jer sama injenica spoznaje statusa osumnji enog koji ima odre ena prava omogu ava takvo saznanje, odsnono moglo bi se re i da takva pouka osumnji enom proizvodi isti efekat kao i poziv osumnji enom.
- b) Iz sadržaja te naredbe osmnji eni sti e saznanje i o krivi nom djelu za koje se tereti u smislu njegove pravne kvalifikacije a esto i u saržajnom odnosno injeni nom smislu, te dokazima za kojima se traga , što mu omogu ava da koncipira strategiju svoje odbrane u toj esto ranoj fazi istražnog postupka, u kojoj se još uvijek traga za materijalnim dokazima.
- c) Od tog te pouke osumnji eni ve može zahtjevati ostvarivanje svojih prava vezanih za razmatranje spisa i razgledavanje pribavljenih predmeta u istrazi.

6.2.1.2. Pravo na javnost izvođenja istražne radnje

Odredbom lana 60 stav 4. ZKP BIH i ZKP BD, odnsono lana 74 stav 4. ZKP FBIH te lana 124 stav 4. ZKP RS, odre eno je:

« Pretresanju stana , ostalih prostorija ili osobe prisustvuju dva punoljetna građanina kao svjedoci. Pretresanju osobe prisustvuju svjedoci istog pola. Svjedoci će se prije

početka pretresanja upozoriti da paze kako se pretresanje vrši, kao i da imaju pravo da prije potpisivanja zapisnika o pretresanju stave svoje prigovore, ako smatraju da sadržaj zapisnika nije tačan.»

Na ovaj način uspostavljeno je na još jedno posebno pravo osumnjičenog, u odnosu na njegova osnovna prava, a moglo bi se nazvati pravo na javnost izvođenja određene istražne radnje, u cilju obezbjeđivanja njene zakonitosti.

Ovo pravo je specifično jer nije direktno vezano za ličnost osumnjičenog, ali posredno, osigurava osumnjičenog od moguće zloupotrebe prilikom pretresanja, odnosno obezbjeđuje da rezultati pretresanja odgovaraju stvarnom stanju stvari prilikom pretresanja i ne bi se moglo svrstati u opus njegovih prava u istražnom postupku.

6.2.2. Prava osumnjičenog prilikom privremenog oduzimanja predmeta i imovine

Pored osnovnih prava koja pripadaju osumnjičenom, osumnjičeni prema kojem je primjenjena mjera privremenog oduzimanja predmeta i imovine ima i neka specifična prava koja proističu iz specifičnosti ove mjere.

6.2.2.1. Pravo na odbijanje predaje predmeta

Prvo pravo osumnjičenog protiv kojeg se sprovodi ova mjera u istražnom postupku sastoji se u pravu da ne preda takve predmete po naredbi suda, te da zbog tog ne snosi posljedice predviđene članom 65 stav 5. i 6. ZKP BiH, ZKPBD, odnosno članom 79 stav 5. i 6. ZKP FBiH te članom 129 stav 5. i 6. ZKP RS.

Naime, ovom zakonskom odredbom predviđena je nova kazna do 5000KM odnosno kazna zatvora do 90 dana za lice koje po naredbi suda odbije predati predmete (kopmjuterske podatke) koji su predmet ove naredbe. Međutim u stavu 9. istog člana izričito je naglašeno da se mjere iz stava 5. i 6. ovog člana ne mogu primjeniti na osumnjičenog.

Shodno navedenom, premda nije izričito navedeno da osumnjičeni može odbiti predaju ovakvih predmeta po naredbi suda, ipak izuzimanje osumnjičenog od sankcija u slučaju odbijanja takve predaje, posredno govori o tome da osumnjičeni može potpuno nekažnjeno odbiti predaju takvih predmeta po sudskoj naredbi za privremeno oduzimanje predmeta odnosno imovine.

Ovo pravo osumnjičenog proističe iz prava na odbranu osumnjičenog koji nije dužan da preduzme ni jednu radnju koja može dovesti do njegovog samooptuživanja, bilo direktnog bilo indirektnog.

Ova zaštita osumnjičenog doseže dalje od osumnjičenog, pa su od sankcije izuzeta i lica koja su slobodna dužnosti svjedoka,

U slučaju u kojem osumnjičeni odbija predaju predmeta po sudskoj naredbi za privremeno oduzimanje predmeta ili imovine, tada tužiocu odnosno ovlaštenom

službenom licu preostaje samo da od suda zahtjeva naredbu za pretresanje, na koji na in takve predmete može oduzeti od osumnji enog i lica koja su oslobo ena dužnosti svjedo enja i mimo njegove volje.

6.2.2.2. Pravo žalbe

lanom 69 ZKP BIH , ZKP BD, odnosno lana 83 ZKP FBIH te lana 133 ZKP RS, predvi eno je pravo žalbe svih lica od kojih se privremeno oduzima predmet odnosno imovina.

Tako e pravo na žalbu osumnju enog predvi eno je i u lanu 72 stav 6. ZKP BIH, ZKP BD, odnosno lana 86 stav 6. ZKP FBIH odnsono lana 136 stav 6. ZKP RS

Kada je u pitanju ostvarikvanje prava na žalbu shodno lanu 69 ZKP BIH , ZKP BD, odnosno lana 83 ZKP FBIH te lana 133 ZKP RS, osumnji eni ni na koji na in nije izuzet od ovog prava jasno je da mu pripada i pravo žalbe ukoliko se predmeti odnsono imovina oduzimaju od njega.

Žalba u ovom slu aju ne odlaže privremeno oduzimanje predmeta i dokumentacije.

U lanovima 72 stav 6. ZKP BIH, ZKP BD, 86 stav 6. ZKP FBIH odnsono lanu 136 stav 6. ZKP RS predvi eno je pravo na žalbu protiv rješenja kojim sujd nare uje pravnoj ili fizi koj osobi da privremeno obustavi izvršenje finansijske transakcije za koju postoji sumnja da predstavlja krivi no djelo, ili da je namjenjena izvršenju krivi nog djela, da služi prikrivanju krivi nog djela ili prikrivanju dobiti ostvarene krivi nim djelom, koju sud može da izda na osnovu odredbe stav 4. istog zakonskog lana.

6.2.2.3. Pravo na obavještenje branioca o otvaranju privremeno oduzetih predmeta odnsono dokumentacije, te pravo prisustva takvom otvaranju

Otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije vrši tužilac , koji je o tome dužan obavjstiti branioca.

S tim obavještenjem branilac sti e pravo prisustva takvom otvaranju dokumentacije, mada odsustvo branioca ne spre ava tužioca u otvaranju privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije.

Samo obavještavanje branioca o otvaranju privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije ima za svrhu omogu avanje branioca da izvrši kontrolu otvaranja te dokumentacije, jer se ovakvo otvaranje privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije po pravilu radi u slu ajevima kada se u trenutku privremenog oduzimanje nije mogao napraviti popis privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije i o tome izdati potvrda., te su predmeti i dokumentacija stavljeni u omot i zape a eni.

U svakom slu aju prilikom obavještanja branioca o otvaranju privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije tužilac bi braniocu morao ostaviti razuman rok za dolazak i

prisustvo otvaranju privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije, te bi tek ukoliko je branilac uredno obavješten, te nije pristupio mogao po et i sa otvaranjem privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije.

Ovde se postavlja jedno pitanje.

Ima li osumnji eni koji nema branioca pravo na ovakvo obavještenje i prisustvo otvaranju privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije?

Nije potpuno jasno zašto je zakonodavac u ovoj odredbi pravo na obavještenje o otvaranju privremeno oduzete dokumentacije vezao samo za branioca. Ako bi se dosljedno tuma ila ova odredba sama za sebe, onda bi osumnji eni koji nema branioca bio uskra en u jednom pravu samo zbog toga što u postupku nema branioca, a što bi bilo protivno osnovnim na elima prema kojima je izvorni nosilac prava na odbranu, osumnji eni odnosno optuženi, dok je branilac u stvai nosilac tz. formalne odnsono stru ne odbrane.

Nedopustivo bi bilo osumnji enog koji nema branioca uskratiti u ovom pravu, te se ova odredba mora tuma iti ekstenzivno odnsono u skladu sa osnovnim principima krivi no-procesnog zakonodavstva odnosno u skladu sa principima prava na odbranu, te bi u skladu sa tim osnovnim na elima osumnji eni koji nema branioca o otvarnju dokumentacije morao biti obavješten kao da ima branioca, te bi morao imati pravo prisustva takvom otvarnju privremeno oduzetih predmeta odnosno dokumentacije na isti na in kao da ima branioca, odnosno mora mu se omogu iti da kao izvorni nosilac prava na odbranu ovo svoje pravo ostvari neposredno i kada nema branioca.

Na kraju treba re i da je sasvim mogu a situacija u koj on osumnji eni i ne zna da se protiv njega vodi istraga, naro ito kada se predmeti i dokumentacija oduzimaju od drugog fizi kog ili pravnog lica pa prema tome on i nemože imati branioca u fazi u kojoj se vrši otvaranje privremenog oduzimanja dokumentacije, zbog ega je u svakom slu aju , da bi se ostvarila svrha ove zakonske odredbe , o otvaranju privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije potrebno obavjestiti osumnji enog ukoliko je on poznat.

Posljedice obavještenja branioca odnosno osumnji enog po odbranu osumnji enog.

Postoji dvije klju ne posljedice ovog obavještenja po odbranu osumnji enog , koje se snažno mogu reflektovati na osvarivanje odbrane osumnji enog i to:

- a) Osumnji eni saznaje da se protiv njega vodi istraga
- b) Osumnji eni prilikom otvaranja dokumentacije(u slu aju prisustva) saznaje za sadržaj privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije , koji mogu poslužiti kao dokaz u krivi nom postupku, bili oni u korist ili na štetu osumnji enog, što mu omogu ava aktivnije postavljanje odbrambene strategije ve u ovoj ranoj fazi krivi nog postupka.

6.3. Položaj osumnjičenog i njegovog branioca kada je osumnjičenom određen pritvor (uključujući prava lica lišenih slobode)

Kada su u pitanju lica lišena slobode odnoso osumnji eni prema kojima je odre en pritvor njihov položaj u istražnom postupku je specifi an. Naravno da takva lica i takav osumnji eni prije svega ima sva osnovna prav osumnji enog , me utim pored tih osnovnih prava, osumnji eni protiv kojeg je odre en pritvor ima dodatnih prava koja odražavaju specifi nost njegovog položaja u istražnom postupku

Naime radi se o licima kojima je ograni ena sloboda kretanja, prije izricanja pravosnažne presude, te kojima je na taj na in ograni eno pravo i sloboda koje pripada svakom gra aninu i to jedno od njegovih osnovnih prava.

Upravo zbog tako viskog stepena ograni enja sloboda i prava osumnji enog prema kpoje je odre en pritvor koji njegov položaj u istražnom postupku ini vrlo specifi nim, zakonodavacv u tim situacijama uvodi ja i kvantum i kvalitet prava osumnji enog u istražnom postupku.

Naime, potpuno je jasno da osumnji eni protiv kojeg je odre en pritvor, trpi snažne posljedice istražnog postupka, pa se ne može dovesti u istu ravan sa osumnji enim koji takve posljedice istražnog postupka ne trpi.

Osumnji eni koji se nalazi u pritvoru, ima opravdanu potrebu za saznanjem zašto je u pritvoru, što pretpostavlja da ima potrebu za saznanjem injenica na osnovu kojih je ustanovljena osnovana sumnja da je izvršio krivi no djelo te dokazi koji ukazuju na postojanje ma kojeg od razloga za pritvor, što zna i ne samo onih dokaza koji mu idu u korist , nego i onih koji mu idu na štetu, kako bi uopšte bio u mogu nosti pred sudom takve injenice i dokaze efikasno osporavati, ukazuju i na neosnovanost odre ivanja pritvora..

Me utim kada je u pitanju položaj osumnji enog koji se nalazi u pritvoru, više rije i o položaju takvog osumnji enog bi e u podmodulu 3, koji se bavi mjerama za obezbje enje prisustva osumnji enog u postupku i uspješno vo enje krivi nog postupka.

7. ULOGA SUDA U ISTRAŽNOM POSTUPKU

Kako je to ve re eno u uvodu ovog podmodula, stupanjem na snagu novih zakona o krivi nom postupku u Bosni I Hercegovini, zna ajno su izmjenjene uloge tužica i suda u krivi nom postupku u odnosu na raniji Zakon o krivi nom postupku.

Najradikalnija izmjena desila se upravo u istražnom postupku. Od aktivnog nosioca istražnog postupka, uloga suda u istražnom postupku, u koji je u cjelosti stavljen u nadležnost i ovlaštenje tužioca, dobila je jedan novi vid, i pasivniji oblik nego u ranijem zakonu o krivi nom postupku u kojem je istražni sudija bio nosilac istražnih aktivnosti.

Naime, stupanjem na snagu novih zakona o krivi nom postupku, uloga suda sa jedne strane postala je uloga svojevrsnog kontrolora istrage u situacijama kada istražne mjere i radnje, koje preduzimaju tužilac ili ovlaštena službena lica narušavaju prava i slobode gra ana, dok je sa druge strane uloga suda upravo takva da je sud u stvari jedini

zakonski mehanizam za izvođenje istražnih mjera i radnji kojima se ljudska prava i sloboda građana ograničavaju, sa čime se obezbjeđuje zakonitost na taj način prikupljenih dokaza.

Prema tome, ne može se jednostrano zaključiti da je uloga suda u istražnom postupku samo zaštita ljudskih prava i sloboda građana, mada je to vrlo bitna i moglo bi se reći ključna uloga suda u istražnom postupku. Međutim pored te svoje uloge, sud je istovremeno i jedini zakonski mehanizam koji omogućava tužiocu da zaradi ostvarivanja ciljeva istrage, u slučaju opravdane potrebe i opravdanih razloga u istrazi primjeni mjera i radnje kojima se narušavaju odnosa ograničavaju određene slobode i prava građana i na taj način pribavi dokaze koje bez primjene tih ograničenja ne bi mogao pribaviti, odnosno osigura prisustvo osumnjičenog u postupku i uspješno vođenje krivičnog postupka, odnosno da cijeni opravdanost preduzimanja tavih istražnih radnji i mjera, s obzirom na cilj istrage i postojeće okolnosti koje mu predstavlja tužilac odnosno ovlašteno službeno lice.

Kada govorimo o ulozi suda u istražnom postupku kao svojevrsnog kontrolora istražnog postupka, ne može se govoriti o kontroli osnovanosti vođenja istražnog postupka u toj fazi krivičnog postupka, jer sudu takvo ovlaštenje u toj fazi krivičnog postupka nije dato u njegovom opštem smislu, iako u određenom smislu sud tokom istrage može dati svoj sud o osnovanosti određenih zaključaka tužioca, mada to čini na jedan drugačiji sasvim posredan način, odlučujući o određenom prijedlogu tužioca ili ovlaštenog službenog lica, te prijedloga, prigovora, zahtjeva i žalbi osumnjičenog u vezi sa tužiocim prijedlozima i sudskim odlukama.

Kada je u pitanju uloga suda u istražnom postupku, treba reći da pored zaštite ljudskih prava i sloboda građana, sud ima obavezu da se tokom istog krivičnog postupka stara o ostvarivanju načela zakonitosti, odnosno treba da se stara o ispunjenju svrhe krivičnog postupka, akoja se sastoji u intenciji da niko nevin ne bude osuđen, odnosno da se izvršiocu krivičnog djela izrekne krivična pravna sankcija.

Imaju li u vidu ovu obavezu suda, jasno je da je uloga suda, makako je to već rečeno, dvojaka, te da se sud u fazi istražnog postupka stara o oba ova cilja krivičnog postupka.

Imajući u vidu ove obaveze suda, jasno proizilazi da se sud već u fazi istražnog postupka stara o ostvarivanju prava na odbranu osumnjičenog, naročito u slučajevima kada je od suda u istražnom postupku tražena određena sudska intervencija, dok sa druge strane, sud svoje odluke u istražnom postupku (naredbe i rješenja) zasniva na ostvarivanju ciljeva krivičnog postupka, koje dovodi u korelaciju sa stepenom ograničavanja prava osumnjičenog, te na osnovu predloženih činjenica cijeni osnovanost i opravdanost preduzimanja određene istražne radnje i mjere, kojom se ograničava neko od prava i sloboda građana.

Uloga suda u istražnom postupku uglavnom se razvija kroz aktivnosti sudije za prethodni postupak, koji tokom istrage donosi naredbe i rješenja po zahtjevu tužioca ili ovlaštenih službenih lica, odnosno koji odlučuje po zahtjevima osumnjičenog u vezi sa takvim zahtjevima odnosno svojim odlukama.

Uloga suda u istražnom postupku najbolje se može sagledati kroz prizmu pojedinih istražnih mjera i radnji u istražnom postupku, za koje je izvođenje potrebno sudsko odobrenje odnosno naredba.

Međutim, ako se sagledava uloga suda kroz tok istrage može se uočiti sljedeće:

7.1. Uloga suda u ocjeni osnovanosti vođenja istrage

Istražni postupak započinje sa ocjenom postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo. Ovu ocjenu shodno članu 216 ZKP BiH, te analognim članovima ZKP BD, RS i FBiH, daje tužilac donošenjem naredbe o sprovođenju istrage, s tim da zakonodavac u članu 218 ZKP BiH, te analognim članovima ZKP BD; RS i FBiH, daje mogućnost takve (na određeni ili na preliminarni) ocjene postojanja osnova sumnje i ovlaštenom službenom licu koje određeni radnjama i obavještenjem tužioca, koji se saglašava sa takvom ocjenom započinje istragu, a o čemu je bilo govora u ranijem tekstu.

Prema tome, u ovoj fazi, zakonodavac ne predviđa niti uspostavlja nikakav mehanizam sudske kontrole osnovanosti donošenja naredbe o sprovođenju istrage, odnosno osnovanosti pokretanja istrage.

Međutim, mehanizam sudske kontrole postojanja osnova sumnje daje izvršeno krivično djelo, posredno ipak egzistira u slučajevima kada istražni postupak zahtjeva preduzimanje određene istražne mjere i radnje koja zahtjeva sudsko odobrenje, odnosno istražne mjere ili radnje koja zahtjeva sudsku naredbu.

Prilikom ocjene da li se uvažiti određeni prijedlog tužioca ili ovlaštenog službenog lica sudija za prethodni postupak, se posredno kroz prizmu ocjene osnovanosti i opravdanosti preduzimanja određene istražne radnje može upustiti i u postojanje osnova sumnje, te nalaze i da je zaključak tužioca ili ovlaštenog službenog lica u pogledu postojanja osnova sumnje pogrešan, može odbiti izdavanje tražene naredbe odnosno odobrenja za njeno izvođenje.

U tim slučajevima, takvo odbijanje izdavanja naredbe za izvođenje takve istražne radnje nema konstitutivno formalno dejstvo u smislu daljeg trajanja istražnog postupka, jer je ta ocjena data u cjelosti u nadležnost i ovlaštenje tužiocu, međutim takva odluka sudije za prethodni postupak, može suštinski onemogućiti tužioca i ovlašteno službeno lice u daljem efikasnom sprovođenju istrage, jer mu onemogućava ili znatno otežava pribavljanje dokaza u krivičnom postupku, zbog čega je protiv takve odluke sudije za prethodni postupak dozvoljena žalba vanraspravnom vijeću suda.

Prema tome, uloga suda prilikom ocjene osnovanosti sprovođenja istrage nema formalno pravno konstitutivno dejstvo na postojanje ili nepostojanje istrage, međutim suštinski takva ocjena suda je moguća i posljedice takve ocjene suda mogu biti suštinski onemogućavanje daljeg efikasnog vođenja istrage, što može uzrokovati odluku tužioca o obustavi istrage.

7.2. Dužnost suda da ograničenje ljudskih prava i sloboda građana u istražnom postupku svede na najmanju moguću mjeru

Jedna od osnovnih uloga suda u istražnom postupku jest da se stara da se ograničenje ljudskih prava i sloboda građana u istražnom postupku svede na najmanju moguću i samo neophodnu mjeru.

Naime, prilikom ocjene da li će izdati određenu naredbu odnosno odobrenje za izvođenje određene istražne radnje ili mjere sud mora voditi računa o dvije stvari.

1. O osnovanosti preduzimanja takve istražne radnje ili mjere, o čemu je već bilo riječi u prethodnom tekstu, te o
2. Opravdanosti ograničenja ljudskih prava i sloboda građana do kojih će doći izvođenjem takve istražne mjere ili radnje.

Prilikom ocjene opravdanosti preduzimanja određene istražne radnje ili mjere za koje se izvođenje traži sudska naredba odnosno odobrenje, a koja uključuje ograničenje određenih ljudskih prava i sloboda građana, sud mora voditi računa o svim relevantnim okolnostima u istražnom postupku, imajući u vidu naravno i svrhu krivičnog postupka.

Prema tome, sud će prilikom izdavanja takve naredbe cijeliti da li su ostvreni zakonski uslovi za izdavanje takve naredbe odnosno odobrenja, prilikom čega će dovesti u korelaciju predmet dokazivanja i dotadašnje rezultate istražnog postupka, kao i sve druge okolnosti, na osnovu čega će cijeliti da li je u istražnom postupku, neophodno primjeniti istražnu radnju ili mjeru koja podrazumjeva ograničenje ljudskih prava i sloboda građana ili se dokazi u istražnom postupku mogu zakonito pribaviti na način kojim takva prava i slobode građana ne moraju ograničavati, bez posljedica na efikasnost istražnog postupka.

Prema tome, sud će u istražnom postupku, cijeliti i odlučiti o prijedlozima tužioca i ovlaštenih službenih lica uvijek voditi računa o izbjegavanju nepotrebnog ograničavanja ljudskih prava i sloboda građana.

7.3. Obezbjedivanje prava na odbranu

Jedna od bitnih uloga suda u istražnom postupku je obezbjeđivanje prava na odbranu osumnjičenog u istražnom postupku, a naročito u situacijama u kojima je u istražni postupak involviran i sud koji je u istom istražnom postupku donio određenu naredbu odnosno odobrenje.

Prema tome u svakoj situaciji, u kojoj je sud donio određenu naredbu ili rješenje u istražnom postupku, on mora istovremeno obezbjeđivati i pravo na odbranu osumnjičenog u kvantum i kvalitetu koju predviđa Zakon o krivičnom postupku.

Međutim, uloga suda na obezbjeđivanje prava na odbranu, ne bi se mogla svesti samo na slučajeve kada je sud direktno involviran u istražni postupak u slučajevima izdavanja određene naredbe odnosno odobrenja, nego bi se ta njegova uloga morala tumačiti i ekstenzivnije.

Naime, u istražnom postupku su mogu e dvije situacije:

1. Osumnji eni ne zna da se protiv njega vodi istraga
2. Osumnji eni zna da se protiv njega vodi istraga

U prvom slu aju, u kojem osumnji eni na zna da se protiv njega vodi istraga, mogu a je situacija da je sud upoznat sa vo enjem istrage protiv osumnji enog, iako to osumnji eni ne zna (npr. izdavanje naredbe za izvo enje posebnih istražnih radnji), a mogu a je i situacija u kojoj ni sud ne zna da se protiv odre enog osumnji enog void istraga.

Kada je u pitanju situacija u kojoj osumnji eni ne zna da se protiv njega vodi istraga, a sud je upoznat sa vo enjem te istrage, u tom slu aju sud mora voditi ra una o svim pravima osumnji enog koje ima po zakonu, obezbje uju i zakonitost izvo enja istražnih radnji za koje je tražena sudska intervencija, dok u situaciju u kojoj ni sud ni osumnji eni nisu upoznati sa vo enjem istrage protiv odre enog osumnji enog, sud nije u mogu nosti u toj fazi postupka voditi ra una o pravima osumnji enog uklju uju i i pravo na odbranu, mada u kasnijoj fazi postupka, ve prilikom potvr ivanja optužnice, mora izvršiti kontrolu da li su tokom istražnog postupka poštovana prava osumnji enog koja mu daje Zakon o krivi nom postupku pa tako i pravo na odbranu.

Me utim, u drugoj situaciji u kojoj osumnji eni zna da se protiv njega void istraga, tako e se mogu ojaviti dvije podsituacije.

- a) Sud je involviran u istražni postupak donošenjem odgovaraju e naredbe ili rješenja
- b) Sud ni na koji na in nije involviran u istražni postupak.

Kada je u pitanju prva podsituacija, u kojoj je sud involviran u istražni postupak donošenjem odgovaraju e naredbe ili rješenja po zahtjevu tužioca ili ovlaštenog službenog lica, uloga suda obuhvata brigu o pravima osumnji enog kao i u gornjem slu aju kada osumnji eni ne zna da se protiv njega void istraga, s tim da je u ovom slu aju kapacitet odbrane osumnji enog poja an jer istraga za njega nije tajna.

Dok se u drugoj situaciji, u kojoj sud ni na in nije upoznat da se protiv odre enog osumnji enog vodi istraga, niti je u takvu istragu na bilo koji na in involviran kroz donošenje odgovaraju e naredbe ili rješšenja, može pojaviti dilema oko uloge suda u pogledu obezbje ivanju prava na odbranu.

Naime, kao ilustraciju problema naveš emo:

Hipotetički predmet:

- Tužilac je donio naredbu o sprovođenju istrage protiv osumnjičenog lica X, te izvršio ispitivanje lica X u svojstvu osumnjičenog, prilikom čega ga je upoznao sa krivim djelom koje mu se stavlja na tereta i osnovima sumnje koji stoje protiv njega.
- Osumnjičeni smatra da u tužilačkom spisu postoje dokazi koji mu idu u korist, te od tužioca traži dopuštenje i razgledanje dokaza koji mu idu u korist, a na osnovu toga što odredeni dokaz koji mu je tužilac predstavio kao osnov sumnje koji stoji protiv njega osumnjičeni tumači i kao dokaz koji mu ide u korist a ne na štetu.
- Tužilac ipak smatra da se radi o dokazu koji ide na štetu osumnjičenog, te osumnjičenom ne dozvoljava razgledanje takvog dokaza.
- Osumnjičeni se obraćajući sudiji za prethodni postupak, traže i od njega da tužiocu izda naredbu da se osumnjičenom dopuštenje i razgledanje takvog dokaza.
- Pitanje je da li sudija za prethodni postupak ima ovlaštenje izdati takvu naredbu, odnosno kako bi u takvom hipotetičkom slučaju trebao postupiti sudija za prethodni postupak?

Ovdje se radi o veoma složenom pitanju, konceptualnog karaktera, te u odgovoru na isto moguće je zauzeti dva stanovišta.

a) Sudija za prethodni postupak će odbiti zahtjev osumnjičenog nalazeći da u toj fazi postupka nije ovlašten izdati takvu naredbu

Argumentacija za ovakvo stanovište sastoji se u činjenici da je za vođenje istrage postupka nadležan tužilac, koji je u toj fazi krivim postupka ovlašten cijeniti i karakter pribavljenih dokaza, odnosno da li je odredeni dokaz na štetu ili u korist osumnjičenog, naročito kada se ima u vidu da u toj fazi krivim postupka još uvijek nije donio svoju konačnu tužilačku odluku u formi optužnice ili obustave postupka, kojom je zauzeo svoj konačan stav o krivim djelom u njegovom tužiocu, te s obzirom na činjenicu da je tužilac kao nezavistan organ pravosuđa podvrgnut istim načelima krivim postupka kao i sud, odnosno da je dužan stajati se o zakonitosti preduzetih radnji i mjera, odnosno zakonitosti istražnog postupka, te prikupljati kako dokaze koji idu na štetu tako i dokaze koji idu u korist osumnjičenog.

Tako je argumentacija za ovakvo stanovište se sastoji u činjenici da provođenje istražnog postupka u ovoj situaciji nije proizvelo nikakvo ograničenje prava osumnjičenog koja mu pripadaju kao građaninu.

Te konačno, argumentacija za ovakvo stanovište je da sud već u fazi potvrđivanja optužnice može cijeniti zakonitost provedenih istražnih radnji i mjera u istražnom postupku, te poštovanje prava osumnjičenog u istražnom postupku koje mu obezbjeđuje

Zakon o krivi nom postupku, a ako to sud i propusti u fazi potvrđivanja optužnice, tu ocjenu može dati povodom prethodnih prigovora optuženog.

b) Sud će od tužioca zatražiti na uvid istražni spis te izjašnjenje tužioca, te sam izvršiti procjenu karaktera pribavljenog dokaza, te u skladu sa vlastitom procjenom odlučiti povodom zahtjeva osumnjičenog, bilo da će takav zahtjev odbiti ili uvažiti .

Naime, u bilo kojem slučaju sud ni teoretski ne može ocijeniti karakter pribavljenog dokaza ukoliko ne stvori uvid u tužila ki istražni spis, pa je prema tome preduslov za donošenje bilo kakve meritorne odluke po ovakvom zahtjevu osumnjičenog uvid u tužila ki spis i izjašnjenje tužioca.

Argumentacija za ovakvo stanovište sastoji se u koncepciji prava na odbranu koje pravo se prostire tokom krivnog postupka samo u različitom kvalitetu i kvantitetu, pa se takvo pravo na odbranu osumnjičenog prostire in a polje istražnog postupka.

Iako je tužilac isključivo ovlašten za sporovodjenje istrage, ipak u krivnom postupku red sudom ima svojstvo stranke, dok sud ima ulogu kona tumača procesnog i materijalnog krivnog zakonodavstva kako u njegovom formalnom (procesnom) tako i u njegovom materijalnom (sadržinskom) smislu, te ulogu zaštite ljudskih prava i sloboda građana u krivnom postupku, pa tako i prava osumnjičenih lica te je u okviru toga dužan da se stara i o ostvarivanju punog kapaciteta prava na odbranu osumnjičenog u fazi istražnog postupka, bez obzira što nije direktno involviran u istražni postupak donošenjem odgovoraj na naredbe ili rješenja, i bez obzira što istražni postupak ni im nije prouzrokovao ograničenje njegovih prava i sloboda koja mu pripadaju kao građaninu.

Naime, potpuno je jasno da to svoje pravo osumnjičeni može ostvarivati tek ukoliko zna da se protiv njega sprovodi istražni postupak, odnosno da bi se ovakvo pravo osumnjičenog moglo ostvarivati tek po njegovom zahtjevu.

Tužilac ima mogućnost da istražni postupak sprovodi tajno, no u trenutku kada o sporovodjenju istražnog postupka saznaje stekne i osumnjičeni, kao ravnopravna stranka u krivnom postupku, on mora ostvariti pun kapacitet svog prava na odbranu koji mu obezbjeđuje zakon o krivnom postupku, a u slučaju različitog tumačenja stranaka o inženjercima i pravu, konačno ocjenu o tome daje sud.

Kada se uzme u obzir argumentacija za oba ova stanovišta i jedan i drugi oboje imaju svoju podlogu, međutim, u tom slučaju je davanje odgovora na ovo pitanje konceptualnog karaktera.

Naime, sud zaista ima ulogu zaštite ljudskih prava i sloboda građana u istražnom postupku.

Međutim za istražni postupak je u cjelosti nadležan i ovlašten tužilac.

Tužilac jeste stranka u krivičnom postupku pred sudom, međutim u ovoj situaciji postupak još nije došao do suda, nego se vodi u okviru ovlaštenja tužioca, koja mu daje zakon o krivičnom postupku kao organu krivičnog gonjenja.

Prema tome tužilac u istražnom postupku nije stranka, jer se taj postupak ne vodi pred sudom, nego slobodno disponira svojim ovlaštenjima i pravima, a u okviru svojih obaveza koje mu kao nezavisnom državnom organu daje zakon o krivičnom postupku.

Procjene tužioca u okviru tog istražnog postupka, dok se god tužilac ne pojavljuje pred sudom sa neakvim zahtjevom, su izvorno ovlaštenje i pravo tužioca, a ocjenu zaključaka i procjena tužioca koje je donio u istražnom postupku, daje sud prilikom potvrđivanja optužnice, po prethodnim prigovorima osumnjičenog odnosno nakon glavnog pretresa.

Prema tome, zaštita prava osumnjičenog od strane suda u ovoj situaciji ostvariva je tek nakon što se tužilac pojavi pred sudom kao stranka protiv osumnjičenog odnosno optuženog, dok do tad u odnosu na tužilca ima samo svojstvo potencijalne stranke u krivičnom postupku, u kom slučaju sud može verifikovati ili osporiti zaključke i procjene tužioca, što će u konačnici ostvariti isti efekat po osumnjičenom odnosno optuženom kao da je sud intervenisao u fazi istražnog postupka.

7.4. Sudsko obezbjeđenje dokaza

Sudsko obezbjeđenje dokaza spada u jednu od specifičnih uloga suda u istražnom postupku, u kojem sud uzima aktivnije učesništvo u obezbjeđenju dokaza za koje postoji opasnost da se u vrijeme suđenja ne može izvesti pred sudom.

O sudskom obezbjeđenju dokaza biće više riječi u podmodulu br. 2 Tok istrage i radnje dokazivanja, no ovdje treba reći i da se radi o izuzetnim situacijama u istražnom postupku u kojima se sud prije suđenja stavlja u poziciju organa pred kojim se izvodi određeni dokaz, i na taj način se obezbjeđuje kontradiktornost krivičnog postupka u izuzetnim situacijama kada se osnovano može očekivati da određeni dokaz na suđenju neće biti moguće izvesti ili njegovo izvođenje biti natno otežano.

U pogledu sudskog obezbjeđenja dokaza zakon postavlja tačne uslove i način izvođenja ove mjere, a kao što je već rečeno o tome će više riječi biti u podmodulu br. 2 Tok istrage i radnje dokazivanja.

II PODMODUL 2: TOK ISTRAGE I RADNJE DOKAZIVANJA

1. UVOD

Tok istrage i radnje dokazivanja predstavljaju suštinski sadržaj istražnog postupka. Kada je u pitanju sam tok istrage, isti je u odnosu na raniji Zakon o krivi nom postupku, prilagodjen novoj ulozi subjekata krivi nog postupka u istražnom postupku, a o kojem je ve bilo rije i u podmodulu br. 1 (Uloga subjekata krivi nog postupka u istražnom postupku). Isto tako i radnje dokazivanja su prilago ene novoj ulozi subjekata krivi nog postupka u istražnom postupku koje je postavio novi Zakon o krivi nom postupku.

Na po etku treba re i da je novi Zakon o krivi nom postupku sistemski podijelio tok istrage koju obra uje u glavi 18 ZKP RS odnosno analognim lanovima ZKP BIH; BD I FBIH , i radnje dokazivanja koje su obra ene u glavi 15. ZKP RS , odnosno analognim lanovima ZKP BIH, BD i FBIH.

Razlog ovakve podjele, nalazi se u injenici da radnje dokazivanja nisu isklju ivo vezane za istražni postupak, mada se u istražnom postupku najviše primjenjuju, odnosno radnje dokazivanja provode se i na glavnom pretresu, u kojem kada se primjenjuju pojedine radnje dokazivanja za provo enje istih vrijede ista pravila kao i kada se provode u istražnom postupku.

Prema tome, radnje dokazivanja su sistemski izdvojene u posebnu glavu Zakona o krivi nom postupku, kako bi se ukazalo da se radi o jedinstvenim pravilima dokazivanja koja vrijede u cijelom krivi nom postupku, a ne samo u jednoj njegovoj fazi.

U pogledu same istrage ista može po eti na dva na ina:

1. Odlukom tužioca koju tužilac donosi u formi naredbe za sprovo enje istrage (lan 216 ZKP BIH odnsono analogni lanovi ZKP RS, BD i FBIH), odnosno aktivnostima ovlaštenih službenih lica , u skladu sa lanom 218 ZKP BIH, odnosno analognim lanovima ZKP RS, BD i FBIH, sa kojima se nakon obavještenja saglasio tužilac.
2. Rješenjem suda o ponavljanju krivi nog postupka, na osnovu odredbe lana 332.stavb 3. ZKP BIH, odnsono analognim lanovima ZKP RS, BD i FBIH.

Osnov pokretanja istrage je osnov sumnje da je izvršeno krivi no djelo* (* više o osnovu pokretanja istrage odnosno o osnovu sumnje vidi u podmodulu 1. Uloga subjekata kr.postupka u istražnom postupku str. 12.).

Procjenu postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivi no djelo vrši tužilac odnosno ovlašteno službeno lice u skladu sa članom 218 ZKP BIH odnosno analognim članovima ZKP RS, BD i FBiH)* (* Više o procjeni osnova sumnje od strane ovlaštenih službenih lica vidi u Podmodulu br. 1 Uloga subjekata kr. Postupka u istražnom postupku str.24)

O osnovima sumnje da je izvršeno krivi no djelo tužilac može saznati putem prijave od strane fizičkih ili pravnih lica te putem izvještaja od strane ovlaštenih službenih lica, nakon toga u slučaju otvaranja istrage ista se može okončati podizanjem optužnice ili obustavom istrage, o čemu će više riječi biti naknadno.

U okviru ovog podmodula br.2 a u kojem su tematski spojeni tok istrage i radnje dokazivanja, stavlja se akcenat na praktičnu primjenu pojedinih radnji dokazivanja te praktičnom sprovođenju istrage, prilikom čega će iste biti analizirane sa posebnim osvrtom na određene diskutabilne situacije, te će biti prikazani modeli prijedloga, zahtjeva i odluka za izvođenje pojedinih radnji dokazivanja.

Tako će, u ovom podmodulu br. 2 pod naslovom tok istrage i radnje dokazivanja biti obrađene i posebne istražne radnje, kao novi oblik radnji dokazivanja ustanovljen novim zakonom o krivičnom postupku.

U pogledu korištenja podmodula br. 2 (Tok istrage i radnje dokazivanja), isti je usko vezan i komplementaran sa podmodulom br. 1(uloga subjekata krivičnog postupka u istražnom postupku), te njegovo korištenje podrazumjeva istovremeno korištenje podmodula br. 1(Uloga subjekata krivičnog postupka u istražnom postupku) u kojem su date analize pojedinih dilema i spornih momenata u istražnom postupku, dok će se ovaj podmodul br. 2 (Tok istrage i radnje dokazivanja) baviti specifičnostima pojedinih situacija u toku istražnog postupka po čuv od saznanja za postojanje sumnje da je počinjeno krivično djelo do pojedinih radnji dokazivanja.

Prema tome, ovaj podmodul br. 2(Tok istrage i radnje dokazivanja) će predstavljati sojevrnsni praktikum sa analizom specifičnosti u odnosu na podmodul br. 1 (Uloga subjekata krivičnog postupka u istražnom postupku), koji na određeni način predstavlja njegovu osnovu, pa je shodno tome prije i u toku korištenja ovog podmodula br 2.(Tok istrage i radnje dokazivanja) potrebno koristiti podmodul br. 1(Uloga subjekata krivičnog postupka u istražnom postupku), a zbog njihove međusobne komplementarnosti.

2. TOK ISTRAGE

Tok istrage obuhvata postupak od momenta otvaranja istrage do momenta njenog završetka, (podizanja optužnice ili obustave istrage). To su jedine dvije tužila ke odluke koje se mogu donijeti nakon što je istraga jednom otvorena, odsono istraga može rezultirati samo sa jednom o dove dvije odluke (optužnice I naredbe o obustavi istrage).

Jednom zapo etu istragu, može završiti samo tužilac podizanjem optužnice ili donošenjem naredbe o obustavi istrage, a nikako ovlašteno službeno lice što je još jedan od argumenata o izvornom istražnom ovlaštenju tužioca.

Me utim da bi došlo do otvaranja istrage i njenog toka, potrebno je da tužilac sazna za osnove sumnje da je izvršeno krivi no djelo tako da e ovaj dio podmodula obuhvatiti prijavljivanje krivi nog djela, iako prijavljivanje krivi nog djela i u inioca ne predstavlja istražni postupak, ali se sa njim nalazi u nerazdvojnoj vezi, jer predstavlja inijicijativu za pokretanje istražnog odsono krivi nog postupka.

Uloga subjekata krivi nog postupka u istražnom postupku obra ena je u podmodulu br. 1 te se ovaj podmodul ne e baviti ovim pitanjima, ali korištenje ovog podmodula br. 2 pretpostavlja prethodno ili istovremeno korištenje podmodula br.1.

3. PRIJAVLJIVANJE KRIVIČNOG DJELA

3.1. *Na koji način tužilac saznaje za osnov sumnje da je izvršeno krivično djelo?*

Tužilac o postojanju osnova sumnje da je izvršeno krivi no djelo saznaje putem :

1. Prijave od strane službenih i odgovornih lica koja imaju obavezu prijavljivanja krivi nog djela o kojima su obavještena ili za koja saznaju na drugi na in (shodno lanu 213 stav 1.ZKP BiH te analognih lanova ZKP RS, BD I FBIH), odsono lica koja su dužna da pružaju zaštitu I pomo maloljetnim licima te da vrše nadzor, odgajanje I vaspitavanje maloljetnika a koji u okviru svog rada saznaju da je maloljetno lice žrtva seksualnog, fizi kog ili nekog drugog zlostavljanja (shodno lanu 213. stav 2. ZKP BIH odsono analognih lanova ZKP RS, FBIH I BD).
2. Prijave od strane gra ana(shodno lanu 214. ZKP BiH odsono analognih lanova ZKP RS , FBIH I BD)
3. Obavještenja ili izvještaja ovlaštenog službenog lica (shodno lanu 218 stav 2. i 3. te lana 219 stav 5. ZKP BiH odsono analognih lanova ZKP RS , FBIH I BD).
4. Na drugi na in.

3.1.1. Prijava od strane službenih i odgovornih lica koja imaju obavezu prijavljivanja krivičnog djela odnosno lica koja su dužna da pružaju zaštitu i pomoć maloljetnim licima

Kada je u pitanju prijavljivanje krivičnog djela od strane ovih lica, radi se o obavezi prijavljivanja koja postoji u svakom slučaju kada takva lica u okviru svojih redovnih poslova do u do saznanja da je izvršeno krivično djelo. Prema tome ne postoji diskreciono pravo tih lica da li će prijaviti krivično djelo za koja saznavaju u toku vršenja svojih redovnih dužnosti i poslova nego su takva lica u svakom slučaju saznanja dužna prijaviti krivično djelo, premda u slučaju ne prijavljivanja krivičnog djela od strane tih lica nužno ne proizvodi krivično pravno tretman i sankciju, odnosno ne prijavljivanje u takvom slučaju samo za sebe nije krivično djelo, izuzev kada Krivični zakon neprijavljuje takvog krivičnog djela predviđena samostalnim krivičnim djelom, a tako i za slučaj takvog neprijavlivanja nisu predviđene ni procesne sankcije.

Međutim, iako ne proizvodi nužno krivično pravno tretman i sankciju, ipak se radi o propuštanju službene dužnosti koja može biti sastavni dio elemenata nekog od krivičnih djela protiv službene dužnosti (uz postojanje ostalih elemenata djela), a isto tako može biti predmetom disciplinske odgovornosti.

U ovom slučaju radi se o licima koja zbog svog svojstva imaju pojam odgovornost u pogledu prijavljivanja krivičnih djela, jer se radi o licima koja takvo svojstvo imaju u javnim ustanovama, te zbog samog karaktera javnosti takve ustanove u kojoj nose određenu funkciju ili svojstvo nastaje i njihova pojam odgovornost za javni poredak odnosno obaveza prijavljivanja krivičnih djela.

Kada su u pitanju ova lica iz člana 213 stav 1. ZKP BiH odnosno analogni članovi ZKP RS, FBIH i BD, Zakon o krivičnom postupku ide dalje od proste obaveze prijavljivanja krivičnog djela, te im stavlja u obavezu (tretiraju ih kako je to već gore rečeno licima sa svojstvima službenih ili odgovornih lica u ustanovama koje su dio javnog poretka), da u takvim okolnostima takva lica imaju obavezu da preduzmu mjere kako bi se sa uvali tragovi krivičnog djela, predmeti na kojima je ili pomoć u kojih je učinjeno krivično djelo drugi dokazi i o tome bez odlaganja obavjestiti tužioca ili ovlašteno službeno lice.

Prema tome, pored proste obaveze prijavljivanja bez odlaganja, ova lica imaju obavezu prijavljivanja tragova krivičnog djela i dokaza, kao svojevrsnu obavezu pomoći tužiocu i ovlaštenim službenim licima, no, i pored toga, mora se reći da ova lica nemaju ovlaštenje za preduzimanje bilo koje istražne radnje.

Tako i zdravstveni radnici, nastavnici, vaspitači, roditelji, staratelji, usvojitelji i druge osobe koje su ovlaštene ili dužne da pružaju zaštitu i pomoć maloljetnim licima, da vrše nadzor, odgajanje i vaspitavanje maloljetnika, upravo zbog te svoje zaštitne uloge koju imaju prema maloljetnicima imaju i pojam odgovornost u odnosu na maloljetna lica te i za njih postoji obaveza prijavljivanja krivičnog djela, međutim ta njihova obaveza je vazana za maloljetnika kao žrtvu krivičnog djela.

3.1.2. *Prijave od strane građana*

Član 214. stav 1 ZKP BiH odnsono analogni članovi ZKP RS, FBIH I BD određuju pravo građanina na prijavljivanje krivičnih djela, dok odredbe člana 214. stav 2. ZKP BiH odnsono analognih članova ZKP RS, FBIH I BD konstitušu obavezu prijavljivanja krivičnih djela od strane građana, mada u tom slučaju zakonodavac koristi termin "svako".

Kada je u pitanju prijavljivanje krivičnih djela od strane građana, shodno navedenoj zakonskoj odredbi, građanu se ne može uskratiti pravo na prijavljivanje krivičnih djela, međutim ne može se ni konstituisati njegova obaveza na prijavljivanje krivičnih djela izuzev u slučajevima iz stava 2 istog člana kada neprijavlivanje krivičnih djela predstavlja krivično djelo.

U svakom slučaju kada građanin prijavljuje krivično djelo on tu prijavu, shodno odredbi člana 215. stav 1 ZKP BiH odnsono analognih članova ZKP RS, FBIH I BD, može podnijeti pismeno ili usmeno na zapisnik, i ta se prijava podnosi tužiocu, dok ovlaštena službena lica i sud koji zaprimaju prijavu građana dužni su primiti takvu prijavu i odmah je dostaviti tužiocu (shodno odredbi člana 215 stav 3 ZKP BiH odnsono analognih članova ZKP FBIH, RS I BD).

O prijemu usmene prijave sastavlja se zapisnik, odnsono službena zabilješka ukoliko je prijava saopštena telefonom.

3.1.3. *Šta sve mora da sadrži prijava?*

U pogledu sadržaja prijave Zakon o krivičnom postupku niti u jednoj svojoj odredbi ne određuje sadržaj takve prijave, niti sadržaj i podnošenje te prijave podvrgava nekim posebnim procesnim pravilima.

Razlog tome leži u činjenici što podnošenje prijave i sama prijava nije radnja i mjera koja se preduzima u krivičnom postupku, a koje istražne radnje i mjere u potpunosti reguliše Zakon o krivičnom postupku, niti je podnošenje prijave predviđeno kao radnja nekog od subjekata krivičnog postupka u krivičnom postupku, nego prijavu i njeno podnošenje Zakon o krivičnom postupku tretira kao jedan od izvora saznanja tužioca o eventualnim osnovima sumnje da je počinjeno krivično djelo, ne regulišu i njenu sadržinu i formu, upravo iz razloga što tu radnju (podnošenje prijave) kada je u pitanju njen podnosilac ne podvrgava nikakvim procesnim pravilima, regulišu i samo postupanje tužioca odnsono ovlaštenih službenih lica i suda situacijama kada zaprimaju prijavu građanina da je izvršeno krivično djelo.

Prema tome, radnje lica koje podnosi prijavu, te forma i sadržaj takve prijave nisu obuhvaćeni zakonom o krivičnom postupku, izuzev što iz same logike proizilazi da bi u sebi morala sadržavati određene podatke o određenom događaju, činjenici ili okolnosti koji bi mogli ukazivati da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo, uz prijavu takođe mogu biti dostavljeni i razni prilozi-dokumenti i sl koji suštinski predstavljaju sastavni dio prijave.

Shodno svemu navedenom, prijavom bi se moglo smatrati svako pismeno ili usmeno saopštenje tužiocu u namjeri ukazivanja na osnov sumnje da je izvršeno određeno krivi no djelo.

Prema tome, prijava ne mora nositi naslov «Prijava», niti mora ispuniti neku posebnu formu, no je bitno da njen sadržaj predstavlja obrađivanje tužiocu u namjeri ukazivanja na osnov sumnje da je izvršeno određeno krivi no djelo.

Anonimne prijave?

Kada su u pitanju prijave od strane građana, korisno je, mada nije nužno da iste budu potpisane niti na bilo koji drugi način identifikovane od strane podnosioca prijave, jer ukoliko iz sadržaja same prijave proizilazi osnov sumnje da je izvršeno krivi no djelo takva anonimna prijava može tužiocu biti dovoljan izvor saznanja za otvaranje istrage.

U slučajevima takvih anonimnih prijavi u slučaju donošenja naredbe o sprovođenju istrage, tužilac može preduzeti sve radnje i mjere kao i da je prijava podnesena od određene osobe, dok može u slučaju odluke da ne sprovede ili obustavi istragu, kada zakon o krivi nom postupku predviđa obavještenje podnosioca prijave, o tome obavjestiti anonimnog podnosioca putem oglasne ploče tužilaštva.

3.1.4. Obavještenja i izvještaji ovlaštenih službenih lica

U pogledu ovog saznanja tužioca o osnovima sumnje da je izvršeno krivi no djelo, moglo bi se reći da predstavlja najčešći i izvor saznanja tužioca o počinjenom krivi nom djelu.

Naime, ovlaštena službena lica preduzimaju određene operativne aktivnosti u okviru svojih redovnih poslova i radnih zadataka, te kao rezultat tih operativnih aktivnosti dolaze do saznanja o postojanju osnova sumnje da je izvršeno krivi no djelo usljed čega su shodno odredbama člana 218 ZKP BiH odnosno analognih članova ZKP BiH, obavezni da su dužna obavjestiti tužioca i pod njegovim nadzorom preduzeti potrebne mjere da se pronađe i inilac krivi nog djela, da se spriječi i skrivanje ili bjekstvo osumnjičenog ili saučesnika, da se otkriju ili saopštavaju tragovi krivi nog djela i predmeti koji mogu poslužiti kao dokazi, te da skupe sve informacije koje mogu biti korisne u krivi nom postupku. (*o pravima i ovlaštenjima ovlaštenih službenih lica i obavještanju tužioca te preduzimanju mjere u slučaju opasnosti od odlaganja, te nadzoru tužioca nad radom ovlaštenih službenih lica u ovim slučajevima vidi podmodul br 1 Uloga subjekata krivi nog postupka u istražnom postupku)

Nadalje Zakon o krivi nom postupku predviđa i koje su to radnje i mjere koje radi ispunjavanja zadataka iz člana 218 ZKP BiH odnosno analognih članova ZKP RS, FBIH i BD mogu preduzeti ovlaštena službena lica (član 219 ZKP BiH odnosno analogni članovi ZKP RS, FBIH i BD), pa tako radi izvršenja tih zadataka ovlaštena službena lica mogu:

- prikupljati potrebne izjave od osoba
- izvršiti potreban pregled prevoznih sredstava, putnika i prtljage

- ograničiti kretanje na određenom prostoru za vrijeme potrebno da se obavio određena radnja
- preduzeti potrebne mjere u vezi s utvrđivanjem identiteta osoba i predmeta
- raspisati potragu za osobom i stvarima za kojima se traga
- u prisustvu odgovorne osobe pretražiti određene objekte i prostorije državnih organa, javnih preduzeća i ustanova
- obaviti uvid u određenu njihovu dokumentaciju
- preduzeti druge potrebne mjere i radnje

Iz ovog je vidljivo da je izuzetno širok spektar aktivnosti ovlaštenih službenih lica koje mogu preduzeti pod nadzorom tužioca ukoliko postoji osnov sumnje da je izvršeno krivično djelo.

Prilikom preduzimanja tih aktivnosti očinjenicama i okolnostima koje su utvrđene pri preduzimanju pojedinih radnji, kao i predmetima koji su pronađeni ili oduzeti, ovlaštena službena lica sastavljaju zapisnik ili službenu zabilješku.

Takav zapisnik odnosno službena zabilješka imaju karakter dokaza u krivičnom postupku, pod uslovom da su navedene aktivnosti ovlaštenih službenih lica preduzimate na način shodno odredbama Zakona o krivičnom postupku.

Po preduzimanju navedenih aktivnosti, a na osnovu prikupljenih izvjava i dokaza koji su otkriveni, ovlaštena službena lica shodno odredbi člana 219 stav 5. ZKP BiH odnosno analognim članovima ZKP FBiH; RS i BD ovlaštena službena lica sastavljaju izvještaj koji podnose tužiocu.

Taj izvještaj, u situacijama kada je predviđeno obavješćavanje tužioca od strane ovlaštenih službenih lica bez odlaganja odnosno odmah po saznanju za postojanje osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo, suštinski i ne predstavlja inicijalni izvor saznanja tužioca o krivičnom djelu, jer je o djelu obavješćen odmah prije sastavljanja takvog izvještaja, pa izvještaj u takvim situacijama tužiocu predstavlja izvor saznanja o sumiranom i u izvještaju koncentrisanim rezultatima preduzetih radnji ovlaštenih službenih lica.

Međutim u situacijama kada je obaveza obavješćavanja tužioca o postojanju osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo od strane ovlaštenih službenih lica prologirana na 3(ZKP RS) odnosno 7(ZKP BiH; FBiH i BD) dana*(vidi podmodul br. 1), u tim slučajevima ovakav izvještaj uobičajeno predstavlja inicijalni izvor saznanja tužioca o krivičnom djelu.

Uz ovaj izvještaj dostavljaju se skice, fotografije, pribavljeni izvještaji, spisi o preduzetim radnjama i mjerama, službene zabilježke, izvjava i drugi materijali koji mogu biti korisni za uspješno vođenje postupka, uključujući sve činjenice i dokaze koji idu u korist osumnjičenom.

U ovim situacijama tužilac na osnovu takvog izvještaja procjenjuje stanje stvari (stanje injenica i dokaza i obavještenja) te u skladu sa takvom procjenom ocjenjuje osnovanost vo enja istrage, procjenjuje dokazni kvalitet dostavljenog materijala i njegov zna aj, po potrebi vrši dalje planiranje istrage ili neposredno sam preduzima pojedine istražne radnje a sve u cilju okon anja istrage.

Ako nakon podnošenja ovakvog izvještaja ovlašteno službeno lice sazna za nove injenice ,dokaze ili tragove krivi nog djela, dužno je prikupljati potrebna obavještenja i izvještaj o tome kao dopunu prethodnog izvještaja odmah predati tužiocu.

Prema tome, predajom izvještaja tužiocu aktivnost ovlaštenog službenog lica ne prestaje , nego ono nastavlja obavljati svoje operativne aktivnosti (ili istražne aktivnosti po daljim uputama ili naredbama tužioca), te ukoliko u okviru tih aktivnosti do e do saznanja o nekim novim relevantnim injenicama, tragovima ili dokazima dužno je o tome prikupiti potrebna obavještenja i o tome dodatno izvjestiti tužioca.

3.1.4.1.Primjer (obrazac) izvještaja ovlaštenog službenog lica tužiocu (protiv poznatih izvršilaca).

Naziv organa

Protokolni broj

Datum

NAZIV TUŽILAŠTVA

Na osnovu člana 219. stav 5 Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske , podnosimo sljedeće i:

IZVJEŠTAJ

O postojanju osnovane sumnje

Za:

1. M.G generalije....
2. K.H. generalije...
3. G.M Generalije...
4. N.B generalije...
5. F.S generalije

Da su:

Prvo do četvrto osumnjičeni su kao odgovorna lica u JP «X» u toku aprila 2000.godine zajednički i po prethodnom dogovoru dogovorili i izvršili bespravno sječenje u trupaca jasena u količini od 82,23m³vlasništvo istog preduzeća, te navedenu količinu drvnih sortimenata odvezli na mehaničko postrojenje za prorez (cirkular) a onda ispilanu gra u podijelili na jednake dijelove, čime su si pribavili korist u iznosu 25.000KM, a za koji iznos je oštećeno navedeno preduzeće.

Peto osumnjičeni je kao službeno lice (šumar) zajedno sa K.L i MG da vrše sječenje u navedenih stabala te znaju i da isti rade po nalogu prvog do četvrto osumnjičenog, po nalogu prvoosumnjičenog povodom navedenog događaja podnio prijavu protiv nepoznatog izvršioca te posjećenog stabla razdužio kroz knjigu šumskih šteta, iako je bio svjestan da usljed toga može nastupiti velika imovinska šteta po JP«X» , pa je takva šteta i nastupila.

Po naredbi okružnog tužilaštva Banjaluka, prilikom vršenja vještačenja, vještak šumarske struke F.K, obilazio je teren na području J.P «X» i to RJ «A» GJ «B» te je u 67 odjelu navedenog GJ «B» zatekao gore opisana bespravno posjećenog stabla. O toj

injenici odmah je obavjestio ovlštena lužbea lica dana , koja su odmah po prijemu tog obavještenja izašla na lice mjesta, izvršila obezbje enje lica mjesta , te o istom odmah obavjestila tužioca, koji im je dao nalog da odmah zapo nu sa vršenjem uvi aja.

Tokom vršenja uvi aja prona eni su i locirani , a zatim obezbje eni a zatim fotografisani mikro tragovi krivi nog djela (mulažirani tragovi cipela te opušak cigarete u na mjestu posje enih stabala), koji su spakovani u poseban omot ozna en oznakom «d1».

Tokom uvi aja tako e je konstatovano da je posje eno ukupno 33 stabla jasena koji su uredno ozna eni oznakom eki a «ŠK-34».

Lice mjesta je fotografisano te je sa injena skica lica mjesta , t ista sa fotodokumentacijom ini prilog ovog izvještaja.

Nakon obavljenog uvi aja, ovlaštena službena lica su u skladu sa odredbom lana 218 stav 3 ZKP izvršili :

- pregled relevantne dokumentacije JP «X»
- uzeli izjave od lica u svojstvu svjedoka K.L, generalije..., M.G...generalije, , G.V.generalije te H.L.generalije.
- uzeli izjave od u prethodnom tesktu navedenih osumnji enih, na na in predvi en lanom 219. ZKP
- vješta enje po vještaku šumarske struke

Pregledom relevantne dokumentacije utvr eno je da u J.P «X» nikada nije podnešena prijava protiv poznatih ili nepoznatih po inilaca povodom navedenog doga aja, iako se doga aj nedvojbeno desio u vrijeme dok je upravnik R.J.»A» bio prvoosumnji eni.

Iz iskaza lica koja su saslušana u svojstvu svjedoka, te iskaza prvoosumnji enog proizilazi da se prvoosumnji eni kao upravnik R.J «A» po etkom maja 2000 godine dogovorio sa drugoosumnji enim tehni kim rukovodiocem iste RJ, tre eosumnji enim poslovno om za uzgoj i zaštitu iste RJ i etvrtoosumnji enim poslovno om otrpme iste RJ, da izvrše bespravnu sje u stabala jasena, te da posje enu drvnu masu nakon prorezivanja podijele na jednke dijelove.

Tokom mjeseca maja, prvoosumnji eni i etvrtoosumnji eni upu uju sjeka e(svjedoke) K:L i M.G da izvrše sje u navedenih stabala i sa njima odlazi i tre eosumnji eni. Navedeni sjeka i su sje u izvršili za dva do tri dana. Tokom sje e iste sjeka e je obilazio i šumar (osumnji eni)F.S, koji ih je upozoravao dato ne smiju raditi, na što su mu sjeka i rekli da se za to obrati njihovim šefovima (prvo do šetvrto osumnji enima).

Nakon izvršene sje e, na lice mjesta su došli prvoosumnji eni i tre eosumnji eni i premjerili porušene trupce.

Izvla enje trupaca izvršeno je traktorima vlasništvo (svjedok) G.V , i isti su odvezeni kamionom vlasništvo svjedoka H.L , na unaprijed prpremljeni cirkular koji se nalazio na lokaciji u uliciu H.G br. 34, vlasništvo drugoosumnji enog.

Šumar(osumnji eni)F.S je pitao upravnika prvoosumnjip enog , šte e raditi po

navedenom događaju, što je isti i u inio iredao je svom pretpostavljenom drugoosumnji enom, koji istu nije procesuirao.

Šumar (osumnji eni) F.S je posje enu drvnu masu razdužio kroz knjigu šumskih šteta.

Prema nalazu i mišljenju vještaka šumarske struke F.K vrijednost navedenih poje enih trupaca iznosi 25.000KM.

NA osnovu navedenog smatramo da postoji osnov sumnje da su osumnji eni od 1 do 4 kao saizvršiooci po inili krivi no djelo zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja iz lana 347. stav 3. KZRS.

Dok je peto osumnji eni po inio krivi no djelo po inio krivi no djelo nesavjestan rad u službi iz lana 354 stav 1 KZRS

Prilozi:

- Zapisnik o uvi aju (sa fotodokumentacijom i skicom lica mjesta)
- Nalaz i mišljenje vještaka šumarske struke F.K
- Zapisnik o uzimanju izjave od osumnji enog M.G
- Zapisnik o uzimanju izjave od osumnji enog K.H
- Zapisnik o uzimanju izjave od osumnji enog G.M
- Zapisnik o uzimanju izjave od osumnji enog N.B
- Zapisnik o uzimanju izjave od osumnji enog F.S
- Zapisnik o uzimanju izjave od lica K.L
- Zapisnik o uzimanju izjave od lica M.G
- Zapisnik o uzimanju izjave od lica G.V
- Zapisnik o uzimanju izjave od lica H.L
- Rješenja o rasporedu radnika za osumnji ene 5x
- Izvod izn KE za osumnji ene 5x

Potpis podnosioca prijave

4. OTVARANJE ISTRAGE

Ukoliko tužlac procjeni da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivi no djelo tada on shodno odredbi člana 216 stav 1. Zakona o krivi nom postupku BiH odnosno analognih članova ZKP RS, FBIH i BD, naređuje sprovo enje istrage, odnosno shodno odredbi člana 216 stav 2 ZKP BiH odnosno analognih članova ZKP RS, FBIH i BD donosi naredbu o sprovo enju istrage*(*više o osnovu i otvaranju istrage , te ravnom karakteru naredbe o sprovo enju istrage vidi u podmodulu br. 1 Uloga subjekata krivi nog postupka u istražnom postupku)

Naredba o sprovo enju istrage suštinski predstavlja sa jedne strane odluku tužioca o postojanju osnova sumnje da je izvršeno krivi no djelo, dok sa druge strane predstavlja svojestveno planiranje istrage i osmišljavanje istražne strategije i taktike.

Shodno odredbi člana 216 stav 2 Zakona o krivi nom postupku BiH odnosno analognih članova ZKP RS, FBIH i BD o sprovo enju istrage donosi se naredba koja sadrži:

- podatke o učiniocu krivi nog djela ukoliko su poznati
- opis djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja krivi nog djela
- zakonski naziv krivi nog djela
- okolnosti koje potvrđuju osnove sumnje za sprovo enje istrage
- postojeće dokaze
- okolnosti koje treba istražiti
- istražne radnje koje treba preduzeti

4.1. Podaci o učiniocu krivičnog djela

Kada su u pitanju podaci o učiniocu krivi nog djela ova odredba zakona o krivi nom postupku je sasvim jasna, te jasno ukazuje da se istraga može sprovesti i protiv nepoznatog učioca, odnosno da se i naredba o sprovo enju istrage može odnositi na nepoznatog učioca.

Prilikom sprovo enja istrage u ovim slučajevima, predmet istraživanja je izme u ostalog i rasvjetljavanje učioca krivi nog djela.

4.2. Opis djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja krivičnog djela

Kada je u pitanju opis djela iz kojeg proizilaze obilježja krivi nog djela, a s obzirom na najniži stepen saznanja o krivi nom djelu i učiniocu u ovoj fazi postupka izražen kao «osnov sumnje» ovaj opis krivi nog djela ne mora sadržavati sve one elemente

kakve bi morao sadržavati opis djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja krivi nog djela u optužnici* (* Više o opisu djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja krivi nog djela u naredbi za sprovo enje istrage vidi u podmodulu br. 1 Uloga subjekata krivi nog postupka u istražnom postupku.)

Na ovom mjestu bitno je re i da je opis djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja krivi nog djela u naredbi za sprovo enje istrage podložan promjenama , dopunama i prilago avanju novo otkrivenim injenicama i okolnostima u toku istrage.

Prema tome, taj opis djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja krivi nog djela u naredbi za sprovo enje istrage predstavlja inicijalni opis doga aja iz kojeg proizilazi da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivi no djelo.

Tužilac u toku istrage može mijenjati opise djela, proširuju i ili dopunjuju i naredbu o sprovo enju istrage, što zna i da na kraju istrage taj opis djela može biti znatno razli it od opisa djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja krivi nog djela u optužnici kao svojevrsnom rezultatu istrage iako treba naglasiti da bi nareda o sprovo enju istrage i optužnica moraju za podlogu imati isti doga aj koji je bio predmetom istraživanja.

4.3. Zakonski naziv krivičnog djela

Kada je u pitanju zakonski naziv krivi nog djela, radi se o pravnoj ocjeni n(pravnoj kvalifikaciji) djela iz kojeg proizilaze obilježja krivi nog djela od strane tužioca.

Ova pravna ocjena djela od strane tužioca, ima svoj zna aj kako zbog rokove zastare, tako i za druge pravne posljedice koje vu e pravna kvalifikacija djela, kao što je nadležnost suda(prilikom zahtjevanja odre enih sudskih naredbi i odobrenja i sl.).

Me utim, treba opet naglasiti, da se u ovoj fazi radi o relativno niskom stepenu spoznaje o krivi nom djelu i u iniocu, tako da ta pravna ocjena djela od strane tužioca predstavlja inicijalnu pravnu ocjenu potrebnu za sprovo enje istrage, a nikako obavezuju u pravnu kvalifikaciju koje se tužilac mora držati tokom itave istrage i prilikom kon anja istrage i eventualnog podizanja optužnice.

Tužlac ovu pravnu kvalifikaciju krivi nog djela može mijenjati tokom istrage, u zavisnosti od utvr enih injenica i okolnosti tokom istrage.

Prema tome, pravna kvalifikacija krivi nog djela može biti razli ita u naredbi za sprovo enje istrage i optužnici koja suštinski predstavlja rezultat istražnog postupka.

Shodno svemu po etna pravna kvalifikacija krivi nog djela koje je bilo predmetom istražnog postupka ne veže tužioca u pogledu eventualnog optuženja.

U vezi sa ovim mogu se pojaviti odre ene dileme:

Hipotetički predmet:

Tužilac je donio naredbu za sprovo enje istrage protiv lica X za krivi no djelo teške tjelesne povrede lica Y iz lana 156 stav 2 Krivi nog zakona Republike Srpske za koje je zaprije ena kazna zatvora od jedne do osam godina. S obzirom na ovu pravnu kvalifikaciju i zaprije enu kaznu tužilac je tokom istrage zatražio i dobio naredbu za

pretresanje kuće osumnjičenog lica X od osnovnog suda kao nadležnog suda po ovakvoj pravnoj kvalifikaciji krivih djela.

Nakon obavljenog pretresa, u kući osumnjičenog pronađeni su predmeti i planovi da se lice Y ubije radi koristoljublja.

Nakon sprovedene istrage tužilac podiže optužnicu protiv lica X zbog krivih djela teškog ubistva u pokušaju iz člana 149 stav 1 tačka b u vezi sa članom 20 KZ RS.

Pitanje-dilema

Da li su dokazi pribavljeni istražnim radnjama pretresanja koje je naredio osnovni sud zakoniti?

[(Isječci) sudske prakse]

Naime, ovdje je činjenica da je pretresanje, naredio sud koji nije nadležan za suđenje u prvom stepenu po pravnoj kvalifikaciji po podignutoj optužnici, pa se zbog toga može pojaviti dilema da li su dokazi pribavljeni na takav način zakoniti ili ne.

Odgovor na ovo pitanje proizilazi iz samog smisla sudske intervencije prilikom preduzimanja pojedinih istražnih radnji kojima se zadire u neka od prava i sloboda građana.

U predmetnom slučaju osnovni sud je u fazi postupka kada se još nije znalo za činjenice i okolnosti odnosno dokaze, koji su doveli do drugačije pravne kvalifikacije djela donio naredbu za pretresanje, a na osnovu zahtjeva tužioca nalaze i da je takav zahtjev tužioca opravdan.

Prema tome narušavanje privatnosti osumnjičenog provedeno je zakonito i pod sudskom kontrolom, što daje dovoljnu procesnu garanciju osumnjičenom u smislu oštovanja njegovog prava na odbranu.

Prema tome, dokazi koji su nađeni prilikom takvog pretresanja, su dokazi koji su pribavljeni na zakonit način bez obzira što sud nadležan za suđenje po optužnici nije sud koji je izdao naredbu za pretresanje, jer je suštinski obezbjeđena zaštita prava osumnjičenog u krivim postupku, jer pravna kvalifikacija krivih djela tokom istrage, kako je to već rečeno nije obavezujuća kako za tužioca tako ni za sud.

Naime, dokazi nađeni prilikom pretresanja koji su doveli do promjene pravne kvalifikacije, su dokazi za koje sud nije mogao unaprijed znati prilikom izdavanja naredbe za pretresanje, nego su oni rezultat zakonito sprovedene istražne radnje, i kao takvi se mogu koristiti kao dokazi prilikom suđenja na sudu nadležnom po novoj pravnoj kvalifikaciji.

Prema tome, nema dileme da bi u gore navedenoj situaciji, dokazi pronađeni na ovaj način bili zakoniti.

4.4. Okolnosti koje potvrđuju osnove sumnje za sprovođenje istrage i postojeći dokazi

Ovaj dio naredbe za sporvo enje istrage predstavlja sa jedne strane zaštitu od neosnovanog vo enja istrage, dok sa druge strane predstavlja po etnu fazu planiranja i razrade istražne strategije, jer predstavlja sublimiranje i koncentraciju injenica i dokaza kojima se potvr uju osnovi sumnje da je izvršeno krivi no djelo , što dovodi do analize istih na osnovu koje analize tužilac percipira stanje predmeta i vrši ocjenu koje okolnosti je u istrazi potrebno isražiti i koje istražne radnje sporvesti da bi se potpuno razjesnilo injeni no stanje odnosno doga aj koji predstavlja predmet istrage, a koje e dovesti ili do obustave istrage, ili do orerastanja osnova sumnje u novu kvalitetu spoznaje osnovanu sumnju, potrebnu za podizanje optužnice.

Kada je u pitanju ovaj dio naredbe o sprovo enju istrage, on još jednom naglašava izvorno tužila ko ovlaštenje za sporvo enje istrage, jer je tužilac taj koji u naredbi isti e kojim oklnostima i dokazima daje zna aj u smislu ostojanja osnova sumnje da je izvršeno krivi no djelo odnosno osnov sumnje da je odre eneo lice po inilo odre eno krivi no djelo.

Prema tome, tužilac može donijeti druga iji zaklju ak o zna aju pojedinih injenica i okolnosti ili dokaza u u smislu potvr ivanja osnova sumnje, u odnosu na ovlašteno službeno lice, i njegova odluka je u tom pogledu obavezuju a za ovlašteno službeno lice, koje u slu aju da tužilac procijeni da injenice i okolnosti koje isti e ovlašteno službeno lice ne potvr uju osnove sumnje i shodno tome odlu i da se ne e sporvesti istraga, može podnijeti pritužbu uredu glavnog tužioca, a nkako zanemariti ovakvu odluku tužioca.

Naravno ovakva odluka tužioca , ne spre ava ovlašteno službeno lice da i dalje preduzima mjere i radnje operativnog karaktera te u slu aju otkrivanja nekih novih iunjenica i okolnosti odnosno dokaza o tome da ipak ostoje osnovi sumnje o tome može obavjestiti tužioca.

4.5. Okolnosti koje treba istražiti i istražne radnje koje treba preduzeti

Ovaj dio naredbe za sprovo enje istrage , predstavlja suštinsko planiranje istrage i razradu istražne strategije i taktike.

U vezi sa planiranjem istrage, treba re i da se prilikom donošenja naredbe o sprovo enju istrage radi o inicijalnom planiranju istrage, a kako je istraga dinami ka I dijalekti ka aktivnost tužioca , ono se sprovodi tokom itave istrage, prilago avaju i istragu novonastalim momentima i situacijama u istrazi*(Više o laniranju istrage vidi u podmodulu br. 1 Uloga subjekata krivi og postupka u istražnom postupku)

4.6. Primjer (obrazac) naredbe o sprovođenju istrage (protiv određenog osumnjičenog)

NAZIV TUŽILAŠTVA

Protokolni broj

Datum:

Na osnovu člana 43 i 216 stav 1 i 2 Zakona o krivičnom postupku donosim sljedeću

N A R E D B U O sprovođenju istrage

Protiv

M.M generalije.... -----(*podaci o učiniocu krivičnog djela*)

Zbog postojanja osnovane sumnje da je:

Dana 02.02.2005.godine u periodu od 02,00 do 05,00h , na parkingu kafe bara "X" koji se nalazi u ulici " RR" br. 5 u Prijedoru , hicima iz vatrenog oružja lišio života oštećenog "B:B", nanijevši mu dvije prostorene rane u predjelu usne šupljine, usljed čega je nastupila smrt oštećenog "B.B".-----(*opis djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja krivičnog djela*)

ime bi počinio krivično djelo ubistva iz člana 148 stav 1. Krivičnog zakona Republike Srpske-----(*zakonski naziv krivičnog djela*)

Okolnosti koje potvrđuju osnove sumnje i postojeći dokazi

Osnovu sumnje da je osumnjičeni M.M počinio krivično djelo koje mu se stavlja na teret ovom naredbom, potvrđuju zapisnik o uviđaju iz kojeg je vidljivo da je leš oštećenog B.B. uočen na parkingu kafe bara "X" koji se nalazi u ulici " RR" br. 5 u Prijedoru u 05,30 h , te da se radi o nasilnoj smrti usljed djelovanja određenog vatrenog oružja te iz kojeg je vidljivo da su na licu mjesta pronađene 3 kugle najvjerovatnije pištoljske municije , službene zabilješke ovlaštenih službenih lica N.M. I BD od 02.02.2005.godine koja su ranijim operativnim radom utvrdila da između osumnjičenog M.M. i oštećenog B.B. već mjesec dana traje konstantni konflikt zbog neizmirenih razlika povodom ortodoksnih odnosa u vlasništvu nad kafe barom "X", izjave lica N.G: koje je dana 02. 02. 2005 godine, oko 01,50-02,00 časova vidjelo osumnjičeno M.M. da vidno ljut i uzbudjen izlazi iz kafe bara "X" prema parkingu istog kafe bara, sa

pištoljem u ruci, nakon čega se ubrzo ulla jaka galama na parkingu a nakon nje i više pucnjeva, Izvještaja o lišenju slobode osumnji enog i pretresanju osumnji enog, prilikom kojeg je su kod osumnji enog prona en pištolj marke CZ 7,65mm sa izbrisanim fabri kim brojem te patike sa vidljivim tragovima krvi, te službene zabilješke ovlaštenog službenog lica NN I GV, iz koje proizilazi da je prilikom oduzimanja gore navedenog pištolja, ovlaštena službena lica osjetila smrad spaljenog baruta iz cijevi pištolja oduzetog pištolja.

Okolnosti koje treba istražiti i istražne radnje koje treba preduzeti

U istrazi je potrebno utvrditi sljede e injenice okolnosti:

PRVA FAZA

1. Ta no vrijeme i uzrok smrti ošte enog B.B
2. Ta an položaj ošte enog u trenutku pogotka
3. Ta an položaj sa kojeg je izvršeno opaljenje iz vatrenog oružja prema ošte enom odnosno udaljenost sa koje je izvršeno opaljenje, te utvrditi ta an broj hitaca sa kojima je pogo en ošte eni i njihovu lokaciju.
4. Analizirati mulažirani otisak obu e , prona en oko leša ošte enog, te utvrditi vrstu i model obu e sa individualnim karakteristikama, te veli inu obu e, te utvrditi da li takvu obu u posjeduje osumnji eni, te u tom slu aju istu komparirati po opštim i individualnim karakterisitikama.
5. Prema prona enim mikrotragovima (aurama) , prema opštim i individualnim karakteristikama identifikovati oružje iz kojeg je izvršeno ubistvo, te utvrditi da li osumnji eni posjeduje ili mu je dostupno takvo oružje, te izvršiti njihovu komparaciju po opštim i individualnim karakterisitikama.
6. Utvrditi nespornu krvnu grupu i DNK ošte enog I osumnji enog, te izvršiti komparaciju krvne grupe I DNK ošte enog sa krvlju prona enoj na patikama osumnji enog.
7. Kretanje osumnji enog dana 02.02.2005.godine u vremenu 01,50 do 06,00h
8. Utvrditi sa kojim sve oružjem raspolaže i sa kojim bi mogao raspolagati osumnji eni
9. Utvrditi prirodu i karakter odnosa izme u osumnji enog M.M i ošte enog B.B, te njihove ranije odnose, te eventualni motiv osumnji enog.
10. Utvrditi okolnosti koje se odnose na li ne prilike i imovno stanje osumnji enog.

DRUGA FAZA

11. Nakon analize i ocjene rezultata prve faze istrage, istražiti sve druge činjenice i okolnosti za kojima se ukaže potreba.

Istražne radnje koje treba preduzeti:

1. Obdukciju leša i sudsko-medicinsko vještačenje
2. Utvrditi koje sve prostorije i koji automobile koristi osumnjičeni
3. Izvršiti pretresanje stana i drugih prostorija i automobila osumnjičenog
4. Balističko vještačenje
5. Kriminalističko-tehnički pregled i analizu pronađenih mikrotragova te sva potrebna vještačenja
6. Utvrditi i ispitati sva lica koja bi mogla imati relevantna saznanja o krivičnom djelu, ili odnosima između osumnjičenog i oštećenog, a posebno G.G konobara u Kafe Baru X, te H.B koji je cijelu noć radio na obezbježenju ulaska i izlaska iz kafe bara X, te N.J radnika obezbježenja t robe kuće Vik preko puta lica mjesta krivičnog djela tokom noći i dana 01/02 .02.2005.godine.
7. Preduzeti sve druge istražne radnje koje se radi utvrđivanja gore navedenih činjenica i okolnosti pokazuju potrebnim.

Podjela zadataka:

1. Tačka 1. vještak sudske medicine Dr. BH iz Banjaluke – izdati naredbu
2. Tačka 2. i 3. OSL CJB Banjaluka NG i PZ
3. Tačka 4. Vještak balističar Dipl. Ing. T.Z iz Banjaluke
4. Tačka 5. KTC Banjaluka te drugi institucije po potrebi
5. Tačka 6. OSL. HV. I GR.

Sve radnje, lica zadužena sa ovom naredbom će preduzimati bez odlaganja, te o njihovom toku i rezultatima redovno obavještavati ovog tužioca.

TUŽILAC

potpis

Ukoliko u ovakvom hipoteti kom predmetu osumnji eni ne bi bio poznat, kao što je to u naprijed navedenom slu aju, naredba o sprovo enju istrage bi se donijela protiv nepoznatog izvršioca, te u tom smislu bi se i prilagodila.

5. NEOTVARANJE ISTRAGE

Ilanom 216. stav 3 ZKPBIH, odnsono analognim lanovima ZKP RS; FBIH i BD regulisana je situacija koja odre uje kada tužilac ne e narediti sprovo enje istrage, dok su lanom 216. stav 4. ZKP BIH odnosno analognim lanovima ZKP RS, FBIH i BD odre ene obaveze tužioca u takvom slu aju te pravima ošte enog odnsono podnosioca prijave u takvom slu aju.

Naime, odredbom lana 216 stav 3. ZKP BIH (odredbe u ostalim zakonima su identit ne) predvi eno je:

« Tužitelj neće narediti sprovođenje istrage ako je iz prijave i pratećih spisa očigledno da prijavljeno djelo nije krivično djelo, ako ne postoje osnovi sumnje da je prijavljena osoba učinila krivično djelo, ako jenastupila zastarjelost krivičnog gonjenja ili je djelo obuhvaćeno amnestijom ili pomilovanjem ili ako postoje druge okolnosti koje isključuju krivično gonjenje.»

Iz sadržaja ove odredbe proizilazi da tužilac ne e narediti sporvo enje istrage kada ne postoji osnov istrage bilo da djelo koje se prijavljuje nije krivi no djelo bilo da ne postoje osnovi sumnje da je prijavljena osoba u inila krivi no djelo.

Iz sadržaja ove odredbe proizilazi tako e da se ona odnosi na situacije kada se krivi no djelo prijavljuje od strane lica koja imaju obavezu prijavljivanja ili od strane gra ana.

Me utim, i u slu ajevima u kojima ovlaštena službena lica obavjeste tužioca da postoji osnov sumnje da je izvršeno krivi no djelo , ili da je odre eno lice u inilo odre eno krivi no djelo, tužilac tako e može procjeniti da djelo o kojem je obavješten od strane ovlaštenih službenih lica ne predstavlja krivi no djelo, odnosno da ne postoji osnov sumnje da je odre eno lice u inilo odre eno krivi no djelo, te u skladu sa svojim pravom nadzora nad zakonitoš u rada ovlaštenih službenih lica, i spre avanju neosnovanog vo enju krivi nih istraga protiv gra ana može :

- Ukoliko smatra da djelo nije krivi no djelo, tužilac može obavjesiti ovlaštena službena lica da se u slu aju za koji je obavješten ne sti u osnovi za vo enje istrage odnosno donijeti naredbu da se ne e sprovesti istraga.
- Ukoliko smatra da postoji osnov sumnje da je izvršeno krivi no djelo , ali ne postoji osnov sumnje da je osoba za koju je od OSL obavješten izvršila navedeno krivi no djelo, tada tužilac može narediti ovlaštenim službenim licima da nastave istragu po osnovu krivi nog djela u cilju utvr ivanja njegovog izvršioca i ostalih relevantnih okolnosti, ne tretiraju i lice o kojem su ga obavjestili kao osumnji enog. Naravno u tom slu aju ne radi se o kana noj odluci tužioca nego odluci na bazi renutnog stanja stvari, pa se tako može desiti

da kasnijom istragom to lice dobije status osumnji enog u onom trenutku u kojem tužilac procjeni da postoje osnovi sumnje da je izvršilac predmetenog krivi nog djela.

Ovakve odluke tužioca, kao izvornog nosioca istražnih ovlaštenja koji ostvaruje nadzor nad zakonitoš u rada ovlaštenih službenih lica , obavezuju e su za ovlaštena službena lica.

Naime, dužnost i ovlaštenje zužioca da vrši nadzor nad radom ovlaštenih službenih lica odnosi se na nadzor nad zakonitoš u rada ovlaštenih službenih lica.

Ova zakonitost rada ovlaštenih službenih lica mora biti obezbje ena ve od samog po etka istrage odnsono od njenog zakonitog otvaranja od strane ovlaštenih službenih lica, jer bi u svakom drugom slu aju tužio ev nadzor nad radom ovlaštenih službenih lica u nezakonito otvorenom istražnom postupku, odnosno u postupku za ije otvaranje nisu bili ste eni pravni osnovi , bio potpuno besmislen.

Prema tome, tužilac mora voditi ra una o tome, da gra ani ne budu bez valjanog osnova stavljeni pod mehanizme istražnog postupka, i u tom smislu mora voditi i nadzor nad radom ovlaštenih službenih lica.

Prema tome tužilac ne e narediti sprovo enje istrage onda kada smatra da prijavljeno djelo nije krivi no djelo, kada ne postoje osnovi sumnje da je prijavljeno lice u inilo krivi no djelo, ili kada postoje okolnosti koje spre avaju krivi no gonjenje(zastara, amnestija, pomilovanje ili druge okolnosti recimo imunitetet itd.).

5.1. Forma odluke o nesprovođenju istrage

U gore navedenoj odredbi Zakon o krivi nom postupku nije predvidio posebnu formu u kojoj tužilac odlu uje o nesprovo enju istrage.

Naime u odredbi lana 216 stav 4. ZKP BiH odnosno analognih lanova istaknuto je samo da že tužilac o nesporvo enju istrage obavjestiti ošte enog odnosno podnosioca prijave.

Prema tome, suprotno slu aju otvaranja istrage kada zakonodavac propisuje formu takve odluke (naredbu o sprovo enju istrage) i njen sadržaj, u slu aju odluke da se neže sprovesti istraga, tužilac o tome samo obavještava ošte enog odnsono podnsoioca prijave.

Razlog tome leži u injenici da u slu aju da tužilac odlu i da se ne e sprovesti istraga, tada krivi ni postupak i ne po inje, pa shodno tome forma takve odluke i ne može biti propisana Zakonom o krivi nom postupku.

Odnosno, ne može se tražiti primjena normi krivi nog procesnog prava u slu ajevima u kojima nema krivi nog postupka, kao što je to slu aj sa odlukom o nesprovo enju istrage u kojima nema krivi nog postupka.

Me utim dosadašnja praksa tužilaštava u BiH je različita, tako da pojedina tužilaštva o nesprovođenju istrage donose rješenje ili naredbu, a i slušaju donošenja naredbi tužilaštva je praksa različita tako da pojedina tužilaštva donose «naredbu da se ne sprovede istraga», dok pojedina tužilaštva donose «naredbu da se ne narediti sprovođenje istrage».

Osnov za donošenje ovakvih tužilačkih akata nalazi se u odredbi člana 74 stav 1. i 2. ZKP RS odnosno analognih članova ZKP BiH; FBIH i BD, prema kojem se u krivičnom postupku odluke donose u obliku presude, rješenja i naredbe (stav 1.), te da presudu donosi samo sud, a rješenje i naredbu i drugi organi koji učestvuju u krivičnom postupku.

Me utim, kao što je naprijed navedeno u slušaju nesprovođenja istrage, nema krivičnog postupka, koji služi kao osnova za donošenje rješenja i naredbi, pa prema tome u ovoj situaciji je neprimjenjiv član 74 stav 2 ZKP RS odnosno analognih članova ZKP BiH, FBIH i BD.

Nadalje, ovdje se ne radi ni o upravnom postupku, niti bi se u tom slušaju mogla primijeniti norme koje regulišu upravni postupak, jer prijava tužiocu ne predstavlja zahtjev kojim se pokreće upravni postupak, sve zbog razloga što krivično gonjenje predstavlja javno pravno ovlaštenje tužioca koje on preuzima u skladu sa načelom zakonitosti, te se prijava u tom smislu ima samo posmatrati kao inicijativa za pokretanje krivičnog postupka, odnosno inicijativa za krivično gonjenje.

Nadalje, povodom takve prijave ne provodi se postupak koji bi rezultirao određenim upravnim aktom u formi rješenja, nego tužilac iz sadržaja same prijave, cijeni postoji li osnov za otvaranje istrage bez nekakvog posebnog prethodnog postupka.

Prema tome, proizilazi da zakonodavac niim nije formalizovao odluku o nesprovođenju istrage, pa je shodno tome dovoljno da tužilac u tužilačkom spisu službenom zabiljškomo konstatuje da se po određenoj prijavi ne sprovede istraga uz navođenje razloga, te da o tome obavjesti oštećenog i podnosioca prijave.

5.2. Obaveze tužioca u slučaju nesprovođenja istrage i prava oštećenog odnosno podnosioca prijave

Odredbom člana 216. stav 4 ZKP BiH odnosno analognih članova ZKP RS, FBIH i BD, propisane su obaveze tužioca u slušaju nesprovođenja istrage, pa je tako navedenom odredbom propisano:

« O nesprovođenju istrage, kao i razlozima za to, tužilac će obavjestiti oštećenog i podnosioca prijave u roku od tri dana. Oštećeni i podnosilac prijave imaju pravo podnijeti pritužbu u roku od osam dana uredu tužioca. »

Ovom odredbom jasno je regulisana obaveza tužioca da o nesprovođenju istrage obavjesti oštećenog i podnosioca prijave, te da u toj obavjesti istakne razloge za svoju odluku, kako bi sa istom odlukom razlozima upoznao oštećenog i podnosioca prijave,

koji u slučaju neslaganja sa ovakvom odlukom tužioca imaju pravo podnijeti pritužbu uredu tužioca, kako bi se takva odluka tužioca provjerila i na taj način spriječila svaka eventualna samovolja tužioca.

Rokovi za podnošenje pritužbe su prekluzivni, premda s obzirom na načelo zakonitosti kojim se mora rukovoditi tužilac pri odlučivanju da li će preduzeti krivično gonjenje ili ne, i u slučaju propuštanja roka ukoliko oštećeni ili podnosilac prijave predstave činjenice i okolnosti usljed kojih bi se u skladu s načelom zakonitosti moralo preduzeti krivično gonjenje, ta prekluzivnost dobija prilično relativan značaj, jer tužilac može i bez prijave otvoriti istragu ukoliko smatra da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo.

Prema tome, načelo zakonitosti krivičnog gonjenja kojim se rukovodi tužilac, ima prioritet u odnosu na prekluzivnost navedenog roka za podnošenje pritužbe uredu tužioca.

Ovom odredbom takođe nije predviđena procedure niti forma odluke ureda tužioca po podnesenoj pritužbi, no je s obzirom na prirodu i karakter same odredbe jasno da uredu tužioca može donijeti odluku da je pritužba osnovana i u tom slučaju narediti sprovođenje istrage, ili na drugi način da je pritužba neosnovana i u tom slučaju o tom obavjestiti podnosioca pritužbe.

Primjer(obrazac) obavještenja tužioca o nesprovođenju istrage

NAZIV TUŽILAŠTVA

Protokolni broj

Datum

OŠTEĆENI/PODNOŠILAC PRIJAVE

Predmet: Obavjest o nesprovođenju istrage

Na osnovu člana 216 stav 3 i 4 ZKP, obavještavam Vas da se povodom Vaše prijave podnešene ovom tužilaštvu dana _____, zavedene pod brojem _____,

NEĆE NAREĐITI SPROVOĐENJE ISTRAGE

jer je iz prijave i pratećih spisa očigledno da prijavljeno djelo nije krivično djelo.

R a z l o z i

Dana _____ ovom tužilaštvu podnijeli ste prijavu protiv MM pomoćnika ministra za građevinarstvo, urbanizam i ekologiju Republike Srpske, istu u i da je isti povodom Vaše žalbe na rješenje Grada Banjaluka odjeljenja za stambeno komunalne poslove br. _____ od _____, donio Rješenje br. _____ od _____ kojim je odbio Vašu žalbu kao neosnovanu. U Vašoj prijavi istite da je na taj način povrijedio Vaše pravo na žalbu, te smatrate da je time počinio krivično djelo zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 347 KZRS.

Uz vašu prijavu ovom tužilaštvu dostavili ste prvostepeno rješenje Grada Banjaluka odjeljenja za stambeno komunalne poslove br. _____ od _____, Vašu žalbu upućenu Ministarstvu za građevinarstvo, urbanizam i ekologiju Republike Srpske dana _____, te rješenje Ministarstva za građevinarstvo, urbanizam i ekologiju br. _____ od _____.

Iz sadržaja Vaše prijave i pratećih spisa, proizilazi da krivično djelo koje prijavljujete nalazite u odluci po žalbi, koju odluku smatrate nezakonitom, te prijavljenog MM smatrate krivično odgovornim zbog činjenice da je donosioc i potpisnik takvog rješenja.

Nakon razmatranja vaše prijave i pratećih spisa, tužilac je odlučio da se neće narediti sporovodjenje istrage jer je iz prijave i pratećih spisa očigledno da prijavljeno djelo nije krivično djelo.

Naime, prosta činjenica donošenja drugostepenog rješenja (upravnog akta) u upravnom postupku ne može sama za sebe predstavljati krivično djelo, ukoliko iz samog akta ili okolnosti njegovog donošenja ne proizilazi bilo koje krivično djelo.

U pogledu krivičnih djela zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja, za postojanje tog krivičnog djela Krivični zakon traži ispunjenje nekoliko kumulativno postavljenih elemenata (1. namjera da se sebi ili drugom pribavi kakva korist ili drugom načinu šteta, 2. Iskorištavanje ili prekoračivanje službenog položaja ili ovlaštenja ili propuštanje službene dužnosti). Ova dva elementa u alternativnim pojavnim oblicima koji su navedeni moraju postojati kumulativno da bi postojalo krivično djelo zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja i to tako što između ova dva elementa krivičnog djela mora postojati uzročna povezanost).

Iz Vaše prijave i pratećih spisa nije vidljivo postojanje potrebnih elemenata za postojanje krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja niti ih vi u svojoj prijavi istite.

Pravno sredstvo protiv pravosnažnih rješenja u upravnom postupku predstavlja pokretanje upravnog spora pred nadležnim sudom, a kojim pravnim sredstvom se upravo napada zakonitost upravnog akta.

Kako iz sadržaja Vaše prijave ni prate ih spisa nije vidljiva ni jedna okolnost donošenja predmetnog rješenja u odnosu na prijavljenog ili neko drugo službeno lice, a koja bi ukazivala na postojanje osnovna sumnje da je izvršeno krivi no djelo (kako zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 347 KZRS, tako ni neko drugo krivi no djelo protiv službene dužnosti ili drugo krivi no djelo, izuzev proste injenice donošenja rješenja u drugostepenom upravnom postupku za koje smatrate da je nezakonito, to je o igledno da prijavljeno djelo (donošenje rješenja u drugostepenom upravnom postupku) nije krivi no djelo.

Na osnovu navedenog tužilac je odlučio da ne postoji osnov za donošenje naredbe o sprovođenju istrage predviđenom članom 216 stav 1 ZKP Republike Srpske.

TUŽILAC

Potpis

Protiv ove odluke tužioca možete podnijeti pritužbu uredu tužioca u roku od osam dana od dana prijema ove obavijesti.

6. SUDSKO OBEZBJEĐENJE DOKAZA

Jedna od specifičnosti koja se može desiti tokom istrage je potreba za sudskim obezbjeđenjem dokaza, kao mjerom za obezbjeđivanje dokaza mimo glavnog pretresa u slučajevima kada postoji mogućnost da dokaz neće biti mogući i izvesti na sudu za vrijeme suđenja.

Ova mjera sudskog obezbjeđenja dokaza ima karakter izuzetka, odnosno odstupanja od pravila neposrednog izvođenja dokaza na glavnom pretresu.

Ova mjera sudskog obezbjeđenja dokaza regulisana je odredbom člana 223. ZKP BIH odnosno analognim članovima ZKP FBiH, RS i BD, te glasi:

“1) Kada je u interesu pravde da se svjedok sasluša kako bi se njegov iskaz koristio na glavnom pretresu zato što postoji mogućnost da neće biti dostupan sudu za vrijeme suđenja, sudija za prethodni postupak može, na prijedlog stranaka ili branioca, narediti da se izjava tog svjedoka uzme na posebnom saslušanju. Saslušanje će se sprovesti u skladu sa članom 262. ovog zakona.

2) Prije upotrebe izjave svjedoka iz stava 1. ovog člana, stranka, odnosno branilac koji traže da se izjava uzme u obzir na glavnom pretresu moraju dokazati da je, i pored svih uloženi napora da se osigura prisustvo svjedoka na glavnom pretresu, svjedok ostao nedostupan. Ova izjava se ne može koristiti ako je svjedok prisutan na glavnom pretresu.

3) Ukoliko stranke ili branitelj smatraju da će doći do nestanka određenog dokaza, odnosno dno nemogućnosti izvođenja takvog dokaza na glavnom pretresu, predložiće sudiji za prethodni postupak preduziman je neophodne radnje u cilju obezbjeđenja

dokaza. Ako sudija za prethodni postupak prihvati prijedlog o preduzimanju radnje dokazivanja, obavjstiće o tome stranke i branioca.

4) Ako sudija za prethodni postupak odbije prijedlog iz stava 1. i 3. ovog člana, donijet će rješenje protiv kojeg se može izjaviti žalba vijeću iz člana 24. stav 6. ovog zakona.”

Kada se analizira ova odredba vidljivo je da se mjera sudskog obezbjeenja dokaza odnosi na sve dokaze kako svjedoke, tako i druge dokaze sa zajedni kim uslovom da postoji mogućnost da se takav dokaz ne može i neposredno izvesti na glavnom pretresu.

Zakon o krivi nom postupku, kod mjere sudskog obezbjeenja dokaza, u navedenoj odredbi u stavovima 1. i 2. reguliše sudsko obezbjeenje dokaza- svjedoka, u stavu 3. reguliše sudsko obezbjeenje drugih dokaza dok u stavu 4. konstituše pravo na žalbu protiv odluke sudije za prethodni postupak u slu ajvima kada odbije prijedlog za sudsko obezbjeenje dokaza.

6.1. Sudsko obezbjeđenje dokaza - iskaza svjedoka

U pogledu sudskog obezbjeenja dokaza-iskaza svjedoka Zakon o krivi nom postupku u pogledu uslova razlikuje dvije situacije:

- A. Uzimanje izjave takvog svjedoka
- B. Upotreba takve izjave svjedoka

6.1.1. Uzimanje izjave svjedoka putem mjere sudskog obezbjeđenje dokaza

Kada je u pitanje uzimanje izjave svjedoka putem mjere sudskog obezbjeenja dokaza Zakon o krivi nom postupku postavlja nekoliko uslova i elemenata uzimanja takve izjave:

1. Interesi pravde
2. Mogućnost da ne može biti dostupan sudu za vrijeme su enja
3. Prijedlog stranke ili branioca
4. Naredba suda
5. Na in uzimanja takve izjave

Kada su u pitanju uslovi u pogledu interesa pravde te mogućnosti da svjedok ne može biti dostupan sudu, to su okolnosti koje sud cijeni u svakom slu aju posebno, dok je prijedlog stranke ili branioca u svakom slu aju neminovao, što znači da sud ovoj mjeri ne može pribjeći i samoinicijativno bez prijedloga stranaka ili branioca.

Naravno da bi osumnji eni ili branilac uopšte stavili ovakav prijedlog potrebno je da znaju da se protiv njih vodi istraga i zbog ega, odnosno u slu ajevima tajnih istraga ovakva situacija je prakti no nemogu a do momenta ispitivanja osumnji enog, kaa on prakti no dobija po etno saznanje da se protiv njega vodi istraga , te saznanje za što se tereti i osnovima sumnje koji stoje protiv njega, pa ak od tog trenutka može i shvatiti potrebu da angažuje branioca.

Tek od tog momenta, osumnji eni i njegov branilac mogu do i do zaklju ka koji su to svjedoci iji iskaz osumnji enom može i i u korist, a za ije obezbje enje je potrebna sudska mjera obezbje enja.

U svakom drugom slu aju, kada tužilac vodi tajnu istragu, osumnji eni i njegov branilac su potpuno pasivni u istražnom postupku, tako da u tim situacijama je prakti no i nemogu e staljanje prijedloga za sudsko obezbje enja dokaza.

Kada je u pitanju tužilac on ima puno manju potrebu za korištenjem ovog sudskog obezbje enja dokaza iskaza svjedoka, jer shodno odrebama Zakona o krivi no postupku ima pravo da saslušava svjedoke samostalno u istrazi i da o tim iskazima sa injava zapisnike.

Kako su odrebama lana 273. ZKP BIH odonsno analognih odredbi ZKO RS; FBIH i BD, predvi eni izuzeci od neposrednog sprovo enja dokaza na glavnom pretresu, pa je tako dozvoljeno i korištenje zapisnika o iskazima svjedoka datim u istrazi u slu ajevima kada su ispitane osobe umrle, duševno oboljele , ili se ne mogu prona i , ili je njihov dolazak pred sud nemogu , ili znatno otežan iz važnih uzroka, tužilac e se s obzirom da ovi izuzeci ve inom pokrivaju razloge i sudskog obezbje enja dokaza rijetko odlu ivati za primjenu ove mjere.

Naime, ova mjera kada su za cilj ima podvrgavanje pravilima dokazivanja koja važe za ispitivanje svjedoka na glavnom pretresu, kako bi bilo obezbje eno na elo kontradiktornosti, odnsono kako bi svjedoci bili podloženi unakrsnom ispitivanju.

Sa druge strane, tužilac prilikom ispitivanja svjedoka u istrazi mora voditi ra una o utvr ivanju svih injenica kako onih koje idu na štetu tako i onih koje idu u korist osumnji enog, tako da u fazi ispitivanja svjedoka ima potrebnu nepristrasnost jer nije donio tužila ku odluku u formi optužnice i na taj na in izrazio svoj stav o krivi nom djelu i njegovom u iniocu. Iz kojeg razloga zakon o krivi nom postupku i dopušta izuzetke od neposrednog izvo enja dokaza na glavnom pretresu, i to kako prilikom direktnog i unakrsnog ispitivanja tako i korištenje zapisnika o iskazima ispitanih lica kao samostalnih dokaza na glavnom pretresu u navedenim slu ajevima, a po odluci suda.

Prema svemu izloženom, tužioci se veoma rijetko odlu uju na primjenu ovakve mjere sudskog obezbje enja dokaza, jer imaju mehanizam izražen u lanu 273 kao izuzetke od neposrednog sprovo enja dokaza na glavnom pretresu, a kriterijumi za primjenu takvih zapisnika su vrlo sli ni kriterijumima za korištenje zapisnika o ispitivanju svjedoka putem sudskog obezbje enja dokaza.

Naravno s obzirom da je prilikom sudskog obezbje enja dokaza, zastupljena kontradiktornost odnosno ispitivanje se vrši na isti na in i istim pravilima kao na

glavnom pretresu(direktno, unakrsno i dodatno) odnosno pitanja mu može postavljati i sudija za prethodni postupak, sa im takav iskaz dobija na svojoj dokaznoj snazi, te bi se tužiocima u situacijama kada znaju da postoji mogućnost da se svjedok bitno nedostupan sudu u vrijeme suđenja ipak trebali odlučivati na ovakvu vrstu mjere, naročito ako se radi o jako važnim ili ključnim svjedocima, naravno pod uslovom da time ne bi doveli u opasnost cilj istrage, otkrivanjem njene tajnosti ili na drugi način.

6.1.2. Upotreba izjave svjedoka dobijene sudskim obezbjeđenjem dokaza

Samo uzimanje iskaza svjedoka primjenom mjere sudskog obezbjeđenja dokaza, predviđeno članom 223 stav 1. Zakona o krivičnom postupku BiH odnosno analognim članovima ZKP RS, FBIH i BD, ne podrazumjeva automatsku upotrebu takvih iskaza svjedoka na glavnom pretresu.

U tom pogledu zakon o krivičnom postupku postavlja dodatni uslov, a on se sastoji u tome što stranka odnosno branilac koji traži da se izjava pribavljena na ovaj način uzme u obzir na glavnom pretresu mora dokazati da je i pored svih uloženi napora da se osigura prisustvo svjedoka na glavnom pretresu, svjedok ostao nedostupan.

Ovo je poseban uslov koji u osnovi potvrđuje da je ostvaren jedan od razloga zbog kojih je izjava svjedoka i uzeta putem sudskog obezbjeđenja dokaza, te koji osigurava korištenje ove mjere kao izuzetka od načela neposrednog izvođenja dokaza, i to samo u izuzetnim situacijama kada i svi uloženi napori da se osigura prisustvo svjedoka na glavnom pretresu nisu urodili rezultatom te je svjedok u vrijeme suđenja ostao nedostupan sudu.

Nadalje u slučaju prisustva svjedoka na glavnom pretresu, zakon predviđa striktnu zabranu korištenja izjave svjedoka dobijene na ovakav način.

Međutim, posebno interesantna je situacija u kojoj je svjedok dao izjavu putem sudskog obezbjeđenja dokaza, prisutan je na glavnom pretresu ali daje iskaz protivrječan iskazu datom prilikom davanja iskaza kod sudije za prethodni postupak.

6.1.2.1. Može li se koristiti izjava svjedoka pribavljena primjenom mjere sudskog obezbjeđenja dokaza ukoliko je svjedok prisutan na glavnom pretresu i iskazuje suprotno svom iskazu kod sudije za prethodni postupak?

Naime, odredbom člana 223. stav 3 jasno je određeno «...ova izjava se ne može koristiti ako je svjedok prisutan na glavnom pretresu».

Međutim isto tako u odredbi člana 273. stav 1. Zakona o krivičnom postupku BiH odnosno analognim članovima ZKP RS; FBIH i BD kao izuzetak od neposrednog sprovođenja dokaza, predviđeno je « Iskazi dati u istrazi dopušteni su kao dokaz na glavnom pretresu i mogu biti korišteni prilikom unakrsnog ispitivanja ili pobijanja iznesenih navoda ili u odgovoru na pobijanje. U ovom slučaju, osobi se može dati mogućnost da objasni ili pobije svoj prethodni iskaz.»

S obzirom na ove dvije naoko suprotne zakonske odredbe treba po i od samog pravnog karaktera iskaza pribavljenog primjenom mjere sudskog obezbje enja dokaza.

Naime, jasno je da takav iskaz predstavlja potpuno zamjenu za iskaz svjedoka na glavnom pretresu, on je tako postavljen i tako koncipiran, pri emu je obezbje eno na elo kontradiktornosti prilikom ispitivanja odnosno direktno unakrsno i dodatno ispitivanje te ispitivanje pred nepristrasnim sudom, koji isto tako ima mogu nost da postavlja pitanja, za razliku od ispitivanja od strane tužioca u kojem nije zastupljeno na elo kontradiktornosti odnsono direktno , unakrsno i dodatno ispitivanje, te se ispitivanje vrši jedna stranka u postupku, odnsono ne vrši se pred sudom.

U svakom slu aju iskaz dat primjenom mjere sudskog obezbje enja dokaza ima ja i dokazni karakter od iskaza datog kod tužioca upravo iz razloga što je takav iskaz , iz gore navedenih razloga, cjelovitiji.

Nadalje iskaz svjedoka dat primjenom mjera sudskog obezbje enja dokaza, je bez obzira na tu mjeru ipak «iskaz dat u istrazi».

Shodno navedenom, kako je odredbom lana 273. stav 1. predvi ena mogu nost da se iskazi dati u istrazi mogu koristiti na glavnom pretresu na jedan poseban na in i u posebnim situacijama koje se odnose na provjeravanje i pobijanje iskaza svjedoka na glavnom pretresu, to iskazi pribavljeni primjenom mjere sudskog obezbje enja dokaza ni na koji na in nisu izuzeti iz ove odredbe, dok se zabrana korištenja ovih izjava svjedoka iz lana 223 stav 3. Zakona o krivi nom postupku BiH odnosno analognih lanova ZKP RS; FBIH I BD mora tuma iti kao zabrana njihovog samostalnog korištenja na glavnom pretresu , kao zamjenu za iskaz svjedoka, odnsono na na in na koji bi bili korišteni da su ostverni uslovi njihove samostalne primjene odre eni lanom 223 stav 1 i 2. ZKP.

6.1.3. Primjer (obrazac) prijedloga za sudsko obezbjeđenje dokaza – svjedoka

NAZIV TUŽILAŠTVA

Protokolni broj

Datum

NAZIV SUDA

Sudiji za prethodni postupak

PRIJEDLOG ZA SUDSKO OBEZBJEĐENJE DOKAZA

- Saslušanja svjedoka C državljanina Narodne Republike Kine, (potrebni podaci o svjedoku).....

O b r a z l o ž e n j e

Ovo tužilaštvo sprovodi istragu protiv HG iz Banjaluke zbog postojanja osnova sumnje da je izvršio krivično djelo zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 347 ZKP RS, pobliže opisano u naredbi za sprovođenje istrage koju Vam dostavljamo u prilogu ovog prijedloga (moguće je napisati injenični opis djela u samom prijedlogu).

Kako je u toku istrage potrebno saslušati svjedoka C (podaci o svjedoku) državljanina Narodne Republike Kine na okolnosti ovog krivičnog djela, a kako je istom pravosnažnim rješenjem nadležnog organa onemogućen dalji boravak na teritoriji Bosne i Hercegovine, to postoji mogućnost da ne bi bio dostupan sudu za vrijeme suđenja.

Zbog navedenog predlažemo da sudija za prethodni postupak naredi saslušanje svjedoka C na posebnom saslušanju a u skladu sa odredbom člana 223 stav 1. ZKP RS, a u cilju sudskog obezbjeđenja dokaza.

TUŽILAC

potpis

6.1.4. Primjer (obrazac) Naredbe suda za sudsko obezbjeđenje dokaza – iskaza svjedoka

NAZIV SUDA

Protokolni broj

Datum

_____ Sud u _____, po sudiji za prethodni postupak _____, odlučuju i po prijedlogu _____ tužioca u _____ za sudsko obezbjeđenje dokaza br. _____ od dana _____, na osnovu člana 223 stav 1. ZKP RS donosi sljedeću

N A R E D B U

- Izjava svjedoka C državljanina Narodne Republike Kine, (potrebni podaci o svjedoku)..... uzeće se na posebnom saslušanju pred sudijom za prethodni postupak ovog suda u cilju sudskog obezbjeđenja dokaza – iskaza svjedoka C, dana _____ godine.
- Na ročište za ovo saslušanje pozvaće se svjedok C, tužilac, osumnjičeni HG i njegov branilac advokat NH iz Banjaluke
- Saslušanje navedenog svjedoka će se sprovesti u skladu sa članom 269 ZKP RS.

postupak

Sudija za prethodni

potpis

6.2. Sudsko obezbjeđenje dokaza - objektivnih dokaza

Odredbom člana 223. stav 3. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine odnosno analognih članova ZKP RS, FBIH i BD, predviđeno je sudsko obezbjeđenje svih drugih dokaza u krivičnom postupku.

Naime jasno je da je u odredbi člana 223. stav 1. i 2. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, odnosno analognih članova ZKP RS, FBIH i BD, posebno izdvojen svjedok i pravila koja se odnose na sudsko obezbjeđenje iskaza svjedoka jer se radi o subjektivnom dokaznom sredstvu, koje izvođenje podliježe posebnim pravilima na glavnom pretresu (ispitivanje – direktno, unakrsno i dodatno) za razliku od drugih objektivnih dokaza koje se izvođenje provodi neposrednim uvidom ili razmatranjem istih

od strane vještaka, pa čak i prilikom saslušanja svjedoka se objektivni dokazi mogu predstaviti sudu.

Zbog toga se i vrši ovakva diferencijacija u ovoj zakonskoj odredbi, pa tako za sudsko obezbjeenje dokaza – objektivnih dokaza, zakon postavlja dva alternativno postavljena uslova i to ako stranke i branilac smatraju da će doći do:

- Nestanka određenog dokaza
- Nemogućnosti izvođenja takvog dokaza na glavnom pretresu.

Takođe, i u ovom slučaju potreban je prijedlog sudiji za prethodni postupak koji mora da sadrži predlog za preduzimanje neophodne radnje u cilju obezbjeenja dokaza.

Ukoliko sud prihvati takav prijedlog on o tome obavještava stranke i branioca, odnosno s obzirom na karakter dokaznog sredstva, jasno je da sudija za prethodni postupak povodom ovakvog prijedloga ne zakazuje nikakvo posebno ročište za izvođenje dokaza, nego prihvatajući prijedlog stranke ili branioca preduzima predloženu neophodnu radnju u cilju obezbjeenja predmetnog dokaza.

Za oba slučaja prijedloga za sudsko obezbjeenje dokaza, članom 223 stav 4. konstituisano je pravo žalbe na odluku sudije za prethodni postupak u slučaju odbijanja prijedloga za sudsko obezbjeenje dokaza bilo da se radi o svjedoku ili objektivnom dokazu i to vanraspravnom vijeću u istog suda.

Treba naglasiti da Zakon o krivičnom postupku ne predviđa žalbe jedne od stranaka ili branioca u slučaju prihvatanja prijedloga druge stranke za sudsko obezbjeenje dokaza, pa shodno navedenom takva žalba nije dozvoljena.

7. OBUSTAVA ISTRAGE

Odredbom člana 224 Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine odnosno analognih članova ZKP RS, FBiH i BD, je obustava istrage.

Obustava istrage predstavlja negativnu odluku tužioca u pogledu daljeg krivičnog gonjenja po otvorenoj istrazi, posljedica je rezultata do kojih se došlo u istražnom postupku.

Kada je u pitanju obustava istrage, kao što je već rečeno, uslovi i načini obustave istrage regulisani su odredbom člana 224 Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine odnosno analognih članova ZKP RS, FBiH i BD koji glasi:

« (1) Tužitelj će naredbom obustaviti istragu ukoliko ustanovi da:

- a) Djelo koje je osumnjičeni učinio nije krivično djelo,
- b) Nema dovoljno dokaza da je osumnjičeni učinio krivično djelo
- c) je djelo obuhvaćeno amnestijom , pomilovanjem ili zastarom , ili ostoje druge smetnje koje isključuju krivično gonjenje.

(2) O obustavi istrage Tužitelj će obavjestiti oštećenog koji ima prava predviđena u članu 216 ovog zakona.

(3) Tužitelj , u slučajevima iz stava 1. tačka b. ovog člana može ponovo otvoriti istragu ako se dobiju dodatne informacije koje pružaju dovoljno razloga za vjerovanje da je osumnjičeni učinio krivično djelo.»

Ovdje treba naglasiti da Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske , u članu 224 stav 1. predviđa i još jednu dodatnu tačku odnosno razlog obustave istrage i to tačku g) ako je osumnjičeni umro.

Ovdje treba reći da nema suštinske razlike ni odstupanja kada su pitanju odredbe člana 224 ZKP BIH i ZKP RS, jer je ova dodatna tačka g) ako je osumnjičeni umro , inkorporirana u tačku član 224. stav c ZKP BIH pod «drugim smetnjama koje isključuju krivično gonjenje.

Kada je u pitanju obustava istrage pretpostavka je ranije otvorena istraga bez obzira na način njenog otvaranja odnosno ostojanja formalne naredbe o sprovođenju istrage, odnosno ključno je je istraga suštinski i faktički otpočela preduzimanjem istražnih radnji i mjera od strane ovlaštenih organa . Prema tome i u situaciji kada je tužilac iskoristio svoje pravo predviđeno članom 218 stav 4. ZKP BIH , te ocijenio da nije potrebno donošenje naredbe o sprovođenju istrage, istraga se obustavlja naredbom tužioca shodno odredbi člana 224. ukoliko su za to postoje zakonom predviđeni uslovi. Prema tome, postojanje formalne pismene Naredbe o sprovođenju nije uslov za donošenje naredbe o obustavi istrage iz člana 224 ZKP BIH odnosno analognih članova ZKP RS , FBIH i BD.

Analizirajući i sadržaj ove zakonske odredbe člana 224 ZKO BIH, proizilazi da zakon o krivičnom postupku predviđa više razloga za donošenje naredbe o obustavi istrage i to:

- d) Djelo koje je osumnjičeni učinio nije krivično djelo,
- e) Nema dovoljno dokaza da je osumnjičeni učinio krivično djelo
- f) je djelo obuhvaćeno amnestijom , pomilovanjem ili zastarom , ili postoje druge smetnje koje isključuju krivično gonjenje.

Prema tome za razliku od odluke o nesprovođenju istrage, za slučaj obustave istrage zakon predviđa još jednu dodatni razlog koji se može ustanoviti tek nakon sprovedene istrage, a nikako prije preduzimanja istražnih radnji a to je situacija u kojoj nema dovoljno dokaza da je osumnjičeni učinio krivično djelo.

Prema tome pretpostavka za postojanje ovog uslova za obustavu istrage, je da su preduzete sve istražne radnje i mjere nakon otvaranja istrage u cilju prikupljanja i obezbjeđivanja dokaza da je osumnjičeni počinio krivično djelo, ali da te istražne radnje i mjere nisu rezultirale dovoljnim dokazima da je osumnjičeni počinio krivično djelo.

Termin «dovoljno dokaza» podrazumjeva takav kvantitet i kvalitet dokaza koji potkrepljuju osnovanu sumnju da je osumnji eni po inio krivi no djelo zbog kojeg se sprovodi istraga potrebnu za podizanje odnosno potvr ivanje optužnice.

Prema tome radi se o situaciji kada preduzete istražne radnje i mjere nisu rezultirale prerastanjem kvaliteta sumnje sa nivoa osnova sumnje u nivo osnovane sumnje.

Me utim , naredba o obustavi istrage iz ovog razloga , je relativnog karaktera, jer zakon o krivi nom postupku u tom slu aju ostavlja mogu nost ponovnog otvaranja istrage ukoliko se naknadno dobiju dodatne informacije koje pružaju dovoljno razloga za vjerovanje da je osumnji eni u inio krivi no djelo.

Kada je u pitanju ovo zakonsko rješenje, jasno je da karakter tih dodatnih informacija ne mora sam po sebi predstavljati dokaz koji opravdava postojanje osnovane sumnje, nego je dovoljno da karakter tih dodatnih infomacija bude takva da ukazuje da postoje dokazi koji bi mogli dovesti do osnovane sumnje da je osumnji eni po inio krivi no djelo, a koji tužiocu ranije nisu bili poznati, odnosno koji ukazuju da bi u cilju pribavljanja takvih dokaza bilo potrebno preduzeti istražne radnje i mjere koje do tad nisu bile preduzete.

Zbog toga zakon o krivi nom postupku i upotrebljava termin « dovoljno razloga za vjerovanje da je osumnji eni po inio krivi no djelo», jer podrazumjeva da je to onaj kvalitet dodatne informacije koji bi u slu aju da je tužiocu bila poznata u u fazi istrage doveo do preduzimanja istražnih radnji i mjera u cilju provjere takve informacije i eventualnog pribaljanja takvih dokaza, odnsono usljed kojih tužilac u toj fazi ne bi obustavio istragu dok takve informacije ne bi provjerio.

Kada je u pitanju forma odluke o obustavi istrage, radi se o naredbi, pa premda njen sadržaj nije decidno odre en u ovoj odredbi, takva naredba bi morala da sadrži sve podatke kao i naredba predvi ene lanom 216 stav 2. ZKP a koji se odnsoe na krivi no djelo i osumni enog, te razloge koji su doveli do obustave istrage.

U slu aju donošenja naredbe o obustavi istrage , predvi ena je i obaveza tužioca o obavještvanju ošte enog , pa premda zakon ne sadrži odredbu da je u tom obavještenju potrebno ošte enog obavjestiti o razlozima obustave istrage takva bi obavjest trebala saržavati i razloge obustave , kako bi ošte eni mogao ostvariti svoja prava predvi ena lanom 224 stav 2. koja se pozivaju na prava iz lana 216 ZKP a to je pravo na podnošenje pritužbe uredu tužioca.

Bez razloga obustave istrge u obavjesti ošte enom, ošte enom bi fakti ki bilo onemogu eno suštinsko iskorištavanje ovoga prava odnosno podnošenje pritužbe tužiocu.

O pravu ošte enog i rokovima je situacija kao i u slu ajevima obavjsti da se ne e narediti sprovo enje istrage.

7.1. Primjer (obrazac) naredbe o obustavi istrage

NAZIV TUŽILAŠTVA

Protokolni broj

Datum

Na osnovu člana 43. te člana 224 stav 1 tačka v) Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske donosim sljedeće,

N A R E D B U

o obustavi istrage

Protiv ZB generalije.....

koja je sprovedena zbog postojanja osnovane sumnje da je:

1. Dana 30.04.1992.godine u Banjaluci, u blagajni oštećenog APB, u svojstvu vozača autobusa, kod oštećenog podigao na ime akontacije za službeno putovanje u Republiku Austriju iznos od 8.718 ATS, službeni put nije obavio, navedeni iznos prisvojio i time sebi pribavio protivpravnu imovinsku korist u navedenom iznosu.
2. Dana 21.02.1992. godine u Banjaluci, u svojstvu vozača autobusa od oštećenog APB, na blagajni podigao akontaciju za službeno putovanje od 1005 dinara, službeni put nije obavio, navedeni iznos prisvojio i time sebi pribavio protivpravnu imovinsku korist u navedenom iznosu.
3. Dana 28.03.1992.godine u Banjaluci u svojstvu vozača autobusa kod oštećenog APB na blagajni podigao bonove za gorivo u vrijednosti od 16.000 dinara, službeni put nije obavio, blagajni nije vratio bonove niti njihovu protivvrijednost, iste bonove zadržao i time sebi pribavio protivpravnu imovinsku korist u navedenom iznosu.

ime bi počinio produženo krivično djelo pronevjere iz člana 348 stav 1. KZRS.

ZBOG ZASTARE KRIVIČNOG GONJENJA

Obrazloženje

Rješenjem osnovnog suda u Banjaluci br. Ki -207/93 od 10.11.1993.godine otvorena je istraga protiv ZB zbog produženog krivičnog djela pronevjere iz člana 227 stav 3. u vezi sa stavom 1. preuzetog KZ SRBIH, поближе opisano u dispozitivu ove naredbe.

Primjenjuju i odredbu člana 4. KZRS, tužilac je našao da se prema osumnjičenom ima primjeniti KMZRS koji je stupio na snagu dana 01.07.2003.godine kao blaži po osumnjičenog.

Iz dispozitiva rješenja o sprovođenju istrage proizilazi da je osumnjičeni ZB protivpravno prisvojio novac odnosno vrijednosne papire čija ukupna vrijednost ne prelazi 10.000KM (shodno važećem bankovnom kursu na dan 21.02.1992.godine iznos od 1005 dinara odgovara vrijednosti 11,94KM, na dan 28.03.1992 godine iznos od 16.000 dinara odgovara iznosu od 188,2KM i na dan 30.04.1992.godine iznos od 8718 ATS ne prelazi iznos od 1500KM), te je stoga ovo djelo obuhvaćeno odredbom člana 348. stav 1. KZRS za koje je zapriječena kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Zadnja procesna radnja u ovom krivičnom predmetu je ispitivanje svjedoka MH koja je preduzeta dana 10.11.1993.godine.

Shodno članu 11. stav 1. tačka 4. KZRS krivično gonjenje se ne može preduzeti kad protekne deset godina od izvršenja krivičnog djela za koje se po zakonu može izreći zatvor preko tri godine.

Shodno zadnjoj procesnoj radnji u ovom krivičnom predmetu (ispitivanje svjedoka od dana 10.11. 1993.godine) zastara krivičnog gonjenja u ovom krivičnom predmetu nastupila je dana 10.11.1993.godine.

Iz gore navedenih razloga odlučeno je kao u dispozitivu ove naredbe.

TUŽILAC

Potpis

Protiv ove naredbe oštećeni može izjaviti pritužbu uredu tužioca u roku od osam dana od dana prijema obavjesti o obustavi istrage.

8. OKONČANJE ISTRAGE

Odredbom člana 225 Zakona o krivičnom postupku BiH odnose analognim odredbama ZKP RS, FBiH i BD, regulisano je pitanje okončanja istrage, pa je tako određeno:

«(1) Tužilac okončava istragu kad nađe da je stanje stvari dovoljno razjašnjeno da se može podići optužnica. Okončanje istrage će se zabilježiti u spisu.

(2) Prije okončanja istrage tužilac će saslušati osumnjičenog, ukoliko ranije nije bio saslušan.

(3) Ako se istraga ne završi u roku od šest mjeseci od donošenja naredbe o sprovođenju istrage, potrebne mjere da bi se istraga okončala poduzet će kolegij tužilaštva.»

Kada je u pitanju ova odredba, njom je regulisano okončanje istrage koje rezultira podizanjem optužnice.

Kako je to navedeno u samoj odredbi stava 1 tužilac okončava istragu kada nađe da je stanje stvari dovoljno razjašnjeno da se može podići optužnica.

Dovodeći u vezu sa standardom dokazivanja potrebnim za podizanje i otvaranje optužnice, može se konstatovati da tužilac okončava istragu kada nađe da je stanje stvari dovoljno razjašnjeno kako u smislu ostojanja osnovane sumnje da je osumnjičeni izvršio krivično djelo, tako i u pogledu razjašnjenja stanja stvari koje su od uticaja na odmjerenje kazne, utvrđivanje mjera bezbjednosti, odnosno u vezi s činjenicama koje su od uticaja na oduzimanje imovinske koristi stečene krivičnim djelom i imovinsko pravnim zahtjevom.

Prema tome, osnovni uslov za okončanje istrage je utvrđivanje osnovane sumnje, odnosno prerastanje osnovane sumnje u osnovanu sumnju, dok su dodatni uslovi utvrđivanje gore navedenih drugih činjenica.

Tužilac taj koji sam donosi ovakvu ocjenu, međutim njegova procjena podložna je preispitivanju od strane sudije za prethodno saslušanje prilikom donošenja odluke o potvrđivanju optužnice, kojom prilikom sudija za prethodno saslušanje može ocijeniti da stanje stvari nije dovoljno razjašnjeno u istrazi, odnosno da dokazi predloženi uz optužnicu ne ukazuju na ostojanje osnovane sumnje da je osumnjičeni izvršio krivično djelo koje je predmet optužbe. U tom slučaju, ukoliko optužnionice ne bude potvrđena, tužilac može nastaviti istragu u cilju dodatnog razjašnjenja stanja stvari, odnosno u cilju prikupljanja dokaza koji će dovesti do potvrđivanja optužnice.

Kada je u pitanju okončanje istrage, zakonodavac predviđa obavezu saslušanja osumnjičenog ukoliko u ranije u toku istrage nije bio saslušan, pa se prema tome proizilazi da se istraga ne može okončati prije nego što u istrazi ne sasluša osumnjičeni.

Nadalje treba reći da ovom odredbom Zakon o krivičnom postupku uspostavlja pravilo da je optimalno vrijeme za sprovođenje istrage šest mjeseci, te ukoliko u tom roku istraga ne bude završena propisano je da će kolegij tužilaštva preduzeti potrebne mjere.

Ovdje treba naglasiti da ovaj rok od šest mjeseci nema nikakav prekluzivni karakter, nego se više radi o svojevrsnom deklaratornom roku koji nema nikakvo formalno niti sadržinsko dejstvo na istražni postupak, niti postoji ijedna krivična procesna posljedica ili sankcija probijanja tog roka, izuzev što će u cilju ubrzanja i okončanja iustražnog postupka kolegij tužilaštva preduzeti potrebne mjere (zakon ne određuje koje su to mjere koje može preduzeti kolegij tužilaštva), pa bi se moglo reći da se te mjere kreću u vrlo širokom obimu, od angažovanja dodatnih tužilaca do rasterećenja postupajućeg tužioca sa jednim brojem drugih zaduženih spisa itd.

Naime smisao ove odredbe i uspostavljanja ovog roka nakon kojeg potrebne mjere treba preduzeti kolegij tužilaštva, sastoji se u naglašavanju potrebe poštovanja prava osumnjičenog da u najkraćem razumnom roku bude izveden pred sud i da mu bude sueno bez odlaganja kao prava obezbjeđenog članom 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, a ne ograničavanje tužioca u pogledu mogućeg trajanja istrage.

9. RADNJE DOKAZIVANJA

Radnje dokazivanja predstavljaju istražni mehanizam, odnosno sredstvo koji se prikupljaju i obezbjeđuju dokazi u krivičnom postupku.

Kada su u pitanju radnje dokazivanja koje zadiru u ograničavanje određenih prava građana Zakon o krivičnom postupku za takve radnje dokazivanja uspostavlja mehanizam njihove sudske kontrole, odnosno takve radnje se ne mogu preduzimati bez odobrenja odnosno naredbe suda izuzev u posebnim slučajevima taksativno nabrojanim zakonom.

Radnje dokazivanja kao istražni mehanizam, za svoj cilj imaju utvrđivanje tačnosti i potpunog inženjerskog stanja, odnosno za cilj imaju utvrđivanje istine o predmetu istrage, tako da ih ni na koji način ne treba shvatiti kao radnje koje se preduzimaju isključivo na štetu osumnjičenog.

Potpuno je jasno da se radnje dokazivanja preduzimaju kako radi prikupljanja i obezbjeđenja dokaza koji idu na štetu, tako i dokaza koji idu u korist osumnjičenog.

Takođe treba reći da se radnje dokazivanja provode u fazi kada je stepen spoznaje o krivičnom djelu i u inicijalnoj relativno nizak, a s obzirom da neke od njih u sebi sadrže prinudni karakter, prilikom njihove primjene mora se voditi računa o izbjegavanju nepotrebnog ograničavanja određenih prava i sloboda građana, te je pravilo da je uvijek potrebno primijeniti radnju dokazivanja koja u sebi sadrži manji stepen prinude ukoliko se sa izvođenjem takve radnje može proizvesti isti efekat kao i sa izvođenjem radnje dokazivanja koja u sebi sadrži veći stepen prinude.

Me utim, u svakom slu aju tužilac je taj koji kroz strategiju i plan istrage cijeni koje radnje dokazivanja su mu potrebne radi uspješnog pribavljanja i obezbje enja onog kvantiteta i kvaiteta dokaz koji e mu omogu iti efikasno iznošenje predmeta pred sud.

Naravno kod radnji koje u sebi sadrže prinudni karakter, opravdanost takve radnje dokazivanja cijeni sud u svakom slu aju posebno , imaju i u vidu cjelokupno stanje stvari i sve okolnosti predmetnog slu aja.

U okviru radnji dokazivanja bi e obra ene kako radnje dokazivanja za ije je izvo enje otrebno sudsko odobrenje odnosno naredba, tako i one koje se provode bez takvog odobrenja odnosno naredbe.

Pored radnji dokazivanja u okviru ove teme bi e obra ene i osebne istražne radnje, koje iako zbog svog zna aja i specifi nosti izdvojene u posebnu glavu Zakona o krivi nom postupku, etimološki i suštinski ipak predstavljaju radnje dokazivanja.

Radnje dokazivanja u Zakonu o krivi nom postupku BiH obuhva ene su osebno glavom odnsono glavom VIII ZKP odnsono analognim glva Zakona o krivi nom postupku RS, FBiH i BD, dok su posebne istražne radnje izdvojene u posebnu glavu Zakona o krivi nom postupku BiH i to glavu IX ZKP BIH odnsono analogne glave Zakona o krivi nom postupku RS, FBIH i BD.

Shodno glavi VIII Zakona o krivi nom postupku BiH odnsono analognih lanova ZKP RS; FBIH i BD, radnje dokazivanja predstavljaju:

- Pretresanje stana, prostorija i osoba
- Privremeno oduzimanje predmeta i imovine
- Privremeno oduzimanje pisama telegrama i drugih pošiljki
- Naredba banci ili drugoj pravnoj osobi
- Postupak sa sumnjivim stvarima
- Ispitivanje osumnji enog
- Saslušanje svjedoka
- Uvi aj i rekonstrukcija
- Vješta enje

Kada su u pitanju radnje dokazivanja Privremeno oduzimanje pisama, telegrama i drugih pošiljki i naredba banci ili drugom pravnom licu, one su inkorporiran u radnju dokazivanja privremeno oduzimanje predmeta i imovine, me utim zbog njihove specifi nosti u ovom podmodulu br. 2 su izdvojene.

10. PRETRESANJE STANA, PROSTORIJA I OSOBA

U pogledu radnje dokazivanja – pretresanja stana prostorije i osobe, treba reći da se radi o jednoj od osnovnih i najčešće primjenjivanih radnji dokazivanja u istražnom postupku prinudnog karaktera.

Zakon predviđa posebna procesna jamstva za pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari izvan stana, kao i osoba, polazeći od temeljnog prava o pravima uvijek. Naime u najvažnijim univerzalnim i regionalnim dokumentima i konvencijama predviđene su odredbe koje se odnose na uvjete i na postupke poduzimanja ove radnje dokazivanja. Pritom se na posebnom mjestu nalaze odredbe koje uređuju jedno od osnovnih ljudskih prava – pravo na privatnost, te poštovanje porodnog života i stana (1.17 MGGP i 1.8 EKLJP)* (*Komentari Zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini str.179.).

Zakon o krivičnom postupku posebno reguliše uslove i postupak za primjenu ove radnje dokazivanja, te tako izvrši diferencijaciju ove radnje dokazivanja na:

- Pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari
- Pretresanje osobe
- Postupak izvršenja naredbe za pretresanje
- Oduzimanje predmeta na osnovu naredbe za pretresanje
- Pretresanje bez naredbe

10.1. Pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari

Pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari regulisano je odredbom člana 51. Zakona o krivičnom postupku BiH odnsono analognim članovima ZKP RS, FBIH i BD te glasi:

« (1) Pretresanje stana i ostalih prostorija osumnjičenog, odnsono optuženog i drugih osoba kao i njihovih pokretnih stvari izvan stana može se poduzeti samo onda ako ima dovoljno osnova za sumnju da se kod njih nalaze učinitelj, saučesnik tragovi krivičnog djela ili predmeti važni za postupak.

(2) Pretresanje pokretnih stvari, u smislu odredbe stava 1. ovog člana, obuhvata i pretresanje kompjutera i sličih uređaja za automatsku obradu podataka koji su sa njima povezani. Na zahtjev Suda, osobe koje se koriste ovim uređajima dužne su omogućiti pristup, predati diskete, trake ili neki drugi oblik na kome su pohranjeni podaci, kao i pružiti potrebna obavještenja za upotrebu tih uređaja. Osoba koja odbije njihovu predaju, iako za to ne postoje razlozi iz člana 84. ovog zakona, može se kazniti prema odredbi člana 65. stav 5. ovog Zakona. »

Kada je u pitanju ova odredba treba naglasiti da u Zakonu krivi nom postupku RS postoji i tre i stav koji naglašava da e se pretresanje kompjutera i sli nih ure aja iz stava 2. ovog lana obaviti uz pomo stru nog lica.

10.1.1. Osnov pretresanja

Iz sadržaja ove odredbe vidljivo je da su njom postavljeni uslovi izvo enja ove radnje dokazivanja.

Prvi uslov za izvo enje ove radnje dokazivanja kao i za sve druge radnje dokazivanja je sprovo enje istrage, odnsono postojanje osnova sumnjeda je izvršeno krivi no djelo, što suštinski predstavlja preduslov odnosno condicio sine qua non svih radnji dokazivanja pa tako i ove radnje dokazivanja..

Me utim kada je u pitanju ovaj uslov, zakon ne predvi a obavezu suda da ispituje osnovanost sporvo enja same istrage , odnsono postojanje osnova sumnje da je izvršeno krivi no djelo što je ostavljeno u ovlaštenju tužica, nego kao nweophodni uslov traži «dovoljno osnova za sumnju da se u odre enom stanu , prostoriji ili pokretnoj stvari nalaze u inilac krivi nog djela, sau esnik , tragovi krivi nog djela ili predmeti važni za postupak.

Prema tome, sud se prilikom donošenja naredbe za pretresanje ne upušta u postojanje osnova sumnje, nego polazi od toga da osnov sumnje postoji, te se bavi samo postojanjem osnova za sumnju da e se u predmetu pretresanja prona i u inalc , sau esnik, tragovi krivi nog djela ili predmeti važni za postupak.

Nadalje ovom odredbom sud nema obavezu da cijeni cjelishodnost preduzimanja ove radnje dokazivanja traže i od tužioca ilim ovlaštenih službenih lica da prije ove radnje dokazivaja preduzmu neke druge radnje dokazivanja, jer to spada u domen strategije istrage kojom rukovodi tužilac, te u slu aju da tužlac ili ovlašteno službenom lice po odobrenju tužioca sudu predstavi dovoljno argumenata koji ukazuju na postojanje dovoljnog osnova za sumnju da se u odre enom predmetu pretresanja mogu prona i u inilac, sau esnik , tragovi krivi nog djela ili predmeti važni za postupak, sud nema obavezu da ispituje bilo koje druge injenice i okolnosti.

Naime, pogrešan je zaklju ak dajte dokaze da bih vam dao pretres, jer pretresanje nije samo sebi svrha, pa se ono tako i vrši upravo radi pribavljanja dokaza.

Kada je u pitanju termin, «dovoljno osnova za sumnju» on se ne bi se mogao izjedna iti sa pojmom osnovane sumnje naro ito kada se ima u vidu da predmet sumnje u slu aju pretresanja nije krivi no djelo , nego pronalazak u inioca, sau esnika, tragova krivi nog djela ili predmeta važnih za postupak, što sud cijeni u svakom pojediona nom slu aju posebno.

Zbog toga ovaj se uvjet mora temeljiti na objektivnim injenicama , jer je uzro no povezan sa izvršenim krivi nim djelom , i graditi na konkretnim okolnostima , koji se trebaju opisati kako u zahtjevu za izdavanje naredbe za pretresanje, tako i u samoj naredbi za pretresanje. Pojam, «dovoljno osnova za sumnju» može se zato razumjeti kao vjerovatnost o ostojanju injenica, odnosno odre eni nivo sumnje koji se nalazi izme u osnova sumnje (ili razloga za sumnju) i osnovane sumnje(ili višeg stepena sumnje

zasnovanog na prikupljenim dokazima koji upućuju na zaključak da je izvršeno krivično djelo. Drugim riječima, kao uvjet za pretresanje propisuje se sumnja, zasnovana na određenim dokazima ili saznanjima (npr. Izjava svjedoka, priznanje izvršioca krivičnog djela da je ranije sakrio u svom stanu određene predmete, opet prihvaćeno iskustvo da se naročito kod određenih vrsta krivičnih djela predmeti nalaze u stanu ili drugoj prostoriji izvršioca ili saučesnika i sl.), koji upućuju na zaključak da će pretresanje dati određene rezultate, bilo u pogledu izvršioca ili saučesnika, bilo u pogledu dokaza (tragova i predmeta) potrebnih za krivični postupak.* (* Komentari Zakona o krivičnom/kaznenom postupku u BiH str. 182)

Prema tome, postojanje dokaza o krivičnom djelu i u inicijalnoj fazi nije uslov za sprovođenje pretresanja stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari. Dapače, čak nije potreban ni dokaz da će se u predmetu pretresanja pronaći u inilac, saučesnik, tragovi krivičnog djela ili predmeti važni za postupak, a sve iz razloga što pretresanje nije vezano za standard dokazivanja izražen u osnovanoj sumnji.

Osnov pretresanja može biti onaj kvantitativni činjenica i okolnosti koje na osnovu kriminalističkog iskustva daju dovoljno osnova za sumnju da će se u predmetu pretresanja pronaći u inilac, saučesnik, tragovi krivičnog djela ili predmeti važni za postupak.

Ovo zbog toga, što istraga obuhvata i otkrivanje krivičnog djela i njegovog u inicijalnoj fazi.

Prema tome, osnovu pretresanja može biti i operativno saznanje ili informacija ovlaštenog službenog lica o određenim činjenicama i okolnostima, ukoliko takvo saznanje ili informacija daju dovoljno osnova za sumnju da će se u određenom stanu, ostalim prostorijama i pokretnim stvarima pronaći u inilac, saučesnik, tragovi krivičnog djela ili predmeti važni za postupak.

10.1.2. Prema kome se može preduzeti pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari?

Pretresanje stana, ostalih prostorija i drugih pokretnih stvari može se prvenstveno preduzeti prema osumnjicima odnosno optuženom.

Kada je u pitanju cilj pretresanja izražen kao pronalazak u inicijalnoj fazi krivičnog djela i saučesnika, potpuno je jasno s obzirom na fazu u kojoj se pretresanje preduzima, da se radi o pretpostavljenom u inicijalnoj fazi krivičnog djela, a ne dokazanom u inicijalnoj fazi krivičnog djela, odnosno licu za koje postoji osnov sumnje da je izvršio krivično djelo.

Kada je u pitanju pretresanje stana, ostalih prostorija i drugih pokretnih stvari kao radnja dokazivanja, iz sadržaja gore navedene odredbe jasno proizilazi da ova radnja dokazivanja nije ograničena samo na osumnjicima odnosno optuženog, nego na sva lica za koje postoji dovoljno razloga za sumnju da će se u njihovom stanu, ostalim prostorijama ili drugim pokretnim stvarima pronaći u inilac, saučesnik, tragovi krivičnog djela ili predmeti važni za postupak.

Kako se radi o radnji dokazivanja kojau sebi sadrži prinudni karakter, jasno je da se ova radnja dokazivanja može preduzeti i prema licima koja su oslobođena dužnosti svjedočenja, jer se takvi dokazi putem ove radnje dokazivanja pribavljaju mimo njihove volje.

Naime, kako se ova radnja dokazivanja može preduzeti prema osumnjičenog koji u krivičnom postupku ma najveći i kvantum prava, te da su prava lica koja su oslobođena dužnosti svjedočenja vezana za ličnost osumnjičenog, a kako je i osumnjičeni lice za koje je predviđena ova radnja dokazivanja, to je jasno da se ova radnja dokazivanja može preduzeti i prema licima koja su oslobođena dužnosti svjedočenja, čiji je kvantum prava u krivičnom postupku manji od prava osumnjičenog.

10.1.3. Pretresanje kompjutera i sličnih uređaja za automatsku obradu podataka koji su s njima u vezi

Odredbom člana 51. stav 2. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine odnosno analognim odredbama članova ZKP RS, FBiH i BD, naglašeno je da pretresanje pokretnih stvari u smislu stava 1. ovog člana obuhvata i pretresanje kompjutera i sličnih uređaja za automatsku obradu podataka koji su s njima u vezi.

Naime, ovo je rezultat tehničko-tehnološkog progresa, koji za rezultat ima redovno korištenje ovakvih uređaja u svakodnevnom životu, pa time i korištenje ovakvih uređaja prilikom vršenja krivičnih djela, odnosno postojanje dokaza koji se nalaze u ovakvim uređajima koji se mogu koristiti u krivičnom postupku.

Naglašavanje ovih uređaja za svrhu ima omogućavanje ulaska u sadržaj elektronske memorije istih uređaja koja je nosilac podataka važnih za krivični postupak.

Odnosno kompjuteri i slični uređaji za automatsku obradu podataka kao pokretne stvari, bez ulaska u sadržaj elektronske memorije ne bi omogućavali saznavanje sadržaja takvih uređaja, jer takvi uređaji sami za sebe kao pokretne stvari ne predstavljaju dokaz izuzev u izuzetnim slučajevima.

Kada je u pitanju ovakvo pretresanje propisana je i obaveza lica koje se koristi takvim uređajem da omogući pristup takvom uređaju (a koji se sastoji u ranim šiframa tzv. password i dr.) koji omogućavaju korištenje tih uređaja, kao i objašnjavanje upotrebe tih uređaja.

Iako obavezu prisustva stručnog lica prilikom pretresanja računara i sličnih uređaja za automatsku obradu podataka koji su s njima u vezi, predviđa samo Zakon o krivičnom postupku RS obavezu korištenja ovih stručnih lica ne predviđa ZKP BiH FBiH i BD, no praksu korištenja ovih stručnih lica trebalo bi koristiti jer se na taj način omogućava efikasno i brzo pretresanje, odnosno na najmanje moguće u mjeru se svodi moguće oštećenje ili uništenje takvih uređaja.

Kod ove radnje dokazivanja treban naglasiti da je saznavanje sadržaja iz elektronske memorije kompjutera i sli nih ure aja za automatsku obradu podataka radnja pretresanja a nikako vješta enja, jer se putem ove radnje dokazivanja pribavljaju dokazi(injenice) dok se vješta enje preduzima ukoliko je za razješanjavanje sadržaja i zna enja tih injenica koje su pribavljene pretresanjem potrebno stru no znanje i isustvo vještaka odre ene struke.

10.1.4. Ko može podnijeti zahtjev za pretresanje?

Shodno odredbi lana 53 . stav 2. Zakona o krivi nom postupku BiH odnosno analognih odredbi ZKP RS, FBIh i BD zahtjev za pretresanje može podnijeti:

- Tužilac
- Ovlaštena službena lica koja su dobila odobrenje tužioca

Prema tome sud ne može po službenoj dužnosti izdati naredbu za pretresanje, a injenica da tužilac i ovlaštena službena lica mogu podnijeti ovakav zahtjev proizilazi iz nove koncepcije krivi ne procedure.

Naime ova odredba još jednom ukazuje na tužioca kao izvornog nosioca istražnih ovlaštenja , kao i na injenicu da on to svoje ovlaštenje može prenijeti na ovlaštena službena lica u toku istrage.

10.1.5. Forma i sadržaj zahtjeva za pretresanje

Shodno odredbi lana 54 Zakona o krivi nom postupku Bosne i Hercegovine odnosno analognih lanova ZKP RS, FBIh i BD, forma zahtjeva za pretresanje može biti pismena i usmena, s tim da zakon om krivi nom postupku u slu aju pismenog zahtjeva predvi a sadržaj zahtjeva za izdavanje naredbe za pretresanje u lanu 55 ZKP BIH odnosno analognih lanova ZKP RS, FBIh i BD, dok za podnošenje usmenog zahtjeva za pretresanje zahtjeva za pretresanje zakon o krivi nom postupku propisuje posebne uslove i postupak i lanu 56. Zakona o krivi nom postupku Bosne i Hercegovine.

10.1.5.1. Pismeni zahtjev za pretresanje

Kada je u pitanju sadržaj pismenog zahtjeva za pretresanje on je odre en lanom 55. Zakona o krivi nom postupku Bosne i Hercegovine odnosno analognim lanovim ZKP RS, FBIh i BD te on mora da sadrži:

Osnovni sadržaj:

- Naziv suda kojem se podnosi zahtjev, kao ime i funkciju podnosioca zahtjeva
- činjenice koje ukazuju na vjerovatnost da će se osobe, odnosno tragovi i predmeti krivi nog djela na i na označenom ili opisanom mjestu ili kod određene osobe
- Zahtjev da sud izda naredbu za pretresanje radi pronalazjenja osoba ili oduzimanja predmeta

Ovo je osnovni sadržaj koji mora da sadrži svaki zahtjev za pretresanje

Kada je u pitanju zahtjev da sud izda naredbu za pretresanje radi pronalazjenja osoba ili oduzimanja predmeta, ovaj zahtjev predstavlja cilj pretresanja, odnosno pronalazjenje u inioaca ili sau esnika ili pribavljanje i obezbjeivanje dokaza o krivi nom djelu i u iniocu.

Prema tome kada je cilj pretresanja prikupljanje i obezbjeivanje dokaz, naredba o privremenom oduzimanju predmeta je inkorporirana u naredbu za pretresanje, dok je samo samo pretresanje zakonski modus koji za posljedicu ima prinudno privremenog oduzimanja predmeta koji imaju služiti kao dokaz u krivi nom postupku, mimo volje lica koje se, ili čiji se stan, ostale prostorije ili druge pokretne stvari pretresaju.

Dopunski sadržaj:

Istom zakonskom odredbom predviđeno je da se u zahtjevu za pretresanje može predložiti:

- da se naredba za pretresanje izvrši u bilo koje vrijeme zato što postoji osnovana sumnja da pretresanje neće moći biti izvršeno u vremenskom eriodu od 6 sati do 21 sata, da će se traženi predmeti skloniti ili uništiti ako se naredba ne izvrši odmah, kao i da će osoba koja se traži obje i ili po initi drugo krivi no djelo ili da može ugroziti bezbjednost ovlaštene službene osobe ili druge osobe ako se naredba ne izvrši odmah ili u vremenskom periodu od 21 sata do 6 sati.
- Da ovlašteno službeno lice izvrši naredbu bez prethodne predaje naredbe ako postoji osnovana sumnja da se traženi predmeti mogu lako i brzo uništiti ako se odmah ne oduzmu, da predaja naredbe može ugroziti bezbjednost ovlaštenog službenog ili drugog lica kao i da će osoba koju se traži po initi drugo krivi no djelo ili ugroziti bezbjednost ovlaštenog službenog ili drugog lica.

Ovaj dopunski sadržaj naredbe za pretresanje čini u stvari prijedloge za izuzetno postupanje, odnosno za postupanje mimo uobičajenog postupka pretresanja predviđenog u članu 59. stav 2 i članu 60 Zakona o krivi nom postupku BiH koji predviđaju da se naredba za pretresanje može izvršiti samo u vremenskom periodu od 6 sati do 21 sat, odnosno koje predviđaju obavezu ovlaštenog službenog lica da prije početka pretresanja preda naredbu za pretresanje licu koje će se odnsono od kojeg će se izvršiti pretresanje.

Osnovu za stavljanje ovakvo dopnskog prijedloga u zahtjevu za izdavanje naredbe za pretresanje ini ovlaštenje suda da u izuzetnim situacijama naredi da e se pretresanje izvršiti u bilo koje vrijeme odnsono bez prethodne predaje naredbe za pretresanje licu koje se odnsono kod kojeg e se izvršiti pretresanje, kad to zahtjevaju naro ite okolnosti, koje su gore nabrojane.

U zahtjevu za izdavanje naredbe za pretresanje ovaj dopnski zahtev se mora posebno obrazložiti, te ukazati na posebne injenice i okolnosti koje opravdavaju takav prijedlog, odnsono koje ukazuju na potrebu da se pretresanje izvrši u bilo koje vrijeme odnsono bez prethodne predaje naredbe za pretresanje.

10.1.5.2. Usmeni zahtjev za pretresanje

U pogledu podnošenja usmenog zahtjeva za pretresanje, kao što je ve re eno, zakon o krivi nom postupku BiH u lanu 56 odnsono anaogni lanovi ZKP RS; FBIH i BD, odre uje uslove i postupak u slu aju stavljanja naredbe za pretresanje.

Osnovni uslov za stavljanje usmene naredbe za pretresanje je postojanje opasnosti od odlaganja.

U takvom slu aju usmeni zahtjev za pretresanje saopštava se sudiji za prethodni postupak i telefonom, radio vezom ili drugim sredstvom elektronske komunikacije.

U takvom slu aju zakon o krivi nom postupku predvi a da e sudija za prethodni postupak u takvoj situaciji kad mu je stavljen usmeni zahtjev za pretresanje dalji tok razgovora zabilježiti, te u slu aju ukoliko se koristi zvu ni ili stenografski zapisnik, sudija za prethodni postupak je dužan dati zapisnik na prepis , ovjeriti istovjetnost prepisa i predati originalni zapisnik i prepis sudu u roku od 24 sata od izdavanja naredbe. Dok e u slu aju doslovnog bilježenja razgovora sudija za prethodni postupak potpisati kopiju zapisnika i predati je sudu u roku od 24 sata od izdavanja naredbe.

10.1.6. Sadržaj naredbe za pretresanje

Kada je u pitanju sadržaj naredbe za pretresanje on je odre en lanom 58 Zakona o krivi nom postupku Bosne i Hercegovine odnsono analognim lanovima ZKP RS , FBIH i BD, te taj sadržaj ini:

- Naziv suda koji izdaje naredbu, osim kada se naredba za pretresanje odobrava na osnovu usmenog zahtjeva i potpis sudije koji izdaje naredbu
- Ako se naredba za pretresanje odobrava na osnovu usmenog zahtjeva, to e se navesti uz nazna enje imena sudije za prethodni postupak koji izdaje naredbu i vremena i mjesta izdavanja.

- Ime odjel ili rang ovlaštene službene osobe na koju se naredba odnosi
- Svrha pretresanja
- Opis osobe koju treba pronaći ili opis stvari koje su predmet pretresanja
- Određivanje ili opis mjesta, prostorija ili soba koje se traže, s navođenjem adrese, vlasništva, imena ili sličnog za sigurno utvrđivanje identiteta
- Uputstvo da se naredba ima izvršiti između 6 sati i 21 sat ili vlaštenje da se naredba može izvršiti u bilo koje vrijeme ako to sud izričito odredi
- Ovlaštenje izvršiocu naredbe da može bez prethodne najave ući u prostorije koje se imaju pretresti ako to sud izričito odredi
- Uputstvo da se naredba i oduzete stvari donesu u sud bez odlaganja
- Pouku da osumnjičeni ima pravo obavijestiti branioca i da se pretresanje može izvršiti i bez prisustva branioca ako to zahtjevaju izuzetne okolnosti.

Kada se analizira sadržaj naredbe za pretresanje vidi se da on za podlogu ima zahtjev za izdavanje naredbe za pretresanje, međutim propisani sadržaj naredbe za pretresanje je širi od propisanog sadržaja zahtjeva za izdavanje naredbe za pretresanje.

Naime u odredbi koja reguliše sadržaj zahtjeva za pretresanje od podnosioca zahtjeva se ne zahtjeva da navede izvršioce naredbe, međutim da bi sud mogao izdati naredbu za pretresanje on mora imati podatke o tome ko će izvršiti predmetnu naredbu, pa je stoga u slučaju da zahtjev za pretresanje podnosi tužilac u zahtjevu potrebno navesti koja lica ili odjel bi trebala biti zadužena za izvršenje naredbe.

U slučaju kada ovakav zahtjev podnose ovlaštena službena lica po prethodnom odobrenju tužioca, sud u tom slučaju nema problem određivanja izvršioca naredbe, jer je u slučaju da to u zahtjevu nije posebno naglašeno kao izvršioca odrediti lice ili odjel koje podnosi zahtjev za pretresanje ponovno odobrenju tužioca.

Kada je u pitanju pouka da osumnjičeni ima pravo da obavijesti branioca i da se pretresanje može izvršiti i bez prisustva branioca ako to zahtjevaju izuzetne okolnosti, ova pouka ima svrhu uočevanja prava na odbranu kod preduzimanja ove radnje dokazivanja koja ima prinudni karakter, te se iz same odredbe može zaključiti da se ukoliko je obavješten branilac istom ima ostaviti razuman rok za pristupanje licu mjesta pretresanja izuzev u slučaju postojanja izuzetnih okolnosti.

10.2. Pretresanje bez naredbe

Članom 64. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine odnosno analognim članovima ZKP RS, FBiH i BD regulisano je pretresanje bez naredbe suda. Ovom odredbom regulisani su uslovi i postupak za pretresanje bez naredbe suda kao odstupanje od pravila da se pretresanje vrši samo posredstvom sudskoj naredbi, pa je tako istom odredbom predviđeno:

«(1) Ovlaštena službena osoba može ući u stan i druge prostorije bez naredbe i bez svjedoka i, po potrebi izvršiti pretresanje ako stanar tog stana to želi, ako neko zove u pomoć, ako je potrebno uhvatiti učinitelja krivičnog djela koji je zatečen na djelu ili radi sigurnosti ljudi i imovine, ako se u stanu ili drugoj prostoriji nalazi osoba koja se po naredbi Suda ima pritvoriti ili prinudno dovesti ili koja se tu sklonila od gonjenja.

(2) Ovlaštena službena osoba može pretresti osobu bez naredbe za pretresanje i bez prisutnosti svjedoka :

a) pri izvršenju naredbe o dovođenju

b) prilikom lišenja slobode

c) ako postoji sumnja da ta osoba posjeduje vatreno ili hladno oružje,

d) ako postoji sumnja da će sakriti, uništiti ili riješiti se predmeta koji se trebaju od njega oduzeti i upotrijebiti kao dokaz o krivičnm postupku.

(3) Nakon izvršenja pretresanja bez naredbe za pretresanje, ovlaštena službena osoba mora odmah podnijeti izvještaj tužitelju, koji će o tome obavjestiti sudiju za prethodni postupak. Izvještaj mora sadržavati razloge pretresanja bez naredbe.»

Kao što je već rečeno, ovom zakonskom odredbom regulisan je izuzetak od pravila da se pretresanje vrši po naredbi suda,

Ova odredba je usklađena sa međunarodnim pravom o pravima pojedinca (npr. 1.8 st.2 EKLJP), koje izuzetno dopušta javnim vlastima miješanje u ostvarivanje prava na privatnost i poštovanje porodnog života.* (*Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u BiH str. 206).

Opravdanje ovog odstupanja od pravila da se pretresanje može obaviti samo po naredbi suda je razlog hitnosti postupanja, a što je vidljivo iz uslova koje propisuje ova zakonska odredba.

Name pretresanje bez naredbe obavlja ovlašteno službeno lice, shodno vlastitoj procjeni o potrebi takvog postupanja, te tek nakon obavljenog pretresanja bez naredbe, izvještaj o pretresanju bez naredbe sa razlozima koji su uzrokovali takvo postupanje dostavlja se tužiocu koji o tome obavještava sudiju za prethodni postupak.

Tužilac po dobijanju takvog izvještaja, na osnovu prava nadzora vrši procjenu opravdanosti takvog pretresanja bez naredbe, te ukoliko ocijeni da razlozi ovlaštenog službenog lica nisu opravdani za vršenje pretresanja bez naredbe, dokaze pribavljene takvim pretresanjem kao nezakonite ne može koristiti u daljem toku postupka.

Prilikom vršenja takvog pretresanja, ukoliko budu pronađeni predmeti ili tragovi krivičnog djela koji mogu poslužiti kao dokaz o krivičnom postupku ovlašteno službeno lice ih privremeno oduzima, o tome u izvještaju obavjestiti tužioca te o tome izdati potvrdu o privremenom oduzimanju predmeta, a predmete koji su oduzeti bez odlaganja predati sudu.

Zakonitost dokaza koji su na taj na in oduzeti, zavisi isključivo od zakonitosti samog pretresanja, odnosno ukoliko su za pretresanje bez naredbe postojali zakonom predviđeni uslovi i privremeno oduzimanje predmeta je u tom slučaju zakonito, a što po automatizmu povlači i zakonitost na taj na in pribavljenih dokaza.

10.3. Hipotetički predmet sa primjerima zahtjeva za pretresanje I naredbe za pretresanje

Ovlašteno službeno lice tokom operativnog rada, obavilo je razgovor sa licem Arnaut Ante, koje mu je saopštilo da je skoro dobio otkaz u privatnom preduze u «BLAM TRADE» u vlasništvu lica Bori Boriše koji je poznati biznismen u Banjaluci, a u kojem je bio poznat na poslovima skladištara. U istom razgovoru, Arnaut Ante rekao je ovlaštenom službenom licu, da mu je poznato da se u preduze u Bori Boriše vode duple knjige, a da on to zna tako što su njemu iz knjigovodstva donosili da potpisuje nekakve papire o ulazu i izlazu robe sa skladišta antitadirane iako on zna da takvih ulaza i izlaza robe sa skladišta nije bilo, te da je lično dobio nalog od Bori Boriše da a u skladištu određenu robu drži stalno u istoj količini na stanju, na ulazu i na vidljivom mjestu koju je samo povremeno mijenjao pred isticanje roka da bi je odmah u istoj količini dopunio novom robom i da tu robu pokazuje svim mogućim inspekcijama, dok je drugu robu držao duboko u skladištu iza velikih unutrašnjih zatvorenih vrata sa dvostrukim katancem, te u slučaju nailaska nekakve inspekcije, a što se mu bitno javljeno prije, odmah potovari tu robu kamione i pokrije cirkadama. Kada je pitao što da on to potpisuje kada ništa nije ni primio ni predao sa skladišta, rekli su mu da ne pita puno i da se to njega ne tiče, nego da je njegovo samo da potpisuje šta mu se kaže, kada je to odbio, nakon dva sata pozvao ga je šef i dao mu otkaz.

Inače u razgovoru, Arnaut Ante rekao je ovlaštenom službenom licu da je preduze e «BLAM TRADE» veliko preduze e, koje ima nekoliko proizvodnih i trgovačkih poslovnih jedinica, te da je njemu poznato da se u istavom preduze u vodi jedno glavno knjigovodstvo i jedno centralno skladište u sjedištu preduze a BLAM TRADE u Banjaluci u ulici AA br. 1. Tako e rekao je da su proizvodne poslovne jedinice tog preduze a BLAM 1 u Laktašima ul. BB.br 2, BLAM 2 u Prijedoru ul. CC br.3 i Blam 3 u Banjaluci u ul.DD.br.4., a da je trgovačka poslovna jedinica Trade 1 u Banjaluci u ulici FF br. 5. Inače Arnaut Ante rekao je ovlaštenom službenom licu da se preduze e BLAM TRADE bavi proizvodnjom raznih prehrambenih proizvoda, te proizvodnjom namještaja. Tako e Arnaut Ante rekao je ovlaštenom službenom licu da mu je poznato da Bori Boriša stanuje u svojoj porodnoj kući u ul. VV. Br. 4, da sa sobom uvijek nosi laptop računar, te da ima dva auta i to Mercedesa CLK i BMW X5. Tako e rekao je da mu je poznato da Bori Boriša posjeduje veliku kuću u Banjaluci i dva stana, te da ima dionice i u nekoliko drugih velikih preduzeća. Na kraju je rekao da je spreman o svemu dati iskaz u svojstvu svjedoka tužiocu. Ovlašteno službeno lice o ovom razgovoru je sačinilo službenu zabilješku i o istom obavjestilo tužioca, te mu je uz ovu službenu zabilješku dostavilo i službenu zabilješku o operativnim saznanjima da je Bori Boriša u zadnjih godinu dana napravio porodnu kuću u centru banjaluke u ul VV. Br. 4 orijentacione vrijednosti 500.000,00KM, te da je u istom periodu kupio i na svoje ime registrovao dva putnička automobila Mercedesa CLK i BMW X5 orijentacione vrijednosti 250.000,00, te da je preduze e Blam Trade osnovano prije godinu i po dana,

a u cijelom periodu prilikom prijave poreza iskazivalo negativne rezultate poslovanja, te da po opertivnim saznanjima ovlaštenih službenih lica supruga i sin Bori Boriše rade u preduze u Blam Trade. Tužilac je po obavještenju ovlaštenog službenog lica pozvao Arnaut Antu te istog saslušao u svojstvu svjedoka, u kojem mu je Arnaut Ante ponovio sve što je rekao ovlaštenom službenom licu. Tužilac je otvorio istragu, te je u skladu sa svojom strategijom istrage procjenio da bi u navedenom slučaju trebalo izvršiti pretres svih lokacija preduze a «blam trade» te stana osumnjičenog Bori Boriše, te je u skladu s tim podnio zahtjev za pretresanje sudu sljedećeg sadržaja:

Na sljedećoj stranici slijedi primjer (obrazac) zahtjeva za pretresanje

10.3.1. Primjer (obrazac) zahtjeva za pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari

NAZIV TUŽILAŠTVA

Protokolni broj

Datum

NADLEŽNI SUD

Sudija za prethodni postupak

Na osnovu člana 43. 115 i 117 Zakona o krivičnom postupku RS podnosim sljedeće :

ZAHTJEV ZA PRETRESANJE

I)

1. Poslovnih prostorija preduzeća «Blam Trade» d.o.o Banjaluka i to
 - sjedišta i centralnog skladišta preduzeća «Blam Trade» d.o.o. Banjaluka, koje se nalazi u ulici AA br.1 u Banjaluci.
 - Poslovne jedinice «Blam 1» koja se nalazi u Laktašima u ul. BB br. 2.
 - Poslovne jedinice «Blam 2» koja se nalazi u Prijedoru u ul. CC. Br. 3
 - Poslovne jedinice «Blam 3» koja se nalazi u Banjaluci u ulici DD br. 4.
 - Poslovne jedinice «Trade 1» koja se nalazi u Banjaluci u ulici FF. Br. 5

Sve u vlasništvu preduzeća «Blam Trade» d.o.o Banjaluka

2. Porodice u kući u vlasništvu osumnjičenog Bori Boriše koja se nalazi Banjaluci u ulici VV br. 4.
3. Svih pronađenih desktop i laptop računara i elektronskih nosača memorije koji se nalaze u objektima pretresanja pod tačkom 1. i 2. ovog zahtjeva, a po njihovom prethodnom privremenom oduzimanju.

II) Pretresanje treba izvršiti radi pronalaska i privremenog oduzimanja sakrivene robe koja nije evidentirana u knjigovodstvu preduzeća, poslovne dokumentacije knjigovodstva koja se odnosi na poslovnu _____ godinu, cjelokupne interne tzv. pomoćne evidencije (svesaka, rokovnika, šihtarica, kompjutera, elektronskih nosača memorije i sl), te svih drugih predmeta koji stoje u vezi sa krivičnim djelom koje se osumnjičenom stavlja na teret a koji mogu poslužiti kao dokaz u krivičnom postupku, ili se po zakonu imaju oduzeti.

III)

Ovo tužilaštvo po naredbi za sprovođenje istrage br. _____ od dana _____ sprovodi istragu protiv osumnjičenog Bori Boriše i pravnog lica, preduzeća «Blam Trade» d.o.o. Banjaluka, a zbog krivičnih djela utaje poreza i doprinosa iz člana 287 stav 3. Krivični zakonik Republike Srpske, inženjerski opisano u naredbi za sprovođenje istrage koju vam dostavljamo u prilogu ovog zahtjeva.

Iz iskaza svjedoka Arnaut Ante, koji je radio kao skladištar u centralnom skladištu preduzeća «Blam Trade» d.o.o. Banjaluka proizilazi da isto preduzeće vodi tzv. »duple knjige» pri čemu u knjige koje vodi u svom računovodstvu koje prikazuje nadležnim organima prilikom prijave, obračuna i uplate dužnih poreza i doprinosa, odnosno vršenja kontrola upisuje lažne podatke o svom ostvarenom opreznom prihodu odnosno proizvodnji i kretanju robe i novca, dok u druge knjige koje vodi za interne potrebe upisuje stvarne podatke o ostvarenoj proizvodnji i kretanju roba i novca, a koje podatke krije od nadležnih organa prilikom prijave, obračuna i uplate dužnih poreza i doprinosa, pri čemu i stvarno poslovanje prilagođava takvom prikrićivanju odnosno lažnom prikazivanju vode i unutar centralnog skladišta dva odvojena skladišta pri čemu se u jednom dijelu skladišta, koje je pristupačno i koje se prikazuje nadležnim organima drži roba za koju se vodi uredno knjigovodstvo, dok se u drugom odvojenom i sakrivenom dijelu skladišta drži rob za koju se ne vodi uredno knjigovodstvo odnosno koja se ne prikazuje nadležnim organima.

Preduzeće Blam Trade d.o.o. Banjaluka pored sjedišta i centralnog skladišta posjeduje više poslovnih jedinica u kojima se proizvodi i prodaje roba preduzeća Blam Trade Banjaluka, te o tom vodi internu evidenciju u samim poslovnim jedinicama, radi pregleda uink radnika i ostvarene proizvodnje ili prodaje poslovne jedinice, a radi stvarnog praćenja rezultata poslovanja poslovne jedinice i plaćanja radnika, za koje se sumnja da se ne prikazuju u centralnom računovodstvu preduzeća «Blam Trade» d.o.o. Banjaluka, odnosno, postoji osnov sumnje da se u centralnom računovodstvu istog preduzeća prikazuju podaci o ostvarenoj proizvodnji i prodaji koji su značajno umanjeni u odnosu na stvarno ostvareni obim proizvodnje i prodaje poslovnih jedinica odnosno preduzeća «Blam Trade» kao cjeline.

Pretresanje sjedišta i centralnog skladišta kao i svih poslovnih jedinica vršilo bi se radi pronalaska robe koja nije evidentirana u knjigovodstvu preduzeća te interne tzv. pomoćne evidencije (sveske, rokovnici šihtarice i sl), elektronski baza podataka u računarima preduzeća, koja bi se nakon privremenog oduzimanja analizirala, vještačila po potrebnim vještacima kako bi se ustanovilo stvarna proizvodnja i kretanje robe i novca u preduzeću Blam Trade d.o.o. Banjaluka, te pored prikazanih podacima prilikom prijave, obračuna i uplate dužnih poreza i doprinosa.

Dovoljna osnova za sumnju da se u poslovnim prostorijama preduzeća Blam Trade pronalaze i tragovi krivičnih djela odnosno predmeti važni za postupak proizilaze prvenstveno iz iskaza svjedoka Arnaut Ante koji je kao svjedok dao iskaz ovom tužilaštvu prilikom čega je upozoren da lažan iskaz predstavlja krivično djelo, koji zapisnik o saslušanju Vam dostavljamo u prilogu ovog zahtjeva, te operativnih saznanja ovlaštenih službenih lica izvršenih u službenim zabilježnicama br. _____ od _____ i br. _____ od _____ iz kojih je vidljivo izmeđusobno naglo bogatstvo enje osumnjičenog i pored negativnih rezultata poslovanja, i pored činjenice da je preduzeće Blam Trade osnovni izvor prihoda porodice osumnjičenog čiji su svi članovi zaposleni u

istom preduze u.

Kada je u pitanju pretresanje porodice u kući osumnjičenog Bori Boriše, iz iskaz svjedoka proizilazi da osumnjičeni sa sobom iz preduzeća donosi laptop računara, prema tome postoji dovoljno osnova za sumnju da bi podatke o stvarnom poslovanju svoga preduzeća mogao držati u svojoj porodici u kući, bilo na laptop računaru, nekom drugom računaru ili nekom drugom mjestu u porodici u kući.

Kada je u pitanju pretres poslovnih jedinica, pošto se radi o velikom preduzeću sa više poslovnih jedinica, postoji dovoljno osnova za sumnju da se u osnovnim jedinicama nalaze i pomenuta interna tzv. pomoćna evidencija (sveske, rokovnici, računari) u kojoj se nalaze podaci o stvarnom poslovanju poslovne jedinice jer jedan tako veliki sistem podrazumjeva da se takvi podaci o stvarnoj proizvodnji i kretanju roba i novca moraju voditi i na nivou poslovnih jedinica kako bi preduzeće uopšte moglo poslovati, bilo da se radi o ulazima i izlasku sirovina, podacima o proizvedenoj robi, utrošenim sirovinama i poluproizvodima, ulasku i izlasku sirovina i robe u poslovnu jedinicu i sl., a koji se ne prikazuju u centralnom računovodstvu preduzeća Blam Trade d.o.o Banjaluka.

IV) Pretresanje bi se trebalo obaviti dana _____ godine, u bilo koje vrijeme iz razloga što se radi o izuzetno velikom obimu pretresanja na više lokacija, te s obzirom na izuzetno obiman prostor i dokumentaciju koja se ima pronaći i oduzeti postoji realna bojazan da se pretresanje ne može izvršiti u roku od 6 sati do 21. sat.

V) Pretresanje bi trebali izvršiti pripadnici CJB Banjaluka odjeljenja za suzbijanje privrednog kriminaliteta, ovlaštena službe lica Poreske uprave Republike Srpske odjeljenja poreske policije, uz asistenciju NH diplomiranog inženjera kibernetike kao stručnog lica za pretres računara ili sl. njih uređaja za automatstku obradu podataka koji su u vezi s njima.

TUŽILAC

potpis

Prilog:

1. Naredba o sprovođenju istrage br. _____ od _____
2. Zapisnik o saslušanju svjedoka Arnaut Ante br. _____ od _____
3. Službene zabilješke ovlaštenih službenih lica br. _____ od _____ i br. _____ od _____

Da li bi sudija za prethodni postupak na osnovu ovakvog zahtjeva i podnesenih priloga, odnosno na osnovu ovih činjenica trebao izdati naredbu za pretresanje?

Odgovor na sljedećoj strani!

Kada se analizira ovaj hipotetički predmet i sadržaj ovog zahtjeva za pretresanje da se zaključiti sljedeće:

- postoji osnov sumnje da je izvršeno krivično djelo, koji proizilazi iz iskaza svjedoka Arnaut Ante i operativnih saznanja ovlaštenih službenih lica koji dovedeni u međusobnu vezu sa sigurnošću u uspostavljaju supstancu osnovu sumnje.
- Sudija za prethodni postupak pred sobom ima zahtjev za pretresanje više lokacija preduzeća Blam Trade, i stana osumnjičenog, po istom razlogu pretresanja, odnosno praslasku tragova krivičnog djela odnosno predmeta važnih za krivični postupak zasnovanih upravo na iskazu svjedoka koji je bio skladištar u istom preduzeću u koji iskaz daje o svojim neposrednim saznanjima upozoren da lažan iskaz predstavlja krivično djelo (prema tome ne može polaziti od toga da svjedok laže) i operativnih saznanja ovlaštenih službenih lica izraženih u službenim zabilježkama.
- Pretresanje se traži u bilo koje vrijeme, navodeći i kao razlog obim pretresa.
- Na osnovu izloženog, dovodeći i ovaj iskaz svjedoka i operativna saznanja ovlaštenih službenih lica u međusobnu vezu sudija za prethodni postupak sa sigurnošću može zaključiti da je zahtjev za pretresanje osnovan u svim njegovim segmentima i to kako u pogledu razloga pretresanja tako i u pogledu vremena pretresanja.
- Sudija ne bi trebao od tužioca tražiti da prije ove radnje dokazivanja prethodno preduzme neke druge radnje dokazivanja, jer to spada u domen strategije istrage kojom rukovodi tužilac, a tužilac ocjenjuje da bi prethodno preduzimanje drugih radnji dokazivanja može dovesti u opasnost cilj istrage, jer postoji mogućnost da se na taj način osumnjičeni saznati da se protiv njega sprovodi istraga i odmah ukloniti sve tragove krivičnog djela i predmete važne za postupak.

Zbog svega navedenog sudija za prethodni postupak bi u predmetnom hipotetičkom predmetu treba prihvatiti zahtjev tužioca i izdati naredbu za pretresanje shodno zahtjevu tužioca.

Na sljedećoj stranici slijedi Primjer (obrazac) Naredbe za pretresanje stana, ostalih prostorija i drugih pokretnih stvari!

10.3.2. Primjer (obrazac) Naredbe za pretresanje stana, ostalih prostorija i drugih pokretnih stvari

NAZIV SUDA

Protokolni broj

Datum

_____ sud u _____, po sudiji za prethodni postupak ovog suda _____ po podnesenom zahtjevu za pretresanje stana, ostalih prostorija i drugih pokretnih stvari _____ tu ilaštva _____ br. _____ od _____ na osnovu člana 115., 117. stav 1. i 121. Zakona o krivi postupku Republike dana _____ godine u _____ asova, izdaje sljede u

NAREDBU ZA PRETRESANJE

I

1. Poslovnih prostorija preduzeća «Blam Trade» d.o.o Banjaluka i to
 - sjedišta i centralnog skladišta preduzeća «Blam Trade» d.o.o. Banjaluka, koje se nalazi u ulici AA br.1 u Banjaluci.
 - Poslovne jedinice «Blam 1» koja se nalazi u LAKtašima u ul.BB br. 2.
 - Poslovne jedinice «Blam 2» koja se nalazi u Prijedoru u ul. CC. Br. 3
 - Poslovne jedinice «Blam 3» koja se nalazi u Banjaluci u ulici DD br. 4.
 - Poslovne jedinice «Trade 1» koja se nalazi u Banjaluci u ulici FF. Br. 5

Sve u vlasništvu preduzeća «Blam Trade» d.o.o Banjaluka

2. Porodice koje su u vlasništvu osumnjičenog Bori Boriše koja se nalazi Banjaluci u ulici VV br. 4.
3. Svih pronađenih desktop i laptop računara i elektronskih nosača memorije koji se nalaze u objektima pretresanja pod tačkom 1. i 2. ovog zahtjeva, a po njihovom prethodnom privremenom oduzimanju.

II

Pretresanje se radi pronalaska i privremenog oduzimanja sakrivene robe koja nije evidentirana u knjigovodstvu preduzeća, a poslovne dokumentacije knjigovodstva koja se odnosi na poslovnu _____ godinu, cjelokupne interne tzv. pomoćne evidencije (svesaka, rokovnika, šiftarica, kompjutera, elektronskih nosača memorije i sl), te svih drugih predmeta koji stoje u vezi sa krivičnim djelom koje se osumnjičenom stavlja na teret a

koji mogu poslužiti kao dokaz u krivi nom postupku, ili se po zakonu imaju oduzeti.

III

Ovu naredbu izvrši e ovlaštena službena ica CJB Banjaluka odjeljenja za suzbijanje privrednog kriminaliteta i ovlaštena službe lica Poreske uprave Republike Srpske odjeljenja poreske policije, uz asistenciju NH diplomiranog inženjera kibernetike kao stru nog lica za pretres ra unara ili sli nih ure aja za automatstku obradu podataka koji su u vezi s njima.

IV

Ova naredba e se izvršiti u roku od 72 od asa njenog izdavanja, a može se izvršiti u bilo koje vrijeme.

V

Nakon izvršenog pretresa, bez odlaganja a najkasnije u roku od 72 asa od asa izdavanja ove naredbe , ova naredba i oduzeti predmeti imaju se donijeti u ovaj sud i predati sudiji za prethodni postupak.

VI

Pou ava se osumnji eni Bori Boriša ima pravo obavjestiti branioca o ovoj naredbi odnosno pretresanju, te da se pretresanje može izvršiti i bez prisustva branioca ako to zahtjevaju izuzetne okolnosti.

Sudija za prethodni postupak
potpis

Kako nje vidljivo iz ove naredbe za pretresanje stana , ostalih prostorija i drugih pokretnih stvari, naredba o pretresanju ne sadrži obrazloženje, te na naredbu za pretresanje nije dozvoljeno pravo žalbe.

Pozivanje na nezakonitost naredbe za pretresanje ili postupka pretresanja pa samim tim i dokaza pribavljenih takvim pretresanjem, može se eventualno utvr ivati tek prethodnim prigovorima na optužnicu odnosno eventualno u žalbi na presudu.

10.4. Postupak pretresanja

Kada je u pitanju postupak izvršenja naredbe za pretresanje, on je detaljno uređen odredbom člana 60 Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine odnosno analognim odredbama ZKP RS, FBiH i BD,

- Prije početka pretresanja ovlašteno službeno lice mora dati obavještenje o svojoj funkciji i razlogu dolaska i predati naredbu za pretresanje licu kojem se se ili na kojem se se izvršiti pretresanje. Ako je nakon toga ovlaštenom službenom licu pristup uskraćen može upotrijebiti silu u skladu sa zakonom. (Ovakvo postupanje predstavlja pravilo i u skladu je sa prinudnim karakterom pretresanja kao radnje dokazivanja)
- Prilikom izvršenja naredbe za pretresanje u kojoj se određuje pretresanje stana i drugih prostorija, ovlašteno službeno lice nije dužno obavjestiti bilo koga o svojoj funkciji i razlozima pretresanja, već može odmah ući u stan ili druge prostorije ako su prazni ili ako ovlašteno službeno lice opravdano smatra da su prazni ili ako je ovlašteno službeno lice naredbom izričito ovlašteno da učine bez prethodne najave (ovakvo postupanje predstavlja izuzetak za koji zakon u izričito propisuje uslove)
- Korisnik stana i drugih prostorija pozvao se da bude prisutan pretresanju, a ako je on odsutan- pozvao se njegov zastupnik ili neko od odraslih članova doma instanca ili susjeda. Ukoliko osoba kod koje se pretresanje ima izvršiti nije prisutna, naredba se ostavlja u prostoriji gdje se vrši pretresanje, a pretresanje se izvršava i bez njene prisutnosti. (ova odredba jasno reguliše da izostanak vlasnika stana ili druge prostorije nije apsolutna smetnja za izvršenje pretresanja te propisuje na način izvršenja pretresanja u takvom slučaju. Kod slučaja da vlasnik stana nije prisutan kada se ostavlja naredba u prostoriji gdje se vrši pretresanje, mada zakonom nije izričito propisano u ovoj odredbi, to je potrebno konstatovati u zapisniku o pretresanju)
- Pretresanju stana, ostalih prostorija ili osobe prisustvuju dva punoljetna građanina kao svjedoci. Pretresanju osobe prisustvuju svjedoci istog pola. Svjedoci se prije početka pretresanja upozoriti da paziti kako se pretresanje vrši, kao i da imaju pravo da prije potpisivanja zapisnika o pretresanju stave svoje prigovore, ako smatraju da sadržaj zapisnika nije tačan. (ovom odredbom obezbjeđuje se javnost izvršenja ove radnje dokazivanja, odnosno obezbjeđuje se vjerodostojnost zapisnika o pretresanju. Prilikom odabira svjedoka nužno je voditi računa da kao svjedoci ne budu izabrana lica koja su oslobođena dužnosti svjedočenja).
- Prilikom vršenja pretresanja službenih prostorija pozvao se se njihov starješina ili rukovoditelj da bude prisutan pretresanju.
- Ako se pretresanje ima preduzeti u vojnom objektu, pismena naredba o pretresanju dostavlja se vojnim vlastima, koje se odrediti najmanje jednu vojnu osobu da bude prisutna pretresanju.

Iz postupka pretresanja proizilazi jedna dilema:

Da li se i na koji način osumnjičeni obavještava o pretresanju kako bi ostvario svoje pravo da obavjesti branioca, ukoliko se vrši pretresanje u stanu ili prostoriji trećih lica?

Zakon o krivi nom postupku nije u potpunosti riješio ovo pitanje.

Naime, pravo na obavještavanje branioca proizilazi iz obaveznog sadržaja naredbe za pretresanje odre enog lanom 58 stav 1. ta ka j) , u kojoj sudija za prethodni postupka takvu pouku daje osumnji enom.

Me utim , to je jedina odredba zakona o krivi nom postupku iz koje se izvla i zaklju ak da se naredba za pretresanje predaje osumnji enom, kako bi on uopšte bio u mogu nosti da primi takvu pouku na znanje i da iskoristi to svoje pravo, jer bez takve predaje naredbe osumnji enom takva pouka u naredbi ne bi imala nekakvog smisla.

Naime, situacija je potpuno jasna kada je u itanju pretresanje stana , ostalih prostorija i drugih pokretnih stvari osumnji enog u kojoj je osumnji eni istovremeno i lice kod kojeg se vrši pretresanje.

Me utim dilema nastaje kada se pretresanje vrši kod tre ih lica, jer zakon o krivi nom postupku predvi a obavezu prethodne predaje naredbe licu kod kojeg se ili na kojem se vrši pretresanje a ne osumnji enom.

Ukoliko se dovedu u vezu lan 58 stav.j i lan 60 stav 1. zakona o krivi nom postupku bosne i Hercegovine odnsono analognih odredbi ZKP RS, FBIH i BD, može se izvu i zaklju ak da se ovakva pouka predvi ena lanom 58. stav 1. ta ka j) Zakona o krivi nom postupku BiH daje samo kada se pretresanje ima izvršiti kod ili na osumnji enom, dok u svakom drugom slu aju takva obaveza ne postoji, naro ito kada se ima u vidu nova koncepcija Zakona o krivi nom postupku, iz koje je jasno da istraga obuhvata i otkrivanje krivi nih djela i u inilaca, pa se prema tome pretresanje može vršiti i u slu aju nepoznatog izvršioca krivi nog djela odnosno nepoznatog osumnji enog.

Prema tome, im se u takvim situacijama može vršiti pretresanje bez predaje naredbe osumnji enom koje kao takvo ima potrebnu dokaznu snagu, onda se može i u gore navedenom slu aju.

10.5. Posljedice nezakonitog pretresanja stana , ostalih prostorija I drugih pokretnih stvari te osoba

Pretresanje nezakonitog pretresanja stana , ostalih prostorija i drugih pokretnih stvari te osoba , izvan opisanih zakonskih uvjeta povla i odre ene posljedice. Po svom karakteru , posljedice nezakonitog pretresanja stana , ostalih prostorija i drugih pokretnih stvari te osoba su procesno pravne. Procesno ravne posljedice nastupaju ako je npr. Pretresanje izvršeno od strane ovlaštene službene osobe mimo zaknskih propisa ili od neovlaštene službene osobe, ili bez prisustva osoba koje moraju biti prisutne pretresanju. Ove posljedice ogledaju se u ništavosti preduzete radnje, odnosno u nemogu nosti da se dokazi pribavljeni nezakonitim pretresanjem koriste u krivi nom postupku za donošenje odluke. Ukoliko se presuda zasniva na ovakvom dokazu ,

u injena je bitna povreda odredaba krivi nog postupka iz lana 297.stav 1 ta ka i ZKP BiH odnosno analognog lana ZKP RS, FBIH i BD.* (*Komentari Zakona o krivi nom/kaznenom postupku u BiH)

Me utim pored ovih direktnih posljedica procesno pravne prirode, u smislu nemogu nosti korištenja takvih dokaza koji su pribavljeni nazakonitim pretresanjem stana, ostalih prostorija i drugih pokretnih stvari te osoba, izuzetno je zna ajno naglasiti da ni svi drugi dokazi koji proisti u iz tih nezakonitih dokaza (tzv. plodovi otrovnog drveta).

To jasno proizilazi iz lana 10 stav 2. zakona o krivi nom postupku bosne i hercegovine odnosno analognim odredbama ZKP RS, FBIH i BD.

Prema tome izuzetno je važno pretresanje kao jednu od osnovnih i naj eš e upotrebljivanih radnji dokzivanja provesti zakonito, jer u suprotnom postoji velika mogu nost uru avanje itave dokazne strukture proizšle iz takvog nezakonitog pretresanja, odnosno dokaza pribavljenih takvim pretresanjem.

11. PRIVREMENO ODUZIMANJE PREDMETA I IMOVINE

Radnje dokazivanja kojima se pribavljaju dokazi i predmeti koji služe pri utvr ivanju injenica odnosno dokazivanja u krivi nom postupku i kojima se obezbje uju dokazi važni za krivi ni postupak , nisu obuhva eni isklju ivo radnjama dokazivanja pretresanja stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari odnosno na pretresanja osoba .

Naime, jedna od vrlo zna ajnih radnji dokazivanja je i privremeno oduzimanje predmeta i imovine.

Privremeno oduzimanje predmeta i imovine se ozna va kao mjera procesne prinude sa višestruko razli itom prirodom. Naime, u literaturi se govori sa jedne strane o privremenom oduzimanju zbog dokazivanja ili mjeri kojom se obezbje uju dokazi i, s druge strane o privremenom oduzimanju kao mjeri ograni enja ili meri kojoj je cilj obezbje enje sigurnosti ljudi. I, na tre em mjestu treba pomenuti uticaj ove mjere na efikasno odvijanje krivi nog postupka. Opisane specifi nosti privremenog oduzimanja predmeta i imovinen koriste afirmaciji odre enih legitimnih ciljeva. Prvo, obezbje enje dokaza za vo enje krivi nog postupka, odnosno za sud koje on treba za donošenje odluke. U tom smislu je privremeno oduzimanje predmeta i imovine karakteristi na mjera za obezbje enje dokaza. Drugi cilj je osiguranje bezbjednosti ljudi i imovine spre avanjem vršenja krivi nih djela (npr. Da izvršilac ne bi opasnu stvar i dalje koristio za vršenje krivi nih djela, odnosno za ponavljanje krivi nog djela). I tre i cilj je efikasnost, s obzirom da privremeno oduzimanje predmeta , a naro ito imovine, doprinosi efikasnijem odvijanju krivi nog postupka i uspješnijem suzbijanju krivimaliteta, naro ito njegovih savremenih složenih oblika.* (Komentari Zakona o krivi nom/kaznenom postupku u BiH str. 208.)

Prema tome, privremeno oduzimanje predmeta i imovine je radnja dokazivanja kojom se ostvaruju višestruki efekti, pa su shodno tome i postavljeni uslovi njene primjene.

Ono što karakteriše ovu radnju dokazivanja je prinudni karakter, ali ipak manjeg stepena od pretresanja, te činjenica da se radi o radnji dokazivanja kojom se ograničavaju prava i slobode građana, zbog čega zakon za njihovu primjenu po pravilu traži naredbu suda, međutim u određenim situacijama dopušta primjenu ove mjere i bez naredbe suda, te za to određuje posebne uslove.

Postojanje ove sudske naredbe ili uslova za primjenu ove radnje dokazivanja bez naredbe suda, suštinski utiče na zakonitost ove radnje dokazivanja, odnosno na zakonitost dokaza pribavljenih putem ove radnje dokazivanja.

Kada je u pitanju klasifikacija mjera i radnji koje podvode pod radnju dokazivanja privremenog oduzimanja predmeta i imovine, one su sljedeće:

- Naredba za oduzimanje predmeta
- Privremeno oduzimanje pisama, telegrama i drugih pošiljki
- Naredba banci ili drugom pravnom licu
- Privremeno oduzimanje imovine radi obezbjeđenja

11.1. Naredba za oduzimanje predmeta

U pogledu naredbe za oduzimanje predmeta Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine u članu 65. odnosno analogni članovi Zakona o krivičnom postupku RS, FBiH i BD, propisuju uslove za izdavanje naredbe, sadržaj naredbe, obaveze koje proističu iz naredbe i postupak primjene ove radnje dokazivanja te glasi:

“ (1) Predmeti koji se po KZBIH imaju oduzeti ili koji mogu poslužiti kao dokaz u krivičnom postupku privremeno će se oduzeti i na osnovu sudske odluke će se obezbjediti njihovo čuvanje.

(2) Naredbu za oduzimanje predmeta izdaje Sud, na prijedlog tužitelja odnosno ovlaštene službene osobe koja je dobila odobrenje od tužitelja.

(3) Naredba za privremeno oduzimanje predmeta sadrži: naziv suda, pravni osnov za privremeno oduzimanje predmeta, naznaka predmeta koji podližu oduzimanju, ime osobe od koje se oduzimaju predmeti, mjesto oduzimanja predmeta, rok u kojem se predmeti trebaju oduzeti i pouka o pravnom lijeku.

(4) Oduzimanje predmeta vrši ovlaštena službena osoba na osnovu izdate naredbe

(5) Ko ddrži takve predmete dužan ih je predati po naredbi Suda. Osoba koja ih drži predati, može se kazniti do 50.000KM, a u slučaju daljeg odbijanja - može se zatvoriti, a najduže 90 dana. Na isiti način postupit će se prema službenoj ili odgovornoj osobi u državnom organu ili pravnoj osobi.

(6) Odredbe stava 5. ovog člana odnose se I na podatke pohranjene u kompjuteru ili sličnim uređajima za automatsku obradu podataka. Pri njihovom pribavljanju posebno će se voditi računa o propisima koji se odnose na čuvanje tajnosti određenih podataka.

(7) O žalbi protiv rješenja kojim je izrečena novčana kazna ili je narađen zatvor odlučuje vijeće, Žalba protiv rješenja po zatvoru ne zadržava izvršenje rješenja.

(8) Pri oduzimanju predmeta naznačit će se gdje su pronađeni i opisat će se , a po potrebi I na drugi način osigurati utvrđivanje njihove istovjetnosti. ZA oduzete predmete izdat će se potvrda.

(9) Mjere iz stava 5. i 6. ovog člana ne mogu se primjeniti prema osumnjičenom, odnosno optuženom niti osobama koje su oslobođene dužnosti svjedočenja.”

Kada je u pitanju Zakon o krivi nom postupku Republike Srpske, postoji nekoliko razlika, i to u stavu 5. u kojem je zaprije ena nov ana kazna do 5000KM, za razliku od ZKP BIH gdje je zaprije ena nov ana kazna do 50000. KM, te u stavu 7. u kojem je suspenzivno dejstvo žalbe prošireno i na rješenje suda o nov anoj kazni, za razliku od ZKP BIH u kojem je suspenzivno dejstvo žalbe ograni eno samo u odnsou na rješenje o zatvoru. no u suštini radi se o jednakim zakonskim rješenjima zasnovanim ja jednakim konceptima.

Kada je u pitanju predmet oduzimanja po ovoj zakonskoj odredbi vidljivo je da se radi kako o predmetima koji mogu poslužiti kao dokaz u krivi nom postupku tako i predmetima koji se po zakonu moraju oduzeti .Naredbu izdaje sud, po pijedlogu tužioca ili ovlaštenog službenog lica koje je dobilo odobrenje od tužioca, a samo oduzimanje vrši ovlašteno službeno lice.

Za razliku od privremenog oduzimanja prilikom pretresanja , ovdje se odre uje obaveza lica koje drži takve predmeta da ih preda po naredbi suda, te se umjesto prinudnog oduzimanja u slu aju odbijanja takve predaje(kao u slu aju pretresanja) takvom licu prijeti nov anom kaznom ili zatvorom do 90 dana, s tim da su od ove sankcije izuzeti osumnji eni, odnsono optuženi odnosno lica koja su oslobo ena dužnosti svjedo enja.

Prema tome, prinudni karakter ove radnje dokazivanja ne ogleda se u neposrednoj upotrebi sile, nego u zaprije enoj sankciji u slu aju odbijanja predaje predmeta ponaredbi suda.

Tu se tako e vidi zna ajna razlika ove radnje dokazivanja od radnje dokazivanja pretresanja stana, ostalih prostorija i drugih pokretnih stvari odnosno oboa, prilikom koje se i od osumnji enog odnosno lica koja su oslobo ena dužnosti svjedo enja u slu aju odbijanja predje neposredno primjenjuje sila u cilju oduzimanja predmeta.

Iz toga se može zaklju iti da je radnja preresaanja radnja šireg spektra od radnje privremenog oduzimanja predmeta i to u pogledu osoba od kojih se predmet oduzima.

Prema tome, u slu aju odbijanja predaje predmeta, ako je u pitanju osumnji eni ili lice koje je oslobo eno dužnosti svjedo enja, jedino rješenje u takvoj situaciji je pribavljanje

naredbe za pretres. Takva situacija je moguća i kod drugih lica s tim, što pretresanje takva lica ne oslobađa a eventualne novane kazne ili zatvora do 90 dana.

U pogledu izuzeća osumnjičenog i lica koja su oslobođena dužnosti svjedočenja od ovih procesnih sankcija (novane kazne i zatvora) razlog je sadržan u činjenici da se osumnjičenom ne može nametnuti obaveza samooptuživanja (koja se proteže kako na iskaz i na predaju dokaza na štetu osumnjičenog) dok se kod lica koja su oslobođena dužnosti svjedočenja ova procesna privilegija proteže na i na odbijanje sve saradnje sa organima krivičnog gonjenja koja bi mogla dovesti do osude lica u odnosu na koje su oslobođene dužnosti svjedočenja.

U stavu 6. jasno je naznačeno da se ova radnja dokazivanja odnosi i na kompjutere ili slične uređaje za automatsku obradu podataka, s tim što je naglašena potreba vođenja računa o propisima koji se odnose na uvjaje tajnosti određenih podataka.

Treba naglasiti kada su u pitanju kompjuteri i slični uređaji za automatsku obradu podataka da se privremeno oduzimanje predmeta odnosi kako na same računare odnosno uređaje, tako i na podatke koji se nalaze u elektronskoj memoriji takvih uređaja, iz razloga što upravo ti podaci čine suštinu tih uređaja.

Kada je u pitanju žalba ona je dozvoljena kako na naredbu o privremenom oduzimanju predmeta tako i na rješenje kojim se izriče nova kazna ili kazna zatvora te žalba u slučaju novane kazne ima suspenzivno dejstvo a u slučaju kazne zatvora takvog suspenzivnog dejstva nema izuzev u ZKP RS u kojem u oba slučaja i novane kazne i kazne zatvora žalba nema suspenzivno dejstvo.

U pogledu postupka privremenog oduzimanja predmeta, zakon ističe da se naznačiti gdje su pronađeni odnosno da se na drugi način obezbjediti utvrđivanje njihove istovjetnosti gdje dolazi u obzir svaki način koji je podoban za obezbjeđenje utvrđivanja istovjetnosti, te ističe da se za oduzete predmete izdati potvrda.

11.2. Privremeno oduzimanje predmeta bez naredbe

Kada je u pitanju privremeno oduzimanje predmeta bez naredbe, kao što je već rečeno zakon o krivičnom postupku predviđa takvu mogućnost uz ispunjenje odgovarajućih uslova.

Ovo privremeno oduzimanje predmeta bez naredbe regulisano je članom 65. Zakona o krivičnom postupku BiH odsono analognim članovima ZKP RS, FBIH i BD te glasi:

« (1) Predmeti iz člana 65 stav 1. ovog zakona mogu se privremeno oduzeti i bez naredbe Suda ukoliko postoji opasnost od odlaganja. Ukoliko se osoba koja se pretresa izričito usprotivi oduzimanju predmeta, tužitelj će u roku od 72 sata od izvršenog pretresanja podnijeti zahtjev sudiji za prethodni postupak za naknadno odobrenje oduzimanja predmeta.

(2) Ukoliko sudija za prethodni postupak odbije zahtjev Tužitelja, oduzeti predmeti se ne mogu koristiti kao dokaz u krivičnom postupku. Privremeno oduzeti predmeti će se odmah vratiti osobi od koje su oduzeti.»

Osnovni uslov za privremeno oduzimanje predmeta bez naredbe je postojanje pasnosti od odlaganja, no zakon predviđa i mogućnost privremenog oduzimanja predmeta bez naredbe i u slučaju u kojem se osoba koja se pretresa izričito usporoti oduzimanju predmeta u kom, slučaju tužilac u roku od 72 sata od izvršenog pretresanja podnijeti zahtjev sudiji za prethodni postupak za naknadno odobrenje oduzimanja predmeta.

Kada je u pitanju ovaj drugi slučaj treba naglasiti da se on može pojaviti samo u slučajevima kada se vrši pretresanje bez naredbe, i u slučajevima u kojima se po naredbi suda pretresanje vrši radi pronalaska u inoću ili u inoću, odnosno po naredbi koja ne obuhvata i privremeno oduzimanje predmeta, ili ukoliko je naredbom za pretresanje obuhvaćeno privremeno oduzimanje samo određenih predmeta te nije ostavljena mogućnost oduzimanja drugih predmeta za koje se nije ni oćekivalo da će se zateći na mjestu pretresanja.

U takvim slučajevima dolazi u obzir postupanje po članu 66 stav 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine odnosno analognih članova ZKP RS, FBiH i BD.

U svim drugim slučajevima kada naredba za pretresanje svojim sadržajem na bilo koji način obuhvata i privremeno oduzimanje predmeta, privremeno oduzimanje predmeta je inkorporirano u naredbu za pretresanje, pa se stoga i ne može raditi o privremenom oduzimanju predmeta bez naredbe, te u tim slučajevima nema potrebe primjenjivati gore navedenu odredbu.

Nadalje kako zakon o krivičnom postupku u članu 66 stav 1 isti je « osoba koja se pretresanja» postavlja se pitanje da li ovaj slučaj obuhvata samo situacije pretresanja osoba ili obuhvata i situacije pretresanja stana ostalih prostorija ili drugih pokretnih stvari.

Zakon govori o « osobi koja se pretresa» što treba razumjeti ne samo kao pretresanje osobe (1.52.), već i kao pretresanje stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari (1.51.)*(*Komentari Zakona o krivičnom/kaznenom postupku u BiH).

11.3. Primjer (obrazac) zahtjeva za privremeno oduzimanje predmeta

NAZIV TUŽILAŠTVA

Protokolni broj

Datum

NAZIV SUDA

Sudiji za prethodni postupak

Na osnovu člana 65. stav 2. ZKP BIH podnosim sljede i

**ZAHTJEV ZA IZDAVANJE NAREDBE ZA PRIVREMENO ODUZIMANJE
PREDMETA**

Od :

I

“DELTA” D.O.O Sarajevo , sjedište preduze a u Sarajevu ul. JH br. 5, vlasnik i director preduze a je MH iz Sarajeva ul. ND br. 32.

II

Predmeti koji bi se trebali oduzeti a koji trebaju poslužiti kao dokaz u krivi nom postupku su

1. Knjiga ulaznih faktura za period od 01.07.2004 godine do 01.12.2004.godine
2. Knjiga izlaznih faktura za period od 01.07.2004.godine do 01.12.2004.godine

Obrazloženje

Kod ovog tužilaštva naredbom o sprovo enju istrage otvorena je istraga protiv PD iz Sarajeva ul. JG br. 32. vlasnika I direktora preduze a “MITO” D.O.O Sarajevo zbog postojanja osnova sumnje da je u inio krivi no djelo pranja novca iz člana 209 stav 2. KZ BIH.

Kako je u toku istrage, radi utvr ivanja stvarnog stanja prihoda i rashoda preduze a potrebno ispitati poslovanje preduze a za period 01.07.2004 do 01.12.2004.godine, u

kom periodu je najviše poslovalo sa preduze em “DELTA”D.O.O Sarajevo , to je potrebno privremeno oduzeti gore navedene predmete preduze a “DELTA” D.O.O Sarajevo , kako bi se isti podvrgli ekonomsko-finansijskom vješta enju i komparaciji sa knjigovodstvenom evidencijom preduze a “MITO”D.O.O: Sarajevo.

Privremena o oduzimanje predmeta izvršili bi ovlaštena službena lica Uprave za indirektno oporezivanje Bosne I Hercegovine HJ I KJu vremenu od 24 asa o asa izdavanja naredbe.

TUŽILAC

potpis

11.4. Primjer (obrazac) Naredbe za privremeno oduzimanje predmeta

NAZIV SUDA

Protokolni broj

Datum

_____ Sud _____, po sudiji za prethodni postupak

_____ po prijedlogu _____ Tužilaštva _____, br. _____ od _____,

na osnovu člana 65 ZKP BIH donosi sljede u

NAREDBU ZA PRIVREMENO ODUZIMANJE PREDMETA

Od:

I

“DELTA”D.O.O Sarajevo , sjedište preduze a u Sarajevu ul.JH br. 5, vlasnik i direktor preduze a je MH iz Sarajeva ul. ND br. 32 .

II

Predmeti koji se privremeno oduzimaju po ovoj naredbi a koji trebaju poslužiti kao dokaz u krivi nom postupku su:

1. Knjiga ulaznih faktura za period od 01.07.2004 godine do 01.12.2004.godine
2. Knjiga izlaznih faktura za period od 01.07.2004.godine do 01.12.2004.godine

III

Predmeti se trebaju oduzeti iz preduze a “DELTA”D.O.O Sarajevo , sjedišta preduze a koje se nalazi u u Sarajevu ul.JH br. 5. u roku od 24. sata od sata izdavanja ove naredbe.

Pouka o pravnom lijeku:

Osoba koja odbije predati gore navedene predmete može se kazniti do 50.000KM a u slu aju daljeg odbijanja može se zatvoriti, u kom slu aju ima pravo žalbe vije u ovog suda , u kom slu aju žalba na rješenje o zatvoru ne zadržava izvršenje rješenja.

Sudija za prethodni postupak

Potpis

11.5. Privremeno oduzimanje pisama, telegrama, i drugih pošiljki

Privremeno oduzimanje pisama, telegrama i drugih pošiljki predstavlja specifi ni oblik radnje dokazivanja privremenog oduzimanja predmeta i imovine, I kao takv je odre en članom 67. Zakona o krivi nom postupku Bosne I Hercegovine odnosno analognim članovima ZKP RS, FBIH i BD te glasi:

“ (1) Privremeno se mogu oduzeti pisma , telegrami I druge pošiljke upućene osumnjičenom , odnsono optuženom ili one koje on odašilje, a koje se nalaze kod preduzeća I osoba koje vrše poslove pošte i telekomunikacija.

(2) Pošiljke iz stava 1. ovog člana mogu se oduzeti ako postoje okolnosti zbog kojih se s osnovom može očekivati da će ove pošiljke poslužiti kao dokaz u krivičnom postupku.

(3) Naredbu za privremeno oduzimanje pošiljki iz stava 1. ovog člana izdaje Sud, na prijedlog tužitelja.

(4) Naredbu za privremeno oduzimanje pošiljki može izdati I tužitelj, ako ostoji opasnost od odlaganja, s tim da ova naredba mora biti potvrđena od strane sudije za prethodni postupak u roku od 72 sata od privremenog oduzimanja pošiljki.

(5) Ukoliko naredba ne bude potvrđena u smislu stava 4. ovog člana, te pošiljke se ne mogu korisititi kao dokaz u krivičnom postupku.

(6) Mjere poduzete u skladu sa ovim članom ne mogu se primjenjivati na pisma , telegrame, i druge pošiljke razmijenjene između osumnjičenog odnsono optuženog i njegovog branitelja.

(7) Naredba iz stava 3. ovog člana sadrži: podatke o osumnjičenom , odnsono optuženom na kojeg se naredba odnosi, način izvršenja naredbe i vrijeme trajanja mjere, te preduzeće koje će izvršiti naređenu mjeru. Poduzete mjere mogu trajati najduže tri mjeseca, a iz važnih razloga sudija za prethodni postupak može produžiti trajanje ovih mjera za još tri mjeseca, s tim da će se poduzete mjere ukinuti čim prestanu razlozi za njihovo daljnje preduzimanje.

(8) Ukoliko to interesu postupka dopuštaju, o poduzetim mjerama iz stava 1. ovog člana obavjestit će se osumnjičeni odnsono optuženi protiv kojeg su primjenjene te mjere.

(9) Izdate pošiljke otvara tužitelj u prisutnosti dva svjedoka. Pri otvaranju će se paziti da se ne povrijedi pečat, a omoti I adresa će se sačuvati. O otvaranju će se sačiniti zapisnik.

(10) sadržaj pošiljke ili dijela pošiljke će se saopćiti osumnjičenom odnsono optuženom, odnsonso osobi kojoj je upućena , a dio pošiljke ili pošiljka predate će se toj osobi, osim, ako, izuzetno Tužitelj smatra da bi to imalo štetne posljedice za uspješno vođenje krivičnog postupka. Ako je osumnjičeni, odnosno optuženi odsutan, o upućenoj pošiljki obavjstit će se članovi njegove obitelji. Ako osumnjičeni, odnsono optuženi , nakon toga ne zatraži predaju pošiljke, pošiljka će se vratiti pošiljatelju.”

11.5.1. Uslovi za privremeno oduzimanje

Kao što je vidljivo iz sadržaja ove zakonske odredbe, radi se o vrlo specifičnoj i delikatnoj mjeri odnosa radnji dokazivanja koja može duboko zadrijeti u pravo na privatnost i poštivanje slobode dopisivanja i nepovredivosti tajne pisama i drugih sredstava komuniciranja, koji su kao takvi zaštićeni u članu 8. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Upravo zbog toga zakon o krivičnom postupku na vrlo precizan način reguliše ograničenje tih prava, te određuje uslove, i na način izvršenja ove mjere.

Na neki način moglo bi se zaključiti da se ova mjera značajno približava efektima posebnih istražnih radnji uz određene razlike o kojima će više govora biti upravo kod posebnih istražnih radnji.

Kada su u pitanju uslovi pod kojima se može izdati naredba za preduzimanje ove mjere oni su u odnosu na uslove koji se traže za naredbu za privremeno oduzimanje predmeta pojačani, pa se tako za primjenu ove mjere precizno traži postojanje okolnosti zbog kojih se s osnovom može očekivati da će ove pošiljke poslužiti kao dokaz u krivičnom postupku.

Ovakav uslov na ovaj način nije postavljen kod izdavanja naredbe za privremeno oduzimanje predmeta, pa je time samo naglašeno da se ova mjera može preduzimati samo u slučajevima u kojima takve okolnosti zaista postoje, nego su ovi uslovi bliži uslovima koji su određeni za pretresanje.

To nameće tužiocu obavezu da u samom zahjevu ukaže na postojanje takvih okolnosti, te se one ne mogu paušalno isticati nego se u svakom slučaju moraju konkretizovati.

11.5.2. Predmet privremnog oduzimanja

Kada je u pitanju predmet oduzimanja u ovom slučaju, po ovačjoj naredbi mogu se privremeno oduzimati pisma, telegrami i druge pošiljke.

Kada su u pitanju druge pošiljke zakon ovakvom formulacijom proširuje primjenu ove mjere na sve pošiljke koje u sebi sadrže komunikacioni sadržaj sa osumnjičenim odnosa optuženim, te bi se ovim drugim pošiljkama mogli smatrati npr. Razni paketi, e-mailovi, odnosno mogla bi se smatrati sva korespodencija koju ostvaruje osumnjičeni odnosno putem posredovanja preduzeća koja vrše poslove pošte i telekomunikacija.

Prema tome ova mjera ne može se ograničiti samo na pisma, telegrame i pakete, nego na svaki oblik pismene (obične i elektronske) korespodencije komunikacionog sadržaja koja ima karakter pošiljke koju ostvaruje osumnjičeni odnosno optuženi, koja kao takva ostavlja materijalni trag podržavajući i elektronski trag u preduzeću ima koja se bave poslovima pošte i telekomunikacija.

Ovo iz razloga što zakon predviđa ne samo pisma i telegrame, nego svaki drugi oblik pošiljke, te iz razloga što samim određivanjem preduzeća koja se bave

telekomunikacijama dozvoljava moguće da predmet pošiljke bude telemekonična korespondencija odnosno elektronska korespondencija osumnjičeno.

11.5.2.1. Kako razlikovati ovu mjeru od posebne istražne radnje nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija?

Iz sadržaja gore navedene odredbe postavlja se pitanje na koji način i u čemu se ova mjera razlikuje od posebne istražne radnje nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija, jer obadviije mjere ulaze u sadržaj korespondencije izmeću osumnjičeno i trećih lica odnosno ulaze u privatnost te korespondencije.

Nekoliko je jasnih kriterija kojima se ove dvije istražne radnje mogu razlikovati:

1. Prva razlika je u tome što se ova mjera privremenog oduzimanja pisama, telegrama i drugih pošiljki odnosi samo na korespondenciju koja se odvija u vidu pošiljke (pismeno ili elektronski tekstualno ili na drugi način zabilježne korespondencije), dok se nadzor i tehničko snimanje podataka odnosi na cjelokupnu korespondenciju kako pismenu u vidu pošiljke tako i verbalnu putem telefonskih razgovora.
2. Druga bitna razlika izmeću ove dvije mjere sastoji se u tome da se nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija kao posebna istražna radnja odvija u realnom vremenu (tzv. real time ili on line nadzor) odnosno u trenutku iznošenja i primanja sadržaja korespondencije, dok se mjera privremenog oduzimanja pisama, telegrama i drugih pošiljki odnosi na korespondenciju koja se presreće nakon što je sadržaj korespondencije već iznešen u ošiljci a prije nego što je primalac pošiljke imao priliku da sazna sadržaj pošiljke.
3. I treći bitan kriterijum je način izvođenja mjere, pa je tako za otvaranje pošiljki u slučaju privremenog oduzimanja pisama, telegrama i drugih pošiljki javan (odnosno traži se prisutnost svjedoka), te se može saopštiti osumnjičenom i zapisnikom konstatovan za razliku od nadzora i primanja telekomunikacija, koji nije javan te se po pravilu ne saopštava osumnjičenom.
4. Mjera privremenog oduzimanja pisama, telegrama i drugih pošiljki se može primjeniti samo prema osumnjičenom odnosno optuženom dok se nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija nema ovakvo ograničenje.

Ovo su četiri osnovna kriterijuma za razlikovanje mjere privremenog oduzimanja pisama, telegrama i drugih pošiljki od posebne istražne radnje nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija.

U pogledu ovog razlikovanja u praksi se pojavila dilema da li je tzv. "listing" dolaznih i odlaznih poziva i SMS poruka posebna istražna radnja ili ne, a o čemu će više riječi biti u dijelu podmodula koji se bavi posebnim istražnim radnjama.

Ovdje se samo može reći da su SMS, MMS, itd. poruke kao takve, elektronske pošiljke u slučaju posredovanja u slučaju preduzeća koje se bavi telekomunikacijama, te ukoliko

o tome postoji trag u takvom preduze u takve poruke bi se mogle smatrati drugom pošiljkom iz stava 1. ovog člana na koje bi se mogla primjeniti ova mjera privremenog oduzimanja pisama, telegrama i drugih pošiljki.

Naime, nema nikakve razlike izme u telegrama i SMS poruke, jer obe se prenose elektronskim putem i nose tekstualni sadržaj korespodencije, te se uvidom u sadržaj SMS poruke ništa više ne narušava sloboda dopisivanja i neovredivosti tajna pisama i drugih sredstava komuniciranja nego što je to u slučaju telegrama, zbog čega obe pošiljke moraju biti podvrgnute jednakim procesnim kriterijumima.

Problem nastaje samo zato što preduzeća koja se bave poslovima telekomunikacija, ne pohranjuju podatke o sadržaju SMS poruka, te se radi toga podaci o ostvarenim SMS porukama mogu dobiti tek nakon privremenog oduzimanja samih mobilnih telefona, te njihovim pretresom.

11.5.3. Prema kome se može primjeniti te ko izdaje naredbu za ovu mjeru?

Kao što je rečeno u prethodnom tekstu, a iz sadržaja zakonske odredbe proizilazi da se privremeno oduzimanje pisama, telegrama i drugih pošiljki kao radnja dokazivanja može primjeniti samo prema osumnjicenom odnoso optuženom.

Tu se odmah mora reći da ovu odredbu ne treba shvatiti apsolutno jer je osumnjiceni ovom odredbom obuhvaćen i u aktivnom i u pasivnom smislu, odnosno kao pošiljalac i kao primalac pošiljke, pa bi se stoga moglo reći da se ova radnja dokazivanja može primjeniti prema svakoj pošiljci u kojoj je jedan od učesnika korespodencije osumnjiceni odnoso optuženi, pa se stoga pošiljka može oduzeti i od drugih lica ukoliko je primalac ili jedan od primalaca osumnjiceni odnoso optuženi.

U pogledu naredbe za privremeno oduzimanje pisama, telegrama i drugih pošiljki u pravilu naredbu izdaje sud, ali zakon dopušta i mogućnost izdavanja naredbe od strane tužioca, u slučajevima opasnosti od odlaganja u kojim slučajevima je potrebno naknadno odobrenje sudije za prethodni postupak.

11.5.4. Trajanje ove mjere

U pogledu trajanja ove mjere zakon jasno definiše da ona može trajati najduže tri mjeseca a iz važnih razloga sudija za prethodni postupak može produžiti trajanje ove mjere za još tri mjeseca, tako da bi smo mogli reći da ova mjera u slučaju postojanja važnih razloga najduže može trajati šest mjeseci.

Koji su to važni razlozi zakon ne ističe, nego ih postavlja vrlo generalno i stavlja ih u dispoziciju sudije za prethodni postupak koji ih cijeni u svakom pojedinačnom slučaju.

Me utim generalno govore i, s obzirom na njen karakter ova mjera se u svakom slu aju mora svesti na najkra e mogu e vrijeme.

11.5.5. Primjer (obrazac) prijedloga za izdavanje naredbe za privremeno oduzimanje pisama, telegrama i drugih pošiljki

NAZIV TUŽILAŠTVA

Protokolni broj

Datum

NAZIV SUDA

Sudiji za prethodni postupak

Na osnovu lana 67 stav 3. Zakona o krivi nom postupku BiH, stavljam

PRIJEDLOG

Za izdavanje naredbe za privremeno oduzimanje pisama , telegrama i drugih pošiljki

I

Od :

Osumnji enog NH generalije.....

II

Mjera bi se trebala izvršiti na taj na in da JP “ Srpske Pošte RS” Banjaluka sve pošiljke(pisma, telegrame i druge pošiljke) upu ene na osumnji enog NH generalije bez obzira na adresu koja bude nazna ena na pošiljci, a koje budu predate bilo kojoj poslovnoj jedinici istog preduze a , u periodu od naredna dva mjeseca odmah po predaji pošti , bez odlaganja dostavlja _____tužilaštvu u _____.

III

Interesi postupka ne dopuštaju obavješćavanje osumnji enog o preduzetoj radnji dokazivanja.

Obrazloženje

U ovom tužilaštvu Naredbom o sprovo enju istrage br. _____od _____otvorena je istraga protiv NH iz Banjaluke zbog postojanja osnova sumnje da je izvršio krivi no djelo pranja novca iz lana 209.stav 2. KZBIH

U toku istrage došlo se do podataka da osumnjičeni redovno putem pošte iz Srbije i Crne Gore dobija cjelokupnu falsifikovanu dokumentaciju koja mu služi za izvršenje krivičnog djela pranja novca zbog kojeg se vodi istraga.

Ove okolnosti proizilaze iz iskaza svjedoka JG iz Banjaluke, iz kojeg proizilazi da je isti osumnjičeni prije dva mjeseca redovno u više navrata putem pošte slao falsifikovanu dokumentaciju koja mu je služila za izvršenje krivičnog djela, te da mu je poznato da su osumnjičeni na isti način falsifikovanu dokumentaciju slali i druga lica.

Kako je u interesu postupka oigledno potrebno da se osumnjičeni ne obavještava o preduzetoj mjeri, to je potrebno ne obavještavati osumnjičenog o naređenoj mjeri, jer bi u suprotnom sve pošiljke osumnjičenom putem pošte bile obustavljene i na taj način onemogućeno pribavljanje dokaza koji bi se koristili u krivičnom postupku.

TUŽILAC

potpis

11.5.6. Primjer (obrazac) Naredbe za privremeno oduzimanje pisama, telegrama i drugih pošiljki

NAZIV SUDA

Protokolni broj

Datum

_____ sud u _____, po sudiji za prethodni postupak ovog suda

_____ odlučuju i po prijedlogu _____ tužilaštva u _____, na osnovu člana 67. ZKP donosi sljedeću

NAREDBU

Za privremeno oduzimanje pisama, telegrama i drugih pošiljki

I

Od :

Osumnjičeni NH generalije.....

II

Mjera će se izvršiti na taj način da JP "Srpske Pošte RS" Banjaluka sve pošiljke (pisma, telegrame i druge pošiljke) upućene na osumnjičeni NH generalije bez obzira na adresu koja bude naznačena na pošiljci, a koje budu predate bilo kojoj poslovnoj jedinici istog preduzeća, odmah po predaji pošti, bez odlaganja dostavlja _____ tužilaštvu u _____.

III

Interesi postupka ne dopuštaju obavješćavanje osumnjičeni o preduzetoj radnji dokazivanja, mjera po ovoj naredbi može trajati od _____ u _____ asova najduže do dana _____ i to do _____ asova.

Sudija za prethodni postupak
potpis

11.6. Naredba banci ili drugom pravnom licu

Naredba banci ili drugom pravnom licu, predstavlja specifi ni oblik privremenog oduzimanja predmeta ,koja svoj zna aj prvenstveno ostvaruje kod istraga iji su predmet novac i nov ane transakcije, a poseban zna aj ima kod vo enja tzv finansijskih istraga o kojima je bilo rije i u podmodulu br. 1 Uloga subjekata krivi nog postupka u istražnom postupku.

Premda se najviše koristi kod istraživanja krivi nih djela iz oblasti korupcije I privemdnog kriminala, ova radnja dokazivanja se može koristiti I kod drugih krivi nih djela ije izvršenje ima veze sa imovinskom koristi, odnosno koristoljubljem(prevara, ubistva iz koristoljublja I sl).

Obim, uslovi , postupak I posljediceove mjere regulisani su odredbom lana 72 Zakona o krivi nom postupku Bosne I Hercegovine odnsono analognim odredbama Zakona o krivi nom postupku RS, FBIH I BD.

“(1)Ako postoje osnovi sumnje da je neka osoba počinila krivično djelo koje je povezano s dobivanjem imovinske koristi, Sud može, na osnovu prijedloga Tužitelja, narediti da banka ili druga pravna osoba koja vrši finansijsko poslovanje dostavi podatke o bankovnim depozitima i drugim finansijskim transakcijama i poslovima te osobe, kao i osoba za koje se osnovano vjeruje da su uključene u te finansijske transakcije ili poslove osumnjičenog, ako bi takvi podaci mogli biti dokaz u krivičnom postupku.

(2)Sudija za prethodni postupak može, na prijedlog Tužitelja, narediti preduzimanje i drugih potrebnih radnji iz člana 116. ovog zakona kako bi se omogućilo utvrđivanje i pronalaženje nezakonito pribavljene imovine i prikupljanje dokaza o tome.

(3)U hitnim slučajevima Tužitelj može odrediti mjere iz stava 1. ovog člana na osnovu naredbe. Tužitelj će dobijene podatke zapečatiti dok ne bude izdata sudska potvrda. O poduzetim mjerama, Tužitelj odmah obavještava sudiju za prethodni postupak koji može u roku od 72 sata izdati naredbu. U slučaju da sudija za prethodni postupak ne izda naredbu, Tužitelj će podatke vratiti bez prethodnog otvaranja.

(4)Sud može rješenjem narediti pravnoj ili fizičkoj osobi da privremeno obustavi izvršenje finansijske transakcije za koju postoji sumnja da predstavlja krivično djelo, ili da je namjenjena učinjenju krivičnog djela, da služi prikrivanju krivičnog djela ili prikrivanju dobiti ostvarene krivičnim djelom.

(5)Rješenjem iz stava 4. ovoga člana Sud će odrediti da se finansijska sredstva namijenjena za transakciju iz stava 4. ovoga člana i gotovinski iznosi novca domaće i strane valute privremeno oduzmu prema članu 65. stav 1. ovog zakona, pohrane na poseban račun i čuvaju do okončanja postupka, odnosno dok se ne steknu uvjeti za njihovo vraćanje.

(6)Protiv rješenja iz stava 4. ovoga člana žalbu mogu podnijeti Tužitelj, vlasnik finansijskih sredstava ili gotovinskog novca domaće i strane valute, osumnjičeni, odnosno optuženi, kao i pravna ili fizička osoba iz stava 4. i 5. ovog člana.”

Naredba banci ili drugoj finansijskoj pravnoj osobi predstavlja novinu u procesnim zakonima u Bosni i Hercegovini. Ovom naredbom se postiže da tužilac u toku istrage, a po odluci suda, privremeno ograniči i pravo raspolaganja imovinom (finansijskim sredstvima) određene osobe (fizičke ili pravne), odnosno da dođe do podataka o posjedovanju finansijskih sredstava fizičke ili pravne osobe i podataka vezanih za transakcije tim sredstvima. Izvršenje ove naredbe u smislu pribavljanja podataka o bankovnim depozitima, i drugim finansijskim transakcijama za neku osobu, tužitelj može tražiti od suda kad postoje osnovi sumnje da je ta osoba počinila krivično djelo koje je povezano s dobivanjem imovinske koristi, odnosno za osobe za koje se osnovano vjeruje da su uključene u te finansijske transakcije ili poslove osumnjičene. Dodatni uslov za izdavanje ove naredbe je vjerovanje da će prikupljeni podaci moći biti upotrijebljeni kao dokazi u krivičnom postupku.

Ono što djelimično ugrožava efikasnu primjenu ove radnje dokazivanja, u dijelu koji se odnosi na prikupljanje podataka, jeste ograničenje u pogledu vrste krivičnih djela za koja se naredba može odrediti. Naime, zakonska odredba "...krivično djelo povezano s dobivanjem imovinske koristi" može predstavljati poteškoću u primjeni, pošto se ne precizira da li se radi isključivo o krivičnim djelima počinjenim s ciljem pribavljanja imovinske, odnosno djelimično u inženjeringu moguće ostvariti imovinsku korist, ili se pak radi o širem katalogu krivičnih djela među kojima bi bila i ona krivična djela u kojima se u inženjeringu direktno ne ostvaruje direktna imovinska korist ali u inženjeringu doprinosi i/ili omogućava izvršenje drugog krivičnog djela što bi rezultiralo u pribavljanju imovinske koristi. Ovu odredbu potrebno je tumačiti u širem smislu, te je moguće njena primjena i kod onih djela u kojima se u inženjeringu ne ostvaruje direktna imovinska korist ali se omogućuje izvršenje drugog djela, odnosno gdje bi se podacima prikupljenim na ovaj način omogućilo pribavljanje dokaza o izvršenju određene krivične djela. Ovakvo tumačenje bi bilo u skladu i sa odredbama članova 1, tačke a) i b) Konvencije Vijeća Evrope o sprječavanju pranja novca.

S druge strane, puno su šire postavljene mogućnosti kod izdavanja rješenja o privremenom obustavljanju izvršenja finansijske transakcije. U tom slučaju, sud će, u formi rješenja, obustaviti izvršenje finansijske transakcije kad postoji sumnja da takva transakcija predstavlja krivično djelo (npr. kod krivičnih djela pranja novca i poreske utaje), ili da je namijenjena u inženjeringu krivičnog djela (npr. pripremanje terorističkih akata), odnosno kad služi prikrivanju krivičnog djela ili prikrivanju dobiti pribavljene krivičnim djelom. Kod postupanja na ovakav način, sredstva kojima je transfer obustavljen smatraju se privremeno oduzetim predmetima (čl. 65. ZKP BiH), te će ista pohraniti na poseban račun i uzeti do okončanja postupka, odnosno do trenutka kad se steknu uslovi za vraćanje.

Ne postoje zakonske smetnje da tužilac traži izdavanje ove naredbe i po osnovu zahtjeva za međunarodnu pomoć, utemeljenog na postojanju odredbi u nacionalnom zakonodavstvu (ZKP), odnosno na temelju važećih međunarodnih konvencija, bilateralnih ili multilateralnih ugovora.

Također, odredbe ovog člana omogućuju, na obrazloženi prijedlog tužioca, da sud odobri istovremenu primjenu posebnih istražnih radnji iz čl. 116. ZKP BiH, i to u onim slučajevima kad je potrebno utvrditi pripadnost, visinu i vrstu nezakonito pribavljene imovine, te pronaći gdje se ista nalazi.

Bitno je ista i da je tužioca data mogu nost da i sam izda naredbu banci i drugoj pravnoj osobi za prikupljanje podataka o bankovnim depozitima i finansijskim transakcijama kad se radi o hitnim slu ajevima, uz naknadno pribavljanje saglasnosti suda.

11.6.1. Primjer (obrazac) prijedloga za izdavanje naredbe banci ili drugom pravnom licu

NAZIV TUŽILAŠTVA

Protokolni broj

Datum

NAZIV SUDA

Sudiji za prethodni postupak

Na osnovu člana 72. Zakona o krivi nom postupku Bosne i Hercegovine stavljam sljede i:

PRIJEDLOG

za izdavanje naredbe «XY» Banci A.D Mostar

Da se

1.dostave svi podaci o stanju i kretanju nov anih sredstava sa svih ra una koje u toj banci posjeduje BD iz Ljubuškog JMBG XXXXXXXXXXXXXXXX , a posebno sa ra una 123456789-2 za period od 01.01.2004. godine do 01.12.2004.godine.

Obrazloženje

Kod ovog tužilaštva naredbom br. _____ od _____ sprovodi se istraga protiv BD iz Ljubuškog zbog postojanja osnava sumnje da je izvršio krivi no djelo pranja novca iz člana 209. stav 2. KZBIH.

Kako se u toku istrage došlo do saznanja da je osumnji eni prilikom izvršenja ovog krivi nog djela poslovaio preko XY Banke a.d. Mostar , putem koje je vršio nov ane transfere na ra une raznih preduze a u BiH , za koje se istragom utvrdilo da su osnovane na osnovu falsifikovane dokumentacije, upravo od osumnji enog BD iz Ljubuškog, to je potrebno da sud izda naredbu XY Banci a.d Mostar da dostavi podatke

sa svih ra una koje u toj banki ima otvorene osumnji eni BD iz Ljubuškog, kako bi se ovi podaci mogli koristiti kao dokaz u krivi nom postupku.

TUŽILAC

potpis

11.6.2. Primjer(obrazac) naredbe banci ili drugom pravnom licu

NAZIV SUDA

Protokolni broj

Datum

_____sud _____ po sudiji za prethodni postupak ovog suda _____, odlu uju i po porijedlogu _____tužilaštva _____, br._____od_____, na osnovu lana 72. Zakona o krivi nom postupku donosi sljede u:

NAREDBU

NARE UJE SE «XY BANCI» A.D. MOSTAR, da dostavi sve podatke o stanju i kretanju nov anih sredstava sa svih ra una koje u toj banci posjeduje BD iz Ljubuškog JMBG XXXXXXXXXXXXXXX, a posebno sa ra una 123456789-2 za period od 01.01.2004. godine do 01.12.2004.godine.

Sudija za prethodni postupak

Potpis

12. ISPITIVANJE OSUMNJIČENOG

Ispitivanje osumnji enog u istražnom postupku u samom Zakonu o krivi nom postupku svrstan je pod radnje dokazivanja, te prema tome ispitivanje osumnji enog predstavlja jednu od radnji dokazivanja, što podrazumjeva da je rezultat te radnje dokazivanja dokaz koji ima validnu dokaznu snagu u krivi nom postupku.

Zna aj ispitivanja osumnji enog u istrazi ima dvojak karakter, jer sa jedne strane predstavlja radnju dokazivanja koja može dovesti do dokaznih rezultata na štetu osumnji enog, tako predstavlja i ostvarivanje prava na odbranu osumnji enog, kada on izkazuje svoj stav prema krivi nom djelu za koje se tereti i osnovima sumnje koji stoje protiv njega a taj svoj stav prema krivi nom djelu za koje se tereti i osnovima sumnje koji stoje protiv njega optuženi može iskazati aktivno, daju i svoj iskaz ili pasivno brane i se šutnjom.

Osnovna pravila izvo enja radnje ispitivanja osumnji enog zakon ure uje me u osnovnim na elima (l. 5-7. i 10.). lanom 6. odre uje se da osumnji eni ve na prvom ispitivanju a) mora biti obavješten o djelu za koje se tereti i o osnovima sumnje protiv njega; b) zatim mu se mora omogu iti da se izjasni o svim injenicama i dokazima koji ga terete i c) da iznese sve injenice i dokaze koje mu idu u korist. Prema stavu 3. istog lana , osumnji eni nije dužan iznijeti svoju odbranu niti odgovarati na postavljena pitanja. Tim se pravom osumnji eni odnosno optuženi može poslužiti tokom cijelog postupka. (*Komentari zakona o krivi nom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini str. 233.)

Iz ovog proizilazi da je ispitivanje osumnji enog momenat kada osumnji eni mora saznati da se protiv njega vodi istraga u kojoj on ima status osumnji enog, te u kojem mora saznati koje mu se krivi no djelo stavlja na teret i to kako injeni no tako i pravno, te mora biti upoznat sa osnovima sumnje koji stoje protiv njega, odnosno mora saznati koje su to injenice i okolnosti koje njemu u predmetnoj istrazi daju svojstvo osumnji enog.

12.1. Šta se podrazumjeva pod obavještavanjem o krivičnom djelu i osnovima sumnje koji stoje protiv osumnjičenog prilikom ispitivanja osumnjičenog?

Kada je u pitanju ispitivanje osumnji enog, postavlja se pitanje šte se to osumnji enom mora saopštiti prilikom ispitivanja osumnji enog.

Kada je u u pitanju krivi no djelo koje se osumnji enom stavlja na teret, to saopštenje mora sadržavati:

- injeni ni opis doga aja iz kojeg proizilaze obilježja krivi nog djela
- Pravnu kvalifikaciju krivi nog djela

Kada je u pitanju obavještavanje osumnji enog o injenini nom opisu doga aja iz kojeg proizilaze obilježja krivi nog djela to predstavlja suštinu obavještavanja

osumnji enog , jer da bi uopšte mogao ostvariti svoje pravo na odbranu, optuženi supstancijalno mora znati koji događaj je predmet istraživanja.

Kada je u pitanju pravna kvalifikacija, osumnji eni tako e mora znati pravnu kvalifikaciju krivi nog djela koje mu se stavlja na teret, jer od težine pravne kvalifikacije zavise i neka njegova prava, kao što je npr. Pravo na obaveznu odbranu itd, odnosno da bi realizuju i svoje pravo na odbranu dao adekvatan odgovor na optužbu mora znati od čega se brani.

U pogledu saopštavanja osnova sumnje koji stoje protiv njega, u praksi se postavlja pitanje da li tužilac osumnji enom mora dati na uvid dokaze koji stoje protiv njega.

U tom smislu već je rečeno koji dokazi se osumnji enom moraju stviti na uvid, zavisno od toga u kojoj fazi se nalazi krivi ni postupak i činjenicu da li se osumnji eni nalazi u pritvoru, pa je tako odgovaraju i na ovo pitanje potrebno reći i da je dovoljno osumnji enom saopštiti prirodu i karakter dokaza koji stoje protiv njega, ne ulaze i u njihovu potpunu sadržinu (npr. Protiv vas toje iskazi svjedoka koji su vas vidjeli na licu mjesta sa pištoljem u ruci), pri tom nije neophodno navoditi koji su to svjedoci, niti citirati njihov cjelokupni iskaz.itd.).

U pogledu ispitivanja osumnji enog u raksi se nameće još jedna dilema:

12.2. Da li ovlaštena službena lica mogu saslušati osumnjičenog u istražnom postupku.

Ova dilema je proistekla iz odredbe člana 77. stav 1. Zakona o krivi nom postupku Bosne i Hercegovine odnosno analognih članova ZKP RS, FBIH i BD, koja glasi:

« (1) Ispitivanje osumnječenog u istrazi vrši tužitelj.....»

Restriktivno tumačenje i ovu odredbu samostalno i bez ostvrti na druge odredbe Zakona o krivi nom postupku, dalo bi se zaključiti da ispitivanje osumnji enog u istražnom postupku vrši isključivo tužilac, te da to pravo i obaveza ne ulaze u okvir prava i ovlaštenja ovlaštenih službenih lica.

Međutim, prilikom tumačenja ove dileme, da bi se izvukao pravilan zaključak treba uzeti u obzir nekoliko uzajamno povezanih odredbi Zakona o krivi nom postupku.

Naime odredba člana 218. obavezuje ovlaštena službena lica da po saznanju da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivi no djelo bez odlaganja (uz obavještanje tužioca i pod njegovim nadzorom) preduzmu potrebne mjere i radnje istražnog karaktera o čemu je prethodno već bilo riječi.

Opisuju i koje to radnje ovlaštena službena lica mogu preduzeti, u članu 219 stav 1. Zakona o krivičnom postupku BiH odnosno analognim odredbama ZKP RS, FBIH i BD, navedeno je da ovlaštena službena lica, izmeđ u ostalog mogu uzimati izjave od lica.

Na navode i na in uzimanja tih izjava u članu 219, stav 3. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine odnosno analognih članova ZKP RS, FBIH i BD, navedeno je :

« Prilikom uzimanja izjava od osobe, ovlaštena službena osoba će postupiti u skladu sa članom 78. ovog zakona , odnosno u skladu sa članom 86. ovog zakona. U tim slučajevima zapisnici o prikupljenim izjavama mogu se upotrijebiti kao dokaz u krivičnom postupku»

Ovdje se radi o fundamentalnoj odredbi, jer je potpuno jasno da postupanje u skladu sa članom 78 podrazumjeva ispitivanje osumnjičenog, te je ovom odredbom dato ovlaštenje ovlaštenim službenim licima da ispituju i lica koja imaju svojstvo osumnjičenih, te ova odredba ide čak i dalje , pa ista e da se u tom slučaju zapisnici o prikupljenim izjavama mogu koristiti kao dokaz u krivičnom postupku.

Prema tome, ovom odredbom je potpuno nedvosmisleno dato ovlaštenje ovlaštenim službenim licima za ispitivanje osumnjičenog.

Ovde se na prvi pogled , pojavljuje konflikte u navedene dvije odredbe, jer jedan ista e da ispitivanje osumnjičenog uistinu vrši tužilac , dok druga ista e da i ovlaštena službena lica mogu ispitati osumnjičenog.

Međ u tim takvog konflikta izmeđ u ovih odredbi suštinski nema a što proizilazi iz odredbe člana 36 Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine odnosno analognih odredbi ZKP RS, FBIH i BD, koja glasi:

«Tužilac preduzima sve radnje u postupku za koje je po zakonu ovlašten sam ili preko osoba koje su na osnovu zakona zakonu obavezne da postupaju po njegovom zahtjevu u krivičnom postupku .»

13. POSEBNE ISTRAŽNE RADNJE

Posebne istražne radje predstavljaju novinu novih zakona o krivi nom postupku u Bosni i Hercegovini. Potrebu za uvo enjem ovim posebnih istražnih radnji u krivi no procesno zakonodavstvo nametnula je porastuj a pojava organizovanog kriminala te specifi nog i sofisticiranog na ina vršenja krivi nih djela , te organizovanosti i konspirativnosti izvršilaca ovih krivi nih djela, usljed ega je otkrivanje i gonjenje u inilaca ovih krivi nih djela klasi nim istražnim radnjama postalo znatno otežano.

Tako e ekspanzija tehni ko-tehnološkog razvoja u sferi elektronike i telekomunikacija, te ure aja za automatsku obradu podataka, dovela je do toga da se elektronski ure aji, te sredstva telekomunikacija po pravilu koriste prilikom organizovanja i koordinisanja kriminalnih grupa koje za cilj imaju vršenje krivi nih djela, usljed ijeg korištenja izvršenje krivi nih djela dobija jedan sofisticirani karakter, a što za posljedicu povla i znatnon otežano prikupljanje dokaza klasi nim istražnim radnjama dokazivanja.

Me utim , domen posebnih istražnih radnji nije ograni en samo na krivi na djela organizovanog kriminala, nego su one prmjenljive i na krivi na djela koja u sebi nose pove anu društvenu opasnost po bezbjednost gra ana i imovine.

Suštinski radi se o mjerama kojima se po poravilu duboko zadire u neka od osnovnih prava gra ana, koje se primjenjuju onda kada druge radnje dokazivanja nisu ili ne bi mogle imati efekta u smislu pribavljanja dokaza , odnosno kada bi pribavljanje dokaza ovim klasi nim radnjama dokazivanja bilo povezano sa nesrazmjernim teško ama.

Upravo zbog injenice da se posebnim istražnim radnjama po pravilu duboko zadire u neka od osnovnih prava gra ana, zakon o krivi nom postupku ne dopušta niti jedan izuzetak od pravila da se iste mogu primjeniti samo i isklju ivo po naredbi suda.

Tako e upravo zbog svoje specifi nosti u odnosu na ostale «klasi ne» radnje dokazivanja posebne istražne radnje su u zakonu o krivi nom postupku smještene u posebnu glavu, pa su tako uslovi, vrste i na in izvo enja posebnih isražnih radnji odre ene lanovima 116 do 122 Zakona o krivi nom postupku Bosne i Hercegovine odnosno analognim odredbama ZKP RS, FBIH i BD.

lan 116.

Vrste posebnih istražnih radnji i uvjeti za njihovu primjenu (čl. 130. ZKP FBiH, čl. 226. ZKP RS, čl. 116. ZKP BD)

“Protiv osobe za koju postoje osnovi sumnje da je sama ili s drugim osobama učestvovala ili učestvuje u učinjenju krivičnog djela iz člana 117. ovog zakona mogu se odrediti posebne istražne radnje, ako se na drugi način ne mogu pribaviti dokazi ili bi njihovo pribavljanje bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama.

Istražne radnje iz stava 1. ovog člana su:

nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija,

*pristup kompjuterskim sistemima i kompjutersko sravnjenje podataka,
nadzor i tehničko snimanje prostorija,
tajno praćenje i tehničko snimanje osoba i predmeta,
prikriveni istražitelj i informator,
simulirani otkup predmeta i simulirano davanje potkupnine,
nadzirani prijevoz i isporuka predmeta krivičnog djela.*

Istražne radnje iz stava 2. tačke a. ovog člana mogu se odrediti i prema osobi za koju postoje osnovi sumnje da učinitelju, odnosno od učinitelja krivičnog djela iz člana 117. ovog zakona prenosi informacije u vezi s krivičnim djelom, odnosno da učinitelj koristi njeno sredstvo telekomunikacije.

Na razgovore osobe iz stava 1. ovog člana i njenog branitelja shodno se primjenjuju odredbe o komunikaciji osumnjičenog i branitelja.

Pri izvršavanju istražnih radnji iz stava 2. tačke e. i f. ovog člana policijski organi ili druge osobe ne smiju preduzimati aktivnosti koje predstavljaju podstrekavanje na učinjenje krivičnog djela. Ako su takve aktivnosti poduzete, ta okolnost isključuje krivično gonjenje podstrekavane osobe za krivično djelo izvršeno u vezi s ovim radnjama.”

lan 117.

Krivična djela za koja se mogu odrediti posebne istražne radnje

(čl. 131. ZKP FBiH, čl. 227. ZKP RS, čl. 117. ZKP BD)

*“Istražne radnje iz Člana 116. stav 2. ovog zakona mogu se odrediti za krivična djela:
protiv integriteta Bosne i Hercegovine,
protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom,
terorizma,
za koja se prema zakonu može izreći kazna zatvora najmanje tri godine ili teža kazna.”*

lan 118.

Nadležnost za određivanje i trajanje istražnih radnji

(čl. 132. ZKP FBiH, čl. 228. ZKP RS, čl. 118. ZKP BD)

“Istražne radnje iz člana 116. stava 2. ovog zakona određuje naredbom sudija za prethodni postupak, na obrazloženi prijedlog Tužitelja koji sadrži: podatke o osobi protiv koje se radnja preduzima, osnove sumnje iz člana 116. stava 1. ili 3. ovog zakona, razloge za njeno preduzimanje i ostale bitne okolnosti koje zahtijevaju preduzimanje radnji, navođenje radnje koja se zahtijeva i način njenog izvođenja, obim

i trajanje radnje. Naredba sadrži iste podatke kao i prijedlog Tužitelja, kao i utvrđivanje trajanja naređene radnje.

Izuzetno, ako se pismena naredba ne može dobiti na vrijeme i ako postoji opasnost od odlaganja, može se započeti s izvršavanjem mjere iz člana 116. ovog zakona i na osnovu usmene naredbe sudije za prethodni postupak. Pismena naredba sudije za prethodni postupak mora biti pribavljena u roku od 24 sata od izdavanja usmene naredbe.

Istražne radnje iz člana 116. stava 2. tačke a. do d. i g. ovog zakona mogu trajati najduže do mjesec dana, a iz posebno važnih razloga mogu se, na obrazloženi prijedlog Tužitelja, produžiti za još mjesec dana, s tim da mjere iz tačke a. do c. mogu trajati ukupno najduže šest mjeseci, a mjere iz tačke d. i g. ukupno najduže tri mjeseca. Zahtjev za radnju iz člana 116. stava 2. tačke f. ovog zakona se može odnositi samo na jednokratni akt, a zahtjev za svaku narednu radnju protiv iste osobe mora sadržavati razloge koji opravdavaju njenu upotrebu.

Naredba sudije za prethodni postupak kao i prijedlog Tužitelja iz stava 1. ovog člana čuvaju se u posebnom omotu. Tužitelj i sudija za prethodni postupak će sastavljanjem ili prijepisom zapisnika bez navođenja osobnih podataka prikrivenog istražitelja i informatora ili na drugi odgovarajući način, spriječiti da neovlaštene osobe, osumnjičeni i njegov branitelj otkriju identitet prikrivenog istražitelja i informatora.

Sudija za prethodni postupak mora pismenom naredbom, bez odlaganja, obustaviti izvršenje poduzetih radnji ako su prestali razlozi zbog kojih su radnje određene.

Naredbu iz stava 1. ovog člana izvršava policijski organ. Preduzeća koja vrše prenos informacija dužna su Tužitelju i policijskim organima omogućiti provođenje mjera iz člana 116. stava 2. tačke a. ovog zakona.”

Primjena posebnih istražni radnji kao radnji dokazivanja uslovljena je kumulativnim ispunjenjem dva osnovna preduslova: postojanje osnovane sumnje da određena osoba u estvuje ili je u estvovala u izvršenju krivih djela za koje se mogu primjeniti posebne istražne radnje (1. 117), te da se dokazi nemogu prikupiti na drugi način ili da je njihovo prikupljanje povezano s nesrazmjernim teškoćama.

U pogledu prvog uslova postojanje osnovane sumnje, predstavlja veći i standard dokazivanja od osnovne sumnje te se za njegovo postojanje zahtjeva da je sumnja zasnovana na određenoj dokazi.

Ovdje treba reći i da se ovaj standard osnovane sumnje potrebne za određivanje posebnih istražnih radnji, ni u kom slučaju, ne smije izjednačavati sa standardom osnovane sumnje neophodnom za podizanje optužnice, jer je posebna istražna radnja po svojoj prirodi usmjerena na prikupljanje potrebnih dokaza za podizanje optužnice.

U svakom slučaju osnovana sumnja potrebna za određivanje posebnih istražnih radnji nalazi se negdje između osnovne sumnje potrebnih za otvaranje istrage i osnovane sumnje potrebne za podizanje optužnice, odnosno kvalitet te osnovane sumnje potrebne

za određivanje posebne istražne radnje je po pravilu manji od kvaliteta osnovane sumnje potrebne za podizanje optužnice.

Kada je u pitanju drugi uslov on je određen alternativno pri čemu je druga alternativa u stvari proširenje prve alternative a to je :

1. da se dokazi ne mogu pribaviti na drugi način
2. Da bi pribavljanje dokaza bilo povezano sa nesrazmjernim teškoćama

U pogledu prve alternative situacija je potpuno jasna, i tužilac u svakom prijedlogu mora ista i razloge zbog kojih smatra da je dokaze nemoguće pribaviti na drugi način.

U pogledu druge alternative, radi se u stvari o proširenju prve alternative na sve slučajeve kada je pribavljanje dokaza povezano sa nesrazmjernim teškoćama. To znači da zakonodavac dopušta posebne istražne radnje i kada dokaze nije nemoguće pribaviti na drugi način, ali kada to pribavljanje uzrokuje takve teškoće koji nisu srazmjerni dokazima koji se pribavljaju.

Nesrazmjernost je termin koji je postavljen generalno, te stoga predstavlja faktičko pitanje koje sud treba rješavati od slučaja do slučaja, zavisno od konkretnih okolnosti, no u svakom slučaju tužilac u svom prijedlogu treba navesti razloge zbog kojih smatra da je pribavljanje dokaza na drugi način uslovljeno nesrazmjernim teškoćama.

Posebne istražne radnje koje predviđa ZKP BiH su :

**nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija,
pristup kompjuterskim sistemima i kompjutersko sravnjenje podataka,
nadzor i tehničko snimanje prostorija,
tajno praćenje i tehničko snimanje osoba i predmeta,
prikriveni istražitelj i informator,
simulirani otkup predmeta i simulirano davanje potkupnine,
nadzirani prijevoz i isporuka predmeta krivičnog djela.**

Sve ove radnje mogu se primjeniti i prema osobi za koju postoje osnovi sumnje da u inoću, odnosno od u inoću krivičnog djela prenosi informacije u vezi s krivičnim djelom, odnosno da počinilac koristi telekomunikacijsko sredstvo te osobe.

Po pravilu, komunikacija osumnjičenog i njegovog branioca ne može biti predmet primjene posebnih istražnih radnji.

Ovlaštene službene osobe policije ne smiju pri sprovo enju posebnih istražnih radnji postupati na na in kojim bi podstrekavali na izvršenje krivi nog djela.

U pogledu podstrekavanja treba re i da se tuma enje podstrekavanja treba posmatrati u krivi nom pravnom smislu, odnosno ovlaštena službena lica svojim radnjama ne smiju uticati da se kod izvršioca krivi nog djela stvori ili u vrsti odluka za izvršenje krivi nog djela . Prema tome prikrivenom istražitelju se ne može nametnuti zahtjev apsolutne pasivnosti prilikom izvo enja ove posebne istražne radnje, nego se njegova aktivnost u odnosu na izvršioca krivi nih djela koje su predmet ove istražne radnje mora kretati u granicama ve stvorene I u vrš ene odluke izvršioca krivi nog djela na izvršenje krivi nog djela, naro ito ako se ima u vidu da izvršioci krivi nih djela za koje se po pravilu primjenjuje posebna istražna radnja prikrivenog istražitelja krivi na djela vrše u vidu zanimanja, odnsono radi se postojanju jednog vremenskog kontnutiteta vršenja krivi nog djela od strane izvršioca, pri emu je njegova odluka na izvršenje ve stvorena i u vrš ena, a samo izvršenje krivi nih djela u tom vremenskom koninutitetu stvar je prilike i vremena.

Prema tome ukoliko odluka izvršioca postoji i ukoliko je ona potpuno u vrš ena, te je izvršenje krivi nog djela samo stvar prilike i vremena, tada se i ne može raditi u podstrakavanju od strane prikrivenog istražitelja u smislu ovog lana.

Ovu okolnost treba cijeniti u svakom pojedina nom slu aju, a zaklju ak da takva u vrš ena odluka izvršioca na izvršenje krivi nog djela ve postoji mora se cijeniti s obzirom na objektivne okolnosti svakog pojedina nog slu aja primjene ove posebne istražne radnje.

Kada je u pitanju trajanje posebnih istražnih radnji zakon o krivi nom postupku je predvidio vrlo kratke rokove , te je tako opšti rok trajanja ovih radnji mjesec ana dok se one iz važih razloga mogu produžiti I za još dva mjeseca tako da ukupno mogu trajati tri mjeseca.

Koji su to važni razlozi, zakon o krivi nom postupku ne isti e, pa ih treba cijeniti osebno u svakom konkretnom slu aju.

Me utim za posebne istražne radnje: nadzor i tehni ko snimanje telekomunikacija, pristup kompjuterskim sistemima i kompjutersko sravnjenje podataka, nadzor i tehni ko snimanje prostorija odre eno je da najduže mogu trajati šest mjeseci dok posebna istražna radnja simulirani otkup predmeta i simulirano davanje potkupnine može biti odre ena samo jednokratno.

Koji su to razlozi u kojima se može odrediti trajanje navedenih posebnih istražnih radnji u trajanju do šest mjeseci, zakon o krivi nom postupku ne isti e ak ni generalno, pa se može izvu i zaklju ak da se radi o važnim razlozima kao i u slu aju produženja za još dva mjeseca.

Posebne istražne radnje jesu najefikasnije radnje dokazivanja i esto jedini mogu i na in za dokazivanje pojedinih krivi nih djela. Me utim, odredba iz l. 117. KZ BiH, koja se odnosi na katalog krivi nih djela za koja je mogu e tražiti primjenu posebnih istražnih radnji, predstavlja o iglednu procesnu prepreku za primjenom ovih mjera na ve i broj krivi nih djela. Formulacija «može izre i kazna od najmanje tri godine ili teža» kao jedan od uslova za primjenu posebnih istražnih radnji dovela je do suštinski razli itih tuma enja i primjene ove odredbe u praksi sudova na podru ju Bosne i Hercegovine. Tako sudovi u Republici Srpskoj ovu odredbu tuma e i primjenjuju u

ekstenzivnom smislu tako da je primjenjuju kod svih krivi nih djela kod kojih je mogu e izre i kaznu zatvora od tri godine ili više. Dok na drugoj strani, Sud Bosne i Hercegovine kao i sudovi u Federaciji BiH i Br ko distriktu tuma e ovu odredbu restriktivno i primjenjuju je samo kod onih krivi nih djela gdje je propisani posebni minimum tri godine ili više.

U slu ajevima restriktivnog tuma enja poemnite odredbe, ove mjere mogu se primjeniti samo na krivi na djela za koja se po zakonu može izre i kazna zatvora od najmanje tri godine ili teža, zna ajno smanjuje mogu nost primjene ovih mjera jer je takvih krivi nih djela relativno malo. Naro ito je to o igledno kod krivi nih djela iz oblasti privrednog kriminala i korupcije. Tako prema Krivi nom zakonu BiH ove mjere je mogu e primjeniti u sedam slu ajeva i to za krivi na djela: krivotvorenje vrijednosnih papira (l. 206/2), porezna utaja (l. 210/3), organizovanje grupe ili udruženja za krijum arenje ili rasturanje neocarinjene robe (l. 215/1), carinska prijevara (l. 216/3), zloupotreba položaja ili ovlaštenja (l. 220/3), pronevjera u službi (l. 221/3) i prijevara u službi (l. 222/3). U Krivi nom zakonu Republike Srpske ova mogu nost postoji u slu aju samo dva krivi nog djela – utaja poreza i doprinosa (l. 287/3) i nedozvoljeno bavljenje bankarskom djelatnoš u (l. 284/2), pošto kod drugih krivi nih djela ne postoji uvjet o zakonskom minimumu zaprije ene kazne. U Krivi nom zakonu Federacije BiH, kod etiri krivi na djela iz ove oblasti mogu e je primjeniti posebne istražne radnje: porezna utaja (l. 273/3), zloupotreba položaja ili ovlaštenja (l. 383/3), pronevjera u službi (l. 384/3) i prijevara u službi (l. 385/3). U svim nabrojanim slu ajevima radi se o kvalifikovanom obliku krivi nog djela uslovljenog visinom šetne posljedice. Ova injenica dodatno otežava ispunjenje uslova za primjenu posebnih istražnih radnji jer se unaprijed traži posjedovanje saznanja koja e upu ivati na ovu injenicu, što u dosta slu ajeva, predstavlja zna ajnu poteško u i nešto što bi se eventualno utvrdilo tek kroz primjenu posebnih istražnih radnji.

U pogledu razllikovanja prikrivenog istražitelja i informatora, treba ista i da je osnovna razlika u tome što prikriveni istražitelj može biti samo ovlašteno službeno lice koje se integrira u kriminalnu sredinu, dok informator predstavlja lice koje nem status ovlaštenog lica nego poti e ili je blisko kriminalnoj sredini.

Razlike u odredbama

U lanu 131. ZKP FBiH i lanu 117. ZKP BD, propisano je da se posebne istražne radnje mogu primjeniti samo za krivi na djela za koja s emože izre i kazna od najmanje tri godine ili teža kazna, za razliku od druga dva zakona (BiH i RS) gdje je pored ovog uslova, predvi en i katalog krivi nih djela za koja se mogu primjeniti posebne istražne radnje.

ZKP RS ne predvi a upotrebu (prikrivenog) informanta kao jedne od posebnih istražnih radnji, dok je ta mogu nost predvi ena u ostala tri zakona.

13.1. Nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija

Kao jedna od najinteresantnijih i ujedno i najraspravljanijih posebnih istražnih radnji pominje se nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija.

Ono što karakteriše sve posebne istražne radnje pa tako posebnu istražnu radnju nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija jeste tajnost, odnosno odvijanje istražne radnje prema osumnjenom bez njegovog znanja.

Ovom komunikacijom može biti obuhvaćena sva komunikacija osumnjenog ili lica za koju postoje osnovi sumnje da u inoću, odnosno od u inoću krivog djela prenosi informacije u vezi s krivim djelom, odnosno da po inicijator koristi telekomunikacijsko sredstvo te osobe, izuzev komunikacije osumnjenog sa svojim braniocem.

Ova posebna istražna radnja vrši se prestretanjem komunikacije u momentu dok komunikacija još uvijek traje

U pogledu samog sadržaja dokaza pribavljenih posebnim istražnim radnjama nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija on uglavnom predstavlja razgovor putem sredstava telekomunikacija, koji se može odvijati kako u vrijeme izvršenja krivog djela tako i prije i poslije izvršenja krivog djela.

Suštinski, po pravilu osumnjenik je primjenom ove posebne istražne radnje dokaz sam protiv sebe, odnosno posebna istražna radnja nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija za rezultat ima komunikaciju osumnjenog koja je povezana sa izvršenjem krivog djela a koja se može odvijati, prije, u toku i poslije izvršenja krivog djela, a koja osumnjenog dovodi u vezu sa izvršenjem krivog djela koje je predmet istražnog postupka.

Karakteristika ove posebne istražne radnje je da se izvodi u realnom vremenu odnosno u stvarnom vremenu odvijanja komunikacije (tzv real time ili on line nadzor), odnosno ova posebna istražna radnja vrši se prestretanjem komunikacije u momentu dok komunikacija još uvijek traje, za razliku od klasičnih ranijih dokazivanja koje se po pravilu izvode sa vremenskom distancom u odnosu na predmet dokazivanja.

Vrsta telekomunikacije koja se može nadzirati i snimati nije ograničena, međutim najčešće se radi o fiksnoj telefoniji i uređajima koji koriste GSM mreže mobilne telefonije (mobilni telefoni), mada bi ovom posebnom istražnom radnjom mogli biti nadzirani i uređaji satelitske telefonije te svakog drugog oblika telekomunikacije.

Najinteresantnije pitanje koje se javlja u vezi ove posebne istražne radnje je pitanje tzv listinga dolaznih i odlaznih poziva i sms poruka na mobilnim telefonima.

13.1.1. Da li je “listing” posebna istražna radnja nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija?

Pitanje da li tzv “listing” dolaznih i odlaznih poziva i sms poruka predstavlja posebnu istražnu radnju ili ne, izazvalo je dosta rasprave u krivi no procesnoj praksi u Bosni I Hercegovini.

Na početku treba reći da postoje dva različita stanovišta po ovom pitanju.

Prvo stanovište je da “listing” predstavlja posebnu istražnu radnju.

Zastupnici ovog stanovišta kao argumentaciju navode : prikupljanje podataka o tome ko je koga nazivao u određenom vremenu , ili sa kojeg telefonskog priključka , odnosno prikupljanje popisa telefonskih brojeva koje je nazivala osumnjičena osoba ili sa kojeg su nazivali osumnjičenu osobu – predstavlja vid posebne istražne radnje nadzora I tehničkog snimanja telekomunikacija. Zbog toga , prikupljanje podataka koji se mogu označiti kao evidentiranje telefonskih brojeva I telefonskih razgovora osumnjičene osobe, predstavlja nadzor telefonskih razgovora, iako se na osnovu popisa korištenih telefonskih brojeva ne saznaje sadržina telefonskih razgovora.>(*Komentari zakona o krivi nom/kaznenom postupku u BiH str. 354.)

Drugo stanovište je da listing ne predstavlja posebnu istražnu radnju, a kao argumentacija takvog stava ističe se da se putem listing ne ostvaruje uvid u sadržinu telefonskih razgovora, pa se prema tome i ne može reći o nadzoru telekomunikacija u njihovom sadržinskom smislu, odnosno stepen zadiranja u privatnost prilikom uvida u “listing” nije toliki da bi ga karakterisao kao posebnu istražnu radnju.

Analizirajući i oba stanovišta može se izvući nekoliko zaključaka:

Naime, sasvim sigurno pribavljanje spiska dolaznih i odlaznih poziva osumnjičenog lica predstavlja ograničeno odnosno narušavanje prava na privatnost, ali isto tako , narušavanje prava na privatnost podrazumjevaju i mnoge druge radnje dokazivanja kao što su pretresanje, naredba banci ili drugom pravnom licu, privremeno oduzimanje pisama telegrama i drugih pošiljki i dr. a ipak se te radnje dokazivanja ne tretiraju kao posebne istražne radnje.

Naime, pogrešno je konstatovati da je osnovna priroda posebnih istražnih radnje nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija, prosto zadiranje u privatnost osumnjičenog, jer je zadiranje prava u privatnost moguće i dozvoljeno i sa nekim drugim radnjama dokazivanja koje nemaju karakter posebnih istražnih radnji.

Ono što razdvaja i stvara distinkciju između klasičnih radnji dokazivanja kojima se zadire u privatnost i neka druga prava i posebne istražne radnje nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija je stepen zadiranja u ta prava, odnosno stepen ograničavanja prava osumnjičenog odnosno drugih lica.

Npr. Privremenim oduzimanjem pisama, telegrama i drugih pošiljki, duboko se može ući u privatnost osobe, a ipak ta radnja dokazivanja nema karakter posebne istražne radnje.

Kada je u pitanju sam “listing” radi se o spisku dolaznih i odlaznih poziva sa odre enog i na odre eni telefonski broj, a o emu preduze e koje pruža usluge u oblasti telekomunikacija vodi službenu evidenciju.

Naime, kada se osoba odlu i za prijavljivanje telefonskog broja kod odre enog preduze a koje pruža usluge u oblasti telekomunikacija, ona je svjesna i pristaje da to preduze e vodi službenu evidenciju o dolaznim i odlaznim pozivima sa tog broja, pa se ak u ve ini preduze a u evropi a i kod nekih u BiH uz ra un dostavlja i spisak takvih poziva, te taj spisak u stvari ini osnovu izrade ra una i njegov integralni dio.

Me utim, ta osoba prijavljivanjem telefonskog broja kod odre enog preduze a koje pruža usluge iz oblasti telekomunikacija, nije svjesna niti je pristala da bilo ko sluša njene telefonske razgovore, zbog toga je ulaženje u sadržaj razgovora zaista veliki stepen zadiranja u privatnost osobe, zbog ega je takvo zadiranje u takvu privatnost I obuhva eno mjerom nadzora I tehni kog snimanja telekomunikacija kao osebnom istražnom radnjom za koju su propsani posebni uslovi.

Me utim, kada se traži “listing” suštinski se traži podatak iz službene evidencije preduze a koje se bavi pružanjem usluga iz oblasti telekomunikacija, te se radi suštinski o privremenom oduzimanju predmeta-dokumentacije, a nikako o posebnoj istražnoj radnji, a naro ito kada se ima u vidu da se listing po svojoj prirodi može tražiti samo za ve obavljene telefonske razgovore, a nikako za one koji su u toku . Prema tome nema presretanja telefonskih razgovora (real time ili on line nadzor kako je to kod posebne istražne radnje nadzora i tehni kog snimanja telekomunikacija) , pa prema tome nema ni nadzora takve komunikacije, a posebno imaju i u vidu da se listingom ne saznaje sadržina telefonskih razgovora.

U tom smislu, puno je ve i stepen narušavanja prava na privatnost prilikom izvo enja radnje dokazivanja privremenog oduzimanja pisama , telegrama i drugih pošiljki (prilikom ega se ulazi u sadržaj tih pisama telegrama i drugih pošiljki) nego što je to u slu aju pribavljanja listinga. Prema tome, imaju i u vidu da je upravo stepen ograni enja prava gra ana opredjeljuju i za diferencijaciju posebnih istažnih radnji od drugih radnji dokazivanja , pri emu posebne istražne radnje podrazumjevaju ve i stepen ograni enja odnsono narušavanja prava a imaju i u vidu da postoje klasi ne radnje dokazivanja kojima se istovrsno pravo, kao i u slu aju listinga, više ograni ava odnosno narušava nego što je to u slu aju listinga (privremeno oduzimanje pisama, telegrama i drugih pošiljki) to se prema tome u slu aju listinga ne može raditi o posebnoj istražnoj radnji nego o radnji dokazivanja privremenog oduzimanja predmeta-dokumentacije (u pismenom ili elektronskom obliku imaju i un vidu da privremeno oduzimanje predmeta obuhvata i kompjutere i sli ne ure aje za automatsku obradu podataka).

13.1.2. Sudska praksa (Okružni sud Banjaluka br. Kpp-19/05 od 10.06.2005.godine)

: -64/05
 , 15.6.2005.

a.164/05 14.6.2005. ,
 : , , , ,
 , , ,
 , 15.6.2005. , 228. 224. 2.
 1.

:

СП, с , 11.3.1963. ,
 , . ,

БИ, , 30.4.1977. , ,

СС, ,

ЧД, , 14.3.1980. ,
 , . .7

ИД, ,

224. 2.

ОДРЕЂУЈУ СЕ ПОСЕБНЕ ИСТРАЖНЕ РАДЊЕ 226. 2.)
)
наређује да се врши:

1.надзор и техничко снимање телекомуникација (мобилних телефона),

:

- СП: СИМ картица бр. 065/582-...
- БИ СИМ картица бр. 061/697-...
- СС СИМ картица бр. 065/512-...
- ЧИ СИМ картица бр. 065/978 -... и
- ИД СИМ картица бр. 065/215-...

3. тајно праћење и техничко снимање: СП, БИ, СС, ЧИ и ИД.

1. 2. ,

.

226. 2.)

.

1. 2. ,

, , 1.7.2005. .

,

,

, 229

.

III PODMODUL 3: MJERE OBEZBJEĐENJA PRISUSTVA OSUMNJIČENOG U POSTUPKU I USPJEŠNO VOĐENJE POSTUPKA

1. UVOD

Mjere za obezbjeđenje prisustva osumnjičenog u postupku i uspješno vođenje postupka predstavljaju takozvane radnje procesne prinude koje se sastoje u različitim oblicima ograničavanja lične slobode osumnjičenog.

Zbog njihovog značaja i intenziteta kojim se ograničavaju neke osnovne slobode i prava građana, ove mjere su izdvojene u poseban podmodul modula istražni postupak upravo da bi se i na ovaj način ukazalo na specifičnost ovih mjera i njihove primjene.

Specifičnost primjene ovih mjera ogleda se prvenstveno u činjenici da je njihova primjena usmjerena prema građanima a prvenstveno osumnjičenom za kojeg u principu važi pretpostavka nevinosti.

Shodno tome ove mjere ne mogu se primjenjivati pod uslovima i na način koji bi predstavljao kažnjavanje, nego se upravo suprotno trebaju primjenjivati na način kojim se intenzitet ograničenja nekih od osnovnih ljudskih prava i sloboda građana biti sveden na minimalnu nužnu i neophodno potrebnu mjeru.

U pogledu samih mjera za obezbjeđenje prisustva osumnjičenog u postupku i uspješno vođenje postupka, novi zakoni o krivičnom postupku nemaju nekih velikih i značajnih razlika u odnosu na raniji zakon o krivičnom postupku, tako da se radi o oblasti krivičnog procesnog prava koja je u novim zakonskim rješenjima pretpjela vjerovatno najmanje promjena.

Kada su u pitanju ove mjere jasno je vidljivo da je cilj ovih mjera postavljen dvojako već u njihovom zajedničkom nazivu, a to je obezbjeđenje prisustva osumnjičenog u postupku i obezbjeđenje uspješnosti vođenja krivičnog postupka.

Mjere za obezbjeđenje prisustva osumnjičenog u postupku i uspješno vođenje postupka su određene članom 123 ZKP BiH odnosno analognih članova ZKP RS, BD i FBIH koji su suštinski identični i glase :

- (1) Mjere koje se mogu preduzeti prema optuženom za osiguranje njegove prisutnosti i za uspješno vođenje krivičnog postupka jesu poziv, dovođenje, zabrana napuštanja boravišta, jamstvo i pritvor.
- (2) Prilikom odlučivanja koju će od navedenih mjera primjeniti, nadležni organ pridržavat će se uvjeta određenih za primjenu pojedinih mjera, vodeći računa da se ne primjenjuje teža mjera ako se ista svrha može postići blažom mjerom.
- (3) Ove mjere ukinut će se po službenoj dužnosti odmah kad restanu razlozi koji su ih izazvali, odnosno zamjenit će se drugom blažom mjerom kad za to nastupe uvjeti.
- (4) Odredbe ove glave shodno se primjenjuju i na osumnjičenog.

Iz sadržaja ove odredbe jasno je vidljivo da su sve mjere za obezbjeenje prisustva I uspješno voenje krivnog postupka iste I primjenljive po istim opštim principima kako za optuženog odnosno u postupku nakon potvrivanja optužnice, tako I na osumnjičenog odnosno u istražnom postupku.

Tako je vidljivo da primjena ovih mjera nije vezana isključivo za sud jer, zakonodavac govori o nadležnom organu, mada je jedina mjera koju nadležni organ izuzev suda može izdati poziv, što proizilazi iz opšteg načela da svaku mjeru koja u sebi sadrži ograničenje određenog prava može izdati, narediti ili odobriti samo sud.

Kad se ovo ima u vidu, onda se postavlja pitanje na koji to način nadležni organ koji nije sud, uopšte može vršiti izbor između različitih mjera, kad je jedina mjera na koju je ovlašten poziv. Međutim, ovu odredbu treba tumačiti tako da prilikom odlučivanja nadležnog organa npr. tužilaštva koju se mjeru zahtjevati od suda mora imati u vidu ove rukovodeće principe za određivanje mjera za obezbjeenje prisustva odnosno uspješno voenje krivnog postupka.

Kako je to vidljivo iz same zakonske odredbe mjere za obezbjeenje prisustva odnosno uspješno voenje krivnog postupka su

- Poziv
- Dovođenje
- Zabrana napuštanja boravišta
- Jemstvo
- Pritvor

Od svih ovih mjera dvije mjere podrazumjevaju lišenje slobode a to su Dovođenje koje predstavlja lišenje slobode bez zatvaranja i Pritvor koji predstavlja lišenje slobode sa zatvaranjem, dok jemstvo predstavlja mjeru koja ima alternativni karakter u odnosu na mjeru pritvora.

Međutim osim što je taksativno nabrojao i odredio mjere za obezbjeenje prisustva osumnjičenog u postupku i uspješno voenje krivnog postupka i uslove za primjenu svake od mjera pojedinačno, zakon o krivnom postupku propisao je i neka rukovodeća načela primjene mjera za obezbjeenje prisustva osumnjičenog u postupku i uspješno voenje krivnog postupka generalnog karaktera koji bi trebali služiti kao principi prilikom odlučivanja i opredjeljivanja za primjenu neke od mjera za obezbjeenje prisustva osumnjičenog u postupku i uspješno voenje krivnog postupka.

Rukovodeći i principi za primjenu mjera za obezbjeenje prisustva osumnjičenog u postupku i uspješno voenje krivnog postupka tako je su određeni u članu 123 ZKP BiH odnosno analognim članovima ZKP BD, RS i FBiH a to su:

- Teža mjera se ne može primjeniti ako se ista svrha može postići i primjenom blaže mjere
- Svaka mjera ukinuta se odmah po službenoj dužnosti i prestanu razlozi koji su izazvali primjenu te mjere, odnosno zamjenjuje se drugom blažom mjerom kada se za to ispunjavaju uslovi.

Kada se imaju u vidu ovi rukovodi i principi, jasno proizilazi da se pritvor kao najteža mjera za obezbjeđenje prisustva osumnjičenog u postupku i uspješno vođenje krivičnog postupka ne treba primjeniti ukoliko je istu svrhu moguće postići i bilo kojom drugom mjerom, posebno iz razloga što pritvor predstavlja mjeru lišenja slobode sa zatvaranjem pritvorenog lica, a što predstavlja vrlo intenzivno i agresivno ograničenje sloboda i prava osumnjičenog koja mu pripadaju kao građaninu, te bi se i u slučajevima u kojima je već određeni pritvor trebao ukidati ili zamjenjivati blažom mjerom uvijek kada prestanu razlozi zbog kojih je određeni ili kada se stvore uslovi da se drugom mjerom obezbjeđenja prisustva osumnjičenog u postupku i uspješno vođenje krivičnog postupka može ostvariti isti cilj kao i ovom najtežom inajradikalnijom mjerom obezbjeđenja prisustva odnosno uspješnog vođenja krivičnog postupka.

Mjere procesne prinude u krivičnom postupku se primjenjuju pod dva opšta uslova (a) da postoji određena opasnost koju primjenom ročene prinude treba otkloniti i koja procesnu prinudu opravdava. Opasnost mora biti konkretna, a njena procjena je nekad data unaprijed u zakonu, a nekad prep. Ocjeni suda u svakom slučaju posebno i (b) da postoji osnovana sumnja da je lice prema kojem se primjenjuje procesna prinuda izvršilac krivičnog djela.* (*Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u BiH str. 379.)

Kada je u pitanju rangiranje mjera za obezbjeđenje prisustva osumnjičenog prema njihovoj težini, to je u principu zakonodavac svrstava i ih prema redosljedu, tako da najblaža mjera jeste poziv a najteža pritvor.

2. POZIV

Poziv kao jedna od mjera za obezbjeenje prisustva osumnji enog u postupku i uspješno voenje krivnog postupka odre en je i regulisan lanom 124. Zakona o krivi nom postupku BiH odnsono analognim lanovima ZKP BD, RS, i FBiH te navedena zakonska odredba glasi:

« (1) *Prisutnost optuženog pri izvršavanju radnji u krivičnom postupku osigurava se njegovim pozivanjem.*

(2) *Pozivanje se vrši dostavljanjem zatvorenog pismenog poziva koji sadrži : naziv organa koji poziva, ime i prezime optuženog, naziv krivičnog djela koje mu se stavlja na teret, mjesto gdje optuženi ima da dođe, dan i sat kad treba da dođe, označenje da se poziva u svojstvu optuženog i upozorenje da će u slučaju nedolaska biti prinudno doveden, da je dužan tužitelja, odnosno sud o promjeni adrese , kao i o namjeri da promjeni boravište i službeni pečat i potpis tužitelja, odnosno sudije koji poziva.*

(3) *Kad se optuženi prvi put poziva , počit će se u pozivu o pravu da uzme branitelja i da branitelj može biti prisutan njegovom saslušanju.*

(4) *Kad se osumnjičeni prvi put poziva , počit će se u pozivu o njegovim pravima u skladu sa članom 78. ovog zakona. Do podizanja optužnice poziv osumnjipčenom upućuje tužitelj.*

(5) *Ako optuženi nije u stanju odazvati se pozivu usljed bolesti ili druge neotklonjive smetnje, ispitat će se u mjestu gdje se nalazi ili će se osigurati njegov prijevoz do zgrade suda ili drugog mjesta gdje se radnja preuzima.»*

Pozivanje je osnovna i najblaža mjera obrzbje enja prisustva osumnji enog u postupku i uspješno voenje krivnog postupka.

Ova mjera zasnovana je na dobrovoljnosti osumnji enog da se u odre eno dana i u odre eno vrijeme pojavi pred organom koji poziva.

Me utim iako je poziv kao mjera obrzbje enja prisustva osumnji enog njegova efikasnost kao mjere obezbje enja prisustva osumnji enog u postupku i uspješno voenje krivnog postupka, postiže se prijetnjom prinudnog dovo enja u slu aju nedolaska po pozivu. Prema tome iako sam po sebi nema prinudni karakter poziv u sebi nosi odre eni stepen posredne prinude na odazivanje, jer je neodazivanje sankcionisano prinudnim dovo enjem.

Forma pozivanja i samog poziva ta no je propisana kao takva zakonom, i samo u slu aju potpunog poštovanja forme pozivanja , poziv kao mjera obezbje enja prisustva osumnji enog u postupku i uspješno voenje krivnog postupka može izazvati procesne posljedice po osumnji enog u slu aju njegov nedolaska po pozivu.

Me utim isto tako potpuno poštovanje forme pozivanja osumnji enog kao mjere obezbje enja prisustva osumnji enog u postupku i uspješno voenje krivnog postupka odlu no je i za potpuno obezbje enje prava na odbranu , odnosno poštovanje forme

pozivanja je od uticaja na valjanost istražne radnje zbog koje se osumnji eni poziva sa aspekta poštovanja prava na odbranu osumnji enog u krivi nom postupku.

Kako je vidljivo iz samog sadržaja zakonske odredbe koja se odnosi na poziv , vidljivo je da je ova mjera primjenljiva kako na optuženog tako i na osumnji enog, s tim da pozivanje optuženog vrši sud dok pozivanje osumnji enog do podizanja optužnice vrši tužilac.

Kada je u pitanju pozivanje osumnji enog, jasno je da ovo pozivanje vrši tužilac kao izvorni nosilac istražnih ovlaštenja odnosno organ kojio vodi istražni postupak, me utim s obzirom da tužilac sve radnje u istražnom postupku može preduzeti sam ili preko ovlaštenih službenih lica, nema smetnje da ovlaštena službena lica koja su dobila ovlaštenje od tužioca vrše pozivanje osumnji enog na isti na in i poštuju i istu formu kao da to pozivanje vrši tužilac.

Kada je u pitanju pozivanje osumnji enog , njegovo pozivanje ima svojih specifi nosti u odnosu na pozivanje optuženog kojem se pored svih upozorenja i pouka na koje upozorava i pou ava optuženi , ve u samom pozivu za prvo ispitivanje po uva o svim pravima iz lana 78.ZKP BiH odnosno analognih odredbi ZKP BD, RS i FBIH koje se odnose na upozorenje osumnji enom o njegovim pravima.

Prema tome spektar pouka i upozorenja koje se dostavljaju u pozivu osumnji enom u fazi kada se priv put ispituje širi je od pouka i upozorenja koja se dostavljaju u pozivu optuženom odnsono osumnji enom koji je ve ranije ispitan, a što i proizilazi iz razlike u samom položaju optuženog i osumnji enog u krivi nom postupku, jer je pretpostavka statusa optuženog , ranije ispitivanje u svojstvu osumnji enog prilikom ega je osumnji eni pou en o svim pravima, te ga kao optuženog više nije potrebno ve u samom pozivu ponovo pou avati o pravima o kojima je ve pou en sa izuzetkom prava na branioca koja se pouka ponavlja jer predstavlja krucijalno pravo is spektra prava na odbranu osumnji enog odnosno optuženog .

Kako je sadržina poziva zakonom propisana to iz iste proizilazi da je forma poziva pismena te da se pozivanje vrši na na in koji e obezbjediti najebrži i siguran prijem poziva od strane osumnji enog.

Po pravilu pozivanje se vrši putem preduze a koja se bave poštanskim saobra ajem me utim nema smetnje za dostavljanje poziva kurirskim putem ili putem ovlaštenih službenih lica a sve po pravilima obaveznog li nog dostavljanja.

Na sljede oj stranici sljedi primjer (obrazac) poziva osumnji enom !

2.1.Primjer (obrazac) poziva osumnjičenom za prvo ispitivanje

NAZIV TUŽILAŠTVA

Protokolni broj

POZIV OSUMNJIČENOM

_____ Li ni podaci osumnjičenog _____ iz _____ (adresa)

Pozivate se da dana _____ u _____ sati pristupite u _____ (naziv tužilaštva) koje se nalazi u _____ grad _____ ul. _____ br. _____ sobu br. _____, radi Vašeg ispitivanja u svojstvu osumnjičenog radi krivih djela _____ iz _____ lana _____ KZ .

Upozoravate se da u slučaju Vašeg nedolaska po ovom pozivu može biti naredeno Vaše prinudno dovođenje.

Upozoravate se da ste dužni da o svakoj promjeni adrese odnosno namjeri da promijenite boravište obavjestite tužilaštvo odnosno sud.

Prilikom Vašeg ispitivanja:

- a) Niste dužni iznijeti svoju odbranu niti odgovarati na postavljena pitanja.
- b) Možete uzeti branitelja po svom izboru koji može biti prisutan vašem ispitivanju, odnosno imate pravo na branitelja bez naknade u slučajevima predviđenim zakonom o krivičnom postupku a o kojim slučajevima ćete biti bliže upoznati prije Vašeg prvog ispitivanja.
- c) Možete se izjasniti o djelu koje Vam se stavlja na teret i iznijeti sve činjenice i dokaze koje Vam idu u korist.
- d) Imate pravo u toku istrage razmatrati spise i razgledati pribavljene predmete koji Vam idu u korist, osim ako je riječ o spisima i predmetima koje bi otkrivanje moglo dovesti u opasnost cilj istrage.
- e) Imate pravo na besplatne usluge prevoditelja ako ne razumijete ili ne govorite jezik koji se koristi prilikom ispitivanja.

TUŽILAC

Potpis i pečat

3. DOVOĐENJE

Dovođenje je mjera obezbjeđenja prisustva osumnjičenog u postupku odnosno uspješno dovođenje krivih postupka prinudnog karaktera, i za svoju pretpostavku ima nedolazak odnosno neodazivanje osumnjičenog po pozivu koji je uredno obavješten a koji nije opravdao svoj izostanak, o čijem izgledu izbjegavanje osumnjičenog da primi poziv, ili donijeto rješenje o pritvoru protiv osumnjičenog.

Kao mjera za obezbjeđenje prisustva osumnjičenog u postupku i uspješno dovođenje krivih postupka zakonom o krivičnom postupku su posebno propisani uslovi i na njene primjene, pa je tako u članu 125. ZKP BiH odnosno analognim članovima ZKP BD, RS i BD predviđeno:

« (1) Naredbu da se optuženi dovede može izdati sud ako je donijeto rješenje o pritvoru ili ako uredno pozvani optuženi ne dođe, a svoj izostanak ne opravda, ili ako se nije moglo izvršiti dostavljanje poziva, a iz okolnosti očigledno proizilazi da optuženi izbjegava prijem poziva.

(2) Izuzetno, u hitnim slučajevima, naredbu iz stava 1. ovog člana može izdati i Tužitelj ukoliko uredno pozvani osumnjičeni ne dođe a svoj izostanak ne opravda, s tim što ovu naredbu mora odobriti sudija za prethodni postupak u roku od 24 sata od izdavanja naredbe.

(3) Naredbu za dovođenje izvršava sudska policija.

(4) Naredba za dovođenje izdaje se pismeno. Naredba sadržava: ime i prezime optuženog koji se ima dovesti, naiv krivičnog djela koje mu se stavlja na teret uz navođenje odredbe krivičnog zakona, razlog zbog kojeg se naređuje dovođenje, službeni pečat i potpis sudije koji naređuje dovođenje.

(5) Osoba kojoj je povjereno izvršenje naredbe predaje naredbu optuženom i poziva ga da pođe s njim. Ako optuženi to odbije, dovešće ga prinudno.»

Iz sadržaja ove odredbe jasno je vidljivo da je ista primjenljiva kako na optuženog tako i na osumnjičenog, s tim, što je za razliku od pozivanja, jedini ovlašten organ za izdavanje naredbe za dovođenje sud.

Međutim, i pored ovog opšteg pravila zakon o krivičnom postupku dozvoljava izuzetak, pa tako izuzetno naredbu za dovođenje može izdati i tužilac u hitnim slučajevima ukoliko uredno pozvani osumnjičeni ne dođe a svoj izostanak ne opravda, s tim da ovu naredbu mora odobriti sudija za prethodni postupak u roku od 24 sata od izdavanja naredbe.

Ovdje se u skladu sa generalnim konceptom zakona o krivičnom postupku suštinski uspostavlja mehanizam sudske kontrole ograničenja ljudskih prava i sloboda kada to ograničenje naređuje tužilac kao jedna od stranaka u postupku.

Prema tome, ovdje se postavlja pitanje da li naredbu za dovo enje osumnji enog u istražnom postupku izdaje sudija za prethodni postupak, ili takvu naredbu izdaje tužilac uz naknadno odobrenje sudije za prethodni postupak.

Zakon o krivi nom postupku BiH za razliku od Zakona o krivi nom postupku Republike Srpske istina nije potpuno razradio ovo pitanje, jer itavu odredbu koja se odnosi na naredbu za dovo enje usmjerava samo prema optuženom, dok u jedinom slu aju kada govori o osumnji enom govori o izuzetnom ovlaštenju tužioca za izdavanje takve naredbe koja se odnosi na osumnji enog, mada izuzev hitnosti ne postavlja nikakve dodatne uslove koji bi dodatno karakterisali tu izuzetnost izuzev injenice da se radi o uredno pozvanom osumnji enom koji ne opravda svoj izostanak, te s tim što uspostavlja ovaj mehanizam sudske kontrole od strane sudije za prethodni postupak u roku od 24 sata od izdavanja naredbe.

Me utim i pored ovakvog sadržaja naredbe, a u skladu sa opštim na elima krivi ne procedure , premda se striktno ne pominje, proizilazi da je naredba za dovo enje osumnji enog u istražnom postupku u slu aju u kojem uredno pozvani osumnji eni ne do e a ne opravda svoj izostanak po pravilu u nadležnosti sudije za prethodni postupak, dok tužilac takvu naredbu smo izuzetno u hitnim slu ajevima može izdatitužilac koji o izdavanju takve naredbe mora izvjestiti sudiju za prethodni postupak koji u roku od 24 sata od izdavanja naredbe mora odobriti takvu naredbu.

Prema tome radi se o naknadnom odobrenju naredbe za dovo enje od strane sudije za prethodni postupak, koji tom prilikom provjerava kako postojanje opšteg uslova za izdavanje naredbe za dovo enje tako i stepen hitnosti koji je uzrokovao donošenje naredbe za dovo enje od strane tužioca.

Me utim i pored ovakve zakonske mogu nosti izdavanja naredbe za dovo enje od strane tužioca u ovakvim slu ajevima, dosadašnja praksa pokazuje da tužioci i u ovakvim slu ajevima od sudije za prethodni postupak traže izdavanje naredbe za dovo enje osumnji enog, tako da na taj na in predupre uju sve eventualne rizike i posljedice neodobravanja tužila ke naredbe za dovo enje od strane sudije za prethodni postupak, jer premda ne govori o procesnim posljedicama neodobravanja takve tužila ke naredbe za dovo enje od strane sudije za prethodni postupak, jasno je da bi svaka procesna radnja koja je u podlozi imala naredbu za dovo enje koju nije odobrio sudija za prethodni postuapak bila pod rizikom nezakonitog dokaza.

Kada je u pitanju Zakon o krivi nom postupku Republike Srpske ovlaštenja za izdavanje naredbe za dovo enje je zakonski preciznije riješeno pa je tako u lanu 182. ZKP RS odre eno:

(1) Naredbu da se osumnjičeni, odnsono optuženi dovede može izdati sud ako je donijeto rješenje o pritvoru ili ako uredno pozvani optuženi ne dođe, a svoj izostanak ne opravda , ili ako se nije moglo izvršiti uredno dostavljanje poziva, a iz okolnosti očigledno proizilazi da optuženi izbjegava prijem poziva.

(2) *Izuzetno, u hitnim slučajevima, naredbu iz stava 1. ovog člana može izdati i Tužitelj ukoliko uredno pozvani osumnjičeni ne dođe a svoj izostanak ne opravda.*

(3) *Naredbu za dovođenje izvršava sudska policija.*

(4) *Naredba za dovođenje izdaje se pismeno. Naredba sadržava : ime i prezime optuženog koji se ima dovesti, naiv krivičnog djela koje mu se stavlja na teret uz navođenje odredbe krivičnog zakona, razlog zbog kojeg se naređuje dovođenje, službeni pečat i potpis sudije koji naređuje dovođenje.*

(5) *Lice kome je povjereno izvršenje naredbe predaje naredbu osumnjičenom, odnosno optuženom i poziva ga da pođe s njim. Ako osumnjičeni, odnosno optuženi to odbije, dovešće ga prinudno.»*

Kao što je vidljivo iz ove odredbe Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske, već u prvom stavu ovog člana taksativno proširuje naredbu za dovođenje kao mjeru koja se primjenjuje i na osumnjičenog i na optuženog, tako da u tom pogledu nema dileme te je jasno da naredbu za dovođenje prema pravilu izdaje sud bilo da se radi o dovođenju osumnjičenog ili optuženog.

Međutim, iako na isti način kao i ZKP BiH dozvoljava izuzetak, te omogućava tužiocu da u hitnim slučajevima može izdati naredbu za dovođenje, Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske za razliku od Zakona o krivičnom postupku BiH ne traži naknadno odobrenje takve naredbe za dovođenje od strane sudije za prethodni postupak.

Kada su u pitanju uslovi za izdavanje naredbe za dovođenje oni su u zakonu propisani taksativno i potpuno su jasni.

- Osumnjičeni protiv kojeg je određen pritvor
- Uredno pozvani osumnjičeni koji se ne dođe po pozivu te ne opravda svoj izostanak
- Osumnjičeni koji oigledno izbjegava prijem poziva

Na sljedećoj stranici slijedi primjer (obrazac) naredbe za dovođenje.

3.1. Primjer (obrazac) naredbe za dovodenje osumnjičenog kojem je određen pritvor

Naziv suda

Protokolni broj

Datum

_____ sud u _____ po sudiji za prethodni postupak _____ u krivi nom predmetu protiv osumnji enih G S i B D zbog krivi nog djela iz 1.233 st.3 u vezi sa st.2 KZ RS , izdaje

N A R E D B U

Dana _____ godine ima se izvesti iz pritvora osumnji eni B D, sin Petra, rođen _____ u _____, nastanjen u _____, , koji se nalazi u pritvoru u KPZ _____ po rješenju ovog suda broj Kpp-_____ od _____ godine, a koji pritvor je produžen rješenjem ovog suda broj Kv- _____ od _____ godine, te sprovesti u prostorije _____ tužilaštva u _____, ul. _____ br. _____, radi njegovog ispitivanja od strane tužioca _____, zakazanog za _____ **godine u _____ časova.**

Nakon završene radnje ispitivanja osumnji eni e biti bez odlaganja vra eni u KPZ _____.

Ovu naredbu izvršit e ovlašteni radnici Sudske policije _____.

Sudija za prethodni postupak

Potpis i pe at

4. ZABRANA NAPUŠTANJA BORAVIŠTA

Kada je u pitanju ova mjera obezbjeđenja prisustva osumnjičenog u postupku i uspješno vođenje krivičnog postupka treba reći da se se u stvari radi o supstitutu u odnosu na raniju mjeru obezbjeđenja okrivljenog da ne bi napustio boravište, koja se pokazala vrlo slabom i neefikasnom u primjeni a koja je bila predviđena ranijim zakonom o krivičnom postupku.

Kada je u pitanju ova mjera suštinski se radi o ograničenju slobode kretanja, bez zatvaranja, odnosno bez lišenja slobode u užem smislu, kojom se obezbjeđuje prisustvo osumnjičenog, odnosno kojom se sprečava bjekstvo, sakrivanje ili odlazak osumnjičenog u nepoznato mjesto ili inostranstvo.

Ova mjera u sebi takođe nosi prijetnju, da usljed njenog kršenja osumnjičenom može biti određen pritvor, kao agresivniji vid ograničenja slobode kretanja osumnjičenog koji uključuje njegovo lišenje slobode i zatvaranje.

Kao posebna mjera obezbjeđenja prisustva osumnjičenog u postupku i uspješno vođenje krivičnog postupka uslovi, i na kojima primjene ove mjere propisani su članom 126 Zakona o krivičnom postupku BiH, odnosno analognim članovima ZKP BD, RS i FBiH, koja glasi:

« (1) Ako postoje okolnosti koje ukazuju da bi optuženi mogao pobjeći, sakriti se, otići u nepoznato mjesto ili u inostranstvo, Sud mu može obrazloženim rješenjem zabraniti da bez odobrenja napusti mjesto boravišta.

(2) Uz mjeru iz stava 1. ovog člana optuženom može biti zabranjeno posjećivanje određenih mjesta ili sastajanje s određenim osobama ili naređeno da se povremeno javlja određenom organu ili privremeno oduzeta putna isprava ili vozačka dozvola, kao i zabranjeno preduzimanje određenih poslovnih aktivnosti.

(3) Mjerama iz člana 1. i 2. ovog člana ne može se ograničiti pravo optuženog da komunicira sa svojim braniteljem.

(4) Optuženi će se u rješenju o izricanju mjera iz st.1 i 2. ovog člana upozoriti da se protiv njega može odrediti pritvor ako prekrši izrečene zabrane.

(5) U toku istrage mjere iz st.1 i 2. ovog člana određuje i ukida sudija za prethodni postupak, poslije podizanja optužnice- sudija za prethodno saslušanje, a nakon dostavljanja predmeta sudiji odnosno vijeću u svrhu zakazivanja glavnog pretresa – taj sudija, odnosno predsjednik vijeća.

(6) Mjere iz st.1 i 2. ovog člana mogu trajati dok za to postoji potreba, a najduže do pravomoćnosti presude. Sudija za prethodni postupak, sudija za prethodno saslušanje ili sudija odnosno predsjednik vijeća dužan je da svaka dva mjeseca ispita da li je primjenjena mjera još potrebna.

(7) Protiv rješenja kojim se određuju, produžavaju ili ukidaju mjere iz stava 1. i 2. ovog člana stranke i branilac mogu podnijeti žalbu, a tužitelj i protiv rješenja kojim je njegov prijedlog za primjenu mjere odbijen. O žalbi odlučuje vijeće iz člana 24. stav 6.

ovog zakona u roku od tri dana od dana prijema žalbe. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.»

Iz sadržaja ove odredbe, vidljivo je da se radi o jednoj novoj mjeri obezbjeđenja prisustva osumnjičenog u postupku za primjenu je potrebnom da postoji mogućnost bjekstva ili sakrivanja osumnjičenog, odnosno odlaska osumnjičenog u nepoznato mjesto ili inostranstvo, dok je sama realizacija ove mjere postavljena veoma široko.

Naime osumnjičenom se može staviti zabrana napuštanja boravišta kao osnovna mjera, ali tako i zajedno sa njom ili nezavisno od nje, osumnjičenom se mogu nametnuti obaveze javljanja, ili mu se mogu oduzeti putna isprave i vozačke dozvole, odnosno mogu mu se zabraniti određene poslovne aktivnosti.

Suštinski, sud se odlučuje na oblik realizacije ove mjere koji je omogućit će svrhu mjere na najefikasniji i najsigurniji način.

Trajanje ove mjere, nije posebno vremenski ograničeno izuzev što je naznačeno da može trajati dok za to postoji potreba a najduže do pravomoćnosti presude.

Ovdje se radi o jednoj mjeri obezbjeđenja prisustva osumnjičenog u postupku i uspješno vođenje krivičnog postupka kojom se kako po karakteru tako i po trajanju vrlo intenzivno mogu ograničiti određena prava i slobode osumnjičenog odnosno optuženog u dugom vremenskom periodu, te zbog toga zakon nameće obaveznu dvomjesečnu kontrolu opravdanosti trajanja navedene mjere.

Ova mjera je suštinski teža po težini mjera ali ipak blaža mjera od jemstva i pritvora odnosno ova mjera je suštinski supstitut mjeri pritvora koji se određuje zbog opasnosti od bjekstva i mjeri jemstva.

Međutim, i pored toga što predstavlja samostalnu mjeru obezbjeđenja prisustva osumnjičenog u postupku i uspješno vođenje krivičnog postupka nema zakonske smetnje da se primjenjuje zajedno sa mjerom jemstva, ukoliko sud procijeni da je upoređena primjena obe mjere jedina prava supstitucija pritvoru, koji se određuje zbog postojanja opasnosti od bjekstva.

Na kraju treba reći da ova mjera u sebi nosi prijetnju pritvora kao najteže mjere za obezbjeđenje prisustva osumnjičenog u postupku i uspješno vođenje krivičnog postupka, te kršenje bilo kojeg zabrane ili obaveze iz naredbe suda za određivanje ove mjere za posljedicu može imati određivanje pritvora, te da je protiv rješenja kojim se određuje, produžavaju ili ukidaju ove mjere dozvoljena žalba strankama i braniocu, s tim što je tužiocu dozvoljena žalba i protiv rješenja kojim je odbijen njegov zahtjev za određivanje ove mjere. Rok za žalbu je tri dana, a žalba ne zadržava izvršenje rješenja, prema tome žalba nema suspenzivno dejstvo.

5. JEMSTVO

Jemstvo je četvrta po redu i težini mjera za obezbjeđenje prisustva osumnjičenog u postupku odnosno uspješno vođenje krivičnog postupka, i služi isključivo kao alternativa u odnosu na mjeru pritvora koji je određen ili se ima odrediti zbog postojanja opasnosti od bjekstva.

Prema tome, mjera jemstva je klasični supstitut mjere pritvora po ovom osnovu.

Jemstvo ne služi samo kao garancija prisustva osumnjičenog odnosno optuženog na glavnom pretresu ili u nekom drugom stadiju krivičnog postupka, već kao garancija njegovog prisustva do kraja krivičnog postupka, a to znači i do njegovog pravosnažnog okončanja. (*Komentari Zakona o krivičnom/kaznenom postupku u BiH)

Uslovi za određivanje jemstva određeni su u članu 127. Zakona o krivičnom postupku BiH odnosno analognim članovima ZKP BD, RS i FBiH, te navedena odredba glasi:

« Optuženi kojem se pritvor ima odrediti ili je već određen samo zbog bojazni da će pobjeći, može se ostaviti na slobodi, odnosno može se pustiti na slobodu ako on osobno ili ko drugi za njega pruži jamstvo da do kraja krivičnog postupka neće pobjeći, a sam optuženi obeća da se neće kriti i da bez odobrenja neće napustiti svoje boravište. »

Prema tome jasno je da se jemstvo ne može primjeniti ukoliko postoji neki drugi razlog za pritvor izuev opasnosti od bjekstva, jer jemstvo kao mjera obezbjeđenja prisustva osumnjičenog u postupku i uspješno vođenje krivičnog postupka služi isključivo kao supstitut mjere pritvora koji je već određen ili koji se ima odrediti samo zbog opasnosti od bjekstva.

Prilikom određivanja ove mjere kod osumnjičenog koji nije u pritvoru, sud mora prethodno razmotriti da li postoji opasnost od bjekstva osumnjičenog koja opravdava izricanje mjere pritvora po tom osnovu, pa tek onda odlučivati o samom jemstvu.

Nadalje, kada postoji osnov za određivanje pritvora po ovom osnovu, a ponuđeno je jemstvo od strane osumnjičenog ili drugog lica, to ne znači da će sud po automatizmu prihvatiti zamjenu mjere pritvora mjerom jemstva, nego sud na osnovu svih okolnosti mora steći ubjeđenje da će se mjerom jemstva na jednako dobar način kao i mjerom pritvora obezbjeđiti svrha ove mjere, odnosno prisustvo osumnjičenog u postupku.

Iz sadržaja ove odredbe takođe jasno proizilazi da jemstvo može dati kako osumnjičeni tako i druga lica, s tim da će sud u svakom slučaju cijjeniti, koliko će dato jemstvo uticati na osumnjičenog radi sprečavanja njegovog eventualnog bjekstva, te će se u zavisnosti od te procjene opredjeliti za izricanje ili neizricanje ove mjere.

U pogledu sadržaja samog jemstva on je određen odredbom člana 128 Zakona o krivičnom postupku BiH odnosno analognim odredbama ZKP BD, RS i FBiH koja glasi:

« (1) Jemstvo uvijek glasi na novčani iznos koji se određuje s obzirom na težinu krivičnog djela, osobne i obiteljske prilike optuženog i imovno stanje osobe koja daje jemstvo.

(2) Jemstvo se sastoji u polaganju gotovog novca, papira od vrijednosti, dragocjenosti ili drugih pokretnih stvari veće vrijednosti koje se lako mogu unovčiti i čuvati ili u stavljanju hipoteke na nepokretna dobra osobe koja daje jemstvo ili u sobnoj obavezi jednog ili više građana da će u slučaju bjekstva platiti utvrđeni iznos jemstva.

(3) Osoba koja daje jemstvo mora dostaviti dokaze o svom imovnom stanju, porijeklu imovine, vlasništvu i posjedu nad imovinom koja se daje kao jemstvo.

(4) Ako optuženi pobjegne, rješenjem će se odrediti da je vrijednost data kao jemstvo prihod budžeta Bosne i Hercegovine.»

Shodno navedenoj zakonskoj odredbi vidljivo je da je sadržaj jemstva dat u veoma širokom rasponu po ev od gotovog novca i hartija od vrijednosti do stavljanja hipoteke na iznos jemstva.

Moglo bi se čak reći da se kao jemstvo može odrediti bilo koja vrijednost koja se može izraziti u svom novčanom ekvivalentu.

Međutim i pored toga što je veoma širok spektar sadržaja jemstva, jemstvo uvijek glasi na novčani iznos, te se u svakom slučaju, bilo koji oblik jemstva da se daje a koji nije novac, jemstvo izražava u njegovom novčanom ekvivalentu.

Ukoliko se nakon određivanja jemstva pojavi koji drugi razlog za određivanje pritvora, ili ako se osumnjičeni sprema na bjekstvo, ili ako se po pozivu ne pojavi a ne opravda svoj izostanak, osumnjičenom se i pored datog jemstva može odrediti pritvor, s tim da se u tim slučajevima jemstvo ukida.

Ako je presudom izrečena kazna zatvora, jemstvo se ukida tek kad osuđeni po ne izdržavati kaznu.

Rješenje o određivanju jemstva i njegovom ukidanju osumnjičenom u toku istrage do podizanja optužnice donosi sudija za prethodni postupak, nakon podizanja optužnice sudija za prethodno saslušanje, a nakon dostavljanja predmeta sudiji odnosno vijeću u svrhu zakazivanja glavnog pretresa sudija ili predsjednik vijeća, a sve po prethodnom saslušanju tužioca.

Ovo saslušanje tužioca može se uiniti i u pismenoj formi njegovim pismenim izjašnjenjem po zahtjevu za određivanje jemstva.

5.1. Sudska praksa (Okružni sud Banjaluka Br.Kpp-19/05 od 10.06.2005.godine-jemstvo i zabrana napuštanja boravišta)

OKRUŽNI SUD U BANJALUCI

Broj: Kpp-19/05

Dana, 10.06.2005.god.

Okružni sud u Banjaluci, po sudiji za prethodni postupak Mariji Ani i -Zgonjanin, u krivi nom predmetu protiv osumnji enog MM, sina C iz Kotor Varoša, protiv kog se vodi istraga zbog osnovane sumnje da je po inio krivi no djelo utaje poreza i doprinosa iz lana 287 stav 3 u vezi sa st. 1. Krivi nog zakona Republike Srpske, odlu uju i o prijedlogu branilaca osumnji enog Mr.Gorana Bubi a i Zorana Bubi a, Zajedni ke advokatske kancelarije Banjaluka - za ukidanje pritvora prema istome od dana 06.06.2005.godine, na osnovu lanova 183, 184, 185 i 187 Zakona o krivi nom postupku, donio je dana 10.06.2005. godine

R J E Š E N J E

I

Prihvata se ponudjeno jemstvo u vrijednosti od 510.210,00 KM, te se osumnjičeni MM, sin CC iz Kotor Varoša, koji se nalazi u pritvoru u Kazneno popravnom zavodu Banjaluka, koji mu je određen rješenjem Okružnog suda Banjaluka broj Kpp-19/05 od 18.03.2005.godine i produžen rješenjem istog suda broj Kv-62/05 od 15.04.2005.godine, iz razloga propisanih lanom 189 stav 1 ta ka a) i b) Zakona o krivi nom postupku,

ima pustiti na slobodu,

1.nakon stavljanja hipoteke na nekretnine osumnji enog i to na potpuno završenu ku u, površine 320 m2, spratnosti S+P+1+M, vrijednosti oko 300.000 KM, koja je izgrađena na parceli upisanoj u posjedovnom listu 845 k.o. Maslovare, opština Kotor Varoš, pod brojem 353/2, te

2.nakon polaganja papira od vrijednosti od 210.210 akcija preduzeća „Drvoprerada“ Šiprage, od kojih svaka nominalno vrijedi 1,00 KM, što daje ukupnu nominalnu vrijednost akcija u iznosu od 210.210,00 KM, koji se imaju staviti na raspolaganje Okružnom sudu Banjaluka.

II

Prema osumnjičenom se određuje i mjera zabrane napuštanja boravišta, kojom mu se određuje da bez odobrenja ovog suda ne može napustiti mjesto boravišta, s tim što se uz ovu mjeru osumnjičenom oduzima i putna isprava – pasoš broj 4010357, izdat na njegovo ime od Centra javne bezbjednosti Banjaluka, dana 17.01.2003.godine, koji se ima pohraniti u depozit Okružnog suda Banjaluka.

III

Mjere za obezbjedjenje prisustva osumnjičenog, izrečene pod tačkom I i II ovog rješenja imaju trajati do pravosnažnog okončanja krivičnog postupka, ili do donošenja drugačije odluke suda.

IV

Prema osumnjičenom pritvor se ukida iz razloga propisanog odredbom člana 189 stav 1 tačka b) Zakona o krivičnom postupku.

O b r a z l o ž e n j e

Rješenjem sudije za prethodni postupak ovog suda broj Kpp-19/05 od 18.03.2005.godine, protiv MM, osumnji enog zbog krivi nog djela utaje poreza i doprinosa iz lana 287 stav 3 u vezi sa st. 1. Krivi nog zakona Republike Srpske (u daljem tekstu: KZ RS), odredjen je pritvor na osnovu lana 189 stav 1 ta ka a) i b) Zakona o krivi nom postupku (u daljem tekstu ZKP), te je produžen za još dva mjeseca rješenjem ovog suda broj Kv-62/05 od 15.04.s005.godine, iz istih zakonskih razloga zbog kojih je i odredjen, tako da po tom rješenju može trajati najduže do 16.06.2005.godine, do 19,30 asova.

Branioci osumnji enog Mr.Gorana Bubi i Zoran Bubi , ovom sudu dostavili su prijedlog za ukidanje pritvora protiv istoga, istovremeno predlažu i da se pritvor prema osumnji enom ukine po ta ki b) lana 189 stav 1 ZKP-a, a da se kao supstitucija za pritvor koji mu je odredjen po lanu 189 stav 1 ta ka a) istog zakona prihvati jemstvo, koje su predložili u vrijednosti od 510.210 KM, u nepokretnostima, bliže ozna enim u stavu I ta ka 1 izreke ovog rješenja i u hartijama od vrijednosti ozna enim u stavu I ta ka 2 iste izreke.

Povodom ovog prijedloga Okružni tužilac iz Banjaluke, Miodrag Baji dostavio je pod broj Kt-II-60/05 dana 09.06.2005.godine, pismeno izjašnjenje, u kome navodi da je saglasan da se prema osumnji enom pritvor ukine iz razloga propisanog lanom 189 stav 1 ta ka b) ZKP-a, a da se kao mjera obezbjedjenja prisustva osumnji enog zbog i daljeg postojanja razloga za odredjivanje pritvora po lanu 189 stav 1 ta ka a) ZKP-a, umjesto pritvora, prema istome odredi jemstvo u ponudjenom iznosu i na na in kao što je navedeno u prijedlogu branilaca osumnji enog, te da se prema osumnji enom osim jemstva odredi i mjera zabrane napuštanja boravišta, uz odredjivanje mjere privremenog oduzimanja putne isprave.

Povodom navedenog prijedloga za ukidanje pritvora, zakazano je ro ište za dan 10.06.2005.god, radi uzimanja izjave od osumnji enog, shodno odredbi lana 184 ZKP-a i radi saslušanja tužioca, shodno odredbi lana 187 istog zakona. Istom ro ištu su prisustvovali Okružni tužilac Baji Miodrag, osumnji eni i njegovi branioi Bubi Goran i Pantí Nebojša, koji je naknadno pristupio. Osumnji eni je tom prilikom obe ao da se ne e kriti i da bez odobrenja ne e napustiti svoje boravište, te je isti, kao i njegovi branioi izjavio da se ne protive da se prema osumnji enom odrede i mjere obezbjedjenja prisustva koje je predložio Okružni tužilac, istovremeno sa odredjivanjem

jemstva.

Razmatraju i prijedlog za ukidanje pritvora i za određivanje predloženih mjera za obezbjeđenje prisustva osumnji enog, ovaj sud je odlučio kao u izreci iz slijedećih razloga:

Osumnji eni je pružio jemstvo, koje se sastoji u stavljanju hipoteke na kuću u osumnji enog u vrijednosti od 300.000 KM i u stavljanju na raspolaganje ovom sudu papira od vrijednosti u vrijednosti od 210.210 akcija preduzeća „Drvoprerađivačka Šiprage“, od kojih svaka nominalno vrijedi 1,00 KM, kao i zabrana napuštanja boravišta i privremeno oduzimanje putne isprave – pasoša. Protiv osumnji enog se vodi istraga zbog krivičnog djela utaje poreza i doprinosa iz člana 287. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ RS, a iznos obaveze koje se plaćanje izbjegava prelazi 150.000 KM. Isti je stalno nastanjen u Banjaluci u ul. Aleja Svetog Save br.19. oženjen je i otac troje malodobne djece. Suvlasnik je d.o.o. „Fagus“ Kotor Varoš. Imaju i u vidu navedene ličnosti, porodice i materijalne prilike osumnji enog, kao i vrstu i težinu krivičnog djela za koje se protiv istog vodi istraga, te imaju i u vidu ponuđeno jemstvo i druge mjere obezbjeđenja prisustva osumnji enog koje se sastoje u zabrani napuštanja boravišta i u privremenom oduzimanju putne isprave, uz dato obećanje osumnji enog da se neće kritički i da bez odobrenja neće napustiti svoje boravište, ovaj sud nalazi da je isključena sumnja da će osumnji eni boravkom na slobodi povrijediti. Stoga je odlučeno da se pritvor, koji je prema osumnji enom određen iz razloga propisanog članom 189. stav 1. tačka a) ZKP, ukine i da se prema istom odrede mjere naznačene u stavu I i II ovog rješenja.

Istovremeno, osnovan je prijedlog Okružnog tužioca, koji je u svom pismenom izjašnjenju povodom prijedloga za ukidanje pritvora branilaca osumnji enih, naveo da su prestali razlozi za trajanje pritvora prema osumnji enom iz razloga propisanog odredbom člana 189. stav 1. tačka b) ZKP. Stoga je i odlučeno da se pritvor prema osumnji enom po ovom osnovu ukine.

Iz navedenih razloga, na osnovu članova 183, 184, 185 i 187. ZKP, odlučeno je kao u izreci ovog rješenja.

Sudija za prethodni postupak

Marija Anđelić Zgonjanin

Pouka o pravnom lijeku:

Protiv ovog rješenja nije dozvoljena žalba, jer su se Okružni tužilac, osumnji eni i njegovi branioci odrekli prava na žalbu protiv istog.

6. PRITVOR

Pritvor kao jedna od mjera za prisustvo osumnji enog u postupku i uspješno vo enje krivi nog postupka predstavlja najtežu mjeru koja u sebi nosi najve i stepen i intenzitet prinude prema osumnji enom.

Suštinski pritvor se sastoji u fizi kom ograni enju slobode kretanja za odre eno vrijeme, odnsono predstavlja lišenje slobode osumnji nog sa zatvaranjem.

Posmatrano sa aspekta uslova za izricanje ove mjere , proizilazi da primjena ove mjere prevazilazi okvir zajedni kog cilja ovih mjera definisanog u vidu obezbje enje prisustva optuženog i uspješno vo enje postupka, jer je odre ivanje pritvora motivisano i preventivnim djelovanjem prema optuženom da ne u ini novo krivi no djelo ili ne dovrpi pokušano djelo, odnsono zaštitom sigurnosti gra ana i imovine.* (*Komentari zakona o krivi nom/kaznenom postupku str. 404.)

Pritvor nije kazna, niti se u tom smislu treba primjenjivati prema osumnji enom za koga shodno opštim na elima važi pretpostavka nevinosti, me utim sa aspekta osumnji enog kojem je pritvor odre en radi se suštinski o lišenju slobode kretanja i zatvaranju koje osumnji eni esencijalno doživljava kao kaznu, iako pravosnažnom presudom nije utvr enja njeogova krivnja za u injeno krivi no djelo, niti mu je izre ena krivi na sankcija.

Upravo zbog ovog svog efekta, i intenziteta ograni enja jednog od osnovnih ljudskih prava i sloboda koje pripadaju svakom gra aninu pa tako i osumnji enom, u slu aju kada se nakon provedenog postupka izrekne pravosnažna sudska presuda kojom se izri e kazna zatvora, vrijeme koje je osumnji eni odnsono optuženi proveo u pritvoru ura unava se u kaznu zatvora.

Odredbe o pritvoru sadrži lan 9. MPGPP i lan 5. EKLJP. lan 5. stav 4. EKLJP predstavlja klju no jemstvo protiv proizvoljnosti lišenja slobode, obezbje uju i licima lišenim slobode sudske preispitivanje zakonitosti lišenja slobode i u vrijeme prvobitnog lišenja slobode i povremeno nakon toga, onda kad se pojave nova pitanja u pogledu njegove zakonitosti. «Sud» koji se pominje u ovoj odredbi ne mora nužno da bude sud u klasi nom smislu, integrisan u sudske aparat države, ve ozna ava organ koji primjenjuje sudske postupke i obezbje uje jemstva odgovaraju a za lišenja slobode koja je u pitanju, uklju uju i, što je najvažnije, nezavisnost tih organa od izvršne vlasti i stranaka u postupku. Uz to , organ o kome je rije ne može da ima samo savjetodavnu funkciju, ve mora imati nadležnost da «odlu i» o «zakonitosti» lišenja slobode i da naloži puštanje na slobodu, ako je ono nezakonito.* (*Komentari zakona o krivi nom/kaznenom postupku u BiH str. 404.)

Upravo zbog svog specifi nog karaktera pritvor kao mjera obezbje enja prisustva osumnji enog u postupku i uspješno vo enje krivi nog postupka mora biti primjenjivan veoma restriktivno i to samo u slu ajevima kada je primjena ove mjere nužna i opravdana sa aspekta postavljenih uslova njegove primjene i to kako opšteg tako i posebnih uslova, odnosno kada se svrha koja se postiže izricanjem mjere pritvora , ne

može ostvariti bilo kojom drugom mjerom za obezbjeđenje prisustva osumnjičenog u postupku i uspješno vođenje krivičnog postupka.

Posebno treba naglasiti da su istrage u slušajevima u kojima je protiv osumnjičenog određen pritvor hitnog karaktera, te se sve radnje u takvim istragama od svih nadležnih organa moraju reduzirati sa hitnošću.

Određivanju mjere pritvora protiv osumnjičenog, u praksi najčešće prethodi lišenje slobode od strane policijskog organa, te zakon u tim slušajevima uspostavlja mehanizam preispitivanja takvog lišenja slobode u moglo bi se reći tri koraka u vrlo kratkim rokovima kako bi u slučaju nezakonitog lišenja slobode, odnosno nepostojanja uslova za određivanje mjere pritvora, ograničenje slobode osumnjičenog bilo svedeno na najkraću moguću mjeru, upravo u cilju obezbjeđivanja garancija koje osumnjičenim licima pružaju gore navedeni međunarodni dokumenti.

Prvo preispitivanje takvog lišenja slobode vrši tužilac, zatim sudija za prethodni postupak, a potom vanraspravno vijeće po eventualnoj žalbi osumnjičenog.

Takođe i nakon određivanja pritvora zakon daje ovlaštenje sudiji za prethodni postupak da u svakom trenutku ukine pritvor protiv osumnjičenog ukoliko su restali razlozi zbog kojih je pritvor protiv osumnjičenog i određen.

Upravo zbog ove specifičnosti određivanja pritvora osumnjičenog kojem u praksi najčešće prethodi lišenje slobode od strane policijskog organa u ovom podmodulu može prethodno biti obrađeno lišenje slobode od strane policijskog organa i zadržavanje.

6.1. Lišenje slobode od strane policijskog organa i zadržavanje

Značajna promjena koju su uveli novi Zakoni o krivičnim postupcima u Bosni i Hercegovini u odnosu na raniji zakon o krivičnom postupku, odnosi se na ovlaštenje policijskih organa za određivanje tzv. policijskog pritvora.

Naime, shodno novim Zakonima o krivičnom postupku policijski organi nemaju više ovlaštenje za određivanje tzv. policijskog pritvora, međutim dato im je ovlaštenje na lišenje slobode lica koje može trajati najduže 24 sata.

Lišenje slobode od strane policijskog organa i zadržavanje regulisano je odredbom člana 139 Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine odnosno analognih odredaba ZKP BD, RS i FBiH, te navedena odredba glasi:

«(1) Policijski organ može osobu lišiti slobode ako ostoje osnovi sumnje da je ta osoba počinila krivično djelo i ako postoji neki razlog predviđen u članu 132. ovog zakona, ali je policijski organ dužan da takvu osobu bez odlaganja, a najkasnije u roku od 24 sata sprovede tužitelju. Prilikom dovođenja, policijski organ će obavijestiti tužitelja o razlozima i vremenu lišenja slobode. Primjena sile prilikom dovođenja dopuštena je u skladu sa zakonom.

(2) Osoba lišena slobode mora biti poučena u skladu sa članom 5. ovog zakona.

(3) Ako osoba lišena slobode ne bude sprovedena tužitelju u roku iz stava 1. ovog člana, pustiće se na slobodu.

(4) Tužitelj je dužan osobu lišenu slobode ispitiati bez odlaganja, a najkasnije u roku od 24 sata i u tom roku odlučiti da li će osobu lišenu slobode pustiti na slobodu ili će sudiji za prethodni postupak postaviti zahtjev za određivanje pritvora. Sudija za prethodni postupak će odmah, a najkasnije u roku od 24 sata donijeti odluku o određivanju pritvora ili o puštanju na slobodu.

(5) Ako sudija za prethodni postupak ne prihvati prijedlog za određivanje pritvora, postupit će uskladu sa članom 134. stav 5. ovog zakona.»

Iz ove odredbe je jasno vidljivo da je Zakon o krivi nom postupku precizno odredio obaveze ovlaštenih organa i precizne rokove kada je u pitanju ostupanje prema licima lišenim slobode, na taj na in što u svakom slu aju nalaže hitno postupanje odnsono postupanje nadle žnih organa bez odlaganja, te postavlja krajnje rokove zadržavanja takvog lica odnsono krajnje rokove za postupanje nadležnih organa u izrazito kratkom trajanju.

Naime, iz ove odredbe je jasno vidljivo da zakon i prije prava na žalbu, licu lišenom slobode obezbje uje dvostruku kontrolu odnosno preispitivanje lišenja slobode, prvo od strane tužioca, a zatim od strane sudije za prethodni postupak.

Lišenje slobode od strane policijskog organa predstavlja prinudno fizi ko ograni enje slobode kretanja osumnji enog i njegovo zadržavanje, koje realizuje policijski organ. Pod policijskim organom podrazumjeva se svaki državni organ kome su zakonom povjerena ovlaštenja na lišenje slobode lica.

Osnov za takvo lišenje je postavljen tako da je prvi uslov lišenja slobode postavljen «osnov sumnje» da je odre eno lice po inilo odre eno krivi no djelo, dok je drugi uslov postojanje jednog od posebnih uslova za odre ivanje mjere prtvora prema osumnji enom, pri emu može postojati jedan ili više takvih razloga.

Tako e iz sadržaja ove odredbe proizilazi da ve prilikom samog lišenja slobode, a prije sprovo enja tužiocu licu lišenom slobode na maternjem jeziku ili jeziku koji razumije moraju biti saopšteni razlozi lišenja slobode te se isto lice mora pou iti da nije dužno dati iskaz, te da ima pravo na branioca kojeg može samo izabrati, kao i da ima ravo da njegova porodica, konzularni službenik strane države ije je državljanin ili durga osoba koju on odredi budu obavješteni o njegovom lišenju slobode, te se ve u toj fazi licu koje zbog svog imovnog stanja ne može snositi troškovve odbrane, na njeogov zahtjev, postavlja branilac po službenoj dužnosti.

Prema tome jasno se da zaklju iti da se licu lišenom slobode, ve od samog trenutka lišenja slobode, omogu uje realizacija njegovog prava na odbranu.

Nakon lišenja slobode od strane policijskog organa, zakon o krivi nom postupku precizno odre uje da e se takvo lice bez odlaganja a najkasnije u roku od 24 asa od asa lišenja slobode sprovesti tužiocu, m te da e tom prilikom tužilac biti obavješten o razlozima i o vremenu lišenja slobode.

Nakon što mu lice lišeno slobode bude dovedeno tužilac je dužan bez odlaganja ispitati takvo lice te odlučiti da li će takvo lice pustiti na slobodu ili staviti prijedlog za određivanje pritvora.

Ovdje se radi o jednoj specifičnoj situaciji, jer tužilac da bi stavio prijedlog za određivanje pritvora sad mora ustanoviti postojanje osnovane sumnje da je osumnjičeni izvršio krivično djelo, u odnosu na osnov sumnje koji je bio uslov lišenja slobode od strane policijskog organa.

Prema tome, tužilac za stavljanje prijedloga za određivanje pritvora prema stanju stvari utvrđuje jedan veći standard dokazivanja u odnosu na standard koji je policijskom organu bio potreban za lišenje slobode, zbog čega se može dogoditi da i pored toga što je postupanje policijskog organa bilo u granicama propisanih uslova za lišenje slobode, tužilac utvrđuje isti standard dokazivanja osnov sumnje, ipak donese odluku o puštanju na slobodu, jer ne nalazi ostojanje osnovane sumnje da je osumnjičeni izvršio krivično djelo.

Ukoliko lice lišeno slobode pusti na slobodu, tužilac će u spisu konstatovati datum i čas takvog puštanja na slobodu, što ima dvojak značaj.

Prvo u slučaju obustave krivičnog postupka ili oslobođenju i presude osumnjičeni može tražiti naknadu za neosnovano lišenje slobode, dok s druge strane ukoliko konačno krivbi ni postupka rezultira osuđujućom presudom na kaznu zatvora, vrijeme za koje je takvo lice bilo lišeno slobode ima se uračunati u kaznu zatvora.

Ukoliko sudiji prethodni postupak bude stavljen prijedlog za određivanje pritvora, on će cijeniti postojanje uslova za određivanje pritvora (odmah i više riječi biti naknadno) te će ukoliko se sudija za prethodni postupak ne složi sa prijedlogom tužioca, lice lišeno slobode pustiti na slobodu, a naselaganje izjaviti vanraspravnom vijeću na konačnu odluku.

Naime, bez obzira što ne donosi konačnu odluku o prijedlogu tužioca za određivanje pritvora, zakon u stavu 4. ovog člana jasno govori da je posljedica neslaganja sudije za prethodni postupak sa prijedlogom tužioca za određivanje pritvora prema osumnjičenom, puštanje lica lišenog slobode na slobodu.

U svakom slučaju, sudija za prethodni postupak svoju odluku mora donijeti u roku od 24 sata od trenutka kad mu je stavljen prijedlog za određivanje pritvora.

Kada su u pitanju rokovi, propuštanje rokova od 24 sata za posljedicu ima obavezu puštanja takvog lica na slobodu, međutim iako zakon ne predviđa izuzetke od ovog roka, u praksi su moguće situacije kada iz objektivnih razloga nije moguće ispoštovati navedeni rok pa se postavlja pitanje na koji način postupiti policijski organ.

Hipotetički predmet br.1

Tokom lišenja slobode, policijski organ bio je prinuđen upotrijebiti vatreno oružje, te je prilikom savladavanja otpora i prinudnog lišenja slobode, lice koje je lišeno slobode ranjeno, odnosno zadobilo je povrede koje su zahtjevale medicinski tretman, usljed koga policijski organ nije bio u mogućnosti dovesti lice lišeno slobode fizički tužiocu u roku od 24 sata, nego mu je pred bolnicom sobom ostavilo noružane policajce kao stražu.

Pitanje br. 1

Kakav tretman ima takvo lice, te da li se takvo lice zbog ovih okolnosti i propuštanja roka od 24 sata ima pustiti na slobodu?

Naime, lišenje slobode je prinudna mjera koja se može preduzimati i uz upotrebu sile u uslovima i na način predviđen zakonom. Usljed upotrebe sile, lice lišeno slobode objektivno gledano može zadobiti povrede koje zahtjevaju hitan medicinski tretman nakon lišenja slobode od strane policijskog organa.

Međutim i pored toga što se nalazi pod medicinskim tretmanom, postavljanje policajaca pred bolnicu kao stražu daje ovom licu status lica lišenog slobode, jer je sloboda njegovog kretanja suštinski ograničena.

Prema tome radi se o licu lišenom slobode, međutim nesprovođenje takvog lica tužiocu u roku od 24 sata od trenutka lišenja slobode rezultat je neophodnosti primjene medicinskog tretmana usljed povrede koja je nastala tokom sprovođenja službene radnje u kojoj je primjenjena sila, a zbog otpora lica lišenog slobode, što znači da je lice lišeno slobode svojim ponašanjem uzrokovalo primjenu sile i samim time nastale povrede, i potrebu medicinskog tretmana usljed kojeg je takvo lice nemoguće sporeviti tužiocu radi pasnosti po zdravlje upravo takvog lica, tako da se u tom kao prethodno pojavljuje interes o očuvanja života i zdravlja lica lišenog slobode.

Međutim ne može se dozvoliti da takvo lice zbog pruženog otpora prilikom sprovođenja službene radnje od strane ovlaštenih službenih lica - lišenja slobode, koji je rezultirao njegovim povredama i potrebom medicinskog tretmana uživa privilegije takvog postupanja te da zbog formalnog propuštanja roka od 24 sata od trenutka lišenja slobode za njegovo sprovođenje tužiocu do kojeg je došlo njegovom krivicom, uživa privilegije i zbog toga bude pušteno na slobodu, jer bi se radilo o zloupotrebi prava.

U svakom slučaju, policijski organ bi bez odlaganja a najkasnije u roku od 24 sata od trenutka lišenja slobode, morao izvjestiti tužioca, o razlozima lišenja slobode, vremenu lišenja slobode, te svim okolnostima sprovođenja službene radnje lišenja slobode, te o činjenici nemogućnosti fizičkog sprovođenja takvog lica tužiocu, zbog potrebe pružanja medicinskog tretmana, usljed čega bi tužilac preuzeo dalji nadzor nad licem lišenim slobode, te izvršio njegov ispitivanje ukoliko je to moguće u prostorijama u kojima se pruža medicinski tretman, a ukoliko nije moguće donio bi odluku prema predloženom mu stanju stvari i dokaza, te ukoliko bi odlučio da stavi prijedlog za određivanje

pritvora, uz prijedlog sudioji za prethodni postupak izložio sve okolnosti lišenja slobode i okolnosti koje su onemogu ile ispitivanje osumnji enog.

6.2. Razlozi za pritvor

Razlozi za određivanje mjere pritvora regulisani su odredbom člana 132 Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine odnsono analognim članovima Zakona o krivičnom postupku BD, RS i FBiH, koji glasi:

« (1) Ako postoji osnovana sumnja da je određena osoba učinila krivično djelo , pritvor joj se može odrediti:

- a) ako se krije ili ako postoje druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva*
- b) ako postoji osnovana bojazan da će uništiti , sakriti, izmijeniti ili krivotvoriti dokaze ili tragove važne za krivični postupak ili ako naročite okolnosti ukazuju da će ometati krivični postupak utjecajem na svjedoke, saučesnike ili prikrivače.*
- c) Ako naročite okolnosti opravdavaju bojazan da će ponoviti krivično djelo ili da će dovršiti pokušano krivično djelo ili da će učiniti krivično djelo kojim prijeti, a za ta krivična djela se može izreći kazna zatvora pet godina ili teža kazna.*
- d) Ako se radi o krivičnim djelima za koje se može izreći kazna zatvora deset godina ili teža kazna, a usljed načina izvršenja ili posljedica krivičnog djela određivanje pritvora neophodno je za sigurnost građana ili imovine. U slučaju kada se radi o krivičnom djelu terorizma , smatra se da postoji pretpostavka , koja se može pobijati, da je ugrožena sigurnost građana i imovine.*

(2) U slučaju iz stava 1. tačke b) ovog člana, pritvor će se ukinuti čim se osiguraju dokazi zbog kojih je pritvor određen. «

Pritvorske osnove možemo definisati kao apstraktne situacije opisane zakonom na osnovu kojih se protiv optuženog određuje pritvor, ako se konkretne okolnosti slučaja mogu logički podvesti pod njih. U teoriji se pritvorski osnovi nazivaju i posebnim uslovima za određivanje pritvora kako bi se učinila distinkcija prema opštem uslovu – postojanju osnovane sumnje da je neko lice učinilo krivično djelo.*(*Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini)

6.2.1. Opšti uslov za određivanje pritvora

U pogledu opšteg uslova za određivanje mjere pritvora jasno proizilazi da se radi o «osnovanoj sumnji» da je određeno lice počinilo određeno krivično djelo.

Kada je u pitanju pojam osnovane sumnje, ovdje se može pojaviti dvije dileme, Naime prva dilema proizilazi iz odredbi koje se odnose na lišenje slobode i zadržavanje, Za samo lišenje slobode, dovoljan opšti uslov je osnov sumnje da je određeno lice počinilo određeno krivično djelo, dok je za određivanje mjere pritvora potrebno da taj standard sumnje bude veće kvaliteta, odnosno potrebna je osnovana sumnja da je određeno lice počinilo određeno krivično djelo.

Kada je u pitanju razlikovanje osnovane sumnje i osnovna sumnje, jasno se može konstatovati da je osnovana sumnja po svom kvalitetu jači standard dokazivanja od osnovna sumnje.

Naime, za osnovanu sumnju je karakteristično to što je to sumnja zasnovana na dokazima. Pa prema tome nema osnovane sumnje bez dokaza.

Međutim, isto tako nije moguće generalisati pojam osnovane sumnje apstraktno tako da on bude primjenljiv zasvaki pojedinačni slučaj, tako da i sud to faktički ko pitanje procjenjivati u svakom slučaju posebno po načelu slobodne ocjene dokaza, odnosno u svakom slučaju sud može procjenjivati da li predstavljeni dokazi po svom kvalitetu u dovoljnoj mjeri potkrepljuju sumnju da je određeno lice počinilo određeno krivično djelo.

Kada je u pitanju osnovana sumnja druga dilema proističe iz činjenice da se i za podizanje optužnice traži osnovana sumnja, pa se postavlja pitanje eventualne diferencijacije osnovane sumnje potrebne za određivanje mjere pritvora i osnovane sumnje potrebne za podizanje optužnice.

Naime, kvalitet i kvantitet dokaza kojima se potkrepljuje stepen sumnje izražen kao osnovana sumnja prilikom određivanja pritvora može biti ekvivalentan kvalitetu kvantitetu dokaza kojima se potkrepljuje optužnica, međutim taj stepen ne mora nužno biti isti.

Naime, kada se ima u vidu činjenica da se pritvor može odrediti i prema osumnjičenog u ranoj fazi istražnog postupka, a s obzirom na prirodu i karakter istražnog postupka koji podrazumjeva otkrivanje i utvrđivanje činjenica i dokaza kojima se dokazuje izvršeno krivično djelo i krivična odgovornost u inchoo, jasno se može zaključiti da osnovana sumnja koja postoji u vrijeme određivanja pritvora može biti manjeg kvaliteta od osnovane sumnje koja postoji u vrijeme podizanja optužnice kada je istraga već završena.

Zbog toga treba konstatovati da iako predstavljaju jezički isti pojam osnovane sumnje, kvalitet te osnovane sumnje može biti različit u vrijeme određivanja mjere pritvora i u vrijeme podizanja optužnice, a zbog karaktera istražnog postupka kao jednog dinamičnog i dijalektičkog procesa.

Međutim u svakom slučaju, u vrijeme određivanja pritvora kvalitet i kvantitet dokaza kojima se dokazuje krivično djelo i krivična odgovornost u inchoo moraju biti takvog kvaliteta da ukazuju da postoji osnovana sumnja da je određeno lice počinilo određeno krivično djelo.

U pogledu ovog opšteg uslova za određivanje pritvora, treba takođe reći da je to opšti uslov koji podliježe preispitivanju u toku trajanja mjere pritvora, odnosno da se

prilikom preispitivanja opravdanosti daljeg opstajanja mjere pritvora prema osumnjičenom, te prilikom eventualnog odlučivanja o produženju pritvora, pored posebnih mora cijeliti i ovaj opšti uslov i to ne samo na bazi dokaza koji su postojali u vrijeme određivanja pritvora, nego i na bazi dokaza do kojih se došlo tokom istrage.

U tom smislu govori i rješenje Vrhovnog suda Federacije BiH, broj Kž- 526/03 od 29.10.2003.godine:

Sudska praksa (rješenje VSFBIH br. Kž-526/03 d 29.10.2003.)

*« Budući da je osnovni uslov za određivanje pritvora postojanje osnovane sumnje da je osumnjičeni izvršio krivično djelo i da ta osnovana sumnja mora postojati ne samo prilikom određivanja pritvora, sud je dužan pri ispitivanju prijedloga za produženje pritvora u toku istrage cijeliti postojanje tog uslova za pritvor i to ne samo na temelju dokaza i podataka koji su postojali u vrijeme određivanja pritvora nego i onih koji su pribavljeni tokom istrage.» **

Zbog navedenog, prilikom određivanja pritvora, njegovog preispitivanja i produženja, tužilac sudu mora predstaviti sve rezultate istražnog postupka i to kako dokaze koji idu na štetu, tako i dokaze koji idu u korist osumnjičenog, kako bi sud mogao cijeliti postojanje ovog opšteg uslova za određivanje mjere pritvora.

Kada je u pitanju položaj osumnjičenog i njegovog branioca, u slučajevima kada je osumnjičenom određen pritvor, o tome je više bilo riječi u podmodulu br. 1 uloga subjekata krivičnog postupka u istražnom postupku, te ćemo ovdje samo napomenuti, da radi efektivnog ostvarivanja prava na odbranu, a osumnjičeni i njegov branilac moraju imati uvid u sve dokaze prikupljene u istražnom postupku a koji su doveli do određivanja pritvora, upravo da bi se mogli suprostaviti navodima tužioca o postojanju osnovane sumnje, jer je pretpostavke svake odbrane saznanje od čega se osumnjičeni brani te koje se u činjenice i dokazi koje takvo stanje stvari dokazuju do nivoa osnovane sumnje.

Pitanje da li osumnjičeni i njegov branilac imaju pravo uvida i razmatranja dokaza koji nisu upotrijebljeni kao argumentacija za određivanje pritvora je u praksi diskutabilno, pa tako jedno je mišljenje da nemaju pravo uvida u takve dokaze, jer oni nisu bili odlučujući i za određivanje ove mjere, dok je drugo stanovište da imaju pravo uvida u sve dokaze, jer se u odbrani jedan dokaz isto od različitih subjekata može cijeliti dvojako kao dokaz na štetu ili dokaz u korist osumnjičenog pa bi isključivo prepuštanje tužiocu ovakve ocjene onemogućilo osumnjičenog da pred sudom iznese argumente zbog kojih smatra da bi određeni dokaz trebalo cijeliti u korist osumnjičenog i sud da po takvom dokazu izrazi svoj stav, odlučujući o određivanju ili produženju pritvora. Zastupnici ovog stanovišta smatraju da bi na ovaj način suštinski bilo onemogućeno pravo na odbranu osumnjičenog u punom kapacitetu u situaciji kada je već uspostavljena kontradiktornost krivičnog postupka pred sudom, a povodom mjere pritvora, koji predstavlja realnu posljedicu krivičnog postupka o osumnjičenom.

Prema sadašnjim zakonskim odredbama, proizilazi da je nakon određivanja pritvora, tužilac sudu dužan dostaviti dokaze (zakon istina ne govori sve dokaze ali ih ni čiji ne

redukuje) radi obavještanja branioca, pa bi se mogao izvući i zaključiti da je tužilac u slučaju određivanja pritvora dužan sudu dostaviti sve dokaze radi obavještanja branioca, kako bi se on efikasno mogao suprotstaviti navodima tužioca u kontradiktornom postupku pred sudom.

6.2.2. Posebni uslovi za pritvor

Da bi se osumnjičenom odredio pritvor pored opšteg uslova za određivanje pritvora mora postojati bar još jedan od posebnih uslova za pritvor, pa se tek kumulativnim ispunjenjem opšteg uslova za pritvor i najmanje jednog od posebnih uslova stiču uslovi za određivanje pritvora.

Posebni uslovi za određivanje mjere pritvora u istražnom postupku postoje:

- ako se osumnjičeni krije ili ako postoje druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva
- ako postoji osnovana bojazan da će uništiti, sakriti, izmijeniti ili krivotvoriti dokaze ili tragove važne za krivični postupak ili ako naročite okolnosti ukazuju da će ometati krivični postupak utjecajem na svjedoke, saopćenike ili prikrivače.
- Ako naročite okolnosti opravdavaju bojazan da će ponoviti krivično djelo ili da će dovršiti pokušano krivično djelo ili da će učiniti krivično djelo kojim prijeti, a za ta krivična djela se može izreći kazna zatvora pet godina ili teža kazna.
- Ako se radi o krivičnim djelima za koje se može izreći kazna zatvora deset godina ili teža kazna, a usljed načina izvršenja ili posljedica krivičnog djela određivanje pritvora neophodno je za sigurnost građana ili imovine. U slučaju kada se radi o krivičnom djelu terorizma, smatra se da postoji pretpostavka, koja se može pobijati, da je ugrožena sigurnost građana i imovine.

Kao što je vidljivo iz zakonske odredbe koja određuje posebne uslove za određivanje mjere pritvora svrha pritvora po različitim posebnim uslovima se razlikuje pa se tako neki od posebnih uslova odnose na obezbjeđenje prisustva osumnjičenog u postupku, neke na uspješno vođenje krivičnog postupka (koluzijska opasnost), iteracijska opasnost i pritvor zbog potrebe sigurnosti.

Ono što je karakteristično za ove posebne uslove je da se oni, mada u zakonu apstraktno postavljeni, u svakom pojedinačnom slučaju moraju konkretizovati, odnosno izuzev u slučaju krivičnih djela terorizma gdje je uspostavljena oboriva pretpostavka ugrožavanja sigurnosti građana i imovine, posebni uslovi za određivanje pritvora se ne pretpostavljaju.

6.2.2.1. Pritvor radi obezbjeđenja prisustva osumnjičenog u postupku

Pritvor radi obezbjeđenja prisustva osumnjičenog u postupku određen je članom 132 stav 1. tačka a) Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine odnosno analognim odredbama Zakona o krivičnom postupku BD, RS i FBiH.

Ovaj poseban uslov za određivanje pritvora određen je tako da o on postoji

«ako se osumnjičeni krije ili ako postoje druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva»

Prema tome zakon ovaj posebni uslov određuje tko što predviđa dvije alternative od kojih je jedna okolnost «da se osumnjičeni krije», odnosno njegovo kretanje usmjereno na izbjegavanje prisustva u krivičnom postupku i drugi «ako postoje druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva»

U prvom slučaju kada se osumnjičeni krije, on preduzima radnje radi onemogućavanja obezbjeđenja njegovog prisustva u krivičnom postupku, na taj način što izbjegava kontakt sa organima krivičnog gonjenja na način neuobičajen u svakodnevnom životu građana.

Kada se osumnjičeni krije, faktički je pitanje koje se mora cijeliti u svakom pojedinačnom slučaju.

To može da bude sakrivanje kako u mjestu prebivališta, tako da za njega ne znaju njegovi susjedi, ukućani i sl., ako mu je adresa poznata (nije promjenio adresu), ali izbjegava da primi uredan poziv, ako promjeni adresu a o tome ne obavjesti sud. (*Komentari Zakona o krivičnom/kaznenom postupku u BiH str. 416.)

Drugi slučaj koji se određuje kao postojanje drugih okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva puno je komplikovaniji, jer se suštinski radi o određivanju pritvora zbog postojanja opasnosti, pri čemu osumnjičeni ne mora preduzeti ni jednu radnju usmjerenu ka bjekstvu, ali se postojanje te opasnosti izvlači iz objektivnih okolnosti slučaja.

Izuzetno je teško izvršiti generalizaciju ovih okolnosti, ali neki od slučajeva kada se uglavnom uzima da postoji opasnost od bjekstva su kada je osumnjičeni zaista u bjekstvu mada se ovaj slučaj može tretirati i kao jedan oblik sakrivanja tako da se suštinski pritvor određuje kako zbog toga što se osumnjičeni krije, tako i zbog toga, što nakon što bude uhvaćen postoji opasnost da će ponovo pobjeći, na što ukazuje njegovo ranije bjekstvo. Drugi slučaj kad se u praksi uglavnom uzima da postoji opasnost od bjekstva je kada je osumnjičeni strani državljanin, te kada osumnjičeni nema prebivalište ili boravište a stalno mijenja adresu i sl.

U svakom slučaju radi se o faktičkom pitanju koje se mora rješavati u svakom pojedinačnom slučaju.

Sudska praksa (Rješenje Okružnog suda u Beogradu br.Kž-227/01 od 15.03.2001.godine

«Okolnost da je oskriavljeni pokušao da napusti zemlju i da nema stalno zaposlenje, niti stalne izvore prihoda, da je neoženjen i da nema djece, redstavlja okolnosti koje opravdavaju bojazan da bi okrivljeni ukoliko bi se našao na slobodi mogao pobjeći ilim se kriti i tako postati nedostupan sudu.»

6.2.2.2. Obezbjedenje uspješnosti vođenja krivičnog postupka (koluzijska opasnost)

Koluzijska opasnost kao osnov za određivanje mjere pritvora određena je u članu 132. stav 1. tačka b) Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine odnosno analognim odredbama Zakona o krivičnom postupku BD, RS i FBiH.

Ovaj posebni uslov za određivanje pritvora određen je tako da on postoji ako:

«ako postoji osnovana bojazan da će uništiti, sakriti, izmijeniti ili krivotvoriti dokaze ili tragove važne za krivični postupak ili ako naročite okolnosti ukazuju da će ometati krivični postupak utjecajem na svjedoke, saučesnike ili prikrivače.»

Prema tome ovaj posebni uslov za određivanje pritvora zasniva se na postojanju osnovane opasnosti od destruktivnog djelovanja osumnjičenog na istražni postupak, bilo da se radi o uništavanju, sakrivanju, izmjeni ili falsifikovanju objektivnih dokaza i tragova krivičnog djela, bilo da se radi o uticaju na svjedoke, saučesnike i prikrivače.

Međutim, ono što je posebno značajno je i kada je u pitanju ovaj posebni uslov za određivanje pritvora je da se on nikad ne pretpostavlja sam po sebi, nego zakon zahtjeva osnovanu bojazan, koja podrazumjeva postojanje određenih naročitih okolnosti koje ukazuju da bi osumnjičeni zaista mogao izvršiti ovakav destruktivan uticaj na istražni krivični postupak.

Te okolnosti koje opravdavaju osnovanu bojazan moraju biti takvog karaktera da takvu bojazan čine stvarnom opasnošću po uspjeh krivičnog postupka koja se se velikom vjerovatnošću može otkrivati od osumnjičenog ukoliko bude na slobodi, pa takva opasnost mora biti konkretizovana kako u prijedlogu tužioca tako i u rješenju kojim se osumnjičenom određuje pritvor.

Kada je u pitanju destrukcija objektivnih dokaza, potrebno je ukazati da postoji velika vjerovatnoća da postoje određeni objektivni dokazi koji još nisu prikupljeni i obezbjeđeni u istražnom postupku, te da su takvi dokazi odobni za uništavanje, sakrivanje, izmjenu ili falsifikovanje, te da osumnjičeni svojim boravkom na slobodi ima realnu mogućnost da ih uništi, sakrije izmjeni ili uništi.

Kada je u pitanju uticaj na svjedoke, saučesnike ili prikrivače, bitno je ukazati da postoji velika vjerovatnoća da takvi svjedoci, saučesnici ili prikrivači zasita postoje, te da su u

takvom položaju u odnosu na osumnjičenog da će on svojim boravkom na slobodi imati realnu mogućnost uticanja na iste.

Pri tome, nije od presudnog značaja identifikacija takvih lica po imenu i prezimenu, ali je nužno njihovo bliže određivanje u kontekstu događaja koji je predmet istražnog postupka.

Kada je u pitanju ovaj posebni uslov za određivanje pritvora zakon o krivičnom postupku u stavu 2. ističe da će se pritvor koji je određen isključivo po ovom osnovu ukinuti odmah čim se osiguraju dokazi zbog kojih je pritvor određen.

U istraživanju, te u drugoj dostupnoj sudskoj praksi najčešće se razlozi određivanja pritvora zbog koluzijske opasnosti bili su: opasnost od uništavanja dokumentacije kod privrednih krivičnih djela, opasnost od dogovora sa učesnicima krivičnih djela (pri čemu se ona vrlo rijetko obrazlagala konkretnim činjenicama), rodbinske i prijateljske veze optuženog i svjedoka, činjenica da su optuženi i svjedok zaposleni u istom preduzeću, neobrazložena pretpostavka da će optuženi uticati na oštećenog, poslovni odnosi optuženog i svjedoka, te pritisci i prijetnje prema svjedocima. Najčešće su ipak bili oni kojima se pritvorom nastojalo spriječiti dogovaranje sa izvršilacima krivičnih djela.* (* Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini str. 421.)

Sudska praksa (Odluka VSFBIH br. Kž-331/97 od 02.07.1998.godine)

«Da bi se moglo prihvatiti postojanje osnovnih okolnosti koje ukazuju da će optuženi ometati istragu uticanjem na svjedoke, nije dovoljno postojanje apstraktne mogućnosti uticaja, već se mora utvrditi postojanje konkretnih okolnosti koje opravdavaju takvu opasnost.»

6.2.2.3. Opasnost od nove kriminalne aktivnosti osumnjičenog (iteracijska opasnost)

Posebni uslov za određivanje mjere pritvora izražen kao iteracijska opasnost odnosa opasnost od nove kriminalne aktivnosti osumnjičenog određen je u članu 132 stav 1. tačka c) Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine odnosno analognim odredbama Zakona o krivičnim postupcima BD, RS i FBiH.

Tako da ovaj posebni uslov za određivanje mjere pritvora postoji:

Ako naoričite okolnosti opravdavaju bojazan da će ponoviti krivično djelo ili da će dovršiti pokušano krivično djelo ili da će učiniti krivično djelo kojim prijeti, a za ta krivična djela se može izreći kazna zatvora pet godina ili teža kazna.

Prema tome, jasno je da se ovdje radi o jednoj specifičnoj svrsi koja se postiže određivanjem pritvora protiv osumnjičenog, koja se ogleda u opasnosti od nove kriminalne aktivnosti osumnjičenog.

Prema tome, radi se određivanju pritvora na bazi postojanja osnovane pretpostavke da će osumnjičeni ukoliko bude na slobodi ponoviti krivično djelo, dovršiti krivično djelo ili učiniti krivično djelo kojim prijeti.

Iz ovoga se može zaključiti da se u ovom slučaju utvrđuje postojanje sklonosti osumnjičenog ka vršenju krivih djela ili vrste odlučnosti i riješenosti osumnjičenog da dovrši pokušano krivično djelo ili u čijem krivičnom djelu kojim prijeti.

Utvrđivanje postojanja iteracijske opasnosti, mora se u svakom pojedinačnom slučaju utvrđivati na bazi konkretnih činjenica i okolnosti, koje će kod suda stvoriti vrstoubojene da je osumnjičeni sklon vršenju krivih djela ili da je vrsto riješen i odlučan da dovrši pokušano krivično djelo ili krivično djelo kojim prijeti.

Međutim za razliku od prva dva posebna uslova za određivanje mjere pritvora koja se u principu mogu odrediti protiv osumnjičenog za bilo koje krivično djelo, pritvor po ovom osnovu je zakonom o krivičnom postupku ograničen prema težini zapriječene kazne za krivično djelo za koje se tereti osumnjičeni.

Naime, da bi se pritvor odredio po ovom osnovu, krivično djelo za koje se tereti osumnjičeni mora biti takvo da je za njega zapriječena kazna zatvora od pet godina ili teža kazna, odnosno mora postojati osnovana sumnja da je osumnjičeni počinio upravo takvo krivično djelo.

Shodno tome, može se zaključiti da se radi o posebnom uslovu za određivanje pritvora užeg spektra u odnosu na prva dva posebna uslova o kojima je već bilo riječi.

Konkretno okolnosti koje su sudovi u obrazloženjima o pritvoru prema tački c) najčešće navodili mogu se svrstati u tri grupe: okolnosti djela (povrat-posebno specijalni, način izvršenja, kraji vremenski interval u kome je optuženi izvršio više krivih djela, karakter odnosa u inilac-žrtva), lična stanja optuženog (patologija ličnosti, zdravstveno stanje) i socijalni faktori (optuženi nema boravište, nezaposlen je, sklon skitnji, sredstva za život pribavljena činjenjem krivih djela).* (* Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u BiH str. 423.).

Pored ovih okolnosti, okolnost da se osumnjičeni krivičnim djelima bavi kao zanimanjem, morala bi suzeti kao okolnost koja opravdava određivanje pritvora po ovom osnovu.

Kada su pitanju okolnosti koje opravdavaju određivanje pritvora po ovom osnovu one moraju biti konkretno određene i naznačene u njihovoj međusobnoj vezi na način da ukazuju na postojanje stvarne iteracijske opasnosti, tako da se postojanje ove opasnosti nikada ne može pretpostavljati.

Sudska praksa (Vrhovni sud Srbije, Kž-64/03 od 21.01.2003.godine)

«Neophodno je dalje zadržavanje optuženog u pritvoru ako okolnosti ukazuju da će optuženi ponoviti krivično djelo, ako je ranije višestruko osuđivan za razna krivična djela i ako je prema izvještaju kaznene evidencije izvjesno da se protiv optuženog vodi veliki broj postupaka, što sve upućuje na sklonost optuženog ka vršenju krivičnih djela.

6.2.2.4. Pritvor zbog potrebe sigurnosti građana i imovine

Ovaj posebni uslov za određivanje pritvora određen je u članu 132 stav 1. tačka d) Zakona o krivičnom postupku odnsono analognim odredbama zakona o krivičnim postupcima BD, RS i FBiH.

Shodno ovim zakonskim odredbama ovaj posebni uslov za određivanje pritvora postoji :

Ako se radi o krivičnim djelima za koje se može izreći kazna zatvora deset godina ili teža kazna, a usljed načina izvršenja ili posljedica krivičnog djela određivanje pritvora neophodno je za sigurnost građana ili imovine. U slučaju kada se radi o krivičnom djelu terorizma, smatra se da postoji pretpostavka, koja se može pobijati, da je ugrožena sigurnost građana i imovine.

Iz ove zakonske odredbe jasno je vidljivo da se radi o posebnom uslovu za određivanje pritvora najrestriktivnije postavljenog u smislu krivičnih djela zbog kojih se može odrediti, odnosno radi se o posebnom uslovu za određivanje najužeg spektra.

Naime, da bi se pritvor odredio po ovom osnovu, krivično djelo za koje se tereti osumnjičeni mora biti takvo da je za njega zapriječena kazna zatvora od deset godina ili teža kazna, odnosno mora postojati osnovana sumnja da je osumnjičeni počinio upravo takvo krivično djelo.

Shodno tome, može se zaključiti da se radi o posebnom uslovu za određivanje pritvora najužeg spektra u odnosu na prva tri posebna uslova o kojima je već bilo riječi.

Osnovi za određivanje pritvora prema ovoj odredbi razlikuje se od ranije važećih, koji su uvijek jasno bili povezani sa vjerovatnom djelatnošću optuženog, bilo u postupku ili izvan njega. Primarni cilj pritvora određenog po ovom osnovu je određivanje bezbjednosti, a procesni ciljevi su neznatni, pa radi postizanja nekih procesnih ciljeva nije bilo ni potrebno uvođenje ovog razloga. (*Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u BiH str.426.)

Shodno naprijed navedenom, jasno je da se ovaj posebni uslov za određivanje mjere pritvora može primjeniti jedino kada su u pitanju najteža krivična djela, kod kojih postoji realna opasnost po sigurnost građana i imovine.

Međutim i pored toga što postoji osnovana sumnja da je osumnjičeni počinio krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora u trajanju od deset godina ili teža kazna, to samo po sebi nije dovoljno da bi se pritvor po ovom osnovu mogao odrediti, nego je bitno kumulativno ukazati na konkretne činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi realna opasnost da boravak osumnjičenog na slobodi predstavlja realnu opasnost po sigurnost građana i imovine.

Ta opasnost proizilazi kako iz načina izvršenja krivičnih djela tako i iz posljedica krivičnih djela, a procjena ovih okolnosti je stvar faktičke porcije suda u svakom pojedinačnom slučaju.

Međutim, ovo je jedini posebni uslov za određivanje mjere pritvora kod kojeg se utvrđuje pretpostavka njegovog postojanja i to u slučajevima kada postoji osnovana sumnja da je izvršeno krivično djelo terorizma, mada je i u tim slučajevima ta pretpostavka oboriva, odnsono može se dokazivati suprotno, dok se u svim drugim slučajevima ovaj pritvorski osnov ne pretpostavlja nego se mora posebno utvrđivati a na

osnovu konkretnih činjenica i okolnosti koje kod suda moraju stvoriti uvjete da je ovakva opasnost po sigurnost građana i imovine stvarna.

Kada je u pitanju prvi kumulativni uvjet u pogledu zapriječene kazne, jasno je da je u tom smislu opredjeljujući i objektivni kriterijum propisane kazne u krivičnom zakonu za predmetno krivično djelo bez obzira na eventualna ograničenja u pogledu mogućnosti izricanja određene kazne odnosno individualizacije kazne.

Sudska praksa (Rješenje Vrhovnog suda RS br. Kž-4/04 od 06.02.2004.godine)

«Težina krivičnog djela posmatrana kroz zakonom zapriječenu kaznu, konkretizovana na krivična djela za koja se prema zakonu može izreći kazna zatvora od 10 godina ili teža kazna, predstavlja jedan od kumulativno određenih uslova za postojanje pritvorskog osnova iz člana 191. stav 1. tačka 4. ZKP, pa kada je sud u ponovnom postupku nakon ukidanja prvostepene presude, pri izricanju nove presude vezan zabranom reformatio in peius u odnosu na kaznu zatvora od osam godina izrečenu ukinutom presudom, ta okolnost nije od značaja kod ocjena postojanja uslova, koji manifestuje težinu počinjenog djela, za označeni pritvorski osnov...Težina djela, u smislu citirane odredbe, se posmatra kroz zapriječenu kaznu za počinjeno djelo (koja omogućava izricanje kazne zatvora od 10 godina ili teže kazne), a ne prema mogućnosti izricanja te kazne određenom učiniocu krivičnog djela. Kazna koja se može izreći prema učiniocu krivičnog djela spada u sferu individualizacije kazne i nije odlučna kod ocjene ispunjenosti uslova za određivanje ili produžavanje pritvora. Tako i činjenica da se u ponovljenom postupku optuženom ne može izreći kazna zatvora duža od osam godina, nije od značaja za postojanje zakonskog uslova za određivanje pritvora koji se tiče težine krivičnog djela posmatrane kroz zapriječenu kaznu. Zbog toga je pravilno prvostepeni sud našao da su ispunjeni kumulativno određeni uslovi iz člana 191. stav 1. tačka 4. ZKP za produženje pritvora optuženom iz razloga sigurnosti građana i imovine.»

6.3. Određivanje i trajanje pritvora u istražnom postupku

6.3.1. Prijedlog za određivanje pritvora

Pritvor u istražnom postupku određuje sudija za prethodni postupak, a na prijedlog tužioca. Prijedlog tužioca za određivanje mora u sebi sadržavati pored generalija osumnjičenog sve činjenice i okolnosti iz kojih proizilaze opšti i posebni uslovi za određivanje pritvora protiv osumnjičenog koje moraju biti konkretizovane, prema tome prijedlog tužioca nužno mora biti obrazložen po svim njegovim segmentima.

U prijedlogu za određivanje pritvora nije dovoljno samo paušalno navesti pritvorske razloge onako kako su oni navedeni u zakonu u jednom apstraktnom obliku kako u pogledu opšteg uslova za određivanje pritvora tako i u pogledu posebnih uslova za određivanje pritvora. Naime prijedlog za određivanje pritvora mora jasno ukazivati na činjenice i dokaze iz kojih proizilazi osnovana sumnja da je osumnjičeni počinio

krivi no djelo za koje se tereti tako i okolnosti iz kojih konkretizovano proizilazi bilo koji od posebnih pritvorskih razloga.

Tako e uz prijedlog za odre ivanje pritvora sudiji za prethodni postupak moraju se dostaviti i predmeti i dokazi na osnovu kojih se utvr uje osnovana sumnja da je osumnji eni po inio krivi no djelo koje mu se stavlja na teret te predmeti ili dokazi iz kojih eventualno proizilzi neki od posebnih pritvorskih razloga, te se u istom prijedlogu mora navesti šta se namjerava preduzeti tokom istrage , a kako bi sudija za prethodni postupak mogao cijeniti opravdanost odre ivanja pritvora, te kako bi mogao cijeniti trajanje takvog pritvora prilikom preispitivanja njegove dalje opravdanosti, a naro ito kada se radiu o odre ivanju pritvora zbog koluzijske opasnosti.

6.3.1.1. Da li je uz prijedlog za određivanje pritvora nužno dostavljati i naredbu za sprovođenje istrage?

Pitanje koje se esto pojavljuje u praksi je da li se uz prijedlog za odre ivanje pritvora u istražnom postupku uz prijedlog sudu mora dostavljati i naredba za sporvo enje istrage.

Naime, da bi sud odlu io o prijedlogu za odre ivanje pritvora a da bi cijenio postojanje osnovane sumnje kao opšteg uslova za odre ivanje mjere pritvora, sud mora biti upoznat prvo sa krivi nim djelom koje se stavlja na teret kako u pravnom tako i injenji nom smislu. Prema tome nije dovoljno prosto navo enje pravne kvalifikacije krivi nog djela koje se osumnji enom stavlja na teret.

Tako e da bi cijenio postojanje osnovane sumnje da je osumnji eni izvršio krivi no djelo, sud mora biti upoznat sa dokazima na osnovu kojih se takva osnovana sumnja utvr uje.

Te na kraju da bi odlu io o postojanju i trajanju nekog od posebnih priotvorskih razloga, a naro ito kada je u pitanju pritvor zbog koluzijske opasnosti , sud mora imati u vidu kako injenice i okolnosti iz kokje takav posebni pritvorski razlog proizilazi, tako i istražne radnje koje se namjeravaju preduzeti u istražnom postupku, a kako bi mogao cijeniti da li se u istražnom postupku postupa sa potrebnom dozom hitnosti, a zbog injenice da je osumnji enom odre en pritvor.

Da bi se sve to ostvarilo tužilac to na odre ni na in mora predstaviti sudu, a najlakši na in za to je istovremeno dostavljanje naredbe o sporvo enju istrage uz prijedlog za odre ivanje pritvora, koja u sebi sadrži kako injeni ni opis krivi nog djela koje se osumnji enom stavljaju na teret, pravnu kvalifikaciju krivi nog djela, te dokaze kao i okolnosti koje treba istražiti u toku istrage i istražne radnje koje treba preduzeti.

Na osnovu naredbe ol sporvo enju istrage i prijedloga za odre ivanje pritvora sudija uz dostavljene predmete i dokaze sudija za prethodni postupka može cijeniti sve neophodne uslove za odre ivanje i trajanje mjere pritvora.

Prema tome , dostavljanje naredbe o sporvo enju istrage uz rijedlog za odre ivanje pritvora predstavlja lak i na in upoznavanja suda sa svim neophodnim uslovima za odre ivanje mjere pritvora.

Me utim, ukoliko tužilac u samom prijedlogu za odre ivnje pritvora navede sve injenice i okolnosti od kojih zavvisi odluka suda o pritvoru, te koje okolnosti istragom

treba utvrditi i koje istražne radnje treba preduzeti, onda nema smetnje da sud donose odluku o prijedlogu za određivanje mjere pritvora in bez naredbe o sprovođenju istrage, jer se mu u tom slučaju mogu biti predstavljene sve činjenice, okolnosti i dokazi neophodne za donošenje odluke o određivanju i trajanju mjere pritvora.

6.3.2. Rješenje o određivanju pritvora

Rješenje o određivanju pritvora u istražnom postupku donosi sudijica prethodni postupka, ili vanraspravno vijeće povodom izraženog neslaganja sudije za prethodni postupak.

Rješenje o određivanju pritvora sadrži ime i prezime osobe koja se lišava slobode, odnosno prema kojoj se određuje pritvor, krivično djelo koje mu se stavlja na teret, zakonski osnov za pritvor, obrazloženje, pouku o pravu na žalbu, službeni pečat i otpis sudije koji određuje pritvor. Takvo rješenje se predaje licu na koje se odnosi u slučaju pritvaranja, te se u spisima mora naznačiti sat lišenja slobode i sat predaje rješenja.

Prema tome, rješenja o određivanju pritvora isključivo donosi sud, a takvo rješenje mora biti obrazloženo kako u pogledu postojanja opšteg uslova za određivanje pritvora tako i u pogledu posebnih uslova za određivanje pritvora, tako da se ne zasniva na apstraktnim navođenjima zakonskih uslova nego na konkretizaciji tih uslova u svakom pojedinačnom slučaju.

Protiv rješenja o određivanju pritvora dozvoljena je žalba u roku od 24 sata od sata prijema rješenja o određivanju pritvora. Treba napomenuti da lice prema kojem je određeno pritvor od trenutka donošenja rješenja spada u kategoriju osumnjičenih sa pravom na obaveznu odbranu odnosno ima pravo na branioca koji može podnijeti takvu žalbu, ali rok za predaju žalbe važi od trenutka prijema rješenja od strane osumnjičenog. Zbog toga je potrebno, a radi obezbjeđenja prava na odbranu, istovremeno sa određivanjem pritvora, osumnjičenom koji do tad nije imao branioca odrediti branioca po službenoj dužnosti te mu istovremeno dostaviti i rješenje o određivanju pritvora.

O žalbi protiv rješenja sudije za prethodni postupak odlučuje vanraspravno vijeće koje je dužno donijeti odluku po žalbi u roku od 48 sati.

Ono što je karakteristično za odlučivanje po prijedlogu tužioca za određivanje pritvora je da sudija za prethodni postupak na osnovu takvog prijedloga može donijeti rješenje o određivanju pritvora, odnosno može usvojiti prijedlog tužioca, ali ne može odbiti takav prijedlog tužioca, nego samo izjaviti nelaganje sa tim prijedlogom, u kom slučaju takav predmet prosljeđuje vanraspravnom vijeću u koje donosi odluku o takvom prijedlogu tužioca.

Protiv odluke vijeća kojom se određuje pritvor osumnjičeni može podnijeti žalbu u roku od 24 sata od prijema takvog rješenja u kom slučaju o takvoj žalbi odlučuje vijeće neposredno višeg suda u roku od 48 sati.

Međutim zakon o krivičnom postupku ne propisuje pravo na žalbu tužioca usljed odluke vijeća da odbije prijedlog tužioca, tako da se iz toga može izvući i zaključak da tužilac

nema pravo žalbe na odluku vijeća o odbijanju njegovog prijedloga za određivanje pritvora.

6.3.3. Trajanje pritvora u istražnom postupku

Pritvor u istražnom postupku može trajati maksimalno šest mjeseci, i to samo u posebnim slučajevima kada to zahtijevaju naročito važni razlozi i kada postoji osnovana sumnja da je osumnjičeni učinio krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža kazna, dok u svim ostalim slučajevima pritvor u istražnom postupku može trajati najduže tri mjeseca od dana lišenja slobode.

Naime, pritvor po rješenju o određivanju pritvora sudije za prethodni postupak može trajati najduže mjesec dana od dana lišenja slobode, dok se poslije isteka tog roka osumnjičeni može zadržati u pritvoru samo na osnovu rješenja o produženju pritvora.

Prema tome sudija za prethodni postupak može osumnjičenom odrediti pritvor koji ne može trajati duže od mjesec dana od dana lišenja slobode, ali može trajati kraće od tog perioda, ta odluka je u diskrecionom ovlaštenju sudije za prethodni postupak.

Ukoliko bi sudija za prethodni postupak, npr. Odredio pritvor u trajanju od 15 dana, tada bi on na prijedlog tužioca mogao donijeti novo rješenje o produženju pritvora u novom roku s tim, da taj rok ne smije preći rok od mjesec dana od dana lišenja slobode, u ovom slučaju ne radi se o određivanju pritvora nego o produženju pritvora jer pritvor prema osumnjičenom nikada nije ukinut, s tim da ga u tom slučaju veže krajnje vremensko ograničenje od mjesec dana od dana lišenja slobode.

Pritvor se odlukom vijeća po obrazloženom prijedlogu tužioca može produžiti za najviše dva mjeseca, s tim da takvo rješenje može produžiti i u krajem roku, npr. Mjesec dana s tim, da isto vijeće u tom slučaju može takođe na obrazloženom prijedlogu tužioca izvršiti dalje produženje takvog pritvora s tim da ukupno produženje pritvora nakon isteka roka od mjesec dana koji je određen od strane sudije za prethodni postupak ili vijeća po neslaganju sudije za prethodni postupak ne može trajati duže od dva mjeseca, međutim dok god se vremenski okvir trajanja pritvora kreće u granicama nadležnosti vijeća koje je nadležno za produženje u roku do najviše dva mjeseca, ne uspostavlja se nova nadležnost neosredno višeg suda te je to vijeće nadležno više puta produžiti pritvor s tim da ukupno produženje ne može trajati duže od dva mjeseca.

Protiv rješenja o produženju pritvora dopuštena je žalba vijeću neposredno višeg suda ili apelacionog odjeljenja istog suda, u zavisnosti od organizacije sudova.

Kada je u pitanju produženje pritvora, u prijedlogu za njegovo produženje nije dovoljno samo navesti da postoje ispravni razlozi kao i kod određivanja pritvora, nego se u takvom prijedlogu moraju predstaviti novi rezultati istražnog postupka do kojih se došlo za vrijeme trajanja pritvora od mjesec dana, te se moraju predstaviti okolnosti zbog kojih je takvo produženje neophodno.

Ovo zbog toga što je sud u obavezi da i prilikom produženja pritvora cijeni sve uslove kao i prilikom određivanja pritvora i to kako postojanje osnovane sumnje kao opšteg uslova a pritvor tako i u pogledu posebnih razloga za pritvor, i to ne samo na bazi činjenica i okolnosti koje su postojale u vrijeme određivanja pritvora tako i onih do kojih se došlo tokom istrage nakon određivanja pritvora.

Ovo je tako e naro ito važno kada je u pitanju određivanje pritvora zbog koluzijske opasnosti, kada sud cijeni da li su tokom trajanja pritvora u istražnom postupku preduzete sve mjere i radnje sa potrebnom dozom hitnosti, te da li su dokazi na koje bi mogao uticati osumnjičeni obezbjeđeni ili su objektivno gledano mogli biti obezbjeđeni, jer osumnjičeni kojem je pritvor određen iz ovog razloga nije dužan da trpi neopravdanu sprostost istražnih organa.

Na kraju ako se postupak vodi za krivično djelo za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora u trajanju od deset godina ili teža kazna i ako postoje naročito važni razlozi pritvor se po obrazloženom prijedlogu tužioca može produžiti za još najviše tri mjeseca.

Prema tome za ovo produženje pritvora potrebno je pored svih ostalih uslova za pritvor i kumulativno ispunjenje dva uslova, a to su da se radi o krivičnom djelu za koje se može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža kazna, te postojanje naročito važnih razloga.

U pogledu objektivnog kriterijuma (krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora u trajanju od deset godina ili teža kazna) tu nema nekih velikih problema jer je kriterijum potpuno jasan, no kad je u pitanju drugi kumulativni kriterijum koji mora biti ispunjen a izražen kao naročito važni razlozi on podliježe ocjeni suda u svakom konkretnom slučaju, ali u svakom slučaju izraz naročito važni razlozi ukazuje da se ovdje mora raditi o izuzetnom produženju pritvora koji se ne bi smio tretirati kao pravilo čak i kada je ispunjen prvi od uslova odnosno čak i kada je u pitanju krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora u trajanju od deset godina ili teža kazna.

6.3.4. Ukidanje pritvora u istražnom postupku

U toku istražnog postupka, a prije isteka roka trajanja pritvora, sudija za prethodni postupak može rješenjem ukinuti pritvor po prethodnom saslušanju tužioca. Na ovo rješenje o ukidanju pritvora tužilac ima pravo žalbe u roku od 24 sata od prijema rješenja a vijeće je dužno odlučiti o takvoj žalbi u roku od 48 sati.

Ukidanje pritvora tokom trajanja istrage predstavlja vid kontrole zakonitosti i opravdanosti već određenog pritvora, koja kontrola je data u ovlaštenje sudije za prethodni postupak.

Prema tome ovdje postoji jedna specifična situacija u kojoj sudija za prethodni postupak može ukinuti ne samo pritvor koji je sam odredio nego i koji je odredilo ili produžilo vijeće istog ili višeg suda suda ili čak vrhovni sud.

Prema tome proističe da je moguće da sudija za prethodni postupak povodom prijedloga tužioca izrazi neslaganje te da vijeće odredi pritvor, a zatim povodom žalbe osumnjičenog neposredno viši sud odbije žalbu osumnjičenog i potvrdi rješenje vijeća a o određivanju pritvora, a da taj pritvor nakon određivanja, nakon saslušanja tužioca koji izrazi neslaganje sa ukidanjem pritvora ukine sudija za prethodni postupak, koji je već u samom startu izrazio neslaganje sa određenjem pritvora, ne uključujući i pri tom u donošenje odluke o ukidanju pritvora sud odnosno vijeće koje je pritvor i odredilo unato neslaganju sudije za prethodni postupak.

Ovdje se polahzi od pretpostavke, da e sudija za prethodni postupak uvažiti stavove vije a odnosno neposredno višeg suda koji bili odlu uju i za odre ivanje ili produženje pritvora, te da e pritvor ukinuti jedino ukoliko takvi razlozi koje je u svojoj odluci apostrofiralo vije e ili neposredno viši sud prestanu, te da ne e po i od pretpostavke da takvi razlozi za odre ivanje ili produženje pritvora nisu ni postojali, jer bi u suprotnom postupanje sudije za prethodni postupak moglo predstavljati zloupotrebu prava koje ima kao sudija za prethodni postupak.

Zbog ove mogu nosti kao i zbog injenice da se uz prijedlog za produženje pritvora vije u nadležnom za odluku uz prijedlog dostavlja cjelokupni krivi ni spis, radi uvida u sve predmete i dokaze koji su poslužili kao osnova za odre ivanje pritvora, te koji služe kao osnova produženje pritvora, prijedlog za produženje pritvora se nadležnom vije u uvijek treba dostavljati putem sudije za prethodni postupak.

6.3.5. Sudska praksa (Okružni sud Banjaluka br. Kpp-149/05 od 01.11.2005.godine)

: -149/05
 , 1.11.2005.
 ,
 287. st. 3 , 1
 . 280 . 3
 1
 . II-664/04 , 1.11.2005. ,
 191. 1. , 1.11.2005.

Према ШВ, , . S, 14.6.1958.
 – , , ,
 , 1.11.2005. 7,15 , ,
 287. st. 3 1
 . 280 . 3 1 ,

и разлога из члана 189. став 1. тачке б) и г) Закона о кривичном поступку

ОДРЕЂУЈЕ СЕ ПРИТВОР, који по овом рјешењу може трајати најдуже мјесец дана од дана лишења слободе, односно најдуже до 1.12.2005.године до 7,15 часова.

a a -II-664/04 od 13.6.2005.
 1.11.2005. , 287. st. 3 , 1
 („ „ . 49/03,
 -) . 280 . 3
 1 .
 . II-60/05
 18.3.2005.
 189. 1),))
 („ „ . 50/03 111/04,
 -).
 , ,
 , .
 (1.11.2005. , ,
 13.6.2005. 1.11.2005. , 30.11.2005 ,
 14.10.2005. ,
 1.1.2002. 29.11.2004. ,
 „ “ ,
 8.11.2004. ,
 . -70/04 ,),
 , 2004. ,
 „ “ ,
 , 6.527.116,19 ,
 , 650.000,00 ,
 , ,

6.3.6. Sudska praksa (Okružni sud Banjaluka Br. Kv-199/05 od 02.11.2005.god.)

OKRUŽNI SUD U BANJALUCI

BROJ: Kv-199/05

Dana: 02.11.2005.g.

Okružni sudu Banjaluci, u vije u sastavljenom od sudija: Milorada Novkovi a, predsjednika suda, kao predsjednika vije a, Marije Ani i -Zgonjanin i Dragana A i a, kao lanova vije a, uz u eš e zapisni ara Dragice Lovre, u krivi nom predmetu protiv osumnji enog K Ž, zvanog «Ž», sina Petra iz Banjaluke i dr. zbog produženog krivi nog djela teške krađe iz lana 232. stav 3. Krivi nog zakona Republike Srpske i krivi nog djela zlo ina ko udruženje iz lana 383. stav 2. istog zakona, odlu uju i o prijedlogu Okružnog tužilaštva Banjaluka o produženju pritvora prema osumnji enom broj Kt-II-229/05 od 31.10.2005.godine, na sjednici vije a održanoj dana 02.11.2005.godine, donio je

R J E Š E N J E

Prema osumnjičenom KŽ, za koga postoji osnovana sumnja da je po inio krivi no djelo zbog produženog krivi nog djela teške krađe iz lana 232. stav 3. Krivi nog zakona Republike Srpske i krivi nog djela zlo ina ko udruženje iz lana 383. stav 2. istog zakona, prema kome je pritvor odre en rješenjem sudije za prethodni postupak Okružnog suda Banjaluka, broj Kpp-135/05 od 06.10.2005.godine,

pritvor se produžava za najviše 2 (dva) mjeseca, iz razloga propisanog članom 189. stav 1. tačka b) Zakona o krivičnom postupku, tako da po ovom rješenju može trajati najduže do 04.01.2006.godine do 06,00 časova.

O b r a z l o ž e n j e

Okružno tužilaštvo u Banjaluci (u daljem tekstu: tužilaštvo) provodi istragu protiv osumnji enog KŽ zbog produženog krivi nog djela teške krađe iz lana 232. stav 3. Krivi nog zakona Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske broj 49/03) - u daljem tekstu: KZ RS i krivi nog djela zlo ina kog udruženja iz lana 383. stav 2. istog zakona.

Pravosnažnim rješenjem sudije za prethodni postupak ovog suda broj Kpp-137/05 od 06.10.2005.godine, prema osumnji enom je odre en pritvor na osnovu lana 189 stav 1 **tačka b), v) i g) Zakona o krivi nom postupku**, („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 50/03. od 27.6.2003.godine) - u daljem tekstu: ZKP, koji po tom rješenju može trajati najduže 1 (jedan) mjesec, tj. najduže do 04.11.2005.godine do 06,00 asova.

Tužilaštvo je dana 31.10.2005.godine, stavilo prijedlog da se prema osumnji enom pritvor produži za još dva mjeseca iz istih zakonskih razloga, zbog kojih mu je i odre en, navode i da i dalje postoji realna opasnost da bi osumnji eni boravkom na slobodi mogao sakriti dokaze, odnosno uticati na saizvršioce, svjedoke i prikri va e, ime bi ometao krivi ni postupak, te da realne okolnosti ukazuju na bojazan da bi osumnji eni boravkom na slobodi ponovio izvršenje krivi nog djela i kona no, da je produženje pritvora neophodno radi sigurnosti imovine gra ana.

Razmatraju i spis i prijedlog tužilaštva, odlučeno je kao u dispozitivu ovog rješenja iz slijedećih razloga:

Osnovana sumnja da je osumnjičeni počinio krivična djela zbog kojih se vodi istraga, kao opšti uslov za određivanje, odnosno i produženje pritvora, po ocjeni ovog vijeća, proizilazi iz rezultata do sada provedene istrage i prikupljenih dokaza i obavještenja, a **naročito iz potvrde o privremenom oduzimanju predmeta** od osumnjičenog, broj 130/05 od 04.10.2005. godine, u kojoj je konstatovano da su od istog oduzeti, između ostalog, putni kočivo «Fiat Bravo», italijanska saobraćajna dozvola za to vozilo i jedna ručna bomba »M 75«, kao i **iz brojnih transkripta telefonskih razgovora između osumnjičenog SD i ovog osumnjičenog**, pribavljenih provođenjem posebnih istražnih radnji po naredbi ovog suda.

Osim postojanja opšteg, istovremeno postoje i posebni uslovi za produženje pritvora prema osumnjičenom, propisani odredbama člana 189 stav 1 tačka b) v) i g) ZKP-a, po ocjeni ovog vijeća. Naime, nesumnjivo je da istraga koja se do sada vodila, objektivno nije mogla biti dovršena za jedan mjesec, koliko je pritvor bio osumnjičenom određen rješenjem sudije za prethodni postupak, naročito ako se ima u vidu njena složenost, obzirom da postoji osnovana sumnja da je osumnjičeni, zajedno sa drugim licima, počinio 20-tak krivičnih djela teških krivičnog dela a 232. stav 3. KZ RS. U daljem toku istrage, potrebno je saslušati u svojstvu svjedoka i lica, kojima su vozila ukradena, a koja još nisu pronađena, kao i vlasnike garaža u kojima su prema podacima iz Izveštaja CJB Banjaluka, vozila bila sakrivana, što su naročite okolnosti koje ukazuju da je osumnjičeni, u slučaju boravka na slobodi, ometati krivični postupak uticajem na svjedoke, saučesnike ili prikrivače, koji u dosadašnjem toku istrage objektivno nisu mogli biti pronađeni ili saslušani, budući da se radi o većem broju lica, pa su se prema ocjeni ovog vijeća ispunili uslovi da se osumnjičenom pritvor produži, iz razloga propisanog odredbama člana 189 stav 1 tačka b) ZKP-a.

Istovremeno, ispunili su se i uslovi za produženje pritvora osumnjičenom, propisani odredbom člana 189 stav 1 tačka v) ZKP-a. Naime, protiv istog se vodi istraga zbog produženog krivičnog djela teške krivičnog dela iz člana 232. stav 3. KZ RS i krivičnog djela zločina kog udruženja iz člana 383. stav 2. istog zakona, jer postoji osnovana sumnja da je zajedno sa drugim licima u okviru zločina kog udruženja, na području grada Banjaluke, u vremenskom periodu od nepunih četiri mjeseca, počinio oko 20-tak krivičnih djela teške krivičnog dela, pa se okolnosti pod kojima su ta djela izvršena, njihov broj, istovrsnost i vremenski kontinuitet između u istih, po ocjeni ovog vijeća, imaju cijeniti naročitim okolnostima, koje opravdavaju bojazan da bi osumnjičeni boravkom na slobodi ponovio izvršenje krivičnog djela, za koje se može izreći kazna zatvora pet godina ili teža kazna. Time su ispunjeni, kako subjektivni, tako i objektivni uslovi za produženje pritvora prema osumnjičenom, propisani odredbom člana 189 stav 1 tačka v) ZKP-a.

Konačno, produženje pritvora neophodno je i iz razloga propisanog članom 189 stav 1 tačka g) ZKP-a, jer to nalažu interesi sigurnosti imovine građana. Osumnjičenom se stavljaju na teret krivična djela za koja se može izreći kazna zatvora deset godina ili teža kazna, a okolnosti pod kojima su ista navodno počinjena (krivična putničkih vozila **ukupne vrijednosti preko 600.000 KM** od strane organizatora i članova zločina kog udruženja, koji status je imao i osumnjičeni, a koje udruženje je ispoljilo veliki stepen organizovanosti u fazama pripreme, pribavljanja specijalnih sredstava za izvršenje djela,

smještanja vozila, falsifikovanja identifikacionih oznaka i dokumenata, u cilju prevoženja vozila na području je Federacije Bosne i Hercegovine i Srbije i Crne Gore), ukazuju da je produženje pritvora prema osumnjicima neophodno za sigurnost imovine **građana**. Time su se ispunili objektivni i subjektivni uslovi za produženje pritvora, propisani članom 189 stav 1 tačka g) ZKP-a.

Imajući u vidu navedene okolnosti, valjalo je prijedlog tužilaštva usvojiti i osumnjicima pritvor produžiti, za najviše dva mjeseca, koje vrijeme je nužno i dovoljno da tužilaštvo dovrši istragu, pri čemu se mora imati u vidu odredba člana 188 stav 2 ZKP-a, kojom je propisano da trajanje pritvora mora biti svedeno na najkraće nužno vrijeme i **da je dužnost svih organa koji učestvuju u krivičnom postupku i organa koji im pružaju pravnu pomoć da postupaju s posebnom hitnošću.**

Iz navedenih razloga je odlučeno kao u dispozitivu, na osnovu člana 192 stav 2 ZKP.

Zapisnikar
Dragica Lovre

Predsjednik vijeća
Milorad Novković

POUKA O PRAVNOM LIJEKU:

Protiv ovog rješenja dozvoljena je žalba u roku od 3 dana od dana prijema, Vrhovnom sudu Republike Srpske, putem ovog suda. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

6.3.7. Sudska praksa (Okružni sud Banjaluka br. Kv-161/05 od 02.09.2005.god.)

OKRUŽNI SUD U BANJALUCI

Broj: Kv-161/05

Banjaluka, 02.09.2005. godine

Okružni sud u Banjaluci, u vijeću u sastavljenom od sudija: Milorada Novkovića, predsjednika suda, kao predsjednika vijeća, Marije Anić i – Zgonjanin i Ibrahima Bubića, kao članova vijeća, uz sudjelovanje Dragice Lovre, kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv osumnjičenih B B, sina Lj, , sina R i S B, sina R, svi iz Banjaluke, zbog krivičnog djela neovlašćena proizvodnja i promet opojnih droga iz člana 224. stav 2. u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakona Republike Srpske, odlučujući o žalbi branilaca osumnjičenog Č D - Joviševići Jasminke i Ivanovi Jadranke, advokata Zajedničke advokatske kancelarije iz Banjaluke, izjavljenoj protiv rješenja sudije za prethodni postupak Okružnog suda u Banjaluci broj Kpp-92/05 od 30.8.2005.godine, u sjednici vijeća održanoj dana 02.09.2005.godine, donio je

R J E Š E N J E

Odbija se kao neosnovana žalba branilaca osumnjičenog Č D, izjavljena protiv rješenja sudije za prethodni postupak Okružnog suda u Banjaluci broj Kpp-92/05 od 30.08.2005.godine.

O b r a z l o ž e n j e

Rješenjem sudije za prethodni postupak Okružnog suda u Banjaluci broj Kpp-92/05 od 30.08.2005.godine, **prema osumnjičenicima** B B, Č D i S B, protiv kojih Okružno tužilaštvo Banjaluka vodi istragu, zbog postojanja osnovane sumnje da su izvršili krivično djelo neovlašćena proizvodnja i promet opojnih droga iz člana 224. stav 2. u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakona Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 49/03 od 25.06.2003.godine), **određen je pritvor** iz razloga propisanih odredbama člana 189 stav 1 tačka b) i g) Zakona o krivičnom postupku („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 50/03 od 27.06.2003.godine) - u daljem tekstu ZKP, **koji po ovom rješenju može trajati najduže mjesec dana, od dana lišenja slobode osumnjičenih B B i S B, a za osumnjičenog Č D najduže do 30.9.2005.godine do 13,20 časova.**

Protiv navedenog rješenja, u zakonskom roku, žalbu su izjavili branioci osumnjičenog Č D, zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka i pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, s prijedlogom da se pobijano rješenje preinači, tako da se osumnjičeni Č D odmah pusti na slobodu ili da se žalba uvaži, isto rješenje ukine i predmet vrati na ponovni postupak, a da se odlukom vijeća isti osumnjičeni odmah pusti

na slobudu.

Ispituju i rješenje sudije za prethodni postupak u dijelu koji se žalbom pobija, a u vezi sa istaknutim žalbenim prigovorima, te u vezi sa stanjem spisa predmeta, odlučeno je kao u izreci ovog rješenja iz slijedećih razloga:

Neosnovan je žalbeni prigovor da rješenje sudije za prethodni postupak o određivanju pritvora prema osumnjičenom D, ne sadrži razloge o odlučnim činjenicama i da su time počinjene bitne povrede određivanja krivih postupka, jer isto sadrži razloge o svim odlučnim činjenicama, koje kao dovoljno, argumentovano i mjerodavno obrazloženje prihvata i ovo rješenje.

Nadalje, argumentima žalbe, po ocjeni ovog suda, nije dovedena u pitanje pravilnost činjenica ne osnove, na kojoj se temelji pravilan zaključak prvostepenog rješenja o postojanju osnovane sumnje da je osumnjičeni D počinio krivično djelo, zbog kojeg se protiv istog vodi istraga, kao opšteg uslova za određivanje pritvora prema njemu, a istovremeno i o postojanju navedenih okolnosti, koje ukazuju da je isti u slučaju boravka na slobodi, ometati krivično postupak uticajem na svjedoke, saučesnike, ili prikrivati, kao i o postojanju opasnosti za sigurnost građana, koja je takvog stepena i intenziteta, da je određivanje pritvora u konkretnom slučaju neophodno, a radi se o krivičnom djelu za koje se može izreći i kazna zatvora 10 godina ili teža kazna, čime su ostvareni razlozi za određivanje pritvora prema istome, predviđeni odredbama člana 189 stav 1 tačka b) i g) ZKP-a.

Osnovana sumnja da je osumnjičeni D počinio predmetno krivično djelo, kako to pravilno zaključuje sudija za prethodni postupak, proizilazi iz do sada prikupljenih dokaza i obavještenja koji se nalaze u spisu ovog suda broj KPP-92/05, a prije svega iz sadržaja razgovora, reprodukovanih u analizama tonalnih zapisa zabilježenim na digitalnom snimku, koje je osumnjičeni D vodio putem svog mobilnog telefona pretplatni broj 065-.....sa NN licima:

dana 16.06.2005.godine u 12,47 minuta (sa licem koje je razgovaralo sa mobilnog telefona pretplatni broj 065-.....), dana 16.06.2005.godine u 13,18 minuta (sa licem koje je razgovaralo sa mobilnog telefona pretplatni broj 065-.....), dana 16.06.2005.godine u 13,51 minuta (sa licem koje je razgovaralo sa fiksnog telefona pretplatni broj 051-.....), dana 18.06.2005.godine u 13,18 minuta (sa licem koje je razgovaralo sa fiksnog telefona pretplatni broj 051-.....), dana 18.06.2005.godine u 17,16 minuta (sa licem koje je razgovaralo sa mobilnog telefona pretplatni broj 385-91.....), dana 18.06.2005.godine u 17,32 minuta (sa licem koje je razgovaralo sa mobilnog telefona pretplatni broj 065-.....), dana 19.06.2005.godine u 14,55 minuta (sa licem koje je razgovaralo sa mobilnog telefona pretplatni broj 065-.....), dana 19.06.2005.godine u 21,39 minuta (sa licem koje je razgovaralo sa fiksnog telefona pretplatni broj 051-.....), dana 21.06.2005.godine u 09,06 minuta (sa licima koja su razgovarala sa mobilnih telefona pretplatni brojeva 065-..... i 065-.....) i dana 22.06.2005. godine u 19,50 minuta (sa licima koja su razgovarala sa mobilnih telefona pretplatni brojeva 065-..... i 065-.....). Stoga je neosnovan žalbeni prigovor da iz pobijanog rješenja ne proizilazi koji to razlozi nameću osnovanost sumnje da je D sa drugim licima učestvovao u kupovini i prodaji droge, obzirom **na sadržinu priloženih transkripta**, jer je sasvim jasno već iz samo nekoliko navoda tih razgovora da je D osnovano sumnjiv da je počinio krivično djelo koje mu

se stavlja na teret (npr.- D: „**valjda će ovi klinici povući izjave... nemoj govoriti preko telefona** - broj na koji D treba da nazove to NN lice... ono ju je što smo išli ja i ti tamo.... Nadalje, jedno od NN lica govori D: „cijena mu malo ne odgovara, ja mu rekao da se može korigovati, kao velika je to cijena...“ itd. Naravno, kada se pojedina no analiziraju citirani ili neki drugi dijelovi svakog od snimljenih razgovora, moglo bi se tvrditi da se iz istih ne može utvrditi osnovana sumnja da je D po inio krivi no djelo koje mu se stavlja na teret, ali **kada se svestrano i sveukupno analiziraju sadržaji svih snimljenih razgovora**, koje, naravno, nije cjelishodno u cijelosti citirati, onda je sasvim izvjesno opravdan i potpuno **ispravan zaključak** sudije za prethodni postupak o postojanju osnovane sumnje, koja se žalbom ne može dovesti u sumnju, naro ito ako se uz to ima u vidu i **izjava svjedoka K N**, koja se opravdano apostrofira i interpretira u pobijanom rješenju. Stoga je neosnovana tvrdnja žalitelja da KN u svom iskazu nije navela da je D sa drugim licima u estvovao u kupovini i prodaji droge odlaze i sa MM u Šipovo, jer je ista, izmedju ostalog, izjavila da je Mladen desetak puta odlazio u Šipovo kod nekog Pere od koga je uzimao „heroin“ a sa njim da su odlazili D, MS i BB. Naravno, iz sadržaja takve izjave proizilazi sumnja da je i D tom prilikom u estvovao u kupovini droge, i ista se mora smatrati osnovanom, uz poštovanje prezumpcije nevinosti do pravosnažnog okon anja krivi nog postupka.

Istovremeno, žalbenim prigovorima nije dovedeno u pitanje ni postojanje posebnih uslova za odre ivanje pritvora prema osumnji enima, propisanih odredbama lana 189 stav 1 ta ka b) i g) ZKP-a, o emu je sudija za prethodni postupak, kao i o postojanju opšteg uslova, dala argumentovano obrazloženje, koje prihvata i ovo vije e. Stoga je neosnovan i žalbeni prigovor da u konkretnom slu aju ne postoje naro ite okolnosti koje ukazuju da e osumnji eni D ometati krivi ni postupak uticajem na svjedoke, sau esnike ili prikriva e, u slu aju boravka na slobodi. Te okolnosti su pravilno utvrdjene, kao i neophodnost određivanja pritvora prema osumnji enom ergi u radi sigurnosti gradjana, što uz postojanje objektivnog uslova za određivanje pritvora, koji se ogleda u visini propisane kazne za predmetno krivi no djelo, ukazuje na opravdanost određivanja pritvora prema istome iz razloga propisanih lanom 189 stav 1 ta ka b) i g) ZKP-a.

Kona no, neosnovan je i žalbeni prigovor da sudija za prethodni postupak nije cijenila injenicu da je **prijedlog** tužioca za određivanje pritvora **podnesen 01.08.2005.godine**, pošto je pobijano **rješenje doneseno 30.08.2005.godine**. Suprotno takvoj tvrdnji, pobijanim rješenjem je utvrdjeno da je nakon podnošenja prijedloga **ovaj sud obavješten dana 25.08.2005.godine** od strane Okružnog tužilaštva Banjaluka, da u prethodnom periodu nisu uspjeli pozvati i dodatno ispitati osumnji ene B, i S, jer ih radnici policije nisu mogli prona i i lišiti slobode, pa je **njihova nedostupnost razlog** što o prijedlogu tužilaštva za određivanje pritvora nije odmah odlu eno. No, kada se ima u vidu **izvještaj CJB Banjaluka od 19.08.2005.godine o preduzetim radnjama**, ukazuje se pravilnim zaklju ak sudije za prethodni postupak o postojanju zakonskih uslova za određivanje pritvora prema B, i S, **bez obzira na protek vremena** od podnošenja prijedloga za određivanja pritvora do donošenja pobijanog rješenja, o emu su takodje u pobijanom rješenju dati, za ovo vije e prihvatljivi i dovoljni razlozi.

Iz navedenih razloga, žalba branilaca osumnjičenog D odbija se kao neosnovana, u smislu člana 328 stav 1 i 3 ZKP-a.

Zapisni ar
Dragica Lovre, s.r.

Predsjednik vijeća
Milorad Novković, s.r.

LITERATURA

1. Grupa autora-Komentari Zakona o krivi nom/kaznenom postupku u BiH 2005.godina
2. Simovi ,Miodrag - Prakti ni komentar Zakona o krivi nom postupku Republike Srpske, 2005
3. Sijer i – oli , **Hajrija, Vuleta Draško, Hadžiomerađić Malik: Komentar Zakona o krivičnom postupku, OSCE – Ured za demokratizaciju, Sarajevo, 1999.**
4. Simovi , **Miodrag: Krivično procesno pravo, Pravni fakultet, Srpsko Sarajevo, 2001.**
5. Simovi , **Miodrag: Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske, sa objašnjenjima i registrom pojmova, «Srpska štampa», Srpsko Sarajevo, 1996;**
6. Simovi , **Miodrag: Krivični postupci u Bosni i Hercegovini, zbirka zakona o krivičnom postupku, sa uvodnim komentarom i registrom pojmova, «Privredna štampa», Sarajevo, 2004;**
7. **Simović, Miodrag: Krivični postupci u Bosni i Hercegovini, Visoka škola unutrašnjih poslova, Banja Luka, 2003;**
8. **Vasiljevi , Tihomir, Grubač Momčilo: Komentar Zakonika o krivičnom postupku, «Službeni glasnik», Beograd, 2003.**
9. **Bilten sudske prakse, Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine, Službeni list Bosne i Hercegovine, Sarajevo.**
10. **Bilten sudske prakse, Vrhovni sud Republike Srpske, Banja Luka.**
11. **Bilten sudske prakse, Vrhovni sud Srbije, Službeni glasnik, Beograd.**
12. **Izbor odluka, Vrhovni sud Republike Hrvatske, Narodne novine, Zagreb,**
13. **Izbor sudske prakse, Glosarijum, Beograd.**
14. **Sudska praksa, stručni i informativni časopis za sudsku, upravnu i privredno-prekršajnu praksu, Privredna štampa, Sarajevo.**
15. **Zakon o kaznenom postupku (Nar. nov., br. 110/97. i 27/98. isr.). Sudska praksa. Priredio i napisao Ivica Kramarić. Zagreb, 1998.**
16. **Harland, Christopher, Ralph Roche i Ekkehard Strauss: Komentar Evropske konvencije o ljudskim pravima, prema praksi u Bosni i Hercegovini i Strasbourgu, Grafičar promet, Sarajevo, 2003.**

17. Friesen i dr.: **English Criminal Justice, Birmingham-England.**
18. Aleksi , **Živojin, Škulić, Milan: Kriminalistika, Dosije, Beograd, 2000.**
19. Aleksi , **Živojin – Milovanović, Zoran: Leksikon kriminalistike, drugo izdanje, «Glosarijum», Beograd, 1999.**

This project is funded by
the European Union